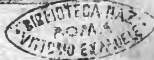

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
21 A
29

unus hoc ibis medias, Palinure, per undas

NIC. PARTHENII
Giannettasii Soc. Iesu
PISCATORIA & NAUTICA.

F. De Louuemont Fec.

Neapoli Typis Regiis an. MDCLXXXV

NICOLAI
PARTHENII
GIANNETTASII NEAPOLIT.
SOC. JESU.
PISCATORIA,

ET
NAUTICA.

~~Ad Usum Patris Dionysii à S. Nicolao [illegible] Congr. S. Italiae~~.

Est Conventus Jesu M:e PP. Discalceatorum S. Augustini.

ERRATA

Pag. 16. versu 23. lege progignant, pag. 34. versu 13. lege aspicient, Pag. 42. versu ult. lege, canibusque. pag. 202. versu 26. lege petat. pag. 224. versu 13. lege fragrant.

ILLUSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO DOM.

D. CAROLO DE CARDENAS

FAMILIÆ PRINCIPI,

Sacri Romani Imperii

PRINCIPI MERITISSIMO

Primo Laini, & Regni Neapol. Marchioni, Comiti Acerrarum, Comiti Palatino, Alcaydo perpetuò urbis Plutiæ in Regno Siciliæ, Militum gravis armaturæ Præfecto, &c.

NIC. PARTHENIUS GIANNETTASIUS SOC. JESU.

ANtiquus ille, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, *mos fuit, qui & maximè viget nūc temporis, ut elaboratæ jam naves, priusquam in mare deducerentur, uni ex Numinibus, aut Heroibus cōsecrarentur: illius autem imago Numinis, cui navis solenni ritu jam dedicata erat, in ebore cælata, vel in auro puppi præfigebatur. Hinc illæ aurato fulgentes Apolline, & Minerva, & Marte puppes conspiciebantur; ex quibus non decus modò, & orna-*

mentũ, verùm etiam, & præsidium sibi, & tutamen promittebant; quippe quæ præsentes semper in dubiis, facilesque in preces Divos sperabant. sic & sub illorum tutela per infidum semper mare, per infidos semper ventos tutiùs navigare credebant. Hunc ego morem secutus, ab illo enim ne latum quidem unguem recedere religio est, antè quàm navim hanc meam ex malè dolatis truncis, nulla arte, nullo ingenio compactam in mare deducerem, tibi, VIR IMMORTALITATE DIGNISSIME, *nuncupandam putavi, ut magnum ex te præsidium sortiretur, & decus: tuisque rectà auspiciis ad æternitatis portum secura velificaret. Et sanè non aliam profectò metam sibi præscribere fas est, si te Auspice sese mari committat, ac ventis credat. Quæ & felicior illa, cui speciosum nomen Victoria fecit, quidquid Oceani terras ambit, alluitque, fortunata navigatione lustrabit; perque geminos devecta Orbes, ad immortalitatis portum victrix perveniet. Et quidẽ (nec me meus animus fallit) jam mihi tantam prosperitatem licet ominari:*

Hoc duce, perpetuis sulcabimus æquora velis,
Felici intendent semper quæ flamine Cori.

Et sanè quis hanc sibi ex tanto Principe felicitatem, ex tanto Heroe præsidium, & decus non spondeat? Summum profectò ex tuo genere decus, summum ex tua virtute præsidium sibi nostra

hac navis pollicetur. Non enim tibi ex Nobili tantùm stirpe, sed ex Equestri, sed ex Senatoria, sed ex Regia sanguis est. quippè qui à Gotthis Hispaniarum Regibus Divo Hermenegildo, & Recaredo longa annorum serie in te transfusus est. Qui Sancti Reges, quoniam ab Arianis hæreticis Lupi vocabantur, hinc Lupos in Stemmate Majores tui pro gentilitiis insignibus assumpsere.

Quibus verò regius ille sanguis trabeatus fascibus, laureatus victoriis, & per quos, quantosque Heroes in te transmissus sit, mitto dicere; nam & luce se produnt sua, commendantur & fama, quin & me dies deficeret si singula percenserem. unum autem, aut alterum omittere non possum. Celeberrimus ille est, cujus nomen, vel occuluit invidia, vel melioribus fastis ascripsit æternitas, qui innumeris victoriis, ac palmis ex barbaris sua virtute, summa sibi gloria partis, illam nobilissimam imposuit coronidem, quæ quidem omnibus seculorum laudibus, atque omni posteritatis memoria digna est: cùm enim inter innumeras propemodũ barbarorũ copias, quà confertissimus globus erat, & atrocissimum sæviebat prælium, irrupisset, Manusam Maurorum Regẽ propria manu obtruncavit: quo caso deletus omnis barbarorũ exercitus est.

Nec minorem celebritatem Nominis compara-

ra-

ravit sibi ALPHONSUS DE CARDENAS, *ad quem unum tunc temporis cum Lusitanis pugnantem, tanquam ad egregium Militiæ præceptorem Isabella Castellę Regina Consalvum Aquilarium Cordubensem misit, ut sub tanto duce prima militiæ rudimenta poneret: & posuit adeò egregiè, ut meritò uni* ALPHONSO *Consalvum debeat Hispania: quin & ipse Consalvus ab hoc solertissimo Magistro exacta militiæ documenta, præceptaque, quibus postea suo cognomine Magnus evasit, accepisse fatebatur. quæ quidē* ALPHONSI *laus maxima est, ac summum Imperatoriæ virtutis, gloriæque verticem attingit.*

Sed quibus laudibus prosequar eos CARDENIÆ *Familiæ Heroes, qui cum Alphonso Rege Aragonio in Italiam ad Palmas venere, & Titulos? Quibus* ALPHONSUM FERDINANDI, *& Annæ Emanuelis ex Regibus Castellæ filium, &* ALPHONSI *Magni Magistri Ordinis Divi Jacobi, &* GUTTIERIS *Magni Legionis Commendatoris consobrinum laudibus commendem? qui Alphonso I. Regi per quam charus, & à Consiliis fuit, atque ab eodem Magnus Camerarius, Plutiæq; urbis Alcaydus, mox & Cajetæ* Prorex, *& summus Militiæ Præfectus renunciatus, eam Regni partē, quæ Latio finitima est, summa belli, prudentiæq; laude gubernavit. Quibus* FERDINANDUM *ejus filium Ferdinando Regi Catholico*

cha-

charissimũ, Almeriaq; Alcaydũ? qui posteris suis egregiæ Fortitudinis exempla reliquit, æternumque nomen ex debellatis toties Mauris, ut meritò à Federico Rege Laini Marchionatu, atque Acerrarum Comitatu insignitus fuerit. Quibus FERDINANDUM? *qui ob præmium eximiæ fortitudinis à Carolo V. Austriaco Bononiæ, Neapoli, & Tuneti inter Magnates adlectus est, quibus unis Regem alloqui operto capite, qui honor apud Hispanos summus habetur, fas est. Quibus inquam laudibus sexcentos alios Heroes celebrem? quibus meritò*

. . . . . monumentum ære perennius
Regalique situ Pyramidum altius

fixit fama, sacravit æternitas.

Hactenus hæc, quæ ad nostræ navis decus, atque ornamentum plurimùm faciunt. Quæ verò ad præsidium: illæ sunt animi tui virtutes, quibus te totum imbuendum tradidisti. Et primò quidem amœniori Musarum studio; hinc acriori diligentia Mathesi operam navasti, illud Poëtæ in animo fixum habens:

Me verò primùm dulces antè omnia Musæ,
Quarum sacra fero, ingẽti perculsus amore,
Accipiant, cœliq; vias, & sydera monstrẽt.

Quod porrò studium regium est, & rege dignum. quantum verò in hisce liberalibus disciplinis profeceris, novimus omnes, quotquot dexte-

te-

teritatem ingenii tui, felicitatemque sæpius demirati sumus. Novit nostra hac Academia, quæ te primùm literis erudiendum, mox plausibus summis excepit eruditum.

His autem facultatibus egregias Animi dotes sociasti, quæ te suprà reliquos evexere, Candidi Mores, ingenita nobilitatis Indoles prorsus divina, Comitas ad omnium animos sibi semper officiis promerendos intenta, Munificentia penè regia, Fortitudo, animique Constantia, ac rectus perpetuò integerrimæ vitæ Tenor, tui animi regiæ dotes sunt, quibus invidiam superasti. Verùm singula enumerare omitto, ne offendam modestiam tuam, quæ cum maximè laudanda gerat, à laudatione maximè abhorret.

Quæ cùm ita sint, non frustrabitur votis nostra hæc navis si te Auspice, se ad æternitatis portum sperat appulsuram: Etsi, ut eleganter Anacreon

Τρίχος ἄρμαλος ὣς ῥία
Βίοτος τρέχει κυλισθείς.

stabit tamen æternùm te duce fama. Patiare igitur, Excellentissime Princeps, *tuam gloriosam imaginem, tuum immortale nomen nostræ navi præfigi: Et quodcumque hoc munus, quod tibi lubentissimè nuncupo, dicoque grati animi monumentum ne despicias. Vale Neapoli Kal. Aug.* M.CIↃC.LXXXV.

AD LECTOREM.

PLurimùm ultimis hisce seculis pollere navigandi artem, nemo est qui ambigat, quare si antiquorum navigationes cum nostris conferamus, non dubito, quin vagire infantem apud illos maritimæ rei peritiam, apud nos verò adultam jam, & ad plenam evectam ætatem dixeris. Vix ausi sunt illi Oceani veluti primam oram lustrare: nos quantum Oceani est, quod utrumque Orbem alluit, circuitque, navigavimus, novosque orbes, novas provincias, nova regna, insulas, promontoria, flumina, populosque alios deteximus, ut nihil jam in vastissimo terrarum Orbe nos lateat, nisi exigua dumtaxat particula, quam nobis unæ perpetuæ Borealis poli, Australisque caligines occulunt: hæc tamen nec terrarum particula censenda est, quam ne feris quidem ad habitandum natura concessit.

Accedit, quod apud Antiquos ante nauticæ pyxidis inventionem adeò tenuis erat maris peritia, cursusque regendi, ut vix sinè periculo per vigintiquatuor horas longè à terris navigari potuisset, quod si contingeret, statim, ut ait Poeta:

Errabant acti fatis maria omnia circùm.

Quìppe qui ad indagandum Meridiani situm, & reliquas plagas, ad quas navigatio instituenda erat, interdiu Solis altitudine, noctu verò Stel-

Iis Majoris Urſæ Græci, & Rhodii, Minoris Phœnices, Sidoniique utebantur, ut meminit Ovidius:

Magna, Minorque feræ, quarum regit altera Graias,
Altera Sidonias, utraque ſicca, rates.

Hac verò tempeſtate ope pyxidis, mapparumq; Geographicarum, necnon & ſumma mathematicæ diſciplinæ peritia, id præſtatum eſt, ut non per Mediterraneum modò, ſed longè, latèque per Oceanum tutiſſima, ac breviſſima ſit nobis navigatio. Præſtitere ad id operam ſuam quamplurimi eruditi auctores, qui nova, exquiſitaq; methodo Rem Nauticam aggreſſi ſunt non ſine ſumma ingenii laude, & reipublicæ commodo. Præcipuam vero laudem nacti ſunt Villebrordus Snellius in ſuo Tiphy Batavo, Bartholomęus Creſcentius in Nautica Mediterranea, Moriſotus in Orbe Maritimo, Dudlæus in Maris Arcano, Ricciolius in Hydrographia, & noviſſimè Georgius Furnerius in eruditiſſimo Hydrographiæ volumine. At nullus, quod ſciā, hactenus Rem Nauticam carmine complexus eſt; nam cùm lapidem omnem evolverem, ut ſi quis huius rei auctor aliquis eſſet, ad manus perveniret, nunquam vel unum nactus ſum. Id cùm viderem ſubitus animum invaſit calor, ut rem hucuſque intactam arriperem: atque ille non parum me ſtimulus pupugit, ut ſi non ab elegantia carminis, ſaltem ab argumento, reique novitate aliquam mihi eruditorum benevolentiam conciliarem. Verùm ne operi manus admoverem obſtabat in primis infirma valetudo, & maximè Hypochordiorum inflammatio, quę

lues

lues mirum quantum hoc ſeculo apud nos graſſatur: obſtabat præterea ſeverioris diſciplinæ provincia, quæque mihi plurima erat opera. vicit tamen Muſarum ardor, & reluctante ingenio, valetudineque ſex menſium curriculo tot inter tricas opus abſolvi, coronidemque qualemcumque impoſui, cum jam in dies Viennenſis obſidionis exitus expectabatur: ac ſi divinaſſem, id quod & futurum erat, & maximè præoptaveram, feſtivus cecini; annuitque votis benignus ſemper Deus.

Sed adeò diminutæ ſunt vires, ut ſequenti anno in gravem morbum inciderim, ex quo tamen convalui; perpolitoque utcunque opere, ne longioris limæ ſtudium in peſſum valetudinem daret, opus penè rude in lucem dedi, etſi non bonam: eo tamen conſilio, ut ſi eruditis placeret, iterum cultiùs auctiùſque proferrem. Damnabis fortaſſe conſilium, præſertim monente Horatio, opus quodcunque in nonum annum premendum eſſe. Verùm id præter valetudinis periculum, feci amicis hortantibus, qui opus feſtino calore abſolutum benè noverant. Præterea ſunt quamplurimi, quorum ingenii ſupellex adeo tenuis eſt, ut principiò inventis, vix habeant, quod addant: & ſi diutius rem perpolire velint, turpiſſimè deformant. Sed utcumque ſe res habeat, pauca ſunt in quibus te monitum velim. Longiuſculi videbuntur fortaſſe libri, quàm par ſit, ſed uberior materies breviores non patiebatur. Primo tamen cuius curta erat ſeges, ut juſtus fieret, varia inſerenda fuere, quæ fortaſſe ad rem minus viderentur. Nova nonnulla uſurpavimus mutuato ex Græcis vocabulo,

lo, alia ex barbaris perpolito non nihil vocis sono; sed id necessarium erat; nam ut optimè Tullius: novis rebus nova nomina sunt imponenda. Præterea ne abstrusarum vocum crebra usurpatio in locis describendis nimium lectorem fatigaret, apposuimus in calce vernaculas appellationes, quæ licet, ut plurimùm Italicæ sint, tamen inflexo vocabulo pro nationis cuiusque usu, ac genio eædem, & Hispanæ fient, & Gallicæ. At quia difficile, ac plenum aleæ opus regionum, locorumque, portuum, ac fluminum, urbiumque antiquas appellationes hodiernis vocibus aptè, & sinè errore reddere, cum plerumque ignorentur, & loca multa penitus interierint, veniam facilè impetrabimus, si aliquando à recta appellatione aberravimus; nam etsi diligentiam omnẽ impenderimus, probatosque auctores sequuti simus, tamen nunquam à recta semita deviasse sperare vix possumus in re tam difficili.

Non tibi mirum videri debet, si sæpe præceptis apposuerim etiam exempla; nam cum navigandi ars moralis quædam sit disciplina, congruum mihi visum est, si præcepta exemplis confirmarem; quandoquidem plus ponderis habent ad cautiùs evitanda pericula; & nos alienis periculis longè meliùs erudimur, quam rationũ vi, præceptorumque momentis.

Plurima, quæ ad navigationem spectant, & mathesin magis sapiunt, prætermisimus, cùm nullum carmini decorem allatura essent; imo nec illa carminis elegantia patiebatur: neque illi, qui rem aliquam carmine tradendam suscepere, omnia complexi sunt. Omisit multa Virgilius:

gilius: omisere alii, & quidem ex industria. Quod si aliquid, quod elegantius futurum esset, omiserim, fateor id me invitum latuisse.

Censebit fortasse aliquis me præter operis majestatem in quinto libro litoralem navigationem amplexum esse: sed facilè veniam impetrabit Campanus homo, quem decebat populares suos, qui illo præcipuè navigationis genere utuntur, erudire: nec porrò suis placere potuisset si litoralem cursum penitus omisisset.

Postremo & si sciam esse nonnullos, qui inter Eclogas non censent piscatoria, tamen apud me plus valet Actii nostri auctoritas, qui primus ea laude piscatores introduxit in Eclogis, ut post Virgilium nemo sit, qui illi præponendus videatur. Prætereà quid tritius quam piscatores maximè in Olympia nostra cantilenis, citharisque indulgere sępissimè, non quidem dum piscantur; nam nec locus ille opportunus est, nec tempus, sed cùm vel feriati ad otium sedent, vel cùm dies festos agunt, quin etiam dum secundis auris velificant, à carmine non abstinēt.

Introduximus etiam pastores piscatoribus confabulantes, quod interdum accidit, præcipuè in litoralibus, ubi passim pastores degunt. Pausilypus noster, Puteoli, Bajæ, ac Cumæ agrestibus hominibus habitantur, qui sæpe mutata persona, genioque piscatoriam exercent. Sed nolo te pluribus tenere. Vale.

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

ECLOGA I.

TITYRUS.

ARGUMENTUM.

Tityrus piscator, Lycida hortante, CÆSARI epinicium ob Viennam liberatam canit, per Tityrum poëtam, per Lycidam verò Josephum Medicæum *Octaviani Principem, qui primus Victoriæ nuntium Vati attulit, intellige.*

LYCIDAS, TITYRUS PISCATORES.

LYC. Tityre, quid vitreas recubās Crateris ad undas
Otia lentus agis? tenui cur lætus avena
Non dulcem viridi Musam meditaris in acta?
TIT. Non equidem, Lycida, nō hoc fert carmina tempus;
Improba Sors quādo, & Scytha barbarus omnia versant.
LYC. An quæ Parthenopes audivi nuper in urbe,
Cùm domino ferrem Synodontas, Tityre, nescis?
TIT. Dic, age, quid, Lycida, Sirenis ab urbe reportas?
LYC. Tityre, læta tibi Sirenis ab urbe reporto.
Urbs secura metu: perrupit barbara castra
Augustus CÆSAR LEOPOLDUS, & agmina mille
Threicium fudit, gelidoque immersit in Istro.
TIT. Verane sunt, Lycida, hæc, an dulcia somnia amantū?

LYC. Vera quidem;nam fama volans pernicibus alis
Danubio ex alto Romam pervenit, & omnes
Italiæ implevit lætis rumoribus urbes:
Et modò Parthenopen replevit, Tityre, nostram.
Nonne vides, ut crebra sonum tormenta canorum
Dent passim, & tutis plaudant terroribus arces:
Nostraque festivis ardescat 1 Olympia flammis?
TIT. O quantùm exsilio, Lycida, dum talia narras:
Exsiliunt mihi læti oculi, lætum exsilit & cor.
Munere pro tali pulchra te murice concha
Donabo, Lycida, dono mihi quam dedit olim,
Cùm canerem, Melisæus: aquis non venit ab altis
Pulchrior. Est circùm vario depicta colore:
Et mare depictum, & scopuli spectantur, & udum
Litus, & in tremulo fugientes gurgite cymbæ:
Naturæ ludentis opus, quam murice concham
Credo equidem pinxisse manu, ingenioque magistro.
Nanque opus hoc casu minimè evenisse putandum est.
LYC. Accipio pulchram, quam das mihi, Tityre, conchã,
Tû verò Augusto dignam, tantoque triumpho
Litoream tenui calamo meditare Camœnam.
Nanque acta in nostra jam te dixere poëtam,
Et tibi jam nostræ gratantur 2 Olympides; & te
Velarunt musco Nymphæ, tumuloque propinquo
Synceri applaudunt Manes, Manesque Maronis.
TIT. Litoream Musam dicamus, & æquora cantu,
Litoraque, scopulique, omnisque resultet Olympus.
Incipiam: tu, docte, modos percurre loquaces.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! CÆSAR. Vos ò maris aurea proles,
Nereides, formosa Theti, formosaque Dori,
Hùc celeres imis à sedibus usque venite;
Et viridi sertum Victori texite myrto.
CÆSARIS & viridi consuescant tempora myrto:
Nam vetus est laurus: nova sine insignia Regum.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! CÆSAR: calcata superbia regis
Eoi, fractæque acies, fusique manipli,

Thre-

1 *Sic antiquis dicta est ora maritima inter Lucullanum, & Pausilypum,* vulgò (Chiaja) 2 *Musæ ex ora Olympia sic dictæ.*

Threiciique, Arabesque, sagittiferique Geloni,
Victi omnes; versæque retrò fugere tyranno
Mille acies, & mille virùm data millia lætho.
Centum pro tali nunc dicite digna triumpho
Carmina, Pausilypique Deæ,pelagique puellæ.
Currite, Tritones,per cærula,currite concha.
Vicit,io! CÆSAR: Neptunia Numina,Glauti,
Voce ciete sonum, & conchas inflate marinas.
Ite sub Antipodas,celeri vos ite natatu,
Ac geminos facti famam proferte sub axes,
Audiat Hesperius, simul audiat orbis Eous
Augusti palmam, & Romæ gratetur ovanti.
Currite, Tritones,per cærula,currite concha.
Vicit,io!CÆSAR: per litora spargite muscum
Najades, & circùm vitreos considite fontes:
Pollice virgineo teneros hìc carpite flores:
Floribus & pictum,divæ, replete canistrum.
At vos,ò Nymphæ Craterides,ite sub undas;
Ite, recurvato variata corallia trunco
Vellite muscosis è rupibus, & mihi conchas
Ferte Deæ pelagi, & pingui conchylia succo.
Hæc ego Victori LEOPOLDO munera mittam:
Atque hæc cæruleis apponam carmina donis:
Hæc piscatoris ne temnas munera,CÆSAR;
Nanque his Neptunum donamus, & his quoq; Dorin;
Est & Neptunus Deus æquoris, & Dea Doris.
Currite, Tritones,per cærula,currite concha.
Vicit,io!CÆSAR: per marmora ludite cymbis,
O juvenes, puppesque novis ornate corollis:
Et niveos inter delphines ludite cursu.
Tritonum intereà vocali scrupea concha
Antra sonent, scopulique, omnisque à vertice pontus.
Et circùm socio responsent litora cantu.
Omnia lætitiæ concedant: omnia festis
Vocibus applaudant Victori,& murmure læto
Augusti nomen LEOPOLDI ad sydera tollant.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
O mihi si cœlo exoptatus fulserit unquam
Ille dies (illum Superi concedite Divi)
Quo te regali in puppi super æquora vectum

Antiquam imperii sedem lustrare sub Ortum,
Atque per Eoi populos dare jura volentes
Aspicerem: tunc ipse tuas jam dicere laudes
Aggrederer, nomenque tuum, tua facta per orbem
Mæonio ferrem cantu, calamoque Sicano.
Me super assurgens humiles procul ire jubebo
Pausilypi Musas, & litora: me sacra Pindi
Accipient nemora, & Parnassi dulcia Tempe.
Litoream intereà, CÆSAR, ne despice Musam,
Quam tibi cærulei cecinit Crateris ad oram
Tityrus, è patrio qui primus litore Musas
Per vitreas vexit velis majoribus undas,
Primus & audaces duxit per cærula nautas.
Tu verò pulsare, puer, freta desine concha:
En cava soliciti veniunt ad litora nautæ;
Et 1 Megaræ turres jam longior occulit umbra.

ECLOGA II.

PARTHENIS.

ARGUMENTUM.

Iolas piscator Virginem, *humani generis delicias, unicè adamabat, quacùm dulcè queritur, quod se ex oculis subtraxerit. Per* Parthenidem Virginem, *per Iolam religiosum virum intellige.*

PARTHENIDEM puer ardebat piscator Iolas,
Delicias divùm, atq; hominum, quàm sæpe solebat
Ad 2 Mergillinæ vitreos invisere fontes,
Sacrũ ubi PARTHENIDIS stat curvo in litore templũ,
Hic cùm jam Zephyri ponebant murmura, & altum
Purpureus rediens pulsabat Vesper Olympum,
Hæc dulces inter lacrymas incondita solus

Flu-

1 *Insula Lucullano obiecta, quæ & castrum Lucullanum appellata est* (Castel dell'ovo.) 2 *Amœnissima ad Pausilypum villa in extremo ora Olympia* (Mergoglino) *olim Actii Synceri Sannazarii, ubi celeberrimum eius sepulchrum in templo ab ipso Virgini, & Divo Nazario dicato.*

Fluctibus,& duris jactabat carmina saxis.
IOL. Quid tantùm refugis,bona Virgo?quid & mihi tātū
Divinum avertis vultum, tenuisque videri?
Ah miser! ah nostros contemnit PARTHENIS ignes!
Prætulerimne aliquam tibi forsan,Dia,veteris?
At mihi vos, Superi, testes, si corde caducum,
Aut unquam mortale aliquid meditatus:& ipsi
Sint mihi vel scopuli testes,sint litora,& undæ.
Dicite vos,scopuli,vos litora dicite,& undæ,
(Si sensus scopuli,si litora habetis,& undæ)
PARTHENIDEM si semper ego piscator amavi:
Nam voces vos sæpe meas audite soletis,
Atque repercussas mea reddere verba per auras.
Ah nostro quoties offensæ murmure cautes
PARTHENIDEM sonuere! meos jam carmine amores
Edoctæ rupes resonare,& concava saxa.
Et vos, quæ nostro frondetis litore, quercus,
Dicite (nam sensus, & habetis Numina quercus)
Hæc vestro quoties incidi carmina trunco:
Te, Virgo, piscator amat, & amabit Iolas:
Et veluti hæ quercus,crescent sic semper amores.
An me tu forsan,Virgo,aspernaris amantem
Quòd pauper piscator? erat piscator & ipse
Nonne puer, formosa, tuus,quem sæpe beato
Amplexum gremio tenuisti, & dulcia sæpe,
Atque optata sacris libasti basia labris?
Ille nec erubuit calamos,non retia,& hamos,
Nec parvam sociis agitare per æquora cymbam,
Cùm Deus ipse,maris regnator, & ætheris alti,
Qui nutu terras,nutu qui sydera torquet.
Fortis amor: nostrum quis vincere possit amorem
Ille Deum in terras vel ab æthere traxit amantem:
Atque malis hominum pariter consuescere jussit.
Et tu, Diva, meos nunc aspernabere is ignes?
An mihi dura, quia agresti munuscula cultu
Nulla tibi misi? misi tamen ipse rubentes
Bissenas de more rosas tibi,Dia, quotannis:
Et meminisse potes; nanque hoc cum carmine misi:
Virgo, noster amor,tuus hæc tibi mittit Iolas.
Quin etiam variis memini misisse corollam

Flo-

Floribus intextam, & calathis quoque lilia plenis;
Candida (novi equidem) quia sunt tibi lilia cordi.
Sunt & plura mihi in testis: cras illa videbis
Ante aras, Regina, tuas emittere odorem.
Præterea, dura quæ vix de caute revelli
Nuper oliviferæ piscosa ad saxa 1 Minervæ,
Bina mihi curvos variata corallia ramos:
Bis petiit Nisæa soror, bis & mihi furtim
Sublegere aggressa est: arca sed condita servo.
Illa tibi multo cum carmine mittet Iolas,
Natalem cùm, Virgo, tuum lux annua reddet.
Sed piscatoris parva hæc an munera spernis,
O Divûm Regina? tibi sed munera digna
Quis ferat? ipse suis vix dignum texit amictum
Sol radiis: vix Luna pedes tibi lambere digna est.
At, quia dulce sibi cor amantes mittier optant;
Cor tibi, quod tantùm restabat, misimus ultrò.
Quicquid idest. certè Deus ipse hoc munere majus
Nec sperare potest, nec reddere possumus ipsi.
At tibi quòd totum, Virgo, jam misimus illud,
Scis equidem, certisque potes cognoscere signis.
Mane ego te primo, te Vespere, Diva, saluto:
Sæpiùs atque die in medio tibi carmina dico:
Atque tuum quoties audire, & reddere nomen
Contingit, tunc ore fero prona oscula terræ
Cernuus, & cœli venerabile pignus adoro.
Nil tamen hæc prosunt, dulcem si cernere vultum
Dura negas, tantùmque meos contemnis amores.
At mihi te propria vetitum si cernere forma,
Appicta in tabulis saltem simulacra videbo.
Sic aliqua & nostro dabitur medicina dolori;
Est sua conspectu vel inani blanda voluptas.
Ah timeo (de te quoniam mihi credere tantùm
Non equidem, bona Virgo, licet) ne pectore nostro
Quid lateat, quod, Diva, tuos offendat ocellos.
Dic mihi quis lateat malus anguis? ut & citus illum
Conteram, & optato dignus jam reddar amore.
Sed tempus rutilis percurrere litora flammis:
Nostra sed occultæ depascent pectora flammæ.

ECLO-

1 *Campaniæ promontorium* (Capo di Massa, ò la Campanella.)

ECLOGA III.

ANTIGENES.

ARGUMENTUM.

Milcon, & Dorylas piscatores mutuis inter se primùm convicijs, mox advocato Antigene, carmine certant: sed neuter vincit, Antigenis sententia. Per Antigenem intelligit poëta familiarissimum suum Josephum Vallettam *Iurisconsultum eximium, & Latinis, Græcisque literis florentissimum, Qui regio animo, ac sumptu celeberrimam Neapoli Domi suæ bibliothecam ex probatissimis auctoribus omnium admiratione, ac plausu comparavit. Per Argilochum innuit* Franciscum Solimenē *Pictorem sui temporis egregium, antiquis ipsis vel invidendum, Musisque Ethruscis perpolitum.*

MILCON, DORYLAS, ANTIGENES.

MIL. Dic mihi cui nassā servas puer? an Polybotę?
DOR. Nō illi, at Lycabę, Bajas qui nuper abivit,
MIL. Infelix piscator, ovem qui nescius isti
Commisit servare lupo; nam sæpe revisit
Hic nassam, & partem prædæ sibi subripit udæ.
DOR. Tu fur, tu nassis solitus subducere pisces.
Te modò cum præda fugientem ab litore vidi,
Cùm fumosa citus Phrasidami tecta petebas,
Plurima sæpe soles ubi, pessime, condere furta.
MIL. Vidisti, Doryla, sed cùm te Liber habebat
Numine repletum multo, & dulcedine lætum.
Quippe tibi trullas mos est siccare rubentes,
Atque omnes vili vappa purgare tabernas.
DOR. Ista viris, perverse? mihi non murice pictam
Clam nuper concham medio furatus ab antro es?
MIL. Nunc etiam inflaris temulento, ut semper, Iaccho,
Non reddenda mihi pro pignore? protinus hinc te
Ni citò proripias, saxo caput, improbe, frangam.
DOR. Tu Dorylę? nostris ni te, celerate, Comatas
E manibus toties rapuisset, mortuus esses.

MIL.

MIL. Novit & ille tibi quoties cava tempora fregi,
DOR. Te te ego: vicinus prohibet sed plura satelles,
Dic, age, danda tibi quonam pro pignore concha?
Post mihi (nec fugies) pœnas tu, perfide, solves.
MIL. Te quia tunc mecum certantem carmine vici,
DOR. Tu me cantando? non tùm mea carmina fluctus
Mirati, & rigidæ movere cacumina rupes?
At te, cùm fracta streperes, indocte, cicuta,
Nereides, pelagique omnes sprevere puellæ.
Vis ne iterum certare? novo certamine victus
Tùm me cantando vicisse fateberis ipse.
In medio statuam duo pocula, quæ mihi Gallus,
Cùm procul Armoricis venisset portitor oris,
Vendidit Eurialus Cumarum in litore quondam,
Divini est opus Argilochi, qui pocula fecit,
(Argilochum memini Eurialum dixisse magistrum)
Depicta in medio spectantur cærula, & udis
Stat senior, Batto similis, piscator arenis,
Cui nudo nimium nitenti educere ponto
Retia, purpureo turgescunt sanguine venæ,
Et duri multo tenduntur robore nervi,
Omnibus ut credas piscari viribus illum.
Non longè sedet in scopulo formosa puella,
Seu vitrei sit Nympha maris, seu litoris una,
Quæ viridem vario distinguit flore corollam
Myrto intertextam, nitidisque aspectat arenis
Piscantem, & risu ludit dea pulchra soluto.
Parte alia surgens aprico vinea colle
Uvis luxuriat maturis. parvulus illam
Custodit puer, & roseo pulcherrimus ore est,
Qui sepes propè vimineas considit, & illum
Stant geminæ circùm vulpes, quarum altera vites
Per medias cursat, quà dulcior uva racemo
E læto pendet, folioque intecta virenti
Clam latet, & dulces morsu depascitur uvas.
In peram versata dolos struit altera furtim,
Atque pyra, atque nuces, atque aurea mala rapaci
Subripit ore. puer capiendis manè cicadis
Intexit junco casses, nec mitia poma,
Nec vites quidquam curat: sed totus in uno
Est

Est opere& puero sua sunt puerilia curæ.
Nec labra admovi, quamvis me sæpe rogaret
Nisa: sedintacta ex illo servantur in arca.
MIL. At mihi nodoso sunt bina corallia trunco,
Nuper Teleboûm dura de rupe revelli:
Hæc sint victori sua munera:plura neque ausim
Ponere; nanque domi,ò Doryla,mihi dura noverca,
Et durus pater est,arca qui condita servant
Cuncta:nec est quicquam,quod clam subducere possim.
DOR. Jam certare placet:veniam quòcunque vocaris.
Non me iterum effugies:faciam,certamine victus
Ne Dorylam,aut alium posthac tu voce lacessas.
Audiat hæc tantum vicino in margine ripæ
Qui sedet,& Zephyros,& dulcia frigora captat
Antigenes:nunquam sic me vicisse negabis.
MIL. Nec te,nec quenquã fugio.Bonus huc age nostras,
Antigenes,audire veni,& laudare Camœnas.
ANT. Dicite jam,pueri,molli consedimus alga,
Frigus ubi lato præbet curvamine rupes.
Lumine nunc cœlum puro nitet:æquora rident,
Et placidi rident Zephyri,luduntque per undas
Nereides, vitreosque revisunt Najades amnes.
Dic prior,ò Doryla:referet mox carmina Milcon.
Ludite & alternis; nam alternis ludit Apollo.
DOR. Cærulei fluctus, & marmoris ima canori,
Dicite,si Dorylas cantavit amabile carmen:
Dicite,festivas & gurgite tollite voces:
Si secus,immoto torpescat in æquore pontus.
MIL. Muscosæ cautes,& aquis lita saxa marinis,
Aurea si calamo deduxit carmina Milcon,
Ostreaque,& læto conchylia gignite succo;
Si contra,vacuas sinè succo effundite conchas.
DOR. Cùm lentus canerem sub tegmine rupis opaco,
Quà super incumbit placidissima Mergilline,
Nereides vitreis se tollere protinus undis,
Et placidos miscere choros ad carmina vidi.
MIL. Quà se Pausilypus deducit in æquora clivo,
Dum sedeo,& gracili deductum carmen avena
Sæpe itero, dulci Sirenes murmure captas
Aspexi ad litus celeri properare natatu,

DOR.

DOR. Me scopuli, Misene, tui, collesque Dicarchi
Viderunt suavi mulcentem carmine Phocas.
MIL. Me Prochyte aspexit muscoso in vertice saxi
Cantantem rigidas mollire in fluctibus Orcas.
DOR. Retia si jacio: veniunt ad retia pisces:
Si nassas, pingui gravitant sub pondere nassæ.
MIL. Nunquam cæruleis immergitur hamus in undis,
Qui mihi non molles ferat alto à gurgite prędas.
DOR. Dũ viridi è scopulo nudus sub marmore mergor,
Ostrea dura lego, & pingui conchylia succo.
MIL. Cùm noctu nitidis perlustro litora flammis,
Octipedes rigida divello è rupe paguros.
DOR. Blanda mihi semper Fortuna, & cærula rident:
Et formosa suo ridet mea Nisa marito.
MIL. Aurea decurrunt mihi secula: marmora nunquã
Dura mihi, & nunquam tristes Amaryllidis iræ.
DOR. Dic 1 quibus in terris (& eris mihi Proteus alter)
Subter aquas jacto nascantur semine conchæ?
MIL. Dic 2 quibus in scopulis felicibus iride picti
Versentur pisces, & pignora victor habeto?
DOR. Dic 3 ubi squamigeræ veniant ad litora prædæ
Sponte sua, manibusque udis capientur arenis?
MIL. Dic 4 ubi lacteolos progingant cærula pisces,
Os quibus est nullum, dorso nec spina rigescit?
ANT. Haud equidem vestras ausim componere lites;
Tu pateras: hic nigra corallia: dignus uterque.
Ducite jam nassas, pueri, nox humida venit.

1 Tarenti, ubi non longè à litore ingentes palos incolæ figunt, qui vertice suprà aquas extans, in hosce è cœlo ros decidit, concharumque sufficit semina, corrupto græco vocabulo (Lo Fito) *vocant. hæc inde è palis abstrahunt, subterq; aquas in æstio magni sinus mittũt, vehemens ubi est maris fluxus, ibiq; mirùm in modũ excrescunt. 2 Ad Pausilypũ, ubi pisces triplici Iridis colore nascuntur, regios pisces Olympici vocant. 3 In hora Rhegina ad Cenym promontorium, de quo infrà sæpè incidet mentio. Hìc enim Pelamydes à Delphinis agitati, marisque fluxu ferente, in terras incidunt: utque Delphines fugiant in litus exiliunt, capiunturque ab incolis nullo negotio. rem sæpe non sinè voluptate admiratus sum. 4 Rhegii, & Messanæ* (Cicirelli) *vulgus vocat. suavissimi saporis sunt, ac veluti lac coagulatum.*

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

ECLOGA IV.

CÆSAR

ARGUMENTUM.

Vienna obsidione liberata, fuso, fugatoque Barbarorum exercitu, Strigonioque recepto, promissa Superum oraculo aurea mundo secula iam incipere, CÆSARI gratatur poëta, cui pulsis Europa Scythis Orbis universi imperium auguratur.

ACtiades Musæ, paulò majora canamus:
Non humiles cuncti myrtos sectantur, & algas,
Litora si canimus, sint litora CÆSARE digna,
Tristia nunc tandem cessere oracula Divûm,
Nec duros ultrà portendet 1 pagina casus.
Spes redit, Austriacisque iterum victoria castris,
Ac læti redeunt post tristia bella triumphi.
Incipiunt jam fausta: vetus jam vertitur ordo,
Mutatæque vices rerum: nova nascitur ætas:
Et promissa Diis felicia secula Mundo,
Ac magni fluere incipiunt ex ordine menses.
Casta fave nunc, Virgo, tuo si Numine vicit
CÆSAR, & ingenti terras formidine solvit.
Hoc duce, si qua manent priscæ vestigia culpæ,
Tollentur, totoque Fides regnabit in Orbe.
Gens sancta ex alto mittetur, & impia passim
Desinet: èque polo veniens Astræa redibit

1. *Martini Stredonii Soc. Ies. qui adversa primùm, mox prospera Cæsari futura prædixit.*

In terras iterum, & Saturnia secla reducet;
Pacatumque reget totum sub CÆSARE Mundum.
Non miseros posthac nautas urgebit egestas:
Non labor uda mari committere retia,& imas
Non opus est reflui perquirere gurgitis undas.
Ipsa sinu prædas mittent læta æquora,& udi
Sponte sua venient captivi ad litora pisces.
Ipsi & odorati musco scopuli,& lita saxa
Fluctibus, & duræ fundent conchylia rupes.
Ridebunt lenes auræ,Zephyrique salubres,
Et tranquilla levi crispabunt cærula flabro.
Nam procul horrisoni pacato ex æthere nimbi
Semper erunt; rigidæque silebunt rupe procellæ.
Nec nautis Hyades metuendæ,aut ense minaci
Qui mare,qui terras,quique aëra quassat Orion.
Ulla nec assurgent posthac mala sydera Mundo,
Non vacuæ metuent Lunæ dispendia conchæ,
Nec foliis illas unquam lentiscus amaris
Inficiet: pleno turgebunt ubere conchæ,
Ac dulci semper pinguescent ubera succo.
Nullæ prædonum vexabunt cærula puppes:
Nostra nec infames cursabunt litora lembi.
Non fraudes aderunt, sævæ non amplius iræ:
Non mala furta,doliqne,execrandæque rapinæ,
Et nullę scelerum facies. post terga revinctæ
Æternùm stabunt Furiæ,Diræque sorores:
Semper & horrendi claudentur limina Iani;
Sordebitque sua exesum rubigine ferrum.
Non sylvas pastor,non deseret arva colonus
Invitus, rigidique gemet sub pondere Martis:
Et curvæ falces non conflabuntur in enses.
Non vitreas piscator aquas,nec scrupea saxa
Linquet, & ærata sulcabit marmora puppi,
Atque insueta gravi tentabit bella tridente.
Rupe sed umbrosa frigus captabit opacum,
Blandaque litoreas revocabit ad otia Musas.
Pax erit: ex alto pacem regnator Olympi
Spondet: & optatam spondent bona sydera pacem.
Pauca tamen peragenda priùs sunt bella per Orbem;
Expugnandæ urbes ferro,durique domandi
Ja-

Jazyges 1, immanesque 2 Avares, Hunnique rebelles :
Inde 3 Scythæ, & dirus 4 Maümethes, 5 Caspia victus
Qui jam claustra petit. fugientem 6 Bactra, nec Indi
Tutantur: longè sylvas, saltusque peragrat
Riphæos 7, latebrisque vagus se condit 8 Imaï.
Te manet hic labor, ò nostri decus, ò amor Orbis,
AUSTRIADE CÆSAR: Teque unum Fata reposcunt
Eversorem Asiæ. rapidum ceu fulmen, in hostes
Ibis, & horrenda quaties formidine gentes.
Mox ubi barbarica pulso cum gente tyranno,
Imperium Eoi, sedemque tenebis avitam,
Invades Asiam, spoliis 9 Babylona superbam
Diripies, & regna Cypri vastabis opima.
Hinc Syriam evertes totam, fæcundaque Nili
Regna, & palmiferam submittes victor 10 Idumen.
Hic (nimium ò felix, hominum pater, atque Deûm rex
Te te in spem tantam, tantosque reservat honores)
Sanctam Urbem intrabis, regum stipante corona,
Numen adoratum, & dulci dabis oscula ligno,
Unde salus nobis orta est, & gaudia Mundo.
Auspiciis & jam lætis, felicibus & Diis,
Talia concordes nent aurea secula Parcæ.

1 *Iazyges Metanastæ Europæ populi inter Danubium, & Carpathum, qui nunc Hungariæ mõtana tenent, quorum metropolis Cassovia, vulgò Alta Hungaria dicitur, quæ tota ferè Austriacis parebat ante recentes tumultus.* 2 *Avares, & Hunni populi, qui primùm circa Mæotidem paludem inhabitantes, mox in Pannoniam migrarunt, quæ Hungaria ab ipsis dicta est.* 3 *Turcæ ex Scytharum gẽte, qui anno 625. Heraclio Imperatore per portas Caspias in minorem Asiam ingressi pro Imperio Romano militarunt: mox in Scythiam reversi, irrupere iterum anno 958. Constantino, Copronimo Imperatore, & Persidem primum, hinc Asiam minorem, & totum Orientis Imperium occuparunt capto Byzantio sub Maumethe II. anno 1453.* 4 *Quartus hoc nomine Turcarum rex.* 5 *Pylæ, seu portæ Caspiæ, per quas ex Scythia in Asiam aditus patet, sive ex Media in Parthiam, angustiæ inter montes, vulgò* (Le porte di Teflis.) 6 (Termend) *vulgò, non longè à Caucaso, qui* (Cocas, & Cochias) *dicitur, & per totam Asiam extenditur.* 7 *Asiæ mons Scythiam secans, Sarmatiamque, vulgò* (Oby) *dicitur, quo nomine fluvius etiam appellatur.* 8 *Mons Scythiæ, ex quo Scythia intrà, & extrà Imaum appellatur. longè per Asiam extenditur. In Tartaria nunc* (Moregar) *barbaris indigetatur, in India verò* (Dalanguer) 9 (Bagdat) 10 *Idumæa, quæ in sacris literis Edom dicitur, ab incolis* (Bidumi)

Aggredere ò tantos, ſpondet]quos Numen honores,
Chara Deo ſoboles, magnum Fidei incrementum.
Aſpice totum imo concuſſum à cardine Mundum,
Oppidaque, urbeſque, & nutantia regna ſub armis:
Aſpice, læta novo gratentur ut omnia ſeclo.
O mihi ſi tantùm concedant Numina vitæ,
Egregios quantùm ſat erit celebrare triumphos,
Et partam imperio pacem, & tua dicere facta.
Non me divinus poterit ſuperare canendo
Actius, aut dignas cecinit qui Conſule ſylvas;
Sicelides quamquam adſint huic, Nereides illi.
Judice ſi mecum certet Deus ipſe Palæmon;
Judice ſe victum dicet Deus ipſe Palæmon.
Incipe, macte animis, claras decerpere palmas,
Et tua victrici intertexere tempora lauro.

ALPHONSO PHILAMARINO

TURRIS DUCI CLARISSIMO

ECLOGA V.

THYRSIS

ARGUMENTUM.

Corydon,& Mopsus piscatores Thyrsidis Olympici piscatoris mortem deflent, alterque epitaphium, apotheosin texit alter. sub Thyrsidis persona luget poëta familiarissimum suum Ascanium Philamarinum *Ascanij Cardinalis nepotem, Turris Dominum, qui acerbissimo occubuit fato, summo totius Civitatis mœrore. Vir,& consilio promptus, & ingenio: moribus verò candidissimis, & ad sibi omnium animos comitate, & officiis promerendos unicè factus: Pater* Patriæ *meritò appellatus, quippe qui nunquã à patritia gravitate dictis, aut factis ne latum quidem unguem delabi visus est, ut cæteris Nobilibus virtutum omnium egregium esset exemplar. Per Corydonem intelligit* Alphonsum Philamarinum *demortui germanum, cui in acerbissimi funeris solatium Eclogam conscripsit poëta, eique nuncupat, omnemque felicitatem precatur.*

CORYDON, MOPSUS.

COR. Cur non, Mopse, (leves quoniã demisimus undis
Jam nassas, lõgo capturas tempore prędas:
Et tenues calami nobis, & carmina) molli
Hìc musco super intereà consedimus ambo?
MOP. Tu major, Corydon, faciam quodcunq; jubebis.
Aut hìc quà Zephyri strepit aura, & murmurat unda;
Sive tibi gelidum potius placet ire sub antrum.
Aspice, ut ante fores myrtus stipaverit antrum,
Atque leves subter sternantur molliter algæ.
COR. Litoribus nostris unus tibi certat Iolas.

MOP. Quid si idem certet Tritona lacessere cornu,
Et niveos inter delphinas Ariona cantu?
COR. Incipe, Mopse, prior (sunt & mihi carmina) si quas,
Synceri vel habes laudes, vel jurgia Batti.
Incipe: nam pelago nassas servabit Amilcon.
MOP. Imò hæc, quæ vitreas deduxi nuper ad undas,
Jam repeto: mox ipse mihi fac certet Iolas.
COR. Ut mergos dulci superant modulamine cycni:
Judicio nostro, sic carmine vincis Iolam.
MOP. Desine plura, puer; vacuo successimus antro,
Nereides Thyrsin crudeli morte peremptum
Flebant: vos testes scopuli, vos litora Nymphis,
Cùm conjux amplexa viri miserabile corpus
Perfudit lacrymis, & questubus aëra complet:
Sæpe Deos, sæpe astra vocat crudelia conjux.
Nulli cæruleis illis errare diebus,
Nec resilire leves visi Delphines in undis.
Non & sueta citi venere ad pabula thynni.
Thyrsi, tuum Phocas etiam ingemuisse per æquor
Interitum, fluctusque maris, cautesque loquuntur.
Thyrsis Olympiacas cursu contendere cymbas
Instituit, lætisque dedit certamina nautis,
Et ludos Thetidi, & solennia vota quotannis.
Fluctibus ut piscis decori est, ut & ostrea saxis,
Litoribus myrtus, scopulis ut muscus odoris,
Sic nobis decor omnis eras: sed tristia postquam
Eripuere tuis te Fata, immitia Fata!
Ipsa Thetis fluctus, & Nereus ipse reliquit.
Retia sæpe, leves quæ misimus humida in undas,
Purgamenta maris, quassataque ligna tulere:
Pro pingui Mullo, pro cæruleo Melanuro,
Muscus, & infelix provenit gurgitis alga.
Spargite humum foliis, puppesque ornate corollis,
O piscatores; petit hæc sibi munera Thyrsis.
Erigite hìc tumulum, tumuloque inscribite carmen:
  Tyrsis ego hac quondam capiebam notus in acta
  Formosos calamo pisces, formosior ipse.
COR. Tale mihi, divine puer, tua buccina cantu,
Quale truci pelago jactatis litora, quale
Sole sub ardenti Megara venientibus umbra.

For-

Fortunate puer,non amisisse magistrum
Nostra tibi læto gratatur Olympia plausu.
At nunc cærulea quæcunque hæc carmina concha
Expediam, iollamque tuum sub sydera Thyrsin;
Thyrsin in astra feram;dilexit nos quoque Thyrsis.
*MOP.*Nil erit,ò Corydon,nobis hoc munere majus,
Munere & hoc dignus fuit ille; & carmina nobis
Jampridem ista Mycon laudavit,lentus ad umbram
Cùm mecum molli sarciret vimine nassas.
*COR.*Lucida purpureus summi subit atria cœli,
Et vaga sub pedibus despectat nubila Thyrsis:
Perque alios amnes,tranquillaque marmora Divûm
Felices sequitur pisces,felicior ipse.
Ergo alacris fluctus,& litora læta voluptas,
Et lætos pacatа tenet per cærula nautas.
Tempestas jam nulla mari;non sævus Orion
Æquora turbabit nimbis,læta otia felix
Thyrsis amat,Divosque inter jam gestit ovantes.
Ipsi lætitia cœlo sua murmura tollunt
Æquorei fluctus:ipsæ jam carmina rupes,
Ipsa sonant cava saxa; procul responsat & Echo:
O Corydon,Deus ille,altarum & numen aquarum.
Sis felix,faustusque tuis: tibi litore septem,
Quot pater ipse tenet Nereus altaria ponam:
Quæ mihi Pausilypus fert aurea vina quotannis
Spargam lętus humi,viridique altaria musco
Intexam, sociis hilarans convivia læta,
Surget si Caper,ante focum,si Cancer,in umbra.
Tityrus intereà,& fulvus cantabit Amyntas;
Nereidum choreas imitabitur alba Lycoris:
Delphinum & saltus imitabitur Artemidorus.
Hæc sacra,Thyrsi,tibi faciam solennia semper,
Seu tumidum remis findam mare,litore noto
Seu mihi subductam firmabunt saxa phaselum:
Dum Nesis pelago stabit,dum litore surget
Pausilypus,fluctusque maris dum piscis amabit,
In terris semper,semperque per æquora notus
Thyrsis eris,laudesque tuę,tua facta manebunt.
Ut Nereo, Glaucoque vovent in gurgite nautæ,
Sic tibi,Thyrsi;reos damnabis tu quoque votis,

MOP. Tali digna tibi quæ reddam carmine dona?
Nam neque me tantùm labentes pumice fontes,
Nec Zephyri tantùm delectant murmura, nec qui
Propter aquas dulci modulantur gutture cycni.
COR. Ipse sed ante mihi hac ibis donatus avena:
Hæc nos, Parthenidem ardebat piscator Iolas,
Hæc eadem docuit, cui nassas? an Polybotæ?
MOP. Accipe tu concham, qua nos donavit Amyntas,
Donatam & mihi tunc doluit pulcherrimus Anthus.
COR. Sed jam surge puer: de litore clamat Amilcon:
Tempus & è pelago plenas educere nassas.

MARCO ANTONIO
JUSTINIANO.
VENETORUM
DUCI SERENISSIMO.
ECLOGA VI.
GLAUCUS.
ARGUMENTUM.

Venetorum *classi in Orientem ex Italia solventi, cum Auxiliariis copiis*, INNOCENTIO XI. *Pont. Max. adhortante, poëta sub Glauci persona felicia omnia auspicatur.*

SI juvat edomito de Thrace, Scythisque superbis,
Te Duce, venturas patriæ prænoscere palmas,
Huc ades, Adriaco veniens de litore, MARCE
ANTONI, atque animum à curis averte parumper.
Quæ jam fatidicus nautis oracula Glaucus
Obscura sub nocte dedit nunc accipe, magnæ
O decus Ausoniæ, & Venetæ clarissima gentis
Gloria; litoreas nec dedignare Camœnas.
Fors erit, (ò utinam fortunent Numina vota!)
Ut tibi grande meo veniat de carmine nomen,

Cùm

Cùm, duce te, partos cantabo ex hoste triumphos.
Piscatu Stabiis multa jam nocte redibat
Bajanus Milcon: sociique per æquora cymbam
Pellebant Lycabas, & Surrentinus Amilcon.
Nulla cavo flabat vicini à flumine Sarni
Aura mari: at puro splendebat ab æthere Luna,
Et subtùs tremuli splendebant marmora ponti:
Já veterē in 1 scopulū, qui servat ab Hercule nomen,
Venerat: audiri cœptus cùm litore ab udo
Fatidicus Glaucus, tumidi qui monstra profundi
Innubi sub nocte solet mulcere canendo.
Quin & sæpe canit trepidis oracula nautis
Cæruleus pelagi vates, aperitque futura.
Et tunc fatidico Deus hæc ex ore profatus.
GLAV. Ægæi tumidas percurrere puppibus undas
Victricem aspicio classem, plena æquora velis,
Et longis video remis freta pulsa sonare.
Aspirant lenes Zephyri: præit agmina prima
Adriacus LEO, quem centum comitantur ovanti
Cum plausu, fremituque rates: juxtàque carinas
Assultant læti Delphines, & humida ponti
Gens tota, & vario ludunt per marmora cursu.
Ipsæ etiam pelago surgunt Nereides udæ,
Ore omnes pulchræ, nitidisque in vestibus omnes,
Et niveis omnes distincta veste papillis,
Nudæ humeros, nudæque genu, sparsimque solutæ
Cæsariem per colla levem, vitreasque per undas
Solennes ducunt, Nereo plaudente, choreas:
Concertantque vago puppes ambire natatu,
Dum resona Triton cita personat æquora concha.
Scilicet egregios jam nunc spectare triumphos;
Et debellato palmas ex hoste videntur.
Unda fremit plausu: geminant cava litora plausum:
Laudibus & meritis Venetus LEO tollitur astris.
Illius adventu pulsos dare terga Gelonos
Jam video, celerique fuga se trudere in 2 Hellen.
Ceu timidi fugiunt sylvosa per avia damæ,
Cum propè venator jaculo ferus, & canis instat
La-

1 (Roviglilano) *aliis est* (Scoglio d'Orlando) *inter Stabias, & Vicum Æquensem.* 2 (Streito delli Dardanelli)

Latratu; & nemorum cæcis conduntur in umbris.
Sed nec securos se faucibus Hellesponti
Stare putant: fugiunt trans 1 Bosphoron, atq; per altū
Euxinum in gelidas contendunt 2 Phasidis oras.
Exultant lætæ Cyclades, Venetumque salutant
Victorem, & festas jactant ad sydera voces.
Auratasque sinu puppes, gentemque togatam
Accipiunt, sparguntque novos per litora flores:
Libera servitio 3 Leucas, servataque plaudit
Nicopolis 4; socio responsat Græcia plausu.
Ipsa sed ante alias fremitu gratatur ovanti
Nascenti data Creta Jovi, populoque potenti
Applaudit servata, jugoque exuta Tyranni
Gestit ovans, plausuque sonant latè omnia circùm,
Litoraque, scopulique, omnisque remugit Olympus.
Jam secura metu sunt omnia: rura colonus
Exercet sua: gramineas errare per herbas
Jam tutæ incipiunt capræ, simæque capellæ.
Populea pastor recubans securus in umbra,
Attritos certat calamos compingere cera,
Dulcia & agrestes revocare ad carmina Musas.
Securæ ludunt pecudes, saltusque peragrant
Dictæos: baculo puer armentarius illas
Cressus agit, pastuque sua ad præsepia ducit:
Et lætæ redeunt stabula ad Gortynia vaccæ.
Tutus & ipse sedet viridi piscator in acta;
Atque leves gracili dum texit vimine nassas,
Nereidas resonare docet cava litora cantu.
At socii intereà celeri vada salsa phaselo
Sollicitant, captantque vagi per marmora pisces.
Nulla nocens currit mare puppis, & æquora nulli
Prædantur lembi: securæ cærula pinus
Alta secant, Syrioque vehunt de litore merces,
Et fortunati convectant dona Canopi.
Nam victi fugere Scythæ: jam Caucasus illos
Rursus habet; cæcis & saltibus abdit Imaus:
Atque Afer pulsus Libyæ in deserta refugit.

Hæc

1 (Canale del Mar negro.) 2 (Fasso) *urbs, & fluvius Colchorum* (Giorgia) 3 (S.Maura) 4 (La Prevesa) *ab Augusto condita cōtrà Actium, post victum M. Antonium, & Cleopatram.*

Hæc dedit: & magno plauserunt murmure Nymphæ,
Et vada Tritones pulsarunt humida cornu.

ECLOGA VII.

EPÆNETERIA

ARGUMENTUM

Cum fortè Tityrus pastor, & Amilcon piscator convenissent,
Sylvestrem alter vitam, litoream laudat alter.

TITYRUS PASTOR, AMILCON PISCATOR.

Fortè Dicarchæis servabat montibus hœdos
Tityrus, argutæ recubans sub tegmine quercus:
Hìc & lentus oves tenui mulcebat avena,
Ad sua sylvestres compellens carmina Divas:
Cùm longè Baiis veniens piscator Amilcon,
Fasce sub ingenti pressus consedit ad umbram.
Ut piscatorem conspexit Tityrus, inquit:
Non hæc piscator, vobis sunt otia læta
Litoribus, non blanda quies, non vita beata est.
Cui piscator ait: Nobis sunt otia læta
Litoribus, tranquilla quies, & vita beata est.
Versibus hinc ambo incipiunt certare vicissim:
Tityrus & sylvas laudabat, litora Amilcon.
TIT. Nos hìc vere novo in sylvis, cùm lumine puro
Purpurei fulgent Soles, & lucidus æther:
Cùmque rubere novis jam prata coloribus, & jam
Incipiunt læto turgere in cortice gemmæ,
Et nidum tignis jam garrula figit hirundo,
Per virides latè colles, & florea rura
Erramus læti, & cœlo gaudemus aprico.
AM. Tunc nos; blanda mari quoniam pellacia ridet,
Et pura sub luce dies micat aureus, & jam
Felici crispant Zephyri placida æquora flabro,
Muscosos inter scopulos, & litora cymba
Erramus, lætique leves per cærula jactis
Retibus, aut longa captamus arundine prædas.

TIT.

TIT. At verò nimiis cùm jam fervoribus æſtas
Incipit exardere,nemus tunc inter opacum
Ac gelidos inter fontes,& flumina circùm
Optatas auras, dulceſque inquirimus umbras.
Hìc & ſub patulæ proſtrati tegmine fagi,
Sylveſtrem tenui meditamur arundine Muſam;
Et triſtes cantu curas ſolamur amaras.
Nos hìc & rauco delectant murmure rivi,
Dum per ſaxoſæ decurrunt concava vallis.
AM. At nos æſtate in media dùm litora fervent,
In vitreas pelagi nudi deſcendimus undas.
Hìc juvat & celeri Delphina laceſſere curſu,
Et crebrò variis aſſultibus ire ſonantes
Subter aquas, vitreaſque domos luſtrare profundi:
Mox & cæruleis emergere protinus undis.
At nunc in viridi conſidere vertice ſaxi,
Muſcus ubi ſuavem de caute exhalat odorem.
Alta dies medio ſed cùm libratur Olympo,
Nos antrum in gelidum contendimus:hìc ubi mollis
Mixta hederis myrtus veſtit pallentibus antrum,
Roſcidus èque cavis diſtillat rupibus humor,
Cærulea longè pulſamus litora concha,
Litoream & Muſam,& dulces cantamus amores.
TIT. At nos per ſylvas,Zephyris motantibus umbras,
Argutæ mulcent vocali murmure quercus,
Atque avium cantus inter virgulta canori.
Hìc philomela loquax, & garrula turtur ab ulmo,
Et rauca ardenti reſonans ſub Sole cicada
Sæpè levi ſomnum ſuadent captare ſuſurro.
AM. Nos in litoribus,Zephyris criſpantibus undas,
Et pelagi murmur, percuſſaque litora fluctu,
Ac tenuis raucæ delectat ſibilus auræ.
Nec vicina ſilent myrteta, & concava ſaxa,
Sæpe ubi cæruleæ volucres modulantur ad auras.
Hìc feſſis gratum membris vaga murmura ſomnum
Conciliant,fractæque ad litora leniter undæ.
TIT. Hìc nemore umbroſo cœtus ſpectamus ovantes
Nympharum, Dryadaſque inter,ruriſque puellas
Ducimus immixti choreas, & Oreadas inter
Erramus ſummis in montibus, atque repoſtos
Lu-

Lustramus saltus nemorum, sedesque beatas.
Hìc Satyros etiam saltantes cernimus ipsos;
Sæpius & calamos, sylvestria Numina, Panes
Inflare ad cantum, & Divas iterare cachinnum.
AM. Inter Nereides cœtum nos ducimus udum,
Atque leves agimus vitreo sub gurgite lusus,
Doris ubi formosa choros exercet ovantes.
Nos hìc Tritones pulsantes æquora cornu
Audimus, Proteumque senem, Glaucumq; canentem,
Cernimus & vario Delphinas ludere cursu.
Nec pulchræ desunt per litora nota pvellæ,
Non & Najades redimitæ tempora musco,
Quæ dulces nectant choreas, & carmina dicant.
TIT. Cùm verò Autumno in pingui vindemia spumat,
Atque sua passim sternuntur in arbore poma,
Sylvestres ludos celebramus, & orgia Bacchi.
Tunc & dona Deùm, & lætas decerpimus uvas,
Atque nuces, & poma, & castaneas hirsutas:
Non & oves desunt nobis, nec copia lactis.
AM. At nos Neptuni ludos celebramus in undis;
Et cursu cymbæ, & juvenes certare natatu
Festinant, plausuque sonant cava litora, & æquor;
Non Phycides nobis desunt, rutilæque per undas
Auratæ, Rhombique, & amantes saxea Pagri.
Ostrea dant scopuli, & pingui conchylia succo;
Undique & armatos radiis venamur echinos;
Et pingues mediis 2 onychas scrutamur arenis.
TIT. Nos, dum Bruma rigens disrumpit frigore saxa;
Et rapidos glacie cursus infrænat aquarum;
Ante focum, succensus ubi non deficit ignis
Plurimus, & pingues stant tędæ, & fissile robur,
Et dulces chara circumstant coniuge nati,
Frigora ridemus, flatusque Aquilonis iniqui.
AM. Nos, quia tristis hyems latè maris asperat undas,
Et patrium tectum, & fumosa revisimus antra;
Hìc tantùm pelagi curamus murmura, quantùm,
Aut Delphin numerum, aut insanos litora fluctus,
Desine sed jam, Pastor, iter mihi restat agendum.

Tu

2 (Cannolicchi) *vulgus vocat, ex arenis educunt nautæ ad Sebethum, & Olympiam oram: dulcissimi saporis sunt, habenturque in deliciis.*

Tu sylvas, & rura colas; ego litora, & undas;
Nam sive in sylvis, seu curvo in litore, lætam
Quisque suo vitam contentus munere ducit.

ECLOGA VIII.

GENETHLIACA

ARGUMENTUM.

Zephyræus, & Artemidorus cùm ad VIRGINIS Templum, quod in extrema Olympia ad Pausilypi radices juxtà cryptam, quà via Puteolos ducit, extructum est, natali die ad pompam celebrandam, ut moris est, convenissent, illius genethliacum texunt.

ZEPHYRÆUS, ARTEMIDORUS.

VIRGINIS Augustæ ad templũ sub monte repostũ
(Nanque dies natalis erat) convenerat omnis
Pausilypi, Megaræq; manus: Zephyræus aprico
Pausilypo, Megara descenderat Artemidorus:
Nare periti ambo, & durare in fluctibus ambo,
Velocique vagum Delphina lacessere cursu:
Et versus cantare, & acuta ludere canna.
Tùm prior hæc patula vitis Zephyræus ab umbra.
ZEP. Natalem, VIRGO alma, tuum lux aurea vexit,
Lux semper Mundo, & mihi læta. age, Delie, currus
Siste rotas properantis: aquas ne tangere tantùm
Festina; pede lento ut eas, similisque moranti,
VIRGO jubet; laudes celebrandæ VIRGINIS hujus.
O utinam si anno flueret mihi longior hæc lux.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
O piscatores, date flores, spargite muscum,
Sacraque cæruleis altaria cingite vittis.
Et vos, ò pueri, atque intacto flore, puellæ,
(Vos amat hæc VIRGO) calathis nunc lilia plenis,
Pubentesque afferte rosas, casiamque nitentem:
Pulchraque nascenti subtexite serta Puellæ.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Can-

Candida gemma velut concrescit matris in alvo,
Et nitida ætherias cœli se prodit in auras:
Sic matris concepta utero mundissima VIRGO,
Candidior nive, purpureisque nitentior ipsis
Erumpit gemmis: mirantur sydera, & omnes
Cælicolæ, & roseis delibant oscula labris.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus,
O VIRGO formosa, Deo gratissima VIRGO,
Jam tibi nascenti se per tua tempora flectunt
In gyrum stellæ, & radianti luce coronant:
Jam tibi Luna vagos submittit frontis honores:
Atque suis nitidum radiis subtexit amictum
Purpureus Titan, circùmque nitoribus ambit.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus,
Tu magni regina maris, tu sydus amicum
Nautis semper eris, lętum & piscantibus omen.
Se tibi submittent, ventique, atræque procellæ;
Et sese prono curvabunt vertice fluctus.
Teque homines, Diviq. colent, dominamq; vocabunt;
Ac tibi dona ferent hæc ad delubra quotannis.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Hæc Zephyræus: opacæ innixus protinus ulmo,
Dicite, Nereides, quæ luserit Artemidorus.
Nec possum meminisse: canentem audire negabat
Turba virum stipata: nec omnia possumus omnes.
ART. Omnia lætantur Tellus, mare, sydera, cœlum,
Et Superi, atque homines. quid mirum? nascitur Orbi
Aurea nunc VIRGO; ut cùm matutina resurgit
Aurora, & gremio Solem paritura rubescit.
Divinum & Solem nostra hæc paritura Puella est,
Atque optata dabit felici gaudia Mundo.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
Cernite, ut alma dies innubi effulsit Olympo,
Et roseos Phœbi currus, aurumque revexit:
Cernite, pacatis ut rideat æquor in undis,
Et Zephyri levis aura, & saxa virentia musco.
Omnia nunc rident: gratantur & omnia Divæ
Nascenti; Superique ipsi ad cunabula ludunt.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
Non posthac rauco Triton per cærula cornu

Hor-

Horrendos pelago nimbos instare monebit;
Nec frontem Sol ipse sua ferrugine tinget;
Nascitur en VIRGO: placantur VIRGINIS ortu
Et venti,nimbique,impacatæque procellæ:
Ac sua jam mites deponunt murmura fluctus.
  Ducite solennes,bona pubes,ducite pompas.
O summo dignata Deo,dum despicit omnes,
Tete unam Pater elegit,divina Puella.
Incipe jam totum risu componere Mundum,
Tellurem,freta lata maris,camposque liquentes.
Incipe; lætæ adeunt tua jam cunabula gentes,
Annua Natalis recolunt dum gaudia lucis.
  Ducite solennes,bona pubes,ducite pompas.
Ire juvat,vitreique maris perquirere fundum:
Vertere Tritonum latebras,& quidquid in alto
Doris avara sinu latè abdit,sive rubentes
Murice sint conchæ,aut pictis interlita punctis
Ostrea,seu curvo ramosa corallia trunco,
Sublegere; illa feram nascenti dona Puellæ.
  Ducite solennes, bona pubes,ducite pompas.
Hæc illi: & memini venisse ad litora pisces,
Et rigidas caput erexisse è fluctibus Orcas.

ECLOGA IX.

DORYLAS.

ARGUMENTUM.

Dorylas piscator Iolæ pueri,quem delphinus spina casu transverberaret, immaturum obitum deflet:illum autem solatur Anthus,Iolæ apotheosin referens. Per Iolam poëta sub Dorylæ persona Alumno suo Orontio Montalvo,*& genere,& indole nobili illacrymat,qui omnium dolore,quoniam febri correpto intempestiviùs vena incisa est,interiit. Per Anthum verò intelligit* Nic.Cæs.*demortui socium,*

DORYLAS, ANTHUS.

PIscosi vitreas [1] Lucrini nuper ad undas
Defunctum Dorylas flebat piscator Iolam:

Lu-

1 *Lacus Campaniæ inter Avernum, & sinum Puteolanum maxime piscosus multis est* (Mare morto) *aliis* (Lago di Licola)

Lugentem Dorylam consolabatur & Anthus,
Anthus amor Musarum, atque Antho charus Iolas,
Et patri nimium Dorylæ dilectus Iolas:
His autem lacrymis, his questubus ora rigabat.
DOR. Quis mihi te, pulcher, quis casus ademit, Iola;
Et dulcem rapuit risum, & mea gaudia tecum?
Heu! qui molle latus crudeli vulnere fixit,
Nate, tibi, & multo turpavit sanguine membra?
Membra, olim niveus quæ vivida candor habebat:
Sed nunc pallor habet, fœdoque aspersa cruore
Sordescunt: clausique oculi: nec lumina vibrant;
Lumina, quæ nostros tum venabantur amores.
Non placidus fronti color est, non gratia labris;
Atque insueta permixti dulcedine risus;
Risus, quos Nymphæ suspiravere marinæ;
Quæ nunc discissis nimio mœrore capillis
Flebilibus passim replent vada salsa querelis.
Et pisces etiam, & tumidi fera monstra profundi
Te, miserande puer, nunc cassum lumine lugent.
Inscius & qui molle latus Delphinus acuta
Transfixit spina, & Fato demisit acerbo,
Attonitus jacet, & sese, stimulante dolore,
Discruciat, quæritque miser diffundere vitam.
At mihi quis vitam, & duræ fastidia lucis
Auferat? immiti nam funere te mihi rapto,
Dulce mori citiùs, longùm sed vivere durum est.
Triste mari in medio tempestas horrida nautis,
Triste rati Syrtes, Lunæ dispendia conchis,
Delphin Pelamydi, triste & Delphinibus Orca;
Æstus remigibus; misero tua funera patri.
Quis mihi, quis posthac servabit in æquore nassas,
Retia & ad Solem expandet, madidosque rudentes,
Nate, parentis amor, dulcis mea vita, meum cor?
Nanque puer mihi nullus erit, dum, pulcher Iola,
Occidis, & vili pallescis stratus in alga:
Ceu niveus medio Delphinus in æquore pallet,
Quem, durus celeri tenuit per marmora cymba
Piscator fugientem, & acuta cuspide fixit.
Tu pelagi decor omnis eras, tu litoris hujus
Risus eras: tu dulcis amor, tu gaudia nostra;

Per te grata mihi quondam freta cęrula, per te
Muscosæ cautes, & aquis lita saxa placebant,
Et dulces Zephyrorum inter myrteta susurri.
Omnia nunc sordent sine te: simul omnia tristis
Luctus habet, mæstæque silent Nereides antro,
Et tristis concham proiecit in æquora Triton.
Crudeles Parcæ, & crudelis tu quoque Delphin;
Formosum patri quoniam eripuistis Iolam,
Unus qui vitam longos producere in annos
Debuerat, seròque pios invisere Manes.
Non vos oris honos, non frontis amabile lumen,
Nec faciles pueri potuerunt flectere mores?
Quid queror! haud species flectit pulcherrima Parcas:
Nec placidis hominum mansuescunt moribus unquã.
Ah puer! ah malè caute! nimis confidere monstro
Ausus, & insolito vitam committere ludo,
Ergo etiam læti crudelia funera lusus,
Et tristes pariunt luctus, atque inter amantum
Blanditias mors dura venit, læta omnia turbans.
Ite procul calami: tenues piscator avenas,
Nec posthac dulces animabo ad carmina cannas.
Non me Pausilypi vada læta, sinusque 1 Dicarchi
Ascipient vitreas deducere retia in undas:
Non viridem celeri visam 2 Nesida phaselo,
Atque humilem 3 Euplæam, quondam felicia nautis
Litora Pellæa venientibus urbe Dicarchum,
At mihi semper erunt sævi monumenta doloris.
Hos virides linquam scopulos, hæc litora, & antra,
Retiaque, & calamos, & vimineos labyrinthos.
Solus & in saxis, & litoribus desertis
Vitam infelicem per dura, per aspera ducam,
Quò tandem mites scindant mea stamina Parcæ.
Intereà hæc duro describam carmina saxo,
Carmina quæ molli dum texit vimine nassas,
Piscator legat, & lacrymans suspiria fundat.

Delphinum in ludo hìc periit formosus Iolas:
Hìc Dorylas illum, & Nymphæ fleuere marinæ.

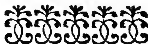
Sed

1 *Puteoli.* 2 (Nisita) *insula Pausilypo obiecta ad Occasum vergens.*
3 (La Gaiola) *Insula ad Notum Pausilypo opposita, sic dicta, quod naves Alexandria venientes cùm vidißent, bonam egisse navigationem lætabãtur.*

Sed, puer ò dilectè, vale, vale pulcher Iola.

Hæc dedit: & calamos jam frangere, & ire parabat,
Cùm flentem cœpit solari talibus Anthus.
ANT. Desine flebilibus cava saxa replere querelis,
Et tristem, Doryla, tandem solare dolorem.
Non dignus lacrymis puer ille, nec impia Fato
Sors illum misero rapuit: sed victor Olympo
Redditus, & Divos inter jam gestit ovantes.
Vidi ego, purpureus dum Sol luceret in Orbe,
Turmatim in terras summo descendere cœlo
Aligerum cœtus: pictisque exercitus alis
Ardebat, citharisque omnes, cantuque fremebant.
Aspexi & tenues inter volitare per auras,
Et choreas agere, & lato proludere cœlo.
Cycnorum veluti niveum volat agmen, ab alta
Nube ruens, placidoque sonans replet æthera cantu:
Et vario circùm cursans secat aëra gyro.
Quos inter puerum (nec me sententia fallit)
Ire coronatum lauro, nitidoque coruscum
Lumine, & è terris cerno super astra volantem.
Atque hæc syderias longè resonare per auras
Audita est mihi vox, & reddita vocis imago
Sæpius ex alto: Cœlo jam victor Iolas
Tendit, io! Superi, venienti plaudite, & inter
Felices puerum cœtus, sedesque locate.

Hæc Anthus: læto solatus & omine patrem est.

EGLOGA X.

CHRYSIS

ARGUMENTUM.

Ladon Vrinator, Polydoro adhortante, Chrysidis apotheosin anniversaria pompa celebrat. Per Chrysidem D. Saverium *intellige; per Ladonem poëtam, per Polydorum* Joannem Berardum S.I. D. Saverii *cultorẽ egregium. meditatus hanc Eclogã poëta, est cùm iam se ad Indiicum iter accingeret; hinc Vrinatores ad Gangis ostia introduxit.*

LADON, POLYDORUS Indi Urinatores:

LAD. Mirabar, Polydore, mari dũ nuper in alto
Immergor rutilas piscatum gurgite conchas,
Quid tanta, insolitùm, narent conchylia fundo!
Vidi etiam è vitreo spumosæ Tethyos amne
Hùc unà properasse Deas, ubi cærula Ganges
Lata subit, nitidasque auro devectat arenas.
Cæruleos hìc blanda Deos ad carmina, & ipsos
Auritos etiam pisces, & monstra vocabant.
Ecce dies adetat, nitido qua Chrysis Olympo
Ascendit, novus æquoreis Deus additus undis,
Quà locus astriferi in medio vacat aureus orbis,
Inter Phillyridæ jaculum, Ægocerumque sequentem.
Et nos stamus adhuc, nec reddimus annua magno
Vota Deo, lætique agimus spectacula pompæ?
POL. Scilicet id fuerat, Gangis quod nuper ad ora
Dum sedeo, & rutilas auro perquirere arenas,
Carpere & è fluvio nitidos mihi cura lapillos,
Nescio quæ læti canerent mihi carmina cygni.
Illos (credo equidem) stellato Chrysis Olympo
Ad pompam, ò Ladon, atque annua sacra vocabat.
LAD. Sic ipse, ò Polydore, reor; solennia Divo
Æquoris æquoreæ ducunt sub gurgite Nymphæ;
Candentesque sonant ripa in Gangetide cygni.
At tu quæ pepigisse mihi te carmina quondam
Dixisti, vacuo recubans dum frigus in antro
Captabas mecum, tenui meditare cicuta.

In-

Incipe: jam raucus cecidit *Notus*, atque silentes
Aspice tranquillo sternantur ut æquore fluctus.
POL. Non eadem est ætas Ladon: jam prorsus & illa
Sunt oblita mihi tot carmina: quin quoque vires
Defecere: seni mentem & longa abstulit ætas.
Tu puer, & meminisse potes, mihi nuper ad undas
Dic, quæ litoreis cecinisti carmina Musis.
LAD. Immo hæc, quæ nitidas medio de gurgite cōchas
Dum refero in litus, Divo properata parabam,
Jam repetam, & resona complebo cærula concha.
POL. Incipe: pacatis en jam tibi Doris ab undis,
Et tibi gemmifero applaudit de gurgite Ganges.
LAD. Da mea vocalis mecum vaga murmura, concha.
Quæ nunc, ò Divæ Chryseides, æquora læta
Quæ colitis, roseus surgit quà Phœbus ab undis,
Litora vos mihi, vel fluviorum panditis ora,
Chrysidi lætus ubi solennes ducere pompas
Incipiam, & musco redimita altaria ponam.
Da mea vocalis mecum vaga murmura, concha.
An sedet hìc, *Nymphæ*, quà turgidus influit auro
Ganges, & rutilas gremio Thetis accipit undas?
Nosco, Divæ, omen: sacra hìc altaria ponam
Muricibus contexta rubris, albisque lapillis.
Da mea vocalis mecum vaga murmura, concha.
Ostrea da, Polydore, mari quæ duximus alto,
Et miris referunt variata coloribus Irim,
Affer & è duris evulsa corallia saxis.
His ego cæruleis contexam altaria donis.
Tu, Chrysi, in medio, tot quando cærula conchas
Effudere sinu, tua munera, gemmeus esto.
Da mea vocalis mecum vaga murmura, concha.
Hùc age, Lyda, veni, fer tecum mascula thura,
Portitor illa mihi quæ quondam vendidit Afer:
His ego thuriferis incendam altaria donis.
Affer & apricis quæ collibus uva ministrat
Vina mihi, totumque cadis servata per annum:
Illa ego diffundam læta hæc altaria circùm,
Et Duo, Chrysi, tibi, & Didymo duo pocula patri.
Da mea vocalis mecum vaga murmura, concha.
Jam fortunatus summo confidis Olympo

Perque alios erras amnes,& cærula Divûm,
Cærula,quæ nunquam perturbant flamine Cori;
Sed Zephyro semper gaudent, semperque per undas
Cœlestes ludunt,felicia Numina,Nymphæ.
Da mea vocalis mecum vaga murmura,concha.
Cuncta tibi nautæ per litora,quæ vaga Doris
Alluit,& latè vaga circuit Amphitrite,
Septem aras ponent,totidemque ex more quotannis
Oceani vitulos antè aram, Orcamque litabunt.
Et tibi servati sua vota in litore solvent.
Da mea vocalis mecum vaga murmura,concha.
Ite per Eoi vastissima cærula puppes,
Nam novus Oceano Deus additus:ite per undas,
Audaces nautæ,& placidos jam findite fluctus;
Chrysis enim pelagi spumantia marmora placat.
Da mea vocalis mecum vaga murmura,concha.
Ite,nec insano quassantes turbine ventos
Oceanum, rapidas nec formidate procellas.
Ille animos mulcet ventorum,& temperat iras;
Ille nigras pellit nubes,Solemque reducit.
Da mea vocalis mecum vaga murmura,concha.
Ite sub æquoreas,nudi vos ite sub undas,
Divitis,ò pueri,quæsitum abscondita Nerei.
Jamque novum cœlo processit Chrysidis astrum;
Astrum,quo matres gauderent roribus, & quo
Lucidus aurata in testa concresceret humor,
Lætaque purpureis flavesceret unda lapillis.
Da mea vocalis mecum vaga murmura,concha.
Hæc levibus properata modis nunc accipe, Chrysi,
Carmina:plura tibi mox,& meliora canemus.
Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
At tu nos cœlo pius aspice: marmora conchas,
Et rutilas Ganges,te Numine,fundat arenas.
Desine vocalis,mea desine murmura,concha.
Auspice te placidum semper mihi rideat æquor;
Rideat & puro suffusum lumine cœlum.
Desine vocalis,mea desine murmura,concha.
POL.Dulce mihi,Ladon, cecinit tua buccina carmen:
Non tam suavè sonant hæc per Gangetica cycni:
Nec,quæ sublimes semper summo aëre sidunt,

Ura-

Uranides modulantur aves,cùm rore beato
Jam saturæ,dulces effundunt gutture voces.
Ille tibi Phœbum inspirat:facit ille poëtam ;
Et tecum concha mare personat.Illius ergò
Egregias laudes meditare,& grandia facta.
Digna Deo tua semper erunt,& dulcia nobis
Carmina:te nostra laudabunt semper in acta,
Dum juvenes lęti repetent tua carmina nostri.
LAD. Surgamus,Polydore,vagis Sol mergitur undis,
Et latè maria,& montes umbrantur opaci.

THEODORO

COMITI BARBOVIO

FORTISSIMO MILITIÆ PRÆFECTO.

ECLOGA XI.

ÆGON

ARGUMENTUM.

Cum Ægon ad 1 *Posidonium felicem nuncium attulisset, excessisse nimirum Messana Gallicam Classem, urbemque à* Comite Theodoro Barbovio *receptam ; Melibœus pastor, & Lycabas piscator læti carmen Victori canunt. Per Ægonem poëtam intellige, qui Rhegii hanc Eclogam conscripsit,cùm severiori Minervæ operam daret.*

ÆGON Nauta, LYCABAS Piscator, MELIBOEUS Pastor.

ACtiadis magnum nostræ decus, & nova Musæ
Gloria, seu pictis alacer splendescis in armis,
Aut petis adversos ærata cuspide reges:
Sive tibi merita præcingunt tempora lauro
Servatæ gentes, plausuque ad sydera tollunt,
Huc ades,ò THEODORE, atque has ne dispice Musas,

1 *Seu Columnam Rheginam*(la Catona)

(Si qua tibi nostræ velocis gratia cymbæ)
Quas pastor Melibœus,oves dum pascit ovantes,
Ac tibi piscator Lycabas, dum retia ducit,
Alternis referunt certantes versibus ambo:
Tuque etiam facilis tenues Ægonis avenas
Accipe; nam nostræ debent tibi carmina Musæ.
Fortè mari ex alto ducebat retia in actam
Piscator Lycabas,tristesque in pectore curas
Versabat:pelagi sed per vicinia pastor
Lanigeras Melibœus oves non lętus agebat.
Ad 1 Cœnym Lycabas habitabat: pastor ad umbras
Vicini nemoris, viridique in valle 2 Salicti.
Improvisus adest,timidisque supervenit Ægon,
(Ægon Euboici quondam maris accola, ponto
Tunc Siculo errabat,patriis procul exul ab oris)
Protinus & lęto sic incipit ore profari.
ÆG.Solicitos vestro depellite corde timores,
O pueri; felix vobis en nuncius adsum.
LYC.Dic age,quę nobis Ægon nunc læta reportas?
ÆG.Infestæ Siculo excessere ab litore puppes:
Arma procul cessere,minæque,infandaque bella.
Pax redit,& læti capiunt exordia menses;
Vidi ego lunati surgit quà pompa theatri
Magnanimum Heroem, regisque insignia nostri,
Agmina mille ducem glomerantia litore vidi,
Et lætas voces, plaususque his auribus hausi.
Ceu regi agglomerantur apes, post pręlia quando
Victor regna petit,cęsoque ex hoste superbus
It lętos inter cętus,plaususque faventum.
LYC.Scilicet id fuerat,prima quod luce diei
Sępiùs, insuetùm, resiliret ab æquore Delphin,
Nereidesque choros agerent,dum murmura longè
Cærulea invectus concha ciet ęquore Triton.
MEL. Hoc etiam (nec fallor) erat, quod prata capellæ
Tonderent nimia passim dulcedine lætæ:
Ac virides inter salices, & flumina circùm
Errarent Dryades festivæ,& Najades udæ:
Quas inter mixti, sylvestria Numina,Panes
In-

1 *Promontorium, & fluvius, de quo Lib. 4.* 2 *Amœnissima villa (lo Salici) de qua eod. libro.*

Inflarent læti calamos,& læta sub auras
Murmura jactarent volucres per compita sylvæ
Credo equidem; nam sensus inest divinitùs illis.
ÆG. Ergo agite, & vestræ possunt quæ carmina Musæ,
Dicite, & alterno juvenes contendite cantu.
MEL. Ite per apricos colles,& cura capellæ,
Ac lætæ cytisum,& florem tondete salicti;
Hostis abit:cessere minæ,pax aurea venit.
LYC. Ducite securi choreas Delphines in undis,
Et vario circùm litus cursate natatu;
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Vos, ò pastores, inducite fontibus umbras;
Et finite optatas tenerum pecus ire sub umbras.
Hostis abit:cessere minæ: pax aurea venit.
LYC. Vos, piscatores,læti deducite cymbas,
Et piscosa leves jam solvite retia in undas;
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Fœcundos proscindat agros festivus arator,
Et pingues pedibus presset jam vinitor uvas.
Hostis abit: cessere minæ:pax aurea venit.
LYC. Alta rupe sedens piscator arundine pisces
Captet ovans,nudusque mari scrutetur echinos.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Hìc ego sub patulæ prostratus tegmine fagi,
Dum teneros carpunt flores,mea cura,capellæ,
Ac Phyllis formosa comas mihi daphnide cingit,
Agrestes tenui modulabor arundine Musas;
Hostis abit: cessere minæ: pax aurea venit.
LYC. Hìc inter scopulos,Zephyrique tepentis ad auras
Dum moror, & molles expecto ad retia prædas,
Ac mihi de myrto nectit Galatea corollam,
Æquoreas resonare Deas cava saxa docebo.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. At vos,Pierides,victori cingite lauro
Tempora; & Aoniæ, vos dicite carmina,Musæ;
LYC. Vos illi sertum viridi contexite myrto,
Nereides,plausuque sonans ciat æquora Triton.
MEL. Illi ego per sylvas,septemque altaria circùm
Bissenos de more dies sacra liba quotannis
Spargam lætus humi,atque incendam mascula thura,

Non

Non me carminibus superabit fuscus Amyntas?
Nec Pan ipse Deus vincet: nec Thracius Orpheus.
LYC. Ast ego litoribus, totidemque altaria circùm,
Et sacros latices & vina liquentia fundam,
Et spargam pelagi muscum festivus ad aram.
Non niveos inter cantu Delphinas Arion,
Nec mihi per scopulos certet Deus ipse Palæmon.
Sic illi alterno miscebant carmine Musas:
Ægon intereà calamos inflabat acutos.
Cùm tandem (alta jugis jam Solem absconderat Ætna)
Amborum invitæ fecere silentia Musæ:
Atque hinc muscosi scopuli, rupesque cavatæ,
Hinc longè colles responsavere beati.

ECLOGA XII.

MOERIS

ARGUMENTUM.

Cùm Phrasidamus Mœrim puerum rosas, & corallia ferentem vidisset, suspicatus ne puella alicuius amore teneretur, conatur illum ab amore revocare. At puer se Virginem *amare ingenuè fatetur, & quo modo à* Virgine *vocatus fuerit, exponit. Per Mœrim intelligit poëta Olympicum piscatorem, qui annos duo, & viginti supra cẽtum habet, virgo semper, &* Virgini *addictissimus.*

PHRASIDAMUS, MOERIS.

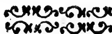
PHRA. Cui tu, Mœri, rosas, & nigra corallia portas?
Ah timeo tibi, Mœri, furor ne te improbus ille
Prævertat, præcepsque trahat malè sana cupido.
MOE. Vera tibi fateor, jam me pulcherrima VIRGO
Totum habet, & dulces animo mihi ventilat ignes.
PHRA. Ah puer infelix, quæ te dementia cœpit!
An nescis quam durus amor? non sævior illo
In terris Leo, vel pelago crudelior Orca est.
Illum sæva mari canibus incincta marinis

Scylla tulit: natumque e sinu impacata Charybdis
Fovit, & immanes admorunt ubera Phocæ.
MOE. O, nescis, Phrasidame, mihi quæ flãma medullas
Torreat, & quæ me teneat formosa puella.
PHRA. Dic age, quæ flamma, & quæ sit formosa puella?
MOE. Incendit me dius Amor: me PARTHENIS, ò, quæ
Non consueta meum pertentant gaudia pectus!
Illa meos poscit (si quidquam credis) amores.
Illa habeat: mentem hic semper bonus occupet error,
O nimium felix, hanc si, piscator, amares!
PHRA. Non humana sonant tua verba. sed unde repentè
PARTHENIDIS tibi tantus amor? quo Numine dextro
Mœri, tibi sacræ exarsere in pectore flammæ?
MOE. Dicã equidẽ, Phrasidame: cavo stat picta sub antro,
Quà Mergillina illustres via ducit in ædes,
VIRGO decus cœli, quæ me dum spectat euntem,
Pubentesque rosas dextra tunc fortè ferentem,
(Ipsa mihi soror è testa decerpserat Ægle)
Cui, formose, rosas, puer? inquit: at ipse repentè
Obstupui: captusque nova dulcedine mentem,
Illi hæc: Dia, rosas vis tu pro munere, VIRGO?
Accipe: parva quidem: sed si dignabere, majus
Cor, nostri, Regina, tibi do pignus amoris.
Tunc dextrã mihi VIRGO tetendit, &, Has, puer, inquit,
Accipio dilectę rosas, quę pignus amoris
Semper erunt: semperque tuos dignabor amores.
Sed tu, Mœri, alias sectari, & amare puellas
Mitte, nec insanæ incendant tibi pectora flammæ:
Cui contrà Tibi, Diva, meos piscator amores
En voveo: immotumque animum tu Numine firma.
Ac veluti nunquam tot me flexere puellæ,
Litora quæ mecum passim per nostra vagantur:
Sic & nulla mihi poterit prævertere mentem:
Non Beroè formosa comas, non picta Lycoris,
Non Hyale, quamquam nobis pro dote superba
Centum regna daret, rubroque è gurgite gemmas,
Quot veniunt, quantumque Indis deducitur aurum.
Tuque, Puerque tuus nostro sub pectore fixi
Stabitis, æternùmque mei vos semper amores.
Nec vestra ex oculis unquam labetur imago,

Di-

Diva,meis;nec erit quidquam mihi gratius unquam,
Ni Dius Puer,& Pueri tu candida Mater;
Nam dulcis puer est,& dulcis tu quoque Mater.
Ipsa, Puerque meus te semper amabimus,infit
Illa mihi: tu noster amor, tu maxima cura,
Proque rosis,quas,Mœri,mihi,Pueroque dedisti,
Jam tibi Luciferis sertum subtexitur astris.
Hæc dedit,& placidis mihi mox subrisit ocellis:
Subrisit Puer ipse,sinu quem Dia tenebat,
Et mihi divinos animo inspiravit amores.
*PHRA.*Fortunate puer,diæ tu VIRGINIS ergò
Factus amans,quæ tantùm alias formosa puellas
Exuperat,quantùm reliquas Luna aurea stellas,
Illam Cœlicolæ,nitidisque exercitus alis
Aligerùm observat venerans,plausuque coronat.
Fortunate puer,nunquam tibi dura negabunt
Æquora captivos piscosa in retia pisces.
Non posthac vacuas velles de murice conchas;
Nec tenues inter sabulum venaberis ɤ aulos;
Nam VIRGO,cui Sol,cui Luna,& sydera parent,
Et venti, nimbique,undosi & cærula ponti,
Placabit maria, & ventos pulsabit,& imbres:
Piscibus & nassas, succoque implebit echinos.
I,felix puer,ò!fer nigra corallia Divæ,
Purpureamque rosam,& flammas testare pudicas.
Sed veniam comes ipse tibi,si fortè benignis
Aspiciat me VIRGO oculis,nec spernat amantem.
*MOE.*Corripiam prius ipse viam:tu ponè venito.

ɤ *Iidem,ac onyches, qui & Selenes à Græcis. à Latinis digiti etiam appellantur.*

CAROLO CARDENIO

Sacri Romani Imperii

PRINCIPI MERITISSIMO

Laini Marchioni, Acerrarum Comiti.

ECLOGA XIII.

CARDINIDES

ARGUMENTUM.

CARDINIDEN Mecœnatē suū Poëtā sub æstatē unà cum Phyllide ad Pausilypum invitat, locique amœnitatem, ac delicias describens: atque illi & piscatoria munuscula, & versus spondet. Per Phyllidem intellige FRANCISCAM SPINELLAM è Scaleæ Principibus, Marchionis Conjugem, mulierem præstantissimam, omnibusque animi, fortunæque dotibus abundè ornatam.

OPtatos jam pande mihi formosa recessus,
Mergillina, cavis & amicam in rupibus umbrā,
Quo plenas referam nassas, & frigora captem.
Pauca sed ante meo gracili sunt carmina avena
CARDINIDÆ dicenda: neget quis carmina magno
CARDINIDÆ, me cujus amor facit esse poëtam.
Sic tibi, cùm vitreas pelagi descendis in undas,
Et blandam cursu sequeris Nesida sororem,
Non Protei possint, Phorcique nocere petulci.
Incipe: Pausilypi ad litus, sedesque beatas
CARDINIDEN tenui calamo, cantuque vocemus.
CAROLE, dum summis ardet fervoribus æstas,
Inceditque suo rutilans sata Sirius igne,
Hùc, quò Pausilypus scrupos rupis in antrum,
Et formosa vocat te Mergillina, venito.
Ipsa sed in primis veniat tua Phyllis, & ipsa

Cæ-

Cæruleas inter ludat non ultima Divas:
Euboidum Phyllis pulcherrima, quam tibi casti
Dulcis amor thalami concordi fœdere junxit:
Et quæ jam pulchra fecit te prole parentem.
Hìc lenes spirant auræ, Zephyrique salubres,
Et placido intendunt felicia marmora flabro:
Crebròque impulsæ modico clangore jocosę
Per virides scopulos, per litora leniter undæ
Assultant, vitreique tegunt saxa humida rores.
Hìc & odorifero florentes pumice cautes
Cæruleum gignunt muscum æquoris. aspice, ut omne
Litus, & objectos scopulos maris integat herba,
Qua non purpurei spirant fragrantiùs horti:
Gratus & halat odor, qui thure suavior ipso
Leniter immissa insinuat se naribus aura,
Atque ægros reficit sensus, viresque ministrat.
Stant rigui fontes, multoque foramine manat,
Qui nitidas inter fugiens strepit humor arenas,
Et sincerus aquæ se litora propter amœna
Fons agit è scopulis, cui non vicina recurrens
Doris amara suum immiscet perfusa liquorem.
Inter & optatos subsultant Najades amnes,
Ore omnes formosæ, adianti frondibus omnes
Ornatæ, & viridi succinctæ crura cothurno;
Sunt hìc & rupes, tepidæque in rupibus umbræ,
Quæ nimios relevent æstus, & læta ministrent
Otia Musarum. gelidis hìc sæpe sub antris
Cantando ingentem poteris lenire laborem.
Dum choreas tua Phyllis agit, luditque beato
Nympharum sociata choro, mediasque per undas
Humida Delphinum ad cantum gens assilit omnis.
Eja, age, rumpe moras: tibi jam per litora muscus
Sternitur, & passim mollis se subiicit alga.
Aspice, ut undivagi nantes per cærula pisces
Te placido invitent lusu, cursentque per æquor
Festivi, & frutices inter spatientur odoros.
Ipsa tibi rident Zephyrorum animata susurro
Æquora, vocalique lacessunt murmure cautes.
Hìc juvat in vitreo ludentes gurgite Divas
Nereidas spectare, & fluctivagas Sirenas;

Quip-

Quippe suus nunc mensis adest,quo gurgite ludunt,
Cùm flabro incipiunt Zephyri spirare canoro.
Interdum picto lustrabis læta phaselo
Litora Pausilypi,& colles spectabis apricos,
Et quæ magnifico surgunt palatia luxu:
Nec non & mixtim pueros,tenerasque puellas
Innocuos celebrare choros,& ludere in undis:
Sæpe etiam celeres sublabi gurgite cymbas,
Et pubem remis certare, & scindere fluctus,
Ut primi metam teneant,& præmia tollant,
Aspicies,lætos & ovanti murmure plausus
Attolli, & festas cava litora reddere voces,
Ac longè scopulos plausu,& freta pulsa sonare.
Quin etiam,si nostra tibi munuscula cordi,
Barbatos tibi ego Mullos,Rhombumq; trilibrem,
Auratamque feram,& Phycidem,flavosque Erithinos.
Addam atque his apyrenum,& cęruleum Melanurum,
Atque leves Synodontas (amat hos nam tua Phyllis,
Sæpius atque illos,memini,me ferre rogabat)
Hos & odorifera contectos desuper alga,
Vimineosque inter calathos tibi munera ducam.
Prætereà,primis quæ sunt gratissima mensis
Dona feram,æquoreo madeant quæ plurima rore,
Atque vaporifero spirent circumdata musco,
Et persæpe famem quæ irritavere morantem,
Ostrea,purpureoque ardentes murice conchas,
Et saxosa mihi servat quos Nesis Echinos,
Quosque Dicarchęis nutrit Thetis humida saxis:
Illos è fundo,rigidaque è rupe revellam,
Cùm jam Luna suum complevit lumine cornu,
Insuper & pictum, non ultima dona.quasillum
Cæruleis plenum digitis,quos litora propter
Sebethi medias inter scrutamur arenas.
Hinc cùm lęta inter myrteta,& concava saxa,
Aut riguos inter lenta otia ducimus amnes
Jam vacui,& Zephyrum,& frigus captamus opacum,
Quam mihi Syncerus moriens donavit,avenam
Inflabo,& nostro freta carmine pulsa sonabunt.
Tunc genus antiquum regali è sanguine regum
Cantabo,stirpisque tuæ primordia dicam:

Magnanimos addam Heroas, Regesque superbos;
Quos Tagus auriferis regnantes vidit arenis;
Et quos Dives Iber, niveaque incinctus oliva
Betis, & umbrosa coluit cervice Pyrene:
Quos & Parthenope titulis majoribus auxit:
Noster & in viridi miratus sæpe recessu
Pausilypus, fovitque suas Euplœa per undas.
Non taceam tua facta, mihi si pulcher Apollo;
Et digna Actiades concedent carmina Musæ.
Hæc sat, Nereides, vestrum lusisse Poetam,
Dum sedet, & ratum subtexit arundine linum.
Hæc vos &, Divæ, facietis maxima magno
CARDINIDÆ, mihi cujus amor sic crescit in horas;
Orbe velut pleno succus pinguescit Echini:
Aut matutino ut turgent conchylia rore.
Surgamus; nam prima gravis cantantibus aura
Vesperis, atque aër gelidi nocet humidus antri.
Ite domum teneræ, Sol occidit, ite puellæ.

FINIS.

NAUTICORUM

LIBER I.

Quæ veniant nemora apta mari, quo sydere pinus
Cædere, & arte rates qua cæsis ponere truncis
Conveniat: quæ cura omnes prædiscere ventos,
Et mores, & signa; vagique sonantia Nerei
Æquora velivolis latè sulcare carinis;
Litora vel circùm pictis freta findere lembis:
Nec non & quæ in Acu, & parvo solertia Mundo,
Et tempestatum quanta experientia Nautis:
Hinc canere, & vasti puppes per cærula Atlantis
Ducere surgentem in Solem, Solemque cadentem
Incipiam: vitrei quando me Numina ponti
Nativam in sedem invitant Nereides udæ;
Et tenues Vati calamos compingere cera,
Litoreoque parant sertum subtexere musco.
Nam neque Mæonios ausim sperare cothurnos,
Nostra nec æternam interserpere tempora laurum.
O magnæ clarum Ausoniæ decus, edite cœlo,
CARDINIDE, pulchris seu te per rura viretis
Leucopetre[1] spatiosa tenet, vel carmine dulci
Agrestes inter Divas blanditur Apollo:
Seu te stellati ducit per concava cœli
Uranie, & nitidos orbes, & sydera dicit;
Sive invectus equo, tua regna, invisis Acerras,
Ac longè rauci perlustras flumina [2] Lai
(Regna solo pingui, & lætis felicia campis,
Mille & regna annos atavis dominata superbis)
Huc ades, & primum pelagi ne despice munus.

D Quic-

---

1 *Amœnissima Neapoli villa altero ab urbe lapide Vesuvium versus* (Pietrabianca) 2 *Straboni Talaus Fluvius, & Vrbe in finibus Lucanorum* (Laino)

Quicquid id est: mediis te fluctibus æmula Doris
Compellat, campusque sonat latè omnis aquarum.
Parva altis & sçpè damus munuscula Divis.
Forsitan & tempus veniet (jam retia, & hamos
Liquimus, & grandi percurrimus æquora puppi)
Ut, nostris majora ausis molimina Musis,
Be lla canam, & palmas, cum primo Oriente subacto,
Cæsar in Euphratem victricia dirigat arma,
Ut pius injusto jam Numinis eximat Urnam
Servitio, & sacras sistat se victor ad aras:
Tuque operis tanti in partem, partemque triumphi
Dux aderis, magnique comes tu Cæsaris ibis:
Tunc ego te summis Heroibus, & magnis Diis
Laudibus æquabo, tollamque in sæcula nomen.
Sume hoc intereà; Martisque accingere in arma.
At tu, qui Superos inter spatiaris Olympo,
SABERIDE, mihi dexter ades: tu dius Apollo
Magnam Vati animam, & divini carminis œstrum
Inspira; nostrisque volens allabere cœptis.
Nam te, nec fallor, magnarum Numen aquarum,
Rectoremque maris, tempestatumque potentem
Gangaridę populi dixere, & creditus Indis
Oceani immensi magnus Deus, humida parent
Neptuni cui regna, vagique per aëra nimbi,
Et se pacato submittunt murmure venti.
Sed quamvis (tibi mentitum non fingimus ultrò
Numen, & immeritos aris adolemus honores)
Non deus Oceani, verùm tibi gurgitis alti
Imperium Pater Omnipotens dedit, ut tua nautæ
Numina ritè colant. placidos tu tollere nutu,
Turbatosque potes nutu componere fluctus.
Ergo age, & innubi quoniam lux aurea cœlo
Jam nitet, & Zephyris crispantur molliter undæ,
Audaces tu pande sinus, dextraque potenti
Tu dubio cursum pelago, clavumque guberna.
Principiò nautis sylvæ delectus habendus,
Undè abies viduata comis, nudataque fagus,
Ulmique, & cæsæ veniant ad litora pinus.
Primus & hic illis labor impendendus, & omnes
Sacrorum saltus nemorum lustrare necesse est.
Hic

Hic & sylvarum sobolem legisse potentem,
Et Martis sortem,& casus sufferre marinos:
Nec labor incassum tantus cadet, ire sonantis
Aut opus Ægæi per cærula, perque tumentem
Euxinum, aut clausum sulcandum navibus æquor:
Sive per externas oras,audacibus ausis,
Oceano errandum,latè qui panditur ingens
Herculeas ultrà metas, seseque per omnes
Insinuat torrente plagas, quà surgit Eoo
Phœbus, & Hesperio rediens lavat amne quadrigas.
Nam si materiem texendis navibus aptam
Legeris, atque data fabricaveris arte carinas,
Deduces celerem secutus in æquora puppim,
Ac lætus Zephyro committes vela vocanti.
Non te nimbifero terrebunt turbine venti,
Nec tumidum veniens glomeratis fluctibus æquor
Vertice ab undoso;rapidas animosa procellas,
Nimbosque, pelagique minas pulsabit, & Euri
Illa, coronatas opponens pulsibus alnos,
Idæas soboles, Alpinaque pignora.Ceu arx
Duro imposta jugo,duraque è rupe reciso,
Plurima quadrato surgunt cui mœnia saxo,
Quam crebris aries ærata cuspide pulsat
Ictibus, alatoque petunt tormenta metallo.
Verberat invictos iteratò machina muros,
Atque explosa cavo pila ferrea sibilat ære.
Stat contrà hæc: duris eludit rupibus ictus:
Nec timet horrificis tormenta sonantia bombis.
Sic & robusto de robore texta carina
Non nisi spumosum multis post cursibus æquor
Emensa, & pelagi varios experta labores,
Et seros obitus, longævaque Fata videbit.
Quid tibi si sylvæ nullus delectus,& omnes
Imbelles nemorum populos admoveris undis,
Accipe,non multis (juvat hæc meminisse)docebo.
Cùm tibi cæruleus suprà caput æthere ab alto
Inciderit nimbus, missique à carcere venti
Compactam fragili feriant de robore navim,
Dilacerent velum,quatiant latus impete multo,
Et validis obvertant flaminibus antennas:

Hæc primò vitium faciet, sensimque patentes
Incipiet laxare sinus, rimisque fatiscet.
In latus hinc prona incumbet: concussaque ponto
Scindentur transtra, & laterum compage soluta,
Fluctibus infelix ibit data præda marinis.
Non secus, incocta tenui quas arte bubulci
Argilla fecere casæ, cùm plurimus imber
Decidit, & plenis undarunt æquora rivis,
Accipiunt tectis imbrem, subterque ruentum
Vix fragili cursus fluviorum pariete sistunt.
Paulatim incocti lateres laxantur, & undis
Dant aditum: sensim moles ruitura fatiscit.
Cùm tandem è summo labentia culmine tecta
Naufragio jactantur humi: de vertice pastor
Dejectas videt ire casas, sua regna, per undas.
Sed jam tempus equum pulsu stimulare ferocem,
Implicitasque errore vias superare ferendo.
Ergo age, tantisper pelago, portuque relicto,
Ne pigeat sacros nemorum penetrare recessus;
Quæque sit apta rati, vel quæ sit inutilis arbos,
Et quo conveniat cœli sub sydere truncos
Frondifera nudare coma, & radicibus altis
Noscere, quo rigidas valeas inferre secures.
Est mons Ausonia in magna, quà Martia Tellus
Hybernum ad Solem, & mollem se fundit ad Austrum:
Hinc quà purpureo Solem primo excipit ortu,
Jonio disclusa mari stat Græcia Tellus;
Hinc quà Tyrrhenum Siculi per claustra Pelori
Joniis miscetur aquis, Vulcania regna,
Æoliasque domos, & totam à vertice spectat
Trinacriam, antiquo montem cognomine Silam
Romani, & Graii pariter dixere vocantes.
Hìc nemus umbrosum, atq; ingens, sylva horrida mōtē
Occupat, & nigra dorso latè incubat umbra.
Hìc mille in cœlum tollunt capita ardua pini;
Et totidem ramis circùm frondentibus alni
Assurgunt turritæ, & nubila vertice lambunt:
Quæsitæque nuces saxorum grandine multa
Ingratam præbent pecori, & pastoribus umbram.
Hìc mille expansis pandunt sese undique ramis

Ca-

Caſtaneæ, & magnæ laxant ſua brachia quercus,
Plurima & argutis agitatur frondibus ulmus,
Et fagus, campoſque abies curſura marinos,
Cerrique, platanique, altæque in montibus orni:
Atque aliæ: neque enim verbis percurrere refert
Quotquot Sila ferat truncos, latiſſima ſylva.
Nunc ego (ſub montes quoniam penetravimus altos,
Provida ubi ſylvas longè Natura locavit,
Ut pelagi caſus averteret: attamen ipſa
Semper avara fames hominum, & ſolertia major
Evicere, & itum in montes, in nubila & uſque eſt)
Quæ meliora probes, quorum eſt communior uſus:
Quæque mari ſint apta magis, ventiſque ferendis,
Et robuſta ſolo veniant, non carmine multo
Edoceam, nec te per longa exordia ducam.
Eſt autem varius, cultuſque, habituſque locorum,
Atque uſus: Non omnis enim fert omnia ſylva;
Non ſtudium cunctis, nec amor mortalibus unus
Inditus. Ignotis qui primi fluctibus Argo
(Magnum opus) & parvo vitam committere ligno
Sunt auſi, ſacro Dodonę è vertice fagum
Acciſam vexere mari, fagoque volanti
Ægęum ſecuere fretum; & medium Helleſpontū
Tranſvecti, externas tetigerunt Phaſidis oras.
Umbroſi nemora Aſſyrii populantur Amani:
Hic & odoratam cędunt de rupe cupreſſum.
Phœnices Libani rapiunt à culmine cedrum,
Et Syrus, & quicunque colunt plana æquora Idumes:
Atque Terapnæi gens fortunata Canopi
Vela cedro impoſuere, marique dedere patenti.
Gallus amat fagos, & puppes inſerit ulmis:
Et proram, & dura geminas facit abiete coſtas.
Arduennam, & gelida nudat nemora alta ſub Arcto
Belga ferox, & qui diſperſa mapalia quondam
Incoluere humiles Batavi, vicinaque circùm
Litora piſcatu victum de more petebant.
Nunc re, nunc opibus multis, luxuque ſuperbi
Regna tenent, & jam magni crevere ſub ipſis
Principiis clari bello, & victricibus armis.
Nam quicquid pelagi veniens Sol luſtrat Eous,

Quicquid & Hesperius, curru fugiente, relinquit,
Classibus & pariter lustrant ingentibus ipsi.
(Sic fluxas Fortuna hominum res undique versat;
Nunc surgunt humiles in regna, ruuntque potentes
Verticibus rerum ex altis: nunc ordine verso
Præcipites summo labuntur culmine primi;
Rursus & alta illi rerum fastigia tangunt)
Verùm lecta manus, quæ prima è litore Ibero
Solvit, & Oceanum magnis percurrere velis
Ausa fuit, Fatisque novum monstrantibus orbem
Detexit, vicitque armis victricibus omnem,
Alta Pyrenæos ducit per cærula saltus.
Divisi rapiunt Caledonia lustra Britanni,
Idam Bithyni, Græci felicia Tempe.
Mænalium scandunt nemus Arcades, aut Erimanthi,
Argutasque petunt pinus. populantur Athenæ
Fatidicam Cyrrham, & colles sectantur Hymetti.
Annosam Venetus fagum venatur, & alnum
Rupibus Alpinis. canentem fronte nivali
Cædit & Afer inops operosa Atlanta securi.
Romani rerum domini, qui classibus olim
Conclusam domuere Therin, Pontumque sonantem,
Ægæumque furens, spumosaque cornua vinctum
Oceanum traxere altæ ad Capitolia Romæ,
E Sila pinum, & fagum petiere comantem:
Velleruntque omnem è radicibus Apenninum.
Ergo age, terrarum dominos imitare potentes:
Et quò te mecum prærupta per avia montis
Cornipedes hausti cursu duxere virentem
In Silam, truncos ponendis navibus aptos
Findito (materiam tibi plurima sylva ministrat)
Quique apti ratibus, paucis, adverte, docebo.
Prima tibi pinus rigida gemat icta securi,
Atque umbrosa ruat scissis radicibus alnus:
Adde ulmos, cæsoque cadat de cespite cerrus.
Nigras cæde nuces: nucibusque aplustria sunto.
Ipsa sed in primis abies, annosaque fagus
In partem veniant operis; neu cædere molles
Cures castaneas, multùm aut querceta fatiges;
Castaneæ fragiles, quercus nodosa lacertos:

Um-

Umbrosis aptæ frondescere montibus ambæ,
Pascere & autumno pingui pecus ubere bacca,
At non Oceanum sulcare. in fontibus alta
Non te frondosa delectet populus umbra;
Nam levis est arbos, & abundat plurima succo.
Phœnices cedrum, & Syriæ laudato cupressum:
E nostris fructus petito. Parnassia laurus
Semper fronde sacra tollat se læta sub auras,
Ut sua divini præcingant tempora vates,
Et clari quoque victores sua. mitte feracem
Sectari cerasum, & mitem sine crescere malum.
Non obliqua petas: quæ recta in luminis auras
Tolluntur, legito, truncoque impone bipennem.
Parce manu teneram ab radice evellere sylvam,
Navita; venturos expectat sera nepotes
Illa, coronato cùm vertice surget in auras.
Quæ multos sensere æstus, quæ frigora multa,
Succidas. Quid plura canam? Te multa docebit
Longa dies: variusque tibi nova suggeret usus.
Verum age, delectas cœli quo sydere plantas,
Et quo conveniat sub Lunę accidere vultu,
Accipe: tu Lunę vultus numerare memento.
Illa regit sylvas: illi nemora horrida parent;
Illa & luce vaga plantarum temperat ævum,
Atque illis succum, & vitales sufficit auras.
Ac velut æquoreæ pinguescunt ubera conchæ
Lacte novo, rutilos cùm Luna impleverit orbes:
Tunc plenis turgent radiis, & lumine læto
Luxuriant; verùm rediens si proxima Phœbo
Occuluit vultum, & totos contraxerit ignes,
Sufficiunt tenues succos, vix lucidus humor
In matris gremio, Luna fugiente, refulget;
Non aliter plantis humorem subripit orbe
Luna novo, rursusque illum jam plena remittit.
Nanque etiam sylvæ norunt dispendia Lunæ.
Sed tibi Signiferi quanam sub sede rubentis,
Et qua Lunæ ætate nemus populeris opacum,
Dicam equidem; nec te dubium, Palinure, tenebo.
Extremum Ægoceri rediens cùm liquerit orbem
Phœbus, & adverso surgens Canis emicat astro,

Tertia si raris per cœlum cornibus ibit
Syderio comitata choro Latonia Virgo,
Tunc tibi nubifero nutare à vertice fagus
Incipiat; latè ferro pineta laborent.
Nulla quies operi: cædendis optimus altis
Arboribus est ille dies. qui deinde sequuntur
Dividuum ad mensem, quo toto effulserit orbe,
Felicem sylvis sobolem, sed navibus aptam
Non tibi materiem præstabunt; ubere pleno
Humorem nimium plantis, succumque ministrant.
Agricolæ tunc jure sinaut pubescere truncos,
Queis præstat baccas, lapidosaque carpere corna:
Tu ne cede operi, aut nimio frangare labore.
Donec lecta ruat frondoso à vertice sylva.
Verùm si gelidas hyemes præverterit annus,
Et cani montes magna sub mole pruinę
Depressa cervice gemant, atque obruta passim
Semita, & oppletæ stipentur ab aggere valles,
Ac lympha torpente gelu stet saxeus humor,
Tunc Boreæ furiis spatiis disclusus iniquis,
Pone animo curam sylvæ, Palinure, nec altos
Perque nives gelidas, perque horrida culmina truncos
Sectare, infestæ prohibent dùm frigora brumæ.
Et differre moras opus est, & cedere Fato.
Ast ubi jam Virgo os terris ostendit honestum
Erigone, cùm lance pari Sol dividit orbem
Signorum, tantùmque polo latet abditus imo,
Arctoo quantùm rediens micat aureus axe,
Litore deserto summos pete, navita, montes,
Nubiferi quà Sila jugum tegit Apennini
Arboribus densis. Sublimi in vertice montis
Planities extensa jacet, lateque sub ortum
Excurrit, fœcunda solo, nemorosaque sylvis,
Læta situ aprico, & vitreis lętissima rivis.
Cùm cœli metas ardenti Scorpius astro
Jam tenet, & vacua descendit Aquarius urna,
Ut diræ cessere hyemes, ceciditque nivosa
Canities, tunc terra novo pubescere fętu
Incipit, & tenero vestit se germine campus:
Seque aperit sylva, & læto de cortice gemmas

Fun-

Fundit odoratas, ſequitur citò deciduus flos :
Excipiunt flores citò poma,& præcoce partu
Compenſat Pomona moras. Jam vertice pleno
Flaveſcit matura Ceres: jam ſerus Jacchus
Rore novo geſtit. Calabris in ſaltibus alter
Non locus eſt pingui fęcundior ubere glebæ,
Aut mons aſſurgit nemoroſa ditior umbra,
Vel magis irriguus. centum de vertice montis
Præcipites rauco labuntur murmure fontes:
Et circùm ſata lęta rigant, & amœna vireta.
Hìc ubi te feſſum recreavit Sila ſub umbris,
Et fontes, geniuſque loci, cùm Luna revertens
Incipiet primùm radio falcata bicorni
In longùm proferre diem, Palinure, comantes
Cęde trabes: nam ſicca ſinum tunc arida Tellus
Parciùs è gremio plantis alimenta miniſtrat.
At ſi nimboſus Mauris de finibus Auſter
Irruerit, ſubitiſque nemus concuſſerit alis,
Parce trabi, & trunco rigidas averte ſecures.
At verò cecidit raucæ cùm ſibilus auræ,
Cynthia fraternas & jam fugit æmula bigas,
Velle ſolo plantas, ramoſque recide feraces.
Tandem (Me doctum multa experientia fecit)
Illa abies nautæ votis reſpondet avari,
Quę, cùm nodoſis tenuis radicibus humor
Sufficitur, nec jugis aqua illam, afflantibus Auſtris,
Humectat, matris gremio conciſa bipenni
Congemuit, magnumque dedit convulſa fragorem:
Illius æratæ multùm vixere carinæ.
Sed neque materiam ſubitus denudet, & ulmos
Ire novam in formam jubeat fabricator: at illas
Torreat ignito geminus Sol ſydere Cancri.
Sic omne excoquitur vitium: ſic cortice multus
Succus abit pingui, atque exudat inutilis humor.
Nam ſecùs ille labor formatis puppibus inſtat:
Cùm jam materia incoctis areſcere truncis
Incipit, & ſenſim pinus ſe contrahit in ſe,
Pandit aquis tunc illa vias, & cœca relaxat
Spiramenta ſinu, ruptis hinc nexibus alni
Neptunum accipiunt gremio, rimiſque dehiſcunt.

Al-

Altus ubi cœlo tollit se fronte nivosa
Ismarus, & rauci labuntur Strymonis undæ,
Barbara gens habitat cultu, quæ Caspia quondam
Claustra pharetratis irrupit curribus, & se
Per latos Asię campos, perque arva sonantis
Intulit Euphratis victrix, populosque feroces
Contundens, tristi complevit funere regna.
Hinc Asię postquam domitrix, atque effera bellis
Hellespontiaci fauces pervenit Abydi,
Nostris, ò pudor! & vili mercede paratis
(Non res Romanę, non tot labentia regna,
Non & relligio gentes permovit avaras)
Navibus Europam transvecta, potentibus armis
Discordes animis populos, & regna subegit:
Fixitque imperii sedes, ubi mille per annos
Victrices Aquilæ spectatæ, atque arma Quirini.
Hi, quà frondosi vertex assurgit Olympi,
Non certo Lunæ vultu, non sydere certo
(Mira quidem; nam ritè colit gens barbara Lunam)
Antiquam invadunt sylvam, nigra regna ferarum.
Extemplò viridi vellunt de cespite truncos,
Cæsariemque citi tondent, raptimque tepentes
Dilacerant artus ferro: ferit ille bipenni
Annosam fagum: succisam hic cortice nudat:
Hic pinus in frusta secat: vix lævigat ille
Scabritiem primam tabulę: cavat ille carinam
Prçceps; ęrata munit hic cuspide rostrum.
Ocyus appingunt costas, & transtra reponunt.
Haud mora, pręcipitat sese labor: ęquora puppes
Accipiunt: medio spectat se gurgite sylva,
Miraturque novas formas, & non sua vela.
Quales Niliaci circùm per stagna Canopi
Flumineas habitare casas, & vivere rapto
Sueti prędones, si quando gurgite ab alto
Spectavere procul specula properare carinam,
Præcipites in stagna volant, rapiuntque cavatam
Vim sylvæ, rapiuntque arma, & se viribus aptant:
Impelluntque leves cymbas, atque ostia complent.
Hìc postquam taciti latuere crepidine ripæ,
Ut fluvio spectant vicinam appellere puppim,

Erum-

Erumpunt latebris: segnem, & nil tale timentem
Invadunt navim, & stridoribus aëra complent.
Confertique ruunt, rapiunt, perduntque vicissim
Omnia, & aggestas vectant ad litora prædas.
Non sic, ignotum qui sulcavere carinis
Oceanum, & longè terras petiere repostas;
Quippè altis primùm venati in montibus alnos,
Pinusque, & patulas annoso robore fagos:
Inde & sub gemino domuerunt sydere Cancri;
Multus ut ex illis, crassusque excederet humor.
Hinc & solerti fecerunt arte carinas,
Victores quibus Oceani spumantia regna
Sub juga, & indomitos potuerunt mittere fluctus.
Quin etiam ratis una (Quod & ventura nepotum
Attollet semper, semper mirabitur ætas)
Immenso potuit gyro circumdare mundum,
Ac totum Oceani transmittere cursibus æquor.
Litore ab occiduo primùm ratis æmula Solis
Solvit, & ingentem velis percurrit Atlantem;
Inque novum devecta, Notis spirantibus, orbem,
Ausa fretum ignotum tentare, & consita saxis
Æquora navifragis. hinc & felicibus ausis,
Per mare Pacificum victrix pervenit Eoum;
Hìc Seres latè, nigros lustravit & Indos,
Et Persas, Arabesque: Erythræaque cærula præter
In Libyam venit, vacuumque invecta per axem,
Horrendum ventis, & fluctibus, atque procellis
Acronoton 1 superavit: & inde reducta sub Arcton
Claustra triumphatrix subiit felicia portus.
Laudibus æternis, & cœlo digna carina,
Cui magnum meritò fecit Victoria nomen!
Non illa Oceani fluctus, ventosque sonantes,
Nec tempestates timuit, rapidasque procellas.
Sed lecto sylvæ de robore, & arte magistra
Informata ratis victrix superavit, & undas,
Et ventos. Adeò cœptis insistere multum est.
Præterea sectam nodoso è cespite sylvam

Non

1 *Sic appellavimus ultimum Africæ promontorium* (Bonæ spei) *antiquis incognitum, quod in Austrum tendat.*

Non gelidæ videant hyemes, non humidus Auster
Aëre sub rigido, aut campis sternatur apertis.
Nam cùm cæruleas collegerit æthere nubes
Juppiter,& plenos alto demiserit imbres,
Humorem tunc illa bibit, rursumque subactas
Vi Cancri multa non sanas accipit undas.
Arboribus gravis unda nocet: nocet humidus Auster.
Ille etenim, pluvio qui fluxit plurimus imbre,
Nativum humorem deperdit noxius humor;
Quippè poris actus perfunditur undique venis;
Atque agit insinuans sese,plantæque vigorem
Paulatim attenuat: nodos,robustaque mollit
Ossa lues: sic illa & aquis pinguescere primùm
Incipit,& sensim putris se facta resolvit.
Qualis hydrops malesanus, aquis cùm plurimus udis
Indulsit, tabemque intùs concepit aquosam,
Pinguior accrescit membris,& flaccida nervi
Vis venit: elanguet vigor,& sese ossa relaxant.
In venis stat cana lues: furit intùs aquæ vis.
Corporis infelix cùm jam compage soluta,
Deserit invisas auras, lucemque diei.
Est sed amica trabi maris unda; porisque subactus
Humor aquæ multa saturus salsedine truncos
Indurat: medio lapidescit gurgite sylva.
Desuper impostas moles, & mœnia, & arces
Sustinet, æternùmque manet durata sub undis.
Sic magno claram imperio, & victricibus armis
Miramur Venetam spumosi in fluctibus urbem
Adriaci instructam,sumptuque, & mole superbam.
Ergo ornos, pinusque Alpino è vertice cæsas,
Concisasque simul mittunt sub cærula fagos.
Hinc ubi jam duræ longo post tempore in undis
Concrevere,trahunt alto de gurgite:& inde
Longævas solido ponunt de robore puppes.
Nunc age, (cæruleas quoniam properamus ad oras)
Qua demùm è lucis ingenti corpore moles
Arte trahas, casusque feras spectare marinos,
Expediam: prolixa juvat dispendia sylvæ,
Sumptusque,& multos famulùm vitare labores.
Est lucus Clanii fontes, & flumina circùm
Mon-

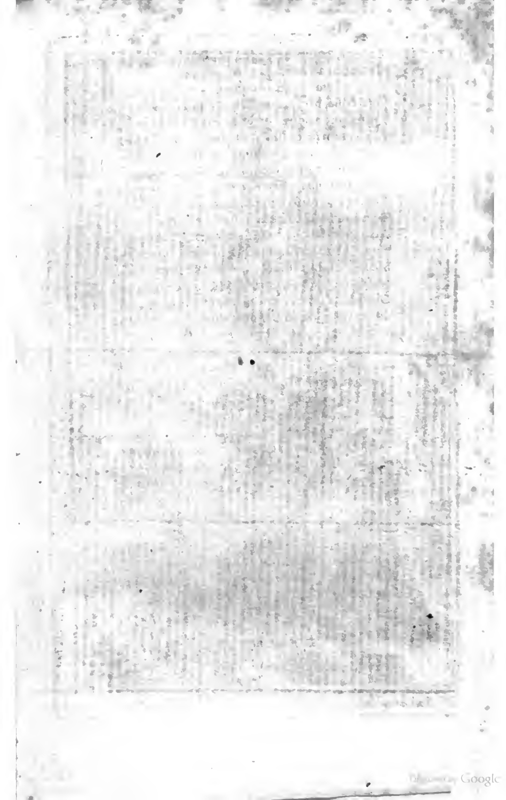
Monte super viridi, quà se pater Apenninus
Attollens læto felices ubere campos
Ambit circuitu longo: propè mœnia Abellæ
Assurgunt: subiecta jugis lætissima Baccho
Planities extenta jacet: procul invia Pœno
Nola coronatis ostentat mœnia campis.
Lucus Hamadryadum sedes gratissima, Cancer
Igneus è cœlo dum perfurit, & sata propter
Vix torrente strepens tardo pede labitur amnis.
Hìc gelidi fontes crebrò de rupe cavata
Distillant, sonitusque cient per saxa canoros.
Dulcè repercussa in sylvis sonat aura susurro,
Dum molles vario perflant spiramine venti:
Ludit & in tremulis allisus frondibus aër.
Qui Capreas, & sacra colunt delubra Minervæ
Ænariam, Prochyten que, & Surrentina Lyæo,
Delicias vatum, juga læta, sinusque Dicarchi,
Hæc sacra Naïadum nemora, & juga celsa frequentant,
Ut sibi materiam lembis, parvisque phaselis
Delectis quærant truncis; nam plurima sylvæ,
Nec soboles ingrata mari: stant vertice pini,
Stant orni, mediisque virent in vallibus alni.
Dum mihi vernabant prima lanugine malæ,
Cum jam Pierides gratæ, & formosus Apollo
Gratus erat, nemora alta Jovis, sedesque beatas
Lustrabam, turisque Deas venerabar agrestes:
Meque sinu Musæ stringebant: blanda neque ipsa
Pieris indignata meos spernebat amores.
Hìc ego præcipites vidi de vertice montis
Subiectam in vallem cæsos demittere truncos
Agricolas: vastas cervici imponere moles,
Aut latis parcunt humeris: incommoda sylvæ,
Impliciteque viæ, sumptusque impendia vitant.
Non tamen obliquos, sed rectos rupibus altis,
Nudatosque coma mittunt, cæsosque lacertos.
Inde boves gemini submittunt fortia sueto
Colla jugo; geminique alii, si corpore præstet
Ingenti moles, subeunt, atque ipsa rudenti
Vimineo secto religatur vertice pinus,
Perque jugum funis ductorius orbe plicatur.

Inde

Inde per æquor iter capiunt, lentè que trahentes
Paulatim ad litus magno pineta labore
Convectant. loris instant, & verbere multo
Agricolæ, pigrosque altis clamoribus urgent.
Quos ipse arguta fagi dum stratus in umbra
Aspicerem de colle, boves miseratus inertes,
Increpito Agricolas dictis, & sistere currum
Præcipio: timidi faciunt mandata bubulci.
Hinc geminas afferre rotas, quarum ultimus orbis
Ingens circuitu, cuneumque, axemque rotundum,
Temonem oblongum, tabulasque, & cætera currus
Armamenta: citi faciunt mandata bubulci.
Tunc geminas hinc, inde rotas axi insero, & altè
Mox lignum terebro, cuneumque foramine figo.
Nectuntur tabulæ, medioque imponitur axi
Oblongus temo: temoni adnectere curvo
Cum bobus juga præcipio, truncosque recisos
Imponi in medio, librato pondere, curru.
Hinc bobus dare lora rudes, & verbere torto
Instare agricolas jubeo. mora nulla, juvencis
Vix data lora; citus fertur per compita currus.
Ceu cùm vela Noto crepitanti è puppe magister
Laxavit, commota ratis volat ilicet alis,
Prona petens maria, & rostro tumidą æquora findit.
Hæc quondam ad Clanii fontes: nunc addere pauca
Est animus; (nam nota vocant ad litora Nymphæ
Nereides, longèque sonant navalia plausu)
Faginus oblongus temo; fitque ulmeus axis:
Pinea sit rota: sint radii: sed ferrea summę
Curvatura rotæ, medium librata bicorni
Arbor in axe locum teneat: bobusque relictis,
Temoni jungas poscentes fræna jugales:
Aptior ad cursum sonipes, volat æquore aperto
Promptior, & facilis laxatas audit habenas.

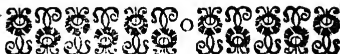
LIBRI PRIMI.

FINIS

F. Solimene In. F. De Louuemont sculp.

NAUTICORUM

LIBER II.

IAM celeri nimiùm cursu per opaca locorum
Fræna reluctantem morsu, stimulisque negantem
Egimus alipedem: tempus nunc flectere habenas,
Atque iterùm in pontum jam saltibus ire relictis.
Sat Faunis, sylvisque datum. Vos ò ubi nymphæ
Nereides? properate citæ, & pernicibus alis
Reddite me pelago: sinite ut deserta revisam
Litora, & annosa compingam ex abiete puppes.
Vos &, qui ratibus primi freta cæca profundi
Ausi homines sulcare, vagique errare per undas,
Pandite; namque illos, Divæ, meministis: potestis:
Et vatem egregias artes, usumque docete.
Principiò cum rari homines ab origine mundi
Incolerent terram, felix gens illa beatum
Assyriæ nemus, & florentia rura colebat
Euphratem circà, & Tigris felicia Tempe.
Fortunata, procul bello, & discordibus armis,
Sponte sua Tellus mortalibus una ferebat
Sufficiens cunctis alimentum, & fœdere pacto
Pauci exercebant terram, & læta arva tenebant.
Sed postquam primi soboles numerosa parentis
Paulatim antiqua crevit de stirpe feraci;
Non satis Assyriæ felicia rura viretis,
Nec simul hospitium sat erat tot millibus unum.
Hinc cunctis mens una fuit trans flumina terras
Quærere, & ignotos mundi penetrare sub axes.
Eoas alii terras, ditissima regna,
Caucasum, & algentes alii venere sub Ursas:
Pars Tauro insedit: pars Thermodoontis ad undas;
Pars & odoriferas felici macere sylvas

Ara-

Arabiæ,& tepidum latè se fudit ad Austrum.
At, quibus audaces animi,generosaque corda,
Ausi cęruleum Thetidos regnum, & vada cæca
Rumpere, & infido primi se credere ponto:
Quæsitas magni terras mercede laboris
Excolere, & pretio charos habitare Penates.
Namque ea, quæ multo nobis sunt parta labore,
Sunt & grata magis: magis est ex omnibus una
Nobilis, immensis venit quæ palma periclis.
Non secùs angusto cùm jam dimisit ovili
Pastor oves,tenerasque dedit pecus ire per herbas.
Extemplò celeres stricto de carcere caulæ
Erumpunt, sparsimque locis funduntur apertis.
Hæ vitreos fontes, & odori marginis undas,
Et flores, & culta petunt lætissima cursu:
Stellatos aliæ campos, & dulcia quærunt
Pascua: prata aliæ, spatiosaque rura viretis,
Mollis ubi cytisus,nitidusque virescit acanthus.
Sed,quibus est animus major, temnuntque pericla;
(Namque etiam teneris animis sua blanda cupido
Laudis inest) colles animosæ,& culmina scandunt;
Quæsitosque fuga multa, multoque labore,
Delectos celso flores de verticè carpunt.
Tunc primùm terris ratis usus; & æquora primùm
Spectavere rudes truncos nulla arte dolatos
Intactis innare fretis. Procul ire per altum
Ausi homines ligno exiguo: committitur undis
Vita rate in parva,quis crederet? At fuit illa
Magna equidem virtus,quamvis temeraria virtus.
Audax inventum: sed tanti audacia facti
Profuit: æternis celebrandi laudibus illi,
Qui pelago avulsas sociarunt puppibus oras,
Et super alta levem straverunt æquora pontem.
Non tamen ignoti (felici audacia casu
Paulatim ex primo crevit,majorque secundo
Venit, & exhaustis animi crevere periclis)
Itur in abruptum pelagi: secuere propinqua
Litoribus vada tuta,brevi quà Nereus æstu
Fluctuat undosus. patriis discedere longè
E terris primùm,& medium tentare profundum
(Sen-

(Sentit & ipsa suos audacia cæca timores)
Non ausi: molles radebat palmula ripas.
Non secùs aërii cùm jam pubescere pulli
Incipiunt, teneræque alis succrescere plumæ,
Per nidos volitant circùm, ramisque recursant:
Non audent pavidi nativas linquere sedes,
Credere se cœlo, & primo petere astra volatu.
Hæc rudis ignoto primùm se machina ponto
Credidit: hac undis insultavere marinis
Audax Iapetus, genitique à stirpe nepotes.
Vix firma compage trabes, & fœdere certo
Fluctibus innabant; verùm non tempore longo,
Ut cultæ venere artes, ut crevit & usus,
Instar montis aquis deducta tumentibus Argo
Litore Thermaico, & rigidæ sub montibus Ossæ.
Hinc sensim crevere rates: Inventaque prima
Ad majora viam fecerunt: crevit & usu
Ingenium artificis: conjunctæ nexibus alni:
Distinctæque loco tunc sunt, & nomine partes.
Extensa est prora, & sensim defecit acutum
In rostrum: rostroque fuit ferri addita cuspis.
Incurvum latus, & pandæ data forma carinæ:
Et gemina in longum sunt transtra, forumq; repostum
In medio, & morsu retinacula missa tenaci:
Et puppis procera, auroque insignis, & ostro.
Sic olim rudis, indigestaque corpore moles,
Ingenio artifici, & multo sudata labore,
Pulchrior it pelago: & spumantes fortior undas
Sustinet, Ægæasque hyemes, ventosque sonantes.
Alpinis velut ursa jugis, (si vera feruntur)
Quam priùs informem connixa in luminis auras
Produxit mater, fit pulchrior; & sua membris
Paulatim nova forma venit, speciesque decora.
Nam fœtum complexa parens (mirabile dictu)
Sensim lambendo distinguit mollia membra,
In latum ventrem compingit docta, manusque
Dividit in digitos, atque unguibus armat aduncis:
Educit de mole caput, collumque rotundat;
Hirsutasque genas pingit: sua naribus addit
Spiramenta, quibus subducat spiritus auras;

Atque ori decus, & rutilos inducit honores.
Naturam compensat amor. (quis nescit amoris
Ingenium? hoc sensim fœtum formante magistro,
Exurgit soboles, patrioque simillima vultu)
Tunc verò alipedes dorso sensere carinas
Æquora, turritas mirata in gurgite moles.
Centaurus tunc visa mari, rostrataque Pistris,
Scyllaque, Delphinusque, ingenti & mole Chimæra;
Alta, metu procul, & patria Tellure relicta,
Tunc primùm celeres violarunt æquora puppes.
Aligeræ veluti volucres super aëra lapsæ
Sydera summa petunt, nido, ramisque relictis,
Cùm celeres pennæ, & fiducia crevit adultis.
Sed te, nauta, modum fabricandæ puppis, & artes
Egregias, ac mira hominum comperta docebo.
In primis sit cura tibi spectare locandis
Qui sinus, aut statio fuerit navalibus apta.
Optimus ille locus censendus, valle reposta
Qui jacet, & monti, & nemorosis proximus umbris;
Ne labor annosas deducere montibus ornos
Improbus agricolas nimiùm premat: ille propinquum
Secura statione sinum, portumve tenebit,
Qui primùm nuda venientem mole carinam
Accipiat, firmoque ratem tegat obiice saxi.
Sint circùm fontes, cœli sit grata salubris
Temperies: sit terra simul pinguissima cultu,
Ut facilis victus, sint & sitientibus undæ,
Nec famulos lædat malesana Juppiter aura.
Accessu facili pateat locus: ipsa reducto
Opportuna situ statio: campoque patenti
Alta tibi moles saxo fabricanda quadrato
Porticibus longis, ingentes mole carinas
Læta quibus secto compingat robore pubes.
Sint pariter centum extructæ longo ordine cellæ,
Queis sua soliciti percurrant munera fabri.
At domus interior majori condita sumptu
Prætorem accipiat, turbæ qui præsidet omni.
Hic leges dicat: reliqui mandata facessant.
Non temerè incumbant operi, sed legibus æquis
Quisque suum conetur opus, rectore sub uno.

Est opus, ut reges etiam cum mœnibus arcem
Ædificent; summis atque æra tonantia bombis
Mœnibus imponant: hostiles fulmine pellent
Illa rates, ne fortè ferant navalibus ignem.
Quin cave, nè furtim jactis tecta arida flammis
Accendantur: iners vel custos molibus ignem
Excitet. Arcendus siccis navalibus ignis.
Illa alii in mediis magno visenda theatro
Urbibus ædificant: saxo constructa vetusto.
Talia Parthenope jactat navalia Siren.
Est locus in media fama notissimus urbe,
Quem navale vocant, vitrei Crateris ad undas.
Amplis porticibus, domibusque amplissima centum
Assurgit Cœlo moles. stat proxima colle
Magnifico sumptu, & regali splendida luxu
Regia: stant niveo circùm de marmore fontes,
Artis mirum opus, & monimentum nobile seclis
Spectandum: placido lymphas jaculantur ad astra
Ore feræ, pictosque premit delphinas Arion,
Et fluctu saliente, ciet vaga murmura, & ipsi
Marmorei rugiunt, unda fugiente, leones.
Est & sylva manu navalia consita propter,
Optatam factura comis frondentibus umbram,
Sirius ardenti cœlo dum perfurit æstu.
Eoum ad Solem statio benè fida carinis
Angusto conclusa sinu jacet: altera longè
Stat moles iniecta mari, sumptuque superba.
Fluctibus immissi montes, rupesque resectæ
Alatum accipiunt Libycum, franguntque ruentem.
Intùs tuta silet placidè Thetis: altaque cœlo
In medio assurgit cum mœnibus aëriis arx.
Mille fabri, & famuli totidem navalibus adsunt
Soliciti, & celeres componunt abiete currus:
Quisque ducis dicto parens data munera forti
Impiger exercet. Serra pars dividit alnos:
Pars dolat ignavos truncos, primamque retondet
Scabritiem ligni: sectas pars lęvigat ulmos.
Compingunt alii costas, aliique carinam
Incurvant: alii proram cum cuspide nectunt.
Pars studet & variis puppes animare figuris:

Arte laboratas puppes pars cælat in auro.
Pars acuit clavos, & ferrum forcipe versat.
Hic commissuras lino replet, & pice molli
Vulnera concludit: tabulas pars jungit hiantes.
Illi onera accipiunt venientum, & sedibus altis
Imponunt: hic vela suit, tortosque rudentes
Implicat: antennas illi, malosque laborant.
Fervet opus: pictæque micant in litore puppes.
Quales Cecropiæ volucres æstate laborem
Exercent (si magna licet componere parvis)
Purpureis aliæ fragrantes floribus hortos
Invadunt, camposque aliæ populantur odoros,
Et pinguem tondent tiliam, casiamque rubentem,
Cæruleumque crocum, & ferrugineos hyacinthos:
Mella legunt aliæ, teneroque è cortice ceram,
Et lentum rapiunt gluten, queis cerea fingunt
Regna: favis aliæ constipant dulcia mella:
Fasce levant aliæ venientes, furtaque veris
Accipiunt, tectisque locant: sic fœdere pacto,
Experiuntur opus, fabricantque è nectare cellas.
Præterea quicunque ratem meditaris, oportet,
Ut primùm sicco describas cortice puppim.
Ac veluti turres, & celsa palatia fabri,
Atque novum molitur opus cùm sedulus ipse
Parthenius, primùm inscribunt facienda papyro:
Exemplumque operis digito, ingenioque magistro
Ante oculos plumbo ponunt, præbentque videndum;
Artificem nè fortè operis pars ulla futuri
Prætereat, sic ante ratem describere plumbo
Est opus in tenui membrana, operisque futuri
Exemplum, cui rectè operis mox singula quadrent.
Nunc age, præcipuas artes tibi carmine dicam.
Sunt autem variæ fabricandis navibus artes,
Et varium quoque pro cultu, ingenioque locorum
Illarum genus est, variosque aptantur ad usus.
Nam fluviis aliæ sternuntur, & inter inertes
Solicitant, vada pigra, lacus, turpesque paludes:
Curva errant aliæ per litora: cærula at illæ
Alta petunt, rostroque maris tumida ęquora findunt.
Hę tonsis vada lenta secant; hę carbasa ventis

Com-

Committunt: aliæ velo, remoque volantes
Corripiunt maria,& longè lata æquora currunt.
Transvectant aliæ pretiosas gurgite gazas:
Sed rigidos aliæ belli formantur ad usus.
Linter amat fluvios,& inertes Cymba paludes:
Alveus in stagnis, per litora curva Phaselus:
Undosique lacus alnos portare cavatas
Consuevere,Ratesque fretum arripuere volentes:
Rostratas conclusa Thetis petit æquore puppes,
Pontus,& Ægæum,& Siculi maris unda Triremes,
Illas trans Gades,pelagique in gurgite vasto
Respuit Oceanus,turritaque fluctibus altis
Navigia,& magno patitur vix corpore 1 Gaulos.
Est varium & gentis studium, ingeniumque vicissim.
Gaudent Campani celeres agitare Phaselos:
His alacres Tyrrhena secant vada,lætaque circùm
Litora,& apricos colles, & rura pererrant.
Velocem Nereo Lembum dedit usta Cyrene,
Celocemque Rhodus: Phœnices in æquora Cymbam
Misere,& Canna pelagus fregere Micipsæ.
Assuta veteres sulcarunt Pelle Britanni:
Pelle etiam,quotquot rigidis tenet Ursa sub oris,
Æquora cana legunt: & sutilis orbe rotundo
Euphratem irrumpit venientem gurgite Linter.
Fertur & Ægypti regnatrix barbara Memphis
Argilla fecisse ratem,testamque cavatam
Suscepit medio miratus flumine Nilus.
Flumineam biblum,& niveam junxere papyrum
Prædones,qui stagna colunt torpentia Nili.
Quique Erythræa tenent vada læta, rubentibus undis,
Artibus inventam patriis misere Biremem.
Insignes auro,ut perhibent,ostroque Triremes
Cæruleis admovit aquis generosa Corynthus.
Constratas verò Thasii fecere carinas,
Magnum opus, & duro fortissima machina bello.
Illyris Adriaco celeres agit ora Liburnas:
Ionium, Siculumque rapit. gens Itala pictas
Penteres 2 in bella trahit per cærula puppes

1 *Et si Gaulus ab antiquis pro navi oneraria accipiatur, nos pro Gaulis eas naves accipimus, quas Hispani* (Galeones) *appellant.* 2 *Quinqueremes,in quibus quinque remiges singulis remis insistunt.*

Illas Hispani pariter, Gallique rogati
Ædificant: illos imitata est barbara Thrace.
Trans Calpen, extrema colunt, quæ litora gentes
Oceani ad fontes, alato flamine currus
Ingentes agitant: his dorso turribus altum
Impositis Atlanta domant, franguntque ruentem.
His animadversis, certas præscribere leges
Aggredior. Postquam plumbo, miniove rubenti,
Exiguam in sicco pinxisti cortice puppim,
Et partes omnes, atque intervalla notasti,
Ingentem in primis opus est, Palinure, quadratam
Sternere humi fagum, aut pinum, pedibusq; duobus
Sexaginta super quæ sit tibi longa; sed alta
Bis septem assurgat digitis, denisque patescat,
Penterem si fortè velis fabricare, vel ingens
Navigium: quà prora venit, pandam insere fagum,
Adde aliam quà puppis erit: sed & utraque fagus
Viginti sit longa pedes. si cura triremem
Moliris magnæ verum fundamina puppis
Si jacias, obliqua cadat rectissima fagus
Postera, quæ puppis faciat primordia quadræ.
At si majores pelago deducere naves,
Nauta, cupis, majora solo tunc prima locato
Fundamenta; (Operis fundamina prima futuri
Qui majora jacit, majus consurgere in altum
Cernet opus: Sequitur moles exordia prima)
Sic centum super inflexam jussere carinam
Ire pedes alii: bis senos insuper olli
Addere consuerunt illi, qui corpore gaulos
Ingenti fabricant, vastum quibus æquor arandum
Oceani: at terris conclusum qui mare sulcant,
Non tàm magna locant fundamina prima carinæ.
Sexaginta, quibus vectoria ponitur: at qui
Celoces agitant velis, celeresque liburnas,
Quadraginta trabem sternunt de more repandam.
Hinc & digressus, costas adnecte carinæ.
Et costas curvo facies de robore cerri,
Aut fagi: in medio sed curvatura repostis
Major erit. magnum verò si texere cures
Navigium, latè costas laxabis in orbem,

Trans-

Transversum ascendant, pedibusq; à cespite surgant
Bis septem pro navi, altæ pro mole carinæ
Adde unum: gaulique duos sibi jure reposcu nt.
Bis senos aliæ exoptant, denosque minores,
Ut celox, lembusque celer, ratis, atque liburna.
Illas, dùm spinæ radiis nectuntur acutis,
Subiecti teneant firmo munimine pali.
Hinc geminum compinge latus: sylvisque resectis,
Ardua velivolæ consurgant mœnia turris.
Quæ si terribiles belli formentur ad usus,
E solidis veniant trabibus: sic fortiùs ictus
Excipient, Martemque ferent: non ære canoro
Evibrata leves disrumpent fulmina truncos,
Disiicietque latus glans ferrea: mœnibus altis
Exiguum faciet, trunco obluctante, foramen.
Quantùm autem in medio puppes laxare cavatas
Conveniat, quantùm sensim decrescere utrinque,
Edoceam. Pentera pedes bis tende novenos.
At Galli, Rhodiique duces, qui salsa triremes
Per vada veloces agitant, tres demere ab illis
Consuevere: leves at si fabricare biremes
Exoptas, septem pedibus tunc detrahe primis.
Verùm si naves, quæ merces gurgite vectant,
Aggrediare, duos illis super adde, magister.
At quæ terribili veniunt pro munere belli,
Bis senos addunt: sed maxima corpora gauli
Quadraginta pedes laxari pectora poscunt.
E medio incipiant spatiis decrescere costæ
Imparibus, paribusque, petant seu tramite recto
Auratam puppim, aut proram aggrediantur acutam,
Tandem (me toties acti per cærula cursus,
Et casus docuere, exantlatique labores)
Illas laudato nimiùm, Palinure, carinas,
Angusta quæ fronte patent, seseque relaxant
Non multùm in medio, & rostro attenuantur acuto;
Sic faciles vento, longisque per æquora remis
Tendere iter possunt, dextramque audire magistri,
Accelerare fugam, & venientes gurgite ab alto
Transversum abruptos montes diffindere aquarum.
Non secùs ac volucres gracili, quæ corpore præstant,

Aëra diffindunt lapsu, celerique volatu
Obiectam irrumpunt nubem, ventosque lacessunt.
Post ubi compactum steterit latus abiete multa,
Tende trabes: magnumque trabes super inice tectum:
Et spondas circùm succingat zona supremas.
Intùs prima locum putris sentina tenebit:
Hanc suprà coniecta cauo tabulata recessu
Proxima succedant: stabitque his sedibus imis,
Libratura ratem, fluctu iactante, saburra.
At super annoso facies de robore cellas,
Conclusis annona quibus servanda fenestris,
Atque oleæ, laticesque sacri, quadræque tenaces,
Atque nitrum, atque pilæ, atq; horrendi copia Martis.
Ast alibi somno concedant mollia membra
Delecti proceres, defessaque corpora curent.
Puppe sub extrema stabit domus ampla, supremi
Illa ducis, circùm pictis ornanda tapetis.
His actis, properè insequitur formanda magistro
Altera pars navis, quæ primo à limine spondæ
Altior assurgit. Varius fabricantibus offert
Se modus hìc primùm. validas si cura triremes
Moliri, è fago, aut cerro, Palinure, resecta
Viginti quatuor nectantur in ordine transtra
Ad latus hìnc, illinc, geminoque sedilia versu.
At si, quam texis fuerit prætoria puppis,
Adde duo: quatuor superaddere barbara Thrace
Consuevit: sed mole gravis non apta per undas
Ocyus ire ratis, nec cærula frangere gyro.
Infames pelagi prædones, Africa nutrit
Barbara quos Tellus, & moribus imbuit atris,
Quique nigras animas nigranti in corpore versant,
Euripedes agitant per cærula salsa biremes:
Ac gemino versu bini per transtra sedentes
Viginti insurgunt remis, celeresque per undas
Aufugiunt, latè & terras prædantur, & æquor.
Dii superi, infames longè detrudite ab oris
Italiæ, & pelago prædones mergite: Diris
Quos ego: sed cœptas præstat compingere puppes.
In medio protende foros, tabulataque iunge,
Asseribus nexis, binos agiaria longa
Ac-

Accipiant homines: intùs sub fornice cellas
In longùm extende, & tabulis compone politis,
Vela quibus, funesque,& candida lina repones.
Ultima zona latus currat longissima circùm
Pinea: perque latus pateant sub margine summo
Spiramenta, quibus venientem à gurgite pontum
Accipiat, reddatque, freto jactante, carina.
Margine & in summo per cuncta sedilia lignum
Fige teres, qui scalmus erit: religandus & illi
Impulsurus, erit, spumantia marmora remus.
At remum pini facies de robore recto,
Vel fagi, qui tonsus erit, circùmque rotundus:
Sed qua parte ferit maris æquor, palmula ligno
Insit acuta, leves quæ dissecet ocyùs undas.
Quadraginta pedes & sit tibi longus: at ille
Longior, ingentem pellit qui mole Chimæram
Prætoris: brevior sed si citet ille biremem.
Sed proræ labor æratæ subit: ergo age, binas
Mole pari turres, quæ Martia tela retundant,
Æraque terrificis sustentent horrida nimbis,
Arboribus sectis, medioque in vertice fige.
Adde ori rostrum,& rostro ferrum insere acutum.
Ardescant auro, atque è murice rostra rubescant.
Hinc procera venit docto formanda magistro
Puppis,& in puppi varianda aplustria signis.
Dædala puppis erit. puppi cælentur in auro
Fortia facta ducum,& patriæ decora inclyta gentis.
Parthenopæus Hylas Sirenes cælat in auro,
AUSTRIACOS animat Reges, domitosque tyrannos
Sub pedibus stratos inscribit,& insuper addit
Arma virùm, galeasque,& capta insignia regum.
E nuce sublustri facies subsellia longa
Hìnc, inde: & circùm variis intexta figuris
Cælatura humeros exornet,& aurea signa
Sint super: Attalicique tegant convexa tapetes.
Inde coronato consurget vertice, opacam
Quæ nitidis noctem vincat pharos aurea flammis.
At medio regis cælata insignia fulvo
Sint auro, atque auro prætoris signa nitescant.
Qui semota colunt felicis regna Cyambes,

Tur-

Turrito geminam fecerunt vertice puppim:
Ac nautis gemini pariter dant jussa magistri,
Insuper his, curva surgit quà mole carina
In medio clavus duplex figatur: aduncus
Alter erit, qui salsa petat, circoque rotundo
Alter, & incurvum temonem, utrique tenebunt
Mole pari: tantùm descendat clavus in undas,
Cæruleis quantùm tollit se fluctibus. At me
Nunc majora vocant altæ molimina puppis.
Est in secessu Adriaci maris, æquore in ipso
Urbs augusta, potens armis, regnisque superba,
Et latè imperio multos dominata per annos,
Cui placidis famulatur aquis Neptunus, & altus
Adria, & Ionium cum fluctivago Ægæo.
Et quæ (vera fides, diæ cecinere Sybillæ)
Felix æternùm terris durabit, & omnis
Adriaci maris imperium sinè fine tenebit,
Italiæ decus almum, & libertatis avitæ
Relliquiæ, & prisci quicquid jam restat honoris.
Illa etenim afflictis meliùs confidere rebus
Dat fractam Ausoniam: Superùm pietate relicta
Præsidio miseræ; nam sæpè potentibus armis,
Instantes jugulo Mauros avertit iniquos,
Immites pepulit Thraces: fregitque tyrannum
Auroræ, & victum retrò dare terga coëgit.
Illa & justa animo rursus nunc concipit arma,
Pontificis Magni jussu, monituque Deorum;
Scilicet Europa, totoque Oriente tyrannum,
Atque Scythas fuget immanes, & fortibus armis,
Conetur fluxas Asiæ res vertere fundo.
Hanc urbem Veneti augustam coluere per annos
Mille, tot & populis leges, & jura dedere,
Qui magnas ingenti 1 Hepteres corpore longè
Adriaci præter fines duxere sub Ortum
Primi, & Neptuni domuere tumentia regna.
Has ubi turrita compingere mole triremes
Aggrediere, solo primordia prima carinæ
Latiùs extende, & lato fit corpore pinus.

Et

1 *Sic appellavimus eas naves, quas Veneti* (Galeazze) *vocant; nam septeno remige impelluntur.*

Et costas laxabis, & altiùs abiete secta
Attolle,& medio major sit mole triremis.
Adde etiam nova transtra,quibus generosa juventus
Septeni remum impellunt; & longior ille est.
Sitque urbi lorica,& proræ in vertice turres
Sint geminæ: turrita tibi sit & ardua puppis.
Mœnia sed circùm plures sint curva fenestræ,
Æra quibus sub Marte tonent,& fulmina vibrent.
Tertius è puppi surgens se malus in auras
Rectus agat. Sed Major erit tibi cura,magister,
Ornandæ minio puppis,nitidisque figuris.
Ludentes tremulo delphinas in æquore sculpes,
Tritonesque cavo pulsantes cærula cornu,
Et Glaucum, & Proteum cum semifero comitatu.
Ipse vel in medio fulvo cælandus in auro
Sylvarum regnator erit,dominusque ferarum
Magnanimus LEO,quem latos diffusa per armos
Exornet juba, cæsariem simulata comantem.
Et geminas armis,erectasque insere pennas.
Verùm olli in primis fronti generosa superbæ
Majestas insit,vivoque in lumine vultus,
Ut credant spirare: manuque impone rapaci
E calybe, at gemmis textum fulgentibus ensem,
Et subter Fidei, Paſſique volumina Divi,
Quæ servet, Thracique necem,stragemque minetur.
At capiti ex auro effinges splendente coronam
Eois rutilam baccis, ostroque nitentem.
Inde coronatæ depicta in vertice puppis
Æquatas Astræa gerat justissima lances.
Sint & divinæ pulcherrima virginis ora,
Atque comæ, flavoque comæ nodentur in auro.
Plurima cæruleo vestis fucata colore,
Et nitidas sparsim referens argentea stellas,
Circumdet,niveique incingant crura cothurni.
Sed jam cæruleos pelagi compingere currus,
Vela quibus multo surgentes flamine venti
Impellunt: fortes & sunt pro remige venti,
Aggredior. Primæ surgat de limine spondæ
Majori cum mole latus. superiniice tectum
Tecta super: circùmque latus succingat utrumque.

Zo-

Zona alia ex fago: sit tertia margine summo.
Hinc fabricanda tibi magnæ sunt mœnia turris,
Quæ Martem accipiant venientem, atq; obiice nautas,
Armatosque tegant. circùm spiramina muro
Tot facies, tormenta velis quot Martia turri
Addere, flammivomo turbant quæ sydera nimbo.
Viginti gestare solet vectoria: sed quæ
In belli casus veniunt, agilesque per undas
Mole levi fugiunt, prædasque ad litora vectant,
Quadraginta ferunt; magni sed corporis alni
Sexaginta sinu comprendunt: maxima gauli
Mœnia centum etiam crepitantibus æra sub auras
Accipiunt bombis, trifidæ Jovis æmula flammæ.
In puppi tormenta duo retinacula circùm:
Æra locant alij quatuor longissima, curvo
Illa ministrantem clavo, clavumque tuentur.
At quæ terribilem belli texuntur ad usum
Terna tenent tabulata; pedes quæ dissita denos
Semper erunt: geminus sit mœnibus æreus ordo.
Alter & in puppi superadditur: ænea binis
Mobilibus tormenta rotis, tereti que cylindro
Impones: sic ore cavo dum fulmina torquent,
Retrò referre pedem facilis via, neve reluctet
Navigii pars ulla; ruant ne scissa per undas
Roboraque, tabulæque, intretque patentibus æquor
Scissuris; puppisque, freto refluente, fatiscat.
Mobile quin etiam lignum compinge fenestris
Cardinibus super, ut concludier omnia possint
Spiramenta, mari turbo cum venit ab alto,
Ingeminatque vadis tempestas atra refusis.

Hæ sunt præcipuæ fabricandis puppibus artes.
Pangere celocem facilis labor: adde, magister,
Tecta super latus, atque humero tenus intege nautas.
Accipiat puppis tectum: stet vertice cella;
Lora reget currus confidens claviger illa.

Cura levem cymbam, & pictos formare phaselos
Haud equidem tibi multa: laborque facillimus illas
Tenuibus è truncis compingere: transtra neque illæ
Accipiunt, sed firma tenent latera alta tenaci
Annexæ clavo tabulæ, quibus assidet æquor

E ver-

Everſura levi remo generoſa juventus.
Qui cymbas agitant,tonſis maria alta ſedentes
Semper arant: celeres pubes Campana phaſelos
Per fluctus erecta vagos impellit;& omnes
Ad numerum remis feriunt mare,& æquora verrunt.
Sint coſtæ terno,digito vix latior uno
Sit tabula; & multo non ſurgat pondere linter,
Ocyus ut pelago fugiat,dextramque magiſtri
Audiat: è prora ſurgat tibi malus ad auras
Mobilis,& quadrum ſuſtentet pertica velum.
Ad latus hinc, illinc ſint bina ſedilia puppi,
Et variata ſuper protenſa tapetia,& altus
Sit tectus velo fornix, villoſaque circùm
Zona fluat,rapidos Solis quæ temperet æſtus.
Semoti qui regna colunt vaſtiſſima Congi,
Innocui Æthiopes 1 Zaireïa flumina circùm,
Ingenteſque lacus,per quos fluit amne canoro
E 2 Lunæ rapidus deſcendens vertice Nilus,
Immenſos ſoliti truncos agitare cavatos
Arboris unius (licondum nomine dicunt)
Bis centum trunco inſidunt,remiſque laceſſunt
Cærula: læthiferas etiam vibrantia glandes
Æra cavo imponunt trunco,& fera prælia tentant.
Cura dehiſcentes ſupereſt occludere rimas,
Ante mari puppes quàm miſeris;imber apertis
Ne commiſſuris ruat intùs,& æquora puppes
Accipiant.contuſa rudis pars ultima lini
Proxima corticibus rimas opplere patentes
Optima: quæ rimis ferro trudatur acuto.
Fluminei crimen calami contundere quondam
Conſuevere humiles Batavi,rimaſque patentes
Opplere:Eoi diſperſa per æquora gentes,
Quæ tot regna tenent,truncorum cortice nectunt
Vulnera; ſed valido primum ſub pondere tundunt.
Sic lino ſtipata rudi,linienda liquenti
Puppis erit cera,tædiſque ungenda refuſis.
Alta picem Phrygiis mittet de montibus Ida,
Aut vicina dabit tibi Sila;in rupibus altis

In-

1 *Fluvius,& Lacus in interiore Æthiopia*(Regno di Congo)*qui ab Urbe Zaire nomen accipit.* 2 *Lunæ montes,ex quibus defluit Nilus.*

Ingentes alit hæc pinus, quibus atra liquatis
Pix coquitur, centumque fluit fornacibus humor
Densus, opacus, iners, viscoque tenacior ipso.
Verùm alba, ut perhibent, instructas calce carinas
Illiniunt primo gentes Oriente repostæ.
Est opus accensa tabulas, & inungere cera,
Et pice nigranti, clavisque adnectere acutis.
Succendunt alii tabulas: picibusque liquatis,
Accensisque linunt alii; sic atra tenaci
Pix jungit nexu tabulas, & firmiùs hæret.
Pellit & æratis inimicum puppibus imbrem.
Alta etiam tabulata linunt, tædisque præustis
Incendunt, nè fortè graves cùm miserit undas
Juppiter, accipiant imbrem, rimisque fatiscant.
His actis, cave continuò navalibus alnum
Instructam pelago deducas: tempore certo
Compacta in siccis opus est insistat arenis,
Ut nexæ partes coalescant, fluctibus at si
Committas, casusque trahas spectare marinos,
Concussa compage trabes, tabulæque dehiscent,
Fissaque diductis solventur vulnera rimis.
Ceù currente rota si cùm cavus urceus exit,
Nec coctus fornace priùs, vel Sole sub alto,
Accipiat lymphas, paulatim frigidus humor
Laxabit rimas: sensim compage soluta,
Urna dehiscenti, recludet vulnera, creta.
Intereà famuli antennas, malosque laborent.
Corticibus nudata suis longissima pinus
Malus erit, superis qui se rectissimus auris
Inferat; & nodo careat: non fissilis ille,
Non obliquus erit: veniatque à cespite major:
Inde minor sensim tenuatus acumine surgat.
Par ille incurvæ tollat se mole carinæ,
In medio qui rectus erit: verùm alter in ipsa
Curvatura insit spinæ minor. utraque pinus
Unus erit truncus. cuneis firmetur acutis
Pterna foraminibus, medioque immota quiescat
Ponderibus librata suis longissima sylva.
Navigii malos soliti formare magistri
Arboribus geminis, ut cùm furit Æolus antro,

Al-

Altior à summo demitti vertice possit.
Quin & celoce in media non rectus ad auras
Ascendit: caput obliquum sed flectit in undas.
Antennas gemini annoso de robore trunci,
Connexique dabunt: illos tu vimine torto
Firmiter adstringe,& picibus persunde liquatis,
Ne pluviæ noceant: quin &, Palinure,memento
Arboribus formare pares: sed pondere major
In medio tibi truncus erit,partesque per ambas
Attenuatus eat,cornuque nitebit acuto.
Antennam è medio suspendes corpore malo;
Nam librata suo sic stat cum corpore moles.
Celoces alium attollunt à vertice malum.
Turritæ geminos alios portare carinæ
Consuevere:minor puppi pręfigitur altæ:
Rostra per obliquus major descendit & alter;
Recta sed extremi pars tollitur ultima mali.
Maximus è medio qui sese nubibus infert,
Tres habet antennas alatis cornibus: ima
Longior & prima est pterna super: altera collo
Addita mole minor:tandem carchesia circùm
Tertia contractis tendit se cornibus arbos.
Antennas totidem speculari vertice malus
Sustentat: geminas prorę superadditus alter
Obliquus: major rectum premit una trachelum,
Ille unam è media surgit qui puppe tenebit,
Auritumque dabit velum venientibus Euris.
Quot tenet antennas,totidem redimire coronis
Cura tibi malum,speculamque imponere summis
Verticibus,qua cuncta maris lata æquora custos
Inspiciat, referatque duci quas gurgite ab alto
Adventare videt puppes,quæ puppibus undent
Vexilla,hostilesne illæ,sociçne carinç.
Vimineas etiam summis pendere coronis,
Atque imo scalas opus est firmarier unco.
In malum pubes contendet,& ultima mali
His animosa petet carchesia.Candida sed me
Poscunt vela:operis quæ pars non ultima nostri est.
Ergo age,pernices aptemus navibus alas.
Æolus,ut fama est,primus Neptunia regna

Audax velivola fugiens cum puppe cucurrit,
Conclusitque sinu ventos,& fœdera certa
Aëria pepigit cum gente, & viribus usus
Molliit audaces animos,fregitque tumentes.
Cana reluctantes tunc primùm carbasa ventos
Excepere sinu: molles audire rudentes,
Et parere manu,& nutu didicere magistri.
Dædalus hinc fugiens Dictæi regna tyranni
Carbasa Chalcidicas Cumarum invexit ad oras:
Ex quo artem egregiam nostri accepere parentes.
Principiò tortum lini de cortice filum,
Velocique dabit contextum pectine velum.
Vela etiam duplici subtexere stupea filo
Est opus, ut valido venientes flamine ventos
Accipiant,tolerentque. intorta cannabe velum
Subtexunt alii,geminataque stamina torquent;
Vimque addunt filis,ut sint fortissima vela,
Ardentesque ferant spumosa per æquora nimbos.
Vela Terapnæi,ut perhibent, regina Canopi
Serica contexto pretioso vellere fecit.
Verùm hos barbaricos luxus,quos femina vexit
Non ego laudarim; nam serica texere vela
Barbara luxuries regum est,& sumptus inanis.
At nigri Æthiopes nudati pelle draconis
E puppi accipiunt surgentia flamina venti.
Arctois sed regna tenent qui cana pruinis,
Nervis vela suunt,direptaque piscibus exta
Suspendunt malo: duris dant pellibus Austros
Diversa à nobis habitant quæ litora, gentes
Axe alio, quà rara polo circumnitet Arctos.
Qui Magellani verrunt freta consita saxis,
Concludunt rapido venientes murmure ventos
Cortice in arboreo.qui regna rubentis Eoi
Gangaridæ,Seresque colunt,& durus Iapon
Vimineam Zephyris tegetem spirantibus alto
Expandunt malo; storeisque canentibus aura
Obstrepit: inflatæ tegetes spumantia currunt
Æquora. tu foliis contexere vela caveto,
Nauta; sed Eoi si sit maris æquor arandum
Trans freta,trans Gades,gemina compingere tela.
Car-

Carbasa præcipio, ut dirum Typhona procellis,
Ac Præstera sinu possint tolerare furentem.
Est autem duplex veli genus. alta triremis
Per fluctus aurita Notis dat vela secundis.
Antennæ geminas suspendunt cornibus aures:
Cannabe pes imus duro religatur ab unco.
Celoces etiam, lembique, liburnaque velum
Auritum ventis committunt: cætera quadra
Navigia expandunt sua vela, ruentibus Euris:
Demittuntque pedes geminos, longoque rudente
Unco nauta ligat, circoque rotante, revolvit,
Contrahere ut facilis labor, & laxare rudentes.
Præterea tibi velorum sit copia multa;
Nanque usus pariter varius. cùm murmure leni
Felices surgunt auræ, tunc maxima vela,
(Artemones nostri Graio cognomine dicunt)
Dant levibus nautæ Zephyris, & cærula currunt.
At cùm sylvifragis agitat Notus aëra flabris,
Aut Euri ruit, aut Boreæ intractabilis ira,
Contrahit Artemonem, parvoque Dolone magister
Parciùs ardentes gremio venti accipit auras.
Dat 1 Medium in ventum, justo cùm murmure Corus
Obstrepit. Aptandum velum spirantibus auris.
Sunt etiam texenda tibi de cannabe vela,
Suppara 2 Romani appellant, quæ plurima ventum
Accipiunt gremio moriturum, atque ocyùs alnos
Pontigrad[illegible]per salsa citant, cursusque secundant.
Hæc aliis alto jungenda in vertice mali,
Et firmandus erit curvo pes unicus unco.
Cannabe cura etiam longos torquere rudentes;
Et facies varios, vario pro muneris usu.
Majores illi, jacitur quibus anchora fundo,
Et quibus æratæ religantur ab agg[illegible] puppes,
Semper erunt: alii verùm qui vela minores
Sustentant: tenuique alii de stamine scalas
Facturi veniant. sint stupea vincula veli.
Præterea annoso fagi de robore clavus

1 *Sic vocamus Epidromon velum, quod nostri dicunt*(la mezzana.)
2 *Sunt veluti velorum supplementa, quibus utuntur nautæ, cùm languet vis venti, nostri appellant* (contravele).

Formandus, Palinure: uno vix latior ala
Sit pede; & in gyrum sensim curvarier illa
Incipiat radice; hinc, & tenuetur acutum
In collum, ut pandæ respondeat ille carinæ.
Verùm [1] lax capulo formetur acutior, [2] asser
Quà patet, imponi ut valeat versorius illi:
Et denis erit hic pedibus tibi longior asser.
Mox alæ in latere oblongum cum cuspide ferrum,
Conjuncturæ aliud circo defige rotundo:
His clavum accipiet puppis. quà torquet habenas
Ipse gubernator, tenditque per æquora cursus,
Sint geminæ hinc, illinc trochleæ, versare magister
Queis clavum possit, quà venti, & sydera ducunt.
Hæc præter, ferro superest cudenda Britanno
Anchora: & hæc binis armatur dentibus una,
Altera sed quatuor: capulo simul annulus insit,
Quo religanda, mari dum mittitur: axis & illi
Subter acernus erit: sint bina foramina proræ
Per quæ funis eat, dum protinus anchora in undas
Proiicitur: transenna cavo religatur in unco.
At non una tibi duro formanda metallo
Anchora, sed plures, quarum quæ maxima, nautis
Dicta est sacra: Noti cùm persurit ira, sub æquor
Descendit, navimque immenso corpore fundat.
At verò è pelago cùm educitur illa profundo
Ch[illegible]nisco suspensa manet: cheniscus & insit
Ad proram hinc inde, & clavis firmetur acutis.
Sed jam læta vocant instructas cærula naves,
Aspirantque levi in velum cita flamina cantu:
Nec non & vitreis ludunt Nereides undis.
Ergo age, purpureo textam de flore corollam
Puppibus impone: & serto redimita juventus
Frondenti nitea[illegible]uroque aplustre virenti
Floreat, & lauro carchesia summa nitebunt:
Et molles sternantur humi violæque, rosæque.
Tempora dein sacra præcinctus fronde sacerdos,
Accensamque ferens tædam divina facessat.
Solemnesque preces præfatus ab ore, catinas
De-

1 Superior clavi pars, ità Morisotus, & alii. 2 Scilicet manubrium quo clavus hàc, illàc vertitur.

Depictas veteri patrum de more ſacrabit.
Nuncupet & Superis felicibus.altaque puppis
Præferat ex auro cælatum in vertice ſignum
Numinis, auratæ cui ſit tutela carinæ.
Qui verò ingentes turrito corpore puppes
Ædificant, roſtro in medio ſub vertice proræ
Imponunt Oculum, cujus de nomine naves
Appellant,auroque Ptychen,& murice pingunt.
Delphinos multi cælant,Scyllaſque biformes,
Centauros alii armatos, aliique volantem
Pegaſum,& armigeras Aquilas,fulvoſque Leones,
Et Tigrē horribilē,& Piſtrim, indomitamq; Chimæră.
Quin etiam proræ pictis variare figuris
Conſuevere genas,ornare & floribus illas:
Et ſimul auratis navim redimire corymbis.
Effingunt alii Mauros,victoſque Gelonos,
Qui magnis geminas ſuſtentent viribus alas.
Sed deducendis quæ ſint nunc navibus arma,
Expediam. Tibi multus erit pulvinus,& ingens
Ergata,pergrandes trochleæ,magniquе [1] cameli:
Plurima & in gyrum verſetur vectibus acta
Sucula,perque illam æquato ſe corpore vectes
Tranſiecti extendant. curvæ ſuppone carinæ,
Navita,fagineos axes,ſolidaſque phalangas;
Et cera ungendi, pinguique bitumine trunci.
Principiò tonſilla ſolo figatur acuta,
Atque alii ad litus pali figantur arenis,
Quò verſus magnæ mittendæ in cærula naves,
Tonſillis forti trochleas vincire rudente
Eſt opus,& duris firmanda eſt machina palis.
Hinc axes circùm teretes,trochleaſque camelus
Multiplici ſpira ducendus, & inſuper ille
Non ſemel eſt circùm navim volvendus in orbem.
Mox bini incipiant vectes verſare miniſtri:
Nec ceſſent donec vitreas ſe puppis in undas
Mittat,& emergens ſuprà natet æquora moles.
At ſi quem fortè ars prorsùs defecerit omnis,
Nec,quo ſylva,modum,pelago mittatur, habebit:
Tempus & Ortygii memoranda inventa magiſtri

[1] *Eſt & machina,& funis tractorius.*

Pandere, quoque modo turritam mole carinam
In mare deduxit pueri manus. altiùs omnem
Expediam, antiqua revocans ab origine famam.
Clara Syracosii qui regni sceptra tenebat
Magnanimus Hiero, & Siculos ditione premebat,
Ingentem lecto sylvæ de robore puppim
Jusserat artifices moliri, & murice, & ostro
Pingere, & auratis passim cælare figuris.
Quam facto, infectoque auro, gemmisque coruscis,
Cælatisque gravem signis, pictisque tapetis,
Atque ebore insignem multo, & nitido argento,
Jam Pelusiaco regi donare parabat.
Continuò artifices datum opus navalibus altis
Experiuntur, & assidui compingere navim
Concertant. fabricata brevi post tempore puppis
Assurgit cælata auro, atque in murice fulgens.
Ast ubi constructam pelago deducere fabri
Aggrediuntur, & ingentes supponere vectes,
Atque axes motu faciles, teretesque cylindros
Festinant alacres; circùmque revolvitur ingens
Ergata, stridentesque rotæ versantur in orbem,
Aspiciunt vitreas turrim demittere in undas
Difficile esse; adeò surgebat machina mole
Immensa; namque illa caput super altior urbem
Extulerat, lateque suos laxaverat artus.
Ergò alios poscunt socios, axesque rotundos,
Et vectes addunt alios, ac viribus urgent:
Attamen incassum cecidit labor omnis; & illam
Non axes, longique valent impellere vectes:
Et frustrà juvenes subnixi viribus urgent.
Ac velut in medio rupes immota quiescit
Æquore, quam contrà Boreæ insuperabilis ira
Infremuit, densisque ferox diverberat undis;
Aut, Euro bacchante, ruunt stridore procellæ,
Et commota ferunt spumantia cærula nimbis.
Allisæ franguntur aquæ, franguntur & Euri;
Stat rupes immota, & cedere nescia ventis.
Sic & firma manet, nec vectibus ardua cedit
Machina, vimque omnem superat, nisusque potentes.
Hæc ubi cognovit miratus ab arce tyrannus,

Or-

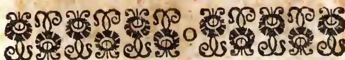
Ortygium ſub tecta ſenem jubet aurea duci,
Magnarum cui ſumma datum molimina rerum
Ingenio tentare, manuque attollere quicquid
Magnum mole foret, cunctaſque exquirere cauſas
Occultas rerum, & numerum ſubducere arenæ,
Fama per Auſoniæ, & Siculas vulgaverat urbes.
Accivere ſenem famuli: pictæque repentè
Aulai in medio ſenior ſtetit. excipit illum
Rex Siculus, dextramque viro dat pignus amoris.
Divinum rogat inde ſenem, ſtimulatque precando,
Fluctibus ut navim deducat, & aurea poſcat
Præmia. donandum magno ſe munere ſperet.
Sic fatus rex eſt: placido cui talia contrà
Ore refert ſenior: Faciam, rex magne, quod optas.
Verùm nulla mihi donari præmia poſco;
Tangere nam dextram ſatis eſt potuiſſe tyranni:
Et ſatis ipſa ſibi quovis pro munere facta
Egregia, æternùmque manet laus, & decus ortum
Ex illis. Mora nulla, rotas formare metallo
E ſolido jubet artifices, & dentibus illas
Armari obliquis, numero ſex: æraque cudi
Hac lege, ut ſpatiis ſemper majoribus orbes
Se ſuperent, primuſq; minor, majorque ſecundus.
Imperat & totidem pariter fabricare minores.
Intereà quatuor præſtanti robore truncos
Litore ſuſtollit: totidem mox deſuper addit
Ad latera, & clavis capita ultima nectit acutis.
Subter, & hinc, inde, & medio ſub corpore molis
Ingentes nectit tabulas, & multus in illis
Ferreus, utrinque & verſatilis additur axis,
Quo rota verſari poſſit: trabibuſque locatur
Ordine quique ſuo: innectitque volubile ferrum
Extremi capulo. quo circumvolvitur axis.
Axibus inde rotas diſponit in ordine curvas,
Atque illas ſpatiis omnes diſterminat æquis,
Dentibus ut cunctæ ſeſe per mutua nexis
Exciperent; vertique ſimul, volvique viciſſim
Unà omnes poſſint: mox circumvolvit in axes
Ingentem funem, quo à fronte ligaverat alnum.
His actis, pueri manibus verſatile ferrum

Imperat in gyrum verti, sensimque rotari.
Ut primùm cœpere rotæ super axe revolvi
Orbibus adversis, subitò (mirabile dictu)
Ingens paulatim deduci machina cœpit.
Attoniti stupuere omnes: stupuitque tyrannus,
Dum nova tantarum spectat miracula rerum,
Quæ facili nisu nunquam facienda putasset;
Ni leve confieri paucis res ipsa doceret.
Et tandèm exclamans: Quæ non miracula rerum
Ingenium facit acre, manusque operosa magistri!
Cui senior. Majora oculis spectacula rerum
Aspiceres, mihi si sursùm subducere plantas,
Et fas in tenui vestigia figere nube,
Nanque ima mundum traherem de sede supernè.
Magna quidem: sed vera: neq; his deducere multũ est.
Tum rex: Credo equidem: nihil est molimine magnum,
Difficile & nihil est, docti quod dextera tandem
Non queat artificis superare, & vincere nisu
Ingenii. Sed lata subit ratis æquora: retrò
Subsequitur plausus populorum, & murmure festo
It cœlo clamor: discursat læta per auras
Vox: reboat mare longè, & litora curva resultant:
Assurgunt plausu scopuli, & vaga murmurat unda.
Hęc igitur Siculi memoranda inventa magistri:
Et simul egregias artes, Palinure, secutus,
In mare velivolas deduces litore puppes.

LIBRI SECUNDI

FINIS.

NAU-

NAUTICORUM

LIBER III.

HActenus æratas puppes, & candida vela;
Nunc te, Phœbe, canam: nec non cœlestia tecum
Sydera: te niveis etiam, Latonia, bigis
Undosi regnata feram per cærula ponti.
Tuque vel in primis venies pars maxima cœpti,
Æole, inaccessosque petam, tua regna, recessus;
Ac nova pacatos revocabo ad carmina ventos,
Et genus, & mores, numerumque, & nomina dicam:
Divinumq; canam inventum, & data munera Divûm.
Principiò, Palinure, priusquàm scindimus æquor
Ignotum per iter, varios prædiscere ventos
Est opus, & quo quisque suo de cardine perflat:
Quique polum nimbis contristant, quique serenant,
Nubibus expulsis: & cœli tempore certo
Dent faciles in vela auras: qui cærula contrà
Occludant, tristesque hyemes, & nubila portent:
Et tibi quo ventos prædicat Delia cornu,
Aut Sol, aut Helice, aut ardenti Sirius astro.
Atque hæc in primis solerti cura magistro
Semper erit, longè instantes prænoscere ventos,
Ire procellosas si vult impunè per undas,
Atque iterum patriæ portus spectare relictos.
Ipsi etiam tutis si classibus ire per altum
Et pugnare velint, clarosque referre triumphos,
Nosse duces ventos opus est, variantia cœli
Sydera, & Eoos ortus, Solemque cadentem.
Nanque olim Zanclę memini me turribus altis,
Quà Thetis angusti veniens à sede Pelori
Obiectas modico terras secat ardua fluctu,
Evandrum vidisse senem, cui multa senectus;

Lustra decem bis jam robusta expleverat ætas.
Hic mihi cærulei cùm jam consedimus ambo
Ad molles pelagi ripas, ubi splendida luxu
Alta theatrali surgunt palatia circo,
Maurolycum novisse senem narrabat, & illum
(Multa viro virtus, multo sudata labore
Ars erat, & varii varia experientia cœli,
Noscere seu vellet ventos, seu dicere cursus
Astrorum, & longè venientia pandere Fata)
Austriaco donasse duci (qui victor ad altum
Ionium, Eoi concussit regna tyranni,
Avertitque hostem Italiæ, cladem que futuram)
Depictas minio tabulas, queis longa per omnes
Scripta dies rerum series erat. ille futuras
Hìc tempestates, ventosque, & nubila, & imbres:
Hìc & purpureos Soles, cœlumque serenum
Fatidicus niveo signarat cortice vates.
Cùmque has ille duci properanti ad bella dedisset,
Hęc olli dixisse ferunt: I, chara Tonanti
Progenies, Fidei, & regni spes maxima nostri;
Cùmque manus conferre paras, has, inclyte, primùm
Consule; nanque illæ quæ sint ventura docebunt.
Et sic Threiicii contundes arma tyranni:
Et venies victor, spoliisque Orientis onustus.
Tu vatem ne sperne; Fidem observata merentur.
Mox totam Evander repetens (audire videbat
Me cupidum senior) memoravit origine pugnam.
Tempus erat, quo celsa domus stellantis Olympi
Panditur, Oceano tenebris, Lunaque fugatis,
Purpureis variata notis Aurora rubescit:
Cùm geminas sors una tulit propè litora classes
Naupacti,1 junxitque freti discrimine parvo.
Est locus Actiacis Ætolùm proximus oris,
Flumina quà nitidis Acheloïa miscet arenis
Ipse suis Neptunus aquis: hic Græcia Tellus
Hesperium ad Solem, & lævas se flectit ad undas,
Quà mollem Zephyrum, & felices accipit auras:
Contrà elata mari stat Neritos ardua saxis.

Hìc

1 (Lepanto) *hinc victoria Naupactaa. non longè ad Actium promontorium Augusti victoria ex M. Antonio, & Cleopatra.*

Hic geminas æstu terras secat unda revulsas
Exiguo;sensimque patens fluit usque Corinthum,
Ætolùm hinc regio est; illinc Pelopeïa regna
Respondent: geminæ curvo stant litore 1 turres,
Quæque Rhion Grajo quondam cognomine dicta:
Barbara gens nomen nunc invertere vocantes.
Hinc verò Ætolùm quà se cava litora flectunt
Cyrrhæum in pelagus,fundata virentibus arvis
Naupactus,statioque jacet benè fida carinis.
Trans Rhion objectas Achelous 2 Echinadas undis
Verberat. Hæ quondam (ni mendax fabula Graiùm)
Najades errabant fluviis,quæ numine verso,
Nunc scopuli riguere mari,quibus alta trophæa
Contigit Austriadum, & Venetùm spectare triumphos.
Hos inter scopulos certatum Marte cruento
De maris imperio. ò utinam non læva fuisset
Mens hominum! tota fractus cum classe tyrannus
Eoa nunc urbe foret,regnoque repulsus.
(Et concessa sequi,& Fatis felicibus uti
Nescia mens hominum) Hos scopulos tenuere carinæ
Austriadum,Venetùmque rates,cùm Barbara classis
Naupacti statione sedens dare carbasa cœpit
Trans Rhion,& sensim pelago se mittere aperto,
Mille rates mare prętexunt,atque aëra mille
Vela, & mille leves fluitant vexilla per auras.
Ipse ubi jam properare hostem audiit Austriacus dux,
Constitit,atque oculis plena æquora circumspexit.
Mox celsa in puppi circumvectatus,in altum
Agmen agit, tenditque acies,& cornua flectit.
Austriadum dextram classis,Venetùmque sinistram
Occupat: in medio puppes prætoriæ,& ipsæ
Bis septem,horrendi facturæ exordia belli,
Turritæ steterunt primo agmine 3 Bucentauri.
Jamque rubescebant radiis ardentibus undæ,
Eoa de sede ruens cùm sibilus Euri
Labitur Oceano: crepitanti flamine vela Odry-

1 (Dardanelli di Lepanto) *vulgus vocat, per quos in Corynthiacum sinum* (Golfo di Lepanto) *intramus*. 2 *Insulæ ad ostia Acheloi* (Cruzolari) *appellant*. 3 *Sic non incongruè Hepteres, seu* (Galcazze) *vocamus à mole, qua reliquas superant, etsi non eadem sit apud Venetos* (Galeazza) & (Bucintore).

Odrysiùm tumuere sinu; flatuque secundo,
Iamque propinquabat primæ ad tentamina pugnæ
Barbara Threiiciùm sinuata in cornua classis,
Undantesque dabant vexilla argentea Lunas.
Ast ubi Christiadæ in protam descendere ventos,
Atque hostes ruere adversos videre, repentè
Perculsi cecidere animis, trepidoque tumultu:
Iamque referre pedem, & retrò dare terga parabant.
Ipse sed Austriacus spem magnam in pectore versans,
Ingentesque animos, altæ ad subsellia puppis
Imperat acciri proceres. Utque ære canoro
Increpuere tubæ, celeres ad jussa vocati
Convenere, replentque duces subsellia primi.
Tunc ille afferri tabulas, quas arte peritus
Maurolycus dederat, famulos jubet: inde repandit
Quæ vates ventura die signaverat illo.
Hæc autem ventura die signaverat illo:
Cùm Sol Oceano surget, simul Eurus Eoo
Assurget: si fortè mari sese obvius hostis
Intulerit, Martemque velit tentare secundum,
Ne dubites conferre manus. cadet Eurus, & undas
Afflabit Zephyrus, nubesq; immittet in hostes.
Vix hæc Austriacus, procerum stipante senatu,
Legerat, & classes dederat vulganda per omnes,
Cùm subiti rediere animi, strepituq; canoro,
Arma petunt. Dictis tanta est fiducia vatis.
Ipsa sed in primis læto clamore vocatur
Divorum Regina, maris cui cærula parent,
Et cui deposito famulantur murmure venti.
Nec mora, continuò paribus concurritur armis:
Classibus adversæ classes, rostra obvia rostris
Ivere, ut belli signum prætoria puppis
Fecit, & horrendo strepuerunt cornua cantu.
Hinc celeres sicca servatam in reste favillam
Admovere nitro, conceptoque ocyus igne,
Emicuere tubi, sonitumque dedere metalla.
Nec mora, millenæ fugiunt, rupto obiice, glandes,
Vulcano pellente: pluit latè horridus imber
Ferreus, & nigræ tolluntur in aëra nubes,
Et medias inter nubes micat ignibus æther
Cum

Cum tonitru. cœcis exhorruit unda tenebris,
Et pulsata imo fremuerunt æquora fundo.
Ac veluti ruptis,gremio fervente,caminis,
Ingentes scopulos,& grandia saxa sub auras
Vesbius agglomerat,disjectaque viscera montis
Erigit eructans,& sydera verberat imbre
Saxorum: totus radicibus egeritur mons.
Flammarum erumpunt cunei sub nubila, & ingens
It cœlo fumus, cœlique obnubilat astra.
Præcipitesque ruunt pice nigra, & sulphure mixto,
Ardentes fluvii, rapida flammante favilla:
Subiectas replent valles:latè omnia circùm
Arvaque, litoraque, & villæ vastantur, & urbes.
Non aliter gremio,suscepto protinus igne,
Horrendùm concussa cavo crepuere metalla:
Disiectæ tonitru glomerantur in aëra puppes.
Mille trabes, & mille volant disrupta per auras
Rostra, carinæque,quassataque fulmine vela:
Corpora mille virùm: medias dispersa per undas
Arma fluunt, galeæque,atque altæ robora sylvæ.
Odrysii,velis Euro spirante secundo,
Audaces animos,atque irrita vota fovebant.
Attamen incassum gavisi Marte secundo:
Alternat Fortuna vices: Felicia cœpta
Flebilis eventus,lacrymandaque Fata sequuntur.
Iam Sol altus erat,confestim murmure fracto,
Eurus abit. siluere vada:& stetit utraque classis,
Sed concessa quies brevis est.pernicibus alis,
Allapsi Zephyri rupere silentia: festo
Austriaci Zephyros venientes murmure læti
Accipiunt: tumuere sinus: tumuere secundis
Auspiciis animi: læto clamore lacessunt
Sydera: bella iterum,& victricia signa reposcunt.
Magnanimus dux audentem in certamina pubem
Tùm sic aggreditur: Promissi numine venti
En adsunt. reliquum; in manibus victoria vestris
Tota est.ite;præit quoniam Fortuna,sequendum est.
Nec plura. Austriaci invadunt,& rostra feroces
Vi superant.ruptoque velut ruit obiice ripæ
Immissis cùm flumen aquis,& murmure rauco,
De-

Deiectat latè segetes, populatur & arva.
Christiadæ in classem irrumpunt, atque obvia diro
Ense metunt, cædesque, & passim funera miscent.
Ipse ubi præcelsa in puppi conspexit Alymum,
Irruit Austriades contrà, & præcordia multo
Barbara transfigit ferro: ceciditque superbus
Mole gigas, strepituque iit indignatus ad umbras.
Qualis ubi in sylvis contorto fulmine pinus
Icta cadit, gemituque replet nemora alta supremo.
Tunc cæsi caput Austriades obtruncat, & hasta
Præfigit, tollique jubet de vertice puppis.
Ut cæsi de puppe caput, lacrymabile signum,
Threicii ducis aspiciunt, trepidi ocyus omnes
Prona fugæ dant terga, ratesque ad litora vertunt,
Insequitur victor: ferro debellat & igne.
Quid plura? ardent rostra: viri sternuntur, & omnes
Æquore dispersi vento jactantur, & armis.
Christiadæ læti exultant, Superùmque salutant
Reginam, tanti fuerat quæ caussa triumphi:
Atque ipsos læto Zephyros clamore salutant
Propitios. Adeò ventos prædiscere magnum est.
Hæc quondam Evandrum memini cecinisse sub altis
Turribus, angusti quà fluctuat unda Pelori.
Sed me jam Zephyri, & felicior evocat aura:
Ire animus. Faciles concedite carminis œstrum,
O Musæ, & celeres properate per ardua mecum;
Nanque iter in nubes intendimus. Est locus ingens
Ætheris in medio, rigidis ubi plurimus horret
Aër frigoribus, volucrique impervius omni est.
Proximus huic alto flammis ardentibus instat
Juppiter: ima tenet dulcis mortalibus ægris
Temperies, magno Superùm data munere divùm.
Pendula se circùm regio diffundit in omnes
Terrarum, pelagique plagas; sed major in axe
Arctoo, gelidisque riget stipata pruinis:
At Sol Æthiopas quà ferventissimus urit,
Strictior illa, nimis vicino pressa calore:
Sed geminæ in medio quà zonæ habitabilis orbis
Temperiem, & mixtam faciunt cum frigore flammam.
Stat justis extensa locis. Hìc æthere regna
Æo.

Æolus alta tenet. veniunt his sedibus Euri,
Et Zephyri, Corique, & nimbiferi Aquilones.
Hic nubes etiam concrescunt tenuibus alto
Halitibus gremio missis Telluris ab imo,
Cæruleique cadunt, submotis nubibus, imbres.
Ergo age, nunc caussas mecum tentare latentes
Aggredere, & prima revocemus origine ventos.
Tantisper, Palinure, licet divertere clivo:
Haud equidem labor incassum, nec inutilis error.
At tu, quo nostræ lætantur Apolline Musæ,
CARDINIDE generose, præi, tenuesque per auras
Sterne viam vati facilem, inceptumque secunda.
Sol maria, & terras, flammis vitalibus, omnes,
Aëraque irradians, animantia cuncta calore,
Cunctarumque fovet caussarum exordia prima.
Semina compingit rerum, concretaque vertit,
Atque novas cogit paulatim sumere formas;
Rerum quippè parens Sol est. sic humida Tellus
Phœbeis sensim radiis tepefacta relaxat,
Recluditque sinum: tenui volat halitus aura
Nimborum in sedes. hìc frigore pressus iniquo
Stipatur; ceu parva phalanx, cum fortior instat
Hostis ab adverso, cuneis densatur acutis;
Colligit & vires, atque arma, globosque ruentes
Obiectis contrà scutis, hastisque repellit.
Sed gravis ille venit concretus, & aëre ab alto
Labitur: & patrias iterùm descendit ad oras.
Hìc rursus tepefactus abit resolutus in auras:
Et sensim major, majorque accrescit eundo.
Ac tandem spatiis nimium conclusus iniquis,
Quà via per medias nubes, perque aëra latè
Sese aperit, citus irrumpit, velut acta sagitta,
Stridulus, & circùm rapidus se trudit in auras;
Atque auras premit obstantes, premiturque vicissim.
Stare loco nescit: celeri secat aëra lapsu,
Dum fugit, & miscet maria, & nemus omne tumultu.
Non secus admotū rapidis si fortè favillis
Vas fuerit, cui stricta manent, oblongaque colla,
Æneus & venter magnum turgescit in orbem;
Intùs paulatim fervescens humor ab igne

Sol-

Solvitur, & tenues rarus se verrit in auras:
Ac majora petens latè loca, it halitus alto
Colla per oblonga erumpens, tractimque volando
Attenuatus abit, sonituque effertur acuto
Stridulus, & multo fugiens nisu premit auras
Objectas, raucoque imitatur murmure Coros.
Non intermissi flantes sic aëra venti
Continuis agitant flabris, & cærula vertunt;
Quippè sinu terræ semper vapor exit ab imo.

Incerti quondam perflabant marmora venti;
Nec numeros norat, nec nomina fecerat illis
Navita, nec medio spectarat ab æquore stellas.
Ast ubi culta Thetis, celeresque immisit in undas
Audax nauta rates, sua tùm 1 cognomina ventis,
Omnibus & sua tùm pariter data nomina stellis.
Primus purpureo cœli de cardine præceps
Eois ruit 2 Eurus equis. contrà æquore ab alto
Quà Sol flammiferos rubro lavat amne jugales,
Assurgit 3 Zephyrus. mundi de sede nivali
Descendit 4 Boreas nivibus stipatus, & horrens
Frigoribus multis: contrà venit humidus 5 Auster
E Libya, & pluvio contristat turbine cœlum.
Hos inter quatuor totidem generantur, & illis
Nomina nauta dedit. Boream strepit inter, & Eurum
Ventus, ab egelidis mittit quem rupibus Æmi
Græcia: 6 Græcum Itali jam nunc cognomine dicunt.
Contrà hunc nimborum densum citus explicat agmen
Africus, 7 & Mauris descendit ab usque præustis.
Hybernum propè solstitium tonat 8 Auroauster

Den-

---

1 *Non omnibus una est ventorum nomenclatura, neque omnium ventorum, juxtà recentiorum divisionem apud Latinos nomina fuere, nec probatos Authores secuti sumus, & aliis Græca nomina accomodavimus, aliis verò ventis nova ex Italis nomina depromsimus.*

2 *Italis* (Levante), *Hispanis* (l'Este) *Gallis* (Est) *Belgis* (Oost) *Anglis* (East) 3 *Ita.* (Ponente) *Hisp.* (Oest, *vel* Oes) *Gall.* (Ovest) *Bel.* Vuest) *Angl. item* (Vuest) 4 *Ital.* (Tramontana) *Hisp.* (Nort, *vel* Norte) *Gal.* (Nord) *Bel.* (Noort) *Angl.* (Noorth) 5 *It.* (Ostro, *vel* Mezzodì) *Hi.* (Sur) *Ga.* (Sud) *Bel.* (Zuyd) *Angl.* (South) 6 *Ita.* (Greco *vel* Grecale) *Hi.* (NordEste) *Ga.* (Nord Est) *Bel.* (Noort Oost) *Angl.* (Noorth East,) 7 *Ita.* (Libeccio, *vel* Garbino) *Hi.* (Sud Oeste) *Ga.* (Sud Ovest) *Be.* Zuyd vuest) *An.* (South vuest) 8 *Ita.* (Scirocco) *Hi.* (Sueste) *Ga.* (Sudest) *Bel.* (Zuyd oost) *Angl.* (South east)

Densis stipatus pluviis· contrarius Ursa
Alta 1 Arctozephyrus descendit,& horridus undas
Asperat: illum Itali ventum dixere Magistrum.
Quisque horum dextra, lęvaque armatus ab alto
Irruit, & geminis littoribus æquora terret.
Durus Hyperboreis 2 Aquilo se rupibus infert:
Alter ab Eois furit 3 Hellespontius oris.
Ultrà Eurum immissus roseo 4 Vulturnus ab ortu
At mitis venit è tepido 5 Gangeticus Austro.
Hesperia sub sede tenet dextra Africus udum
Libonotum: 6 è læva surgit 7 Subvesperus undis.
Addit se comitem occiduo sub sole Magistro
Corus, 8 ab Ausoniis cognomine dictus Iapyx:
Circius 9 Arctoa sequitur de sede nivali.
Hos præter, totidem mediis è sedibus auræ,
Turba minor, certoque mari sine nomine surgunt:
Quas etiam, Palinure, animas prædiscere cura,
Ut certum teneas infida per æquora cursum.
Hanc & rectores, uno cognomine, plebem
Quartas 10 ventorum nostri dixere vocantes:
Appellare Nothos alii voluere magistri.
His animadversis, qua nunc ratione per undas,
Navita, tot varios possis cognoscere ventos,
Expediam, Superûmque canam data munera Divûm.
At mihi vos alti Nymphæ maris, æquora læta

Quæ

1 *It.*(Maestro, *vel* Maestrale) *Hi.*(Noroest) *Ga.*(Nordovest) *Be.* (Noort vuest) *An.*(Noorth vuest). 2 *It.* (Greco Tramontana) *Hi.*(Nor Nordeste) *Ga.*(Nord nordest) *Be.*(Noort noort oost) *An.*(Noorth noorth east). 3 *Ital.*(Greco Levante) *Hi.*(Lesnor dest) *Gal.*(Est nordest) *Bel.* (Oost noort oost) *An.*(East north east), 4 *It.* (Scirocco Levante) *Hi.* (L'Est sueste) *Ga.*(Est sud est) *Be.*(Oost zuid oost) *An.*(Eaest south east) 5 *It.*(Scirocco Mezzodì, vel Ostro Scirocco) *His*·(Su sueste) *Gal.* (Sud sud est) *Be.*(Zuyd zuyd oost) *An.*(South south east) 6 *It.*(Libeccio Mezzodì, vel Ostro Libeccio) *Hi.*(Sursudoeste) *Ga.*(Sud sudo vest) *Be.*Zuydzuyd vuest) *An.*(South south vuest) 7 *It.*(Ponente Libeccio) *His* (Oest sudoeste) *Ga.*(Ovest Sudovest) *Be.*(Vuest zuyd vuest). *An.*(Vuest South vuest) 8 *It.*(Ponente Maestro) *Hi.*(Oest noroest) *Ga.* (Ovest nordovest) *Be.*(Vuest noort vuest) *An.*(Vuest noorthvuest) 9 *It.*(Maestro Tramõtana) *Hi.*(Nor noroest) *Ga.*(Nord nord ovest) *Be.*(Noort noort vuest) *An.*(Noorth noorth vuest).
10 (Quarte de venti, ò venti bastardi) *Itali dicunt ventos medios, seu laterales.*

Quæ colitis Bajas, felicia litora, circùm,
Vos, quæ Sirenum sedes habitatis odoras,
Regnaque Teleboûm, litusque tepentis Amalphis,
Pandite, Nereides: (nam vos spectastis & illum,
Divinique in partem operis venistis ab alto)
Quis Deus hanc nobis divinis extudit artem
Inventis. Deus ille equidem, Deus ille magister,
Qui primus rerum causas penetrare latentes
Ausus, & obscuræ novit connubia gemmæ.
Magnetem quibus ipsa sibi Cynosura maritet
Ardescens flammis: (Norunt jam sydera flammas)
Primus & errantes duxit, duce cuspide, nautas.
  Ante mari in magno, dubia sub nocte, peterrans
Arcadias Ursas trepidantes æquore tingi,
Arcturum, pluviasque Hyadas spectare solebat,
Navita, & ardentem stellis Orionis ensem,
Tendebatque freto in medio, duce sydere, cursus.
Sed nigra cùm latè texebant nubila cœlum,
Ac Lunam obrectam nimbo nox cœca tenebat;
Tunc, duce sublato, dubiis errabat in undis,
Carbasa quò venti per cærula vasta trahebant.
  Ausonia in magna, biferique ad marmora Pæsti,
In medium conversa diem quà surgit Amalphis,
Nauta fuit magnis ausis generosus, & acer
Ingenio, & reliquos inter solertior omnes,
Flavius 1 (hoc illum dixerunt nomine nautæ)
Cui nitidis formosa comis Beronia mater,
Inter Nereidas forma non ultima Nymphas.
Hic quondam æstate in media, dum cardine summo
Iam rapidus Titan medios accenderat æstus,
Dum sitiunt segetes, silet aura, & marmoris unda
As-

1 *Flavius natione Italus, patria Amalphitanus, qui anno MCCC. mirabile sanè, ac navigationi opportunum inventum nauticæ pixidis adinvenit, atque illius usum posteris tradidit; unde meritò illum Snellius in Epistola ad Lectorem Tiphys Batavi, & ex eo Morisotus in orbe maritimo lib. 2. cap. 41. vocant* Sagacissimum Naturæ Mysten, cuius industria à secretioribus eius adytis id erutum sit. Huius enim fiducia Itali primùm, inde etiam Hispani externa maria tentare instituerunt. *Huic sententia se subscribunt Ortelius, Blondus, Crescentius, Ferrarius, Philander, aliique quamplurimi, ut citrà invidiam non sit hæc laus Italis deneganda. Panormitanus autem sic cecinit.*
Prima dedit nobis usum Magnetis Amalphis,

Assultans scopulis vix rorem aspergit amarum,
Defessus vacuas secreti ad marginis undas
Venerat ex alto, gremio quà scrupea rupes
Dat placidas somno sedes: hìc ille sub antro
Sternitur egelido musco super: & sua somno
Lumina concedit. primos laxaverat artus
Vix optata quies, & lumina somnus habebat,
Cùm, tremulas Zephyris lenè impellentibus undas,
Scinditur Oceanus, vitreisq; sedilibus omnes
Nereides, Nymphæque assurrexere marinæ:
Flava comas Ephyre, Lepytheque, & candida Clio,
Pulchra genas Panopæa soror, quæque ubere læto
Tunc geminos primùm pueros enixa fovebat
Leucothoë, & vultu venit placidissima Micle;
Euplæe, Prochyteque, Cleoque, & cærula Nesis,
Purpureum quibus os, placidum decus oris: & illis
Versicolor niveas cingebat tænia mammas.
Et tandem formosa mari Beronia mater
Astitit, & dium nato diffudit odorem.
Ut multo præsentem afflatus numine sensit
Nauta deam, & vultus genitricis novit amatos,
Currit in amplexus; teneros per colla lacertos
Injicit; & charæ delibat dulcia matri
Oscula: (Nereides plausu infremuere marino)
Terque, quaterque iterat: matri mox talia fatur:
O mater dea, Nereidum pulcherrima Nympha,
Sirenum quæ regna colis, & gurgitis hujus
Ima tenes, ubi tecta tibi pellucida vitro,
Cæruleasque inter Divas spatiaris in undis,
Quis te nunc pelago, tectisque accivit ab imis;
Teque dedit gnato divina in luce videndam?
O Genitrix, magno natum dignatis honore.
Flavius hæc: illi contrà placidissima Nympha
Hæc dedit, & roseo placidè simul ore locuta est:
Magna tui semper dilectæ cura parenti,
Nate, fuit, matrisque animum timor anxius urget,
Ne quando rapidis deprensus in æquore nimbis
Jacteris pelago in medio, quò tendere cursus
Inscius, ardenti cùm se subduxit Orion
Sydere, & Arcadium texit nox atra Bootem.

Quare age, quā mihi nūc lacrymis dedit, & prece multa
Fatidicus Proteus, nitidam cape pyxida, nate.
Hac duce, cæruleum carpes iter, & vada salsa
Tutiùs hac dubia cœli sub nocte secabis.
Ipsa polum nimbo obtectum tibi ferrea cuspis
Ostendet, mundique plagas, & sydera dicet.
Et tibi per fluctus quà sit monstrabit, eundum;
Qui spirent venti, rigidæ qua rupe procellæ
Descendant. Quid plura? tibi pro sydere ferrum
Dux erit, & reducem patrias te sistet ad oras.
Hæc illa; & læto porrexit pyxida nato.
Tornatæ quæ cura hinc sit, qui pydixis usus,
Illa docet: cupidus genitricem Flavius audit
Dicentem, & memori sub mente audita recondit.
Argento insignem multo, niveoque elephanto,
Ipse suis manibus tornavit pyxida ferro
Cæruleus Proteus, medio stat circulus aureus.
Nomina ventorum multo cœlavit in auro
Hoc circo Proteus; nam æqualibus intervallis
In totidem partes secuit, quot flamine venti
Spirant; cælavitque suis in sedibus omnes.
Lilia quæ rutilo præfulgent plurima in auro,
Arctoo Boream venientem ab sydere monstrant,
At reliquos alii ventos dant vertice ab uno
Extensi in gyrum radii, minioque rubentes.
Inde stylum è chalybe in medio præfixit acutum:
E chalybe huic etiam super addidit ille sagittam,
Quam nigro admovit lapidi. (1 Magnesia fertur
Gemma) è contactu multo malèsana veneno
Cuspis abit, calidasque hausit de marmore flammas.
Mira quidem sunt, nate, meæ pars altera vitæ,
Quæ mihi narravit Proteus commercia gemmæ.
Marmor amat ferrum, dulcesque in pectore flammas
Nutrit dura silex: chalybis durissima corda
Allicit illecebris: mollit sua viscera ferrum

Il-

1 *A Magnesia Macedoniæ regione Magnetis feraci: qui & Heraclius ab Heraclia urbe etiam appellatur. Alii sideritem vocant; scilicet ferreum; nam in eadem fodina cum ferro nascitur. Hinc ferunt excoctum ferrum habere partes Boreales, & Australes, vigorem magnetium, verticitatem, & vertices, seu polos destinatos.*

Illecebra, & rigidum quamvis respondet amori,
Atque agitur flammis. Quid non cedamus amori?
Mollit amor ferrum, & durissima marmora mollit.
Mobilis illa stylo superadditur: irrequieta
Vertitur hàc, illàc; donec præfulgida cœlo
Quà Cynosura micat, se sistat, & æthere ab alto
Hauriat obtutu flammas tepefacta sagitta.
(Nam sicut ipsa poli sectatur sydera gemma,
Sic nigræ dulci gemmæ correptus amore,
Astra chalybs amat, atque obtutu fallit amorem)
Hinc ille ex nivea crystallo pyxida texit:
Bracteola & circùm clausit strictissimus illam;
Ne maris unda nocens, aut aëris aura marini
Inficiat, nigraque terat rubigine ferrum.
Cepe timendum etiam, graveolentiaque allia vates,
Admonuit. Tu, nate, maris cùm gurgite vasto
Errabis, dubiusque viæ sinè sydere cœli,
Hanc fidam media çomitem sub puppe locabis
Libratam lævi in tabula, quò ferrea cuspis
Se verti in gyrum possit: sed pyxida tantùm
Verte manu hàc, illàc, donec se concita cuspis
Sistat, & inscriptæ respondeat illa sagittæ,
Aut medium feriat tornatæ pyxidis orbem
Axis ad Arctoi partem. mox inspice & illam:
Illa tibi ventos, cursusque & sydera dicet.
Hæc dedit; & circùm Nymphis stipata marinis
Oceano caput immersit, natoque relicto,
Humida spumosæ venit sub Doridos antra.
Ille autem charæ genitricis munere lætus,
Pyxida cælatam signis miratur eburnam,
Miraturque orbes argento; & murice pictos,
Liliaque Arcadii monstrantia sydera Plaustri,
Ac minio inscriptum ventorum nomina circum.
Hinc stupet in gyrum hàc, illàc trepidare sagittam.
Et sensim arcana ferri virtute sub Ursas.
Nec non & prima perquirit origine caussas
Occultas rerum, & tacitus præcepta revolvit,
Quæ dederat mater; ventosque, & sydera discit.
Pyxidis hinc primùm fuit usus: & æquora primùm
Audaces ausi, duce cuspide, currere nautæ.

Nec solùm conclusa Thetis sulcata carinis
Omnis,& Ægæi spumantia marmora ponti:
Ipse sed Oceanus noti trans litora mundi
Tentatus magnis ausis,Fatisque secundis.
Hac duce jam noti Æthiopes,atque ultima Cafri
Regna pharetrati, Mundique impervius axis.
Quin & inaccessi tot jam per secula Seres,
Ac penitùs toti terrarum incognitus Orbi
Nunc tandem Auroræ sub sede est visus Iapon:
Ac novus Ammericæ lustratus navibus Orbis.
Sed jam naturas, ventis quas Juppiter ipse
Addidit,edoceam.Zephyri felicibus auris
Aspirant,placidoque intendunt carbasa flatu.
Rarò mane ruunt:sed Vespere sæpius efflant.
Interdum Zephyris cursus spirabilis auræ
Est brevis: interdum nitido sub lumine plures
Duravere dies ,Phœboque cadente, silescunt.
Incipiunt æstate nova, placidissima quando
Tempestas pelago: rarò brumalibus afflant
Temporibus. Palinure,sinus inflare secundos
Da Zephyros, Zephyrosque leves in vela vocato.
Tutiùs infidum lento pede currimus æquor.
Eoo cùm Sole citi de fluctibus Euri
Attolluntur;aquas majori & flamine verrunt,
Quàm Zephyri,tepidúq; colunt ver: bruma nec illos
Respuit,aut nimiis ardens fervoribus æstas.
Crebrescunt multi in noctem;sed cardine cùm jam
Adverso Manes lustrat Sol,murmura ponunt.
Bis quinos persæpe dies vasti æquora Nerei
Lata cient: ad mensem etiam protendere cursum
Sæpe solent.tu carpe iter adventantibus Euris.
Dum nostrum Titan devexior aspicit Orbem,
Regna tenet Boreas,gelidisque è rupibus ardens
Labitur,ac rigido Neptunia regna flagello
Quassat: & annosas sub montibus atterit alnos,
Ac strepitu latè miscet nemora alta canoro:
Pulsatæ plangunt valles,& magnus Olympus.
Paulatim murmur ponit,mollitque feroces
Sensim animos: longo languescunt tempore vires.
Vix agitat tandem tenui maria uda flabello.

Do-

Donec & halitibus cùm jam ſua pabula deſunt,
Attenuatus abit. Veluti fornacibus altis
Cùm ſubitò ſiccis è truncis arida meſſis
Suggeritur, concepta ſtatim de fomite flamma
Murmure conſurgit multo, rapidoſque repentè
Altiùs attollit cuneos, & ſydera lambit.
Mox ut materies ſenſim conſumpta receſſit,
Flamma cadit, circùmque levi vix ſibilat aura.
Diſſolvit nubes Boreas, cœlumque ſerenat
Luce nova: interdum denſatis nubibus aſtra
Obtegit, & dextro demittit ab axe pruinas.
In terras ſi nocte vaga deſcendit ab Urſa,
Tertia lux illum nunquam perflare videbit.
Sin minùs ad ſenos Aquilo, denoſque rigebit
Sæpe dies: viginti etiam pulſabit Olympi
Sacra Jovi nemora, & maria alta à gurgite miſcet.
Tu cave, ne primis Aquilonibus in mare puppim
Deducas: ſtatione ſedens ſine flamina prima
Paulatim contuſa cadant; tunc, nauta, per undas
Tende iter, & feſſis Aquilonibus utere tandem.
Humidus ex imo, pluviiſque nigerrimus Auſter
Axe ruit, creberque, hyeme adventante, procaci
Imbre tonat, nimboque, & plurimus obruit arva.
Verùm pleni amnes cùm ceſſavere, ſerena
Luce aperit cœlum, & ſimul æquora leniùs urget.
Non & certa illi vitæ data tempora; ſæpè
Vita brevis, totuſque leves ſe vertit in undas:
Sæpe ſed alatis invectus in æthere bigis
Murmurat, & multo latè ciet aëra flabro.
Principiò levis hyberno de Sole ſub undas
Labitur Euroauſter, & æquora molliter afflat:
Mox denſat cœlo nubes, atque occulit aſtra:
Senſimque aſſumit vires, & creſcit eundo;
Donec ſe totum campo commiſit aperto.
Tunc cœlo tollit ſpumantia marmora, & altis
Fluctibus inſultat ratibus; ceu nubibus imbres
Cùm ruptis veniunt; primùm de montibus undæ
Exiguo torrente cadunt, creſcuntque fluendo:
Cùm tandem fluvij, multis jam fluctibus auctæ,
Inſultant magno venientes gurgite campis;

Ingentesque imis vellunt radicibus alnos.
Æquor agit fundo, rapidosque per aëra nimbos
Agglomerat; pluviisque cadit venientibus aura.
Sæpiùs autumno ruit imo à cardine mundi
Horridus, at bruma magis horridus asperat undas.
Longiùs extendit cursum; nam sæpè reflectit
Exactum ad mensem pluvios temone jugales.
Principiò, dum crispat aquas, da fluctibus alnum,
Nec sine, paulatim vires acquirat eundo.
Nam si post quartum vento tua vela furenti
Laxabis, non tutus erit per cærula cursus.
Tempestas te dira manet, durique labores.
Principiò dum blanda vocat Fortuna, vocantem
I, sequere: è manibus sors labitur aurea pigris.
Præceps Arctoa veniens à sede Supernas
Frigidus hyberno crebrescit tempore, & æquor
Altiùs attollit, scopulosque superjacit undas:
Discludit nubes, nivibusque incandet, & alma
Cœlum luce aperit, lenique adsibilat aura,
Et longè pulsis sequitur lux aurea nimbis.
Mollior æstate in media felicia mulcet
Æquora; nec Zephyris tunc lenior invidet aura.
Tu sine, surgentis languescant murmura venti,
Ut celeri tutus percurras cærula puppi.
Densus turbinibus Libyca de sede feroces
Africus urget equos, crebrisque per aëra nimbis
Invehitur, flatuque ciet strepitante tumultus:
Asperat Oceanum, fluctusque ad sydera tollit.
Laxat aquis nunc lora: mari nunc murmure rauco
Stridulus incumbit: subitis modo nubibus astra
Obtegit, & noctem terris inducit, & umbras.
Mox pulsis aperit nimbis, Solemque reducit.
Totus & interdum cadit, & silet æquor, & aër.
Sed brevis illa quies; nam finibus usque præustis
Mox redit è Libycis inopinus, & acrior instat:
Frangit aquas, tollitque vadum, miscetque tumultus.
Qualis ubi vacuam spectavit Persa pharetram,
Ora, fugam simulans, avertit, & æquore cedit.
Hinc ubi jam vacuam telis complevit acutis,
Impavida cum fronte redit, Martemque lacessit:
Acrior

Acrior instat equis: rapidas vibrare sagittas
Non cessat: transfigit equos: transfigit equorum
Sessores unà, & crudeli funere mergit:
Per cædes stragesque ruit. Fuge cautus iniqui,
Nauta, dolos venti: cœlo ne crede sereno;
Nanque dolos etiam norunt, & fallere venti.
Principiò tres ille dies fœdare procellis
Assolet; at senos si tres transcenderit ultrà:
Sæpe novem: quos si superaverit, ille profundum
Viginti torquere dies solet imbribus atris.
Tu Libyco ne crede ratem, Palinure, per undas.
  Durus Hyperboreis, Boreæque simillimus oris
Circius incumbit, glaciesque indurat acutas,
Et cursu in medio fugientia flumina sistit:
Nec non & summas pelagi diverberat undas,
Et nemora alta jugis horrendo murmure quassat.
Hinc ut sylvifragi cecidit gravis ira flagelli,
Vela vocat: velum vento committe vocanti.
  Hos mores, sibi quisque suos, discrimine certo,
Majores ventorum animæ coluere volentes.
At quæ consurgunt dextra, lævaque minores
Majorum leges etiam, moresque sequuntur.
Sunt & multa, dies quæ longa, & plurimus usus,
Atque acti pelago cursus te, nauta, docebunt:
  Post hinc digressus, jubeo spectare locorum
Naturam; pelagi qui nobis æquora venti,
Ardentes claudunt, aliis felicia pandunt.
Certa tenent & regna: suisque in sedibus illi
Exercent iras vehementiùs. arbiter undæ
Adriacæ Boreas, & proximus urit Iapyx:
Sæpè & ab Odrysiis flat lenior Orithyja.
Ionio in magno fluctus regit Euroauster:
Et quoque Tyrrhenum mare concutit, atque patentes
Sardoi campos, & Galli cærula ponti.
Sed nullus Libyco furit acrior: ille sub astra
Ionium, Siculumque rapit. Subvesperus at se
Creber Tyrrheno nimbosis explicat alis,
Et passim freta naufragiis infamia reddit.
Sæpe & Barbaricis crebrescit fluctibus Auster,
Et Nothus, è roseo qui turbidus instat Eoo.

Virginio 1 in pelago spirat felicior Eurus;
Ac simul, hyberno surgit qui proximus Ortu,
At venti Ægæis varii dominantur in undis:
Tot propter medio dispersas æquore terras.
Sic conclusa ruunt multi per cærula venti,
Et varii è variis terræ regionibus afflanr.

Ar verò Oceano in magno, quà torrida cęli
Zona rubet, paribus semper sese explicat alis
Eurus, 2 & Eoa surgunt qui sede canori.
Hi Solem cursu sectantur: & aura volantes
Fert æquata rates: totoque extenditur anno.
Contrà ex Occasu 3 Zephyri in contraria flantes
Æquor agunt: illis sed vis non fortior Euris;
Hinc & sæpè silent, victique fugantur ab Euris.
Trans verò Ægocerum violento à Vespere flabro
Assurgunt Zephyri, Libycique, & cærula turbanr.

Hinc facilis via Atlantei trans æquora ponti,
Cùm longè alterius lustranr ditissima mundi
Litora ab Europa, aut semoti è finibus Euri
In Libyam veniunt, Solisque cubilia gauli;
Sive Philippinas lævo de litore terras
Ammerices adeunt, & odoriferas Moluccas.
Longa sed Eoum cùm quærimus, atque remotam
Taprobanem, atq; Indum, & Gangetidis ostia fontis.
Idcircò Auroræ inquirunt cùm regna magistrj,
Ægoceri in circum, transversa ruentibus Euris,
Obliqua se puppe ferunt: hinc inde sub Ortum
Percurrunt lævum spumanti in gurgite Rhombum:
Atque Eurum evitant, Libycoque afflante feruntur.

Magnus ubi terris tot latè consitus undat
Oceanus, non semper aquas, nec tempore eodem
Eurus habet: multi circùm per litora venti
Temporibus spirant certis: & sæpiùs undas
Nocte regunt quidam, quos inde Aurora resurgens
Non videt, & secum diversos invehit ortu:

Hos

1 *Sic appellata est ea pars Mediterranei, quæ inter Asiam minorem, Syriam, & Ægyptum interfluit: vulgo* (Mare di Levante.)

2. *Hos Generales, seu Fixos nautæ vocant. Indi verò* (Brysas) *qui ab Ortu in Occasū sequuntur motum Primi Mobilis.* 3 *Hos Indi*(Vendavalos) *nuncupant, qui contrà motum Primi Mobilis feruntur intrà Tropicos.*

Hos &, quarta sitim cùm jam collegerit hora,
Fervidus in tenues dissolvit Cynthius auras.
At media cœli zona, quæ vergit ad Arcton,
Græcus Atlanteo spirat felicibus auris
Tempore sub certo, & quinis se mensibus alnis
Dat facilem. Notus adverso crebrescit in orbe.
Circius Eoo sex flabro linea menses
Vela implet læto, totidemque impervius ille est.
Sunt & Etesiæ, æstivo qui tempore surgunt,
Solstitio torrente Indos, veniuntque nivosa
Ex Arcto, atque auris mulcent maria alta diutnis.
Sed cùm bruma rigens disrumpit frigore saxa,
Tunc & Etesiæ humenti labuntur ab Austro.
Nunc age, divinas artes, & si qua futuri
Cognitio, instantes possis qua noscere ventos,
Et tempestatum variarum ediscere signa
Expediam. Tibi Sol primùm certissima signa
Ventorum dabit exoriens: dabit æquore currum
Cùm Tartessiaco lavat aureus. ille furentes
Excitat & ventos, & tempora mobilis anni
Alternat vicibus, signisque futura relatis
Nunciat: eventus sequitur certissimus illum.
Occasu nunquam, nunquam Sol fallit in Ortu.
Ille ubi fulgentem referet de gurgite vultum,
Ac nitidum sparget jubar oris, ab æthere nimbos
Submovet, & ventos cohibet sub rupe silentes.
Discolor Oceano cùm surgit, & ore rubores
Ardentes mediis jaculatur nubibus, Euris
Laxat equos: rigidas dat pallidus ore procellas.
Eoum gemino si videris orbe rubentem,
Nemo tibi madidum terra convellere funem
Suadeat; alatis tempestas horrida nimbis
Incumbet pelago: verùm si fulserit orbe
Dividuo, da vela Noto, Palinure, vocanti.
At si purpureæ fuerint sub Vespere nubes,
Aura serenato vix obstrepet humida cœlo.
Cæruleæ pluviam, mixta nigredine ventos
Imbribus admiscent. at si præverterit ortum
Igneus erumpens radiis Sol, æquora fundo
Attollit, gelidasque ciet de rupe procellas.

Sin

Sin ortu in primo obtusus sinè nubibus ibit,
Collige, nauta, sinus; præceps ruet imber ab alto.
At si per cœlum stipatus nubibus ibit
Igneus, & radios medio de corpore vibret
Exiguus, metuenda ruet sinè more procella.
At mihi jam nitidum cœli decus, aurea Phœbe
Offert se varia vultus sub luce notanda.
Illa tibi in primis spectanda in litore, nauta,
Ante coronatas quàm solvis ab aggere puppes.
Illa regit fluctus: illi vaga cærula parent.
Et ventos ditione premit: nunc illa quietos
Irritat ventos: nunc mitigat illa feroces.
Ergo ubi consurgens argentea cornibus ibit,
Purpureum sinè nube diem, Solemque serenum,
Et pacata maris denunciat æquora ventis.
Tunc vada Campani per litora nota phaselis
Solicitant; luditque hilaris per transtra juventus.
Pallida dat pluvias: rutilet si flammea, ventos:
Si nigræ incipiant nubes miscerier igni,
Æquora tunc pariter, cęlumque ardere videbis
Fulminibus, Nereusque furet, strepitante procella:
Heu malè deprensis longè trans litora nautis!
Bis ego jactatus nigra sub nocte procellis
Ionio in vasto, Siculique in gurgite ponti,
Semianimis lacera in terras cum puppe redivi;
Votaque servatus vix tandem in litore solvi
SABERIDAE, & LOIOLAE, & PARTHENIAE GENITRICI.
At si per cęlum gemino Latonia circo
Fulgeat, horrendo pelagus quassabitur imbre.
Tertius obscuro rutilet si circulus orbe,
Improvisa cadet tempestas horrida cęlo,
Puppibus, arboribusque trucem latura ruinam.
Id quoque non cura nautis leviore notandum:
Si cùm Luna jugo se subtrahit, æthere ab alto
Ante diem quartum non fulserit humida terris,
Mense dabit toto pluvias, ventosque ciebit.
Candida si fuerit, cornuque nitebit acuto,
Tende iter: exactum ad mensem maria uda silebunt.
Sed te, quod pauci norunt, adverte, docebo.
Cùm silet illa, mari quæ murmuret aura, notato:
Si

Si tribus aspiret venientibus 1 illa diebus,
Vix tandem ponet sua murmura, cùm vaga Phœbe
Assurgens gibbum monstraverit æthere dorsum.
Si pluvii fuerint illi, pluviique sequentur
Mox alii: rosei, rosea si luce nitebunt.
Sic etiam pleno cùm surget ab æquore cornu,
Quales tres alii, tales nascentur ab illis
Exactum ad mensem reliqui. spirare diebus
Si geminos illis spectabis, navita, ventos,
Illos tu pariter toto sub mense videbis
Alterno tremulum verrentes flamine pontum.
Tandem 2 vere novo quali se Delia vultu
Ostendet, talem mediis fervoribus æstas
Aspiciet: talem squallens quoque bruma videbit,
Qualis 3 in autumno primo spectabitur ortu.
Quin 4 ortu in quinto si quarta fulserit hora
Candida, per totum fulgebit candida mensem.
Sic contrà, rigidis tristabit cærula nimbis.
At si fortè trucem convenerit illa Gradivum
Obtusa, aut medium curret nigra Virginis orbem,
Tutos quære sinus, & amicos, navita, portus;
Formidandus aquis descendet ab æthere turbo.
Quin etiam Superùmque domos, Titaniaque astra
Contemplare; vices rerum, maturaque vertunt
Tempora, continuo labentia sydera motu.
Contemplator item, quo cœli sydera vultu
Aspiciat Sol ipse pater, qui singula lustrans,
Et duodena suum percurrens signa per orbem,
Aspectu astrorum vario diversa per annum
Tempora, diversasque vices moderatur, & ortus.
Ille Cleonæo cùm jam descenderit astro,

Fe-

1 *Autumant multi ex toties reperito experimento illum ventum spiraturum per totum Lunæ mensem, qui à novilunio usque ad tertium diem spiraverit, immò tales futuros reliquos mensis dies, quales tres primi post Lunæ silentium fuerint.* 2 *Qualis fuerit verna lunatio, tales reliqua per totum ver, & æstatem.* 3 *Qualis verò autumnalis, tales & aliæ per totum autumnum, & hyemem, quod quidem certo experimento est comprobatum.* 4 *Existimant plerique certum indicem, auctoremque futuræ serenitatis, vel tempestatis esse diem quartum post interlunium, sed falluntur. certus auctor, est quarta hora diei quinti, ut eruditis placet.*

Felices flabunt Zephyri, tepidique Favoni
Multos aura dies crispabit molliter undas.
Si verò æquatis surgat cum Lancibus, imbres
Descendent, rabidique invertent marmora venti.
Eoo rutilant cùm Pleiades Atlanteæ,
Da pelago, Palinure, rates, auctoribus istis;
Nunquam Taygete, nunquam te candida Maia
Fallet, & insidiis nunquam capiere Celœnus.
Ni forsan lacrymis vultum madefacta decorum,
Taygete pluvios cœlo demiserit imbres.
At si unà cum Sole cadant, fuge gurgitis altum
Navita; tunc crebris Aquilonibus æquora turbant
Pleiades. Arcturo si Sol comitante resurgit,
Præq; illum Arcadium summo venit æthere Plaustrũ,
Cautè, nauta, fretum, dubia nec nocte secandum;
Nubigena Ægypto Notus irruet; aut vada tollet
Africus è Libya irrumpens. si Phœbus Asellis
Cum rudibus surgat, summoque incedat Olympo,
Aut mediā Andromedā, aut Neptunia monstra secutus,
Indignatus aquas mista cum grandine mittet:
Turbabit maria, & tonitru cœlum omne ciebit.
Verùm cæruleas si duxerit orbe choreas,
Et niveus placido assultaverit æquore Delphin,
Lenes, nauta, tibi Zephyros, Caurosque movebit.
At si stellatum mergat caput ille sub undas,
Albescet cœlum nivibus, ventique sequentur.
Candidus aurato rutilat cui baltheus ense,
Cùm cœlo ardentem circumspicis Oriona,
Nauta, hyemes fuge nimbiferas, fuge cærula, nec te,
Nec tibi commissos in certa pericula mitte.
Horridus ille armis, magis horridus ille procellis:
Horridus exoriens, & cùm se condit in undas
Horridus Orion, rapidisque impervia reddit
Æquora turbinibus, & non tractabile cœlum.
Ipsa procellosos etiam Jovis armiger ales
Irritat nimbos. Nemeæo sydere ab amne
Cùm Sol Oceani surgit, dat nubila, & imbres,
Et Boream ciet. ardenti sed Sirius astro,
Vel ruat, aut nitidum caput exerat igneus undis,
Densos turbinibus, Libycumque, Austrumq; movebit,
At-

Atque Eurum, atq; Notos, atq; imbriferos Aquilones,
Hesperias Hyadas cùm videris æquore tingi,
Gnossiaque ardentis descendere signa coronæ,
Et mare solicitum, & crebris Aquilonibus imbres
Sint certi, Palinure, tibi. Si 1 lucida Tauri
Exoriens rutilet, vel diri filia Phorci,
Longinquos tentare sinus cave, navita, puppi.
Cùm matutinus cœlo vaga Plaustra Bootes
Inflectit, pastumque boves præsepibus urget,
Temperiem, Zephyrosque, & molles flamine ventos
Nunciat, i, Palinure, ferent tua carbasa venti.

Ipsa tibi pariter picto Thaumantias arcu
Signa dabit. Pluviam cœlo si fulserit ante,
Fundet aquas: lætos si post curvabitur imbres,
Auricomos aperit Soles, cœlumque serenat.
Purpureis si tincta notis nimis illa rubebit,
Æoliæ flabunt animæ: date, navita, vela
Ne dubites: tua vela canent felicia Coris.
Verùm cæruleo si fulserit illa colore,
E cęlo largos demittet Juppiter imbres.
Si geminæ geminos latè curventur in arcus,
Ingenti torrente cadent de nubibus amnes.
Versicolor tepidum cùm se diffundit in Austrum
Iris aquas, tonitruque, & concita fulmina mittet:
Si verò in Boream, fulgebit candida summo
Lux cęlo, cęlique simul convexa nitebunt.

Hinc & digressus, terras quibus ipse procellas
Juppiter ostendat signis, jam carmine dicam.
Si noctu plures diverso à cardine cęli,
Ardentesque cadant stellæ: si fulgura, & ignes
Crebra micent, seseque vago in contraria cursu
Excipiant: subitæque, greges velut, aëre nubes,
Aut ceu detonsæ, concurrant ordine, lanæ,
Vel taribus properent, montesque obtexere certent,
Magna mari vasto incumbet stridore procella.
Si summo antennæ vivaci lumine cornu
Sola Helena insidat, Divos, Palinure, vocato
Supplicibus votis; ventorum pręlia, & iras

Ae-

1 *Oculus Tauri, Palilicium Romani vocabant, quam in illius ortu Palilia sacra fiebant.*

Accendet dea sæva, omnemque à gurgite pontum
Quassabit nimbis, & tempestatibus atris;
Ut quondam bellis Asiam vastavit, & armis.
At si 1 Tyndarides gemino splendore corusci
Navibus ex imis surgant (quia navibus imis
Sulphurei exhalant piceo nidore vapores)
Et gemino antennæ pacati in vertice sidant,
Pone metum; rapidos turbato ex aëre ventos
Pulsabunt, tetras & amica luce procellas.
Cæruleum quoque signa dabit mare, & ipse futura
Prædicet Proteus, mendax si cætera Proteus.
Quin & aves pelagi, fulicæque per antra repostæ,
Halcyones scopulis, udoque in litore mergi
Signa dabunt, mediisque vagi delphines in undis;
(Illis quippè mali mens est præsaga futuri)
Cùm scopulis spectas pendentes ponere nidos
Dilectas Thetidi Halcyones, simul ipse videbis
Ire serenatos innubi lumine Soles.
Verùm cùm fulicæ, celeresque per æquora mergi
In turmas, aciesque ruunt, cursantque sonando,
Aut choreas ducant cœli sub luce serena
Cærulei delphines, & undivagæ Sirenes,
Seu turpes vituli, & summo nant gurgite cete,
Et longo navim spatio comitantur euntem,
Suspecti tibi sint nimbi: nimbique timendi,
Cùm transversa citi fugiunt per salsa, lapillis
Ora saburrati, aut stipent sese undique cancri.
Dum mare tranquillum trans litora, murmure rauco,
Obstrepit, & longè responsant concava saxa,
Tempestas sylvis, pelagoque parabitur ingens.
Si lanæ videas albescere vellera ponto,
Fervere pacato, varias in gurgite bullas,
Adventare hyemem, & longùm durare procellas
Aspicies, Palinure. Noto cùm surgere nullo
Jactante incipiunt maria alta, & nigra repentè
Spectatur Nerei facies, fœda æthere ab alto
Tempestas descendet, & æquora spumea tollet.

Mur-

1 *Castor, & Pollux si gemini sint ignes serenitatis signum: si una tantùm fax Helena dicitur, & naufragium præsagit. nautæ vocant* (Fuoco di S. Elmo.)

Murmura si dederint cautes, penitusque sonarint
Turriti scopuli, aut portu increbrescere murmur
Cœperit, & longè strepitus reboare sonantes,
Æquora ventus aget: sed cùm mutata repentè
Cærula subsidunt, passimque nigrescere fluctus
Incipiunt, lævesque mari substernier undę,
Et longos undæ tractus imitantur arenæ,
Pacatos alto diffundet Juppiter amnes.
At cùm cæruleas substernet leniter undas
Tranquillus Nereus, longosque per æquora tractus
Luce colorari varia, sparsimque videbis
Undarum seriem nitido splendescere ponto,
Solve ratem: nunquam nam te pellacia fallet,
Nauta, nec insidiis Thetidos capiere serenæ.
Demum quæ cœli facies, quæ tempora Titan
Luce vehat, qui ventus erit, quid cogitet Auster,
Ipsa tibi ostendet facies maris. Æquora nunquam
Fallent. Illa etiam populorum instare tumultus
Sæpe monent, cædesque, infandaq; bella per orbem.
Illa etiam motus Siculorum, atque horrida bella
Gallorum monuere, sacro cùm fędere rupto,
Heu malè discordes! moverunt prælia gentes.
Longa quies nocuit, bellumque licentia movit.
Vidimus undantes longè trans litora fluctus,
Tyrrhenumque vadum scopulos super ire refusum:
Fervere Leucopetram, Vulcania regna cavernis
Horrendùm mugire, freto resonante procellis.
Vidimus immanem canibus latrare marinis
Scyllæa sub rupe deam, sævamque Charybdim,
Heu miseros! vasto discerpere gurgite nautas.
   Tempore quãquam illo cęlum quoq; & arida Tellus
Signa dabant: quoties Liparæ sub rupibus altis
Dira laborantes fabricare audivimus arma
Cyclopes, rupto quoties & vertice montis
Vidimus undantem flammis liquentibus Ætnam
Latè arva, & villas, urbesque ardere Sicanas.
Arduus ipse etiam liquentia saxa sub auras
Vesbius eructans glomeravit, & ignibus arsit
Proxima, disruptis fornacibus, horrida Phlegra.
Diffindi montes, terrasque dehiscere passim
Vidimus: excussæ timuerunt motibus urbes.

Quin præter solitum per litora curva dedere
Halcyones lamenta;altoque in vertice mergi,
Et fulicæ in scopulis,& per deserta latentes,
Infandùm,visæ nigris ululare sub umbris.
Nunquam tot stellæ ex alto cecidere sereno
Æthere,& in partem visæ transcurrere lævam.
Ex alto toties nec 1 descendere minaces
Dicturi cędes,atque horrida bella Cometæ.
Ergò iterùm placuit bellis ardere Pelorum,
Sanguine & Ionium,Siculumque rubescere pontum;
Scilicet Ausoniam toties hostilibus armis
Non satis eversam,vastataque regna tyrannis.
Tempus erit,magno resonans cùm turbine Nereus,
Litoribus tormenta,pilas,diffractaque rostra
Egerat: auratas puppes,resonantiaque æra,
Et galeas sicco spectabit litore nauta.
Dii Superi, veneranda Trias, tuque aurea Mater,
Et vos indigetes Divi,sacrique Cruores,
AUSTRIACUM saltem juvenem succurrere rebus
Ne prohibete:satis commissa piacula nostro
Sanguine jam luimus, nostri pars maxima regni
CAROLUS. Hic patriis lapsum virtutibus Orbem
Restituet: Martemque,& tristia bella fugabit:
Et pacem terris,atque aurea secula condet.
Quippè ubi præcipites egit furor,iraque mentes,
Fœderaque,legesque,& fas abrumpitur omne.
Hinc movet Oceanus,movet illinc Sequana bellum;
Hìc furit immanis Sicula sub rupe Charybdis.
Ut cùm tempestas pelago descendit ab alto,
Ipsa per abruptum trahitur,quò turbine multo
Eurus agit,nec curva audit retinacula puppis.

1 *Iuxtà Senecæ sententiam, quam & nos secuti sumus in Cometa anni 1681. qui lib. 7. cap. 22. sic habet;* Ego nostris non assentior. non enim existimo Cometem subitaneum ignem,sed inter æterna opera naturæ. *Permeant igitur per altissima cœli loca, statisque temporibus ad nos descendunt, seque videndos mortalibus tanquam ferales nuncios prabent; indè, ut recessere, evanescunt.*

LIBRI TERTII
FINIS.

NAU-

NAUTICORUM

LIBER IV.

INtactos tentare sinus, fluctusque tumentes
Jam tempus: me regna vocant Neptunia, & udi
Tritones, sternuntque cavis jam puppibus æquor
Nereides, Zephyrisque venit spirantibus aura
Cyrrhæa de rupe cadens, sylvisque relictis,
Nec mecum invitus per cærula fertur Apollo.
At tu tot regum de sanguine clarus avito,
CARDINIDE, mecum vento da vela vocanti:
Et juvet undosi percurrere cærula ponti:
Non aliena petes tu regna: tot illa per annos
Majores tenuere tui, qui classibus altum
Tyrrheni campum, & fluctus spumantis Iberi
Sulcarunt, clari bello, partisque triumphis.
Quare age, regnatas pelagi descende sub undas:
Et sine cæruleam tua tempora serpere myrtum.
Forsitan alter eris Deus æquoris. en age, segnes
Rumpe moras: læti pulsant cita marmora cornu
Tritones, cursantque vagi delphines in undis.
Quod si 1 aliquis forsan, ruris qui nuper amore
Captus, odoratis halantes floribus hortos,
Et nemora, & fontes cecinit: croceisque corollam
Floribus æternam sibi texuit, alta Maronis
Tendentis cœlo vestigia ponè secutus,
Atque per ora virùm plausu volat undique victor:
Jam nunc bella paret, Magnique illustria Regis
Facta, & victrices etiam contexere palmas,

1 *Est hic* Renatus Rapinus *Gallus Turonensis S. Iesu, qui scripsit elegãtissimum carmen de cultu hortorum summo plausu tota Europa exceptum, & styli candore, & mira facilitate dicendi inter aurei seculi poetas facilè ascribendus.*

Carmine Mæonio.Felix cui numine multo
Se penitùs totum inspirat per pectora Phœbus:
Atque opus in tantum properat Deus.at mihi fluctus
Tentare intactos satis est, & litora circùm
Errando è scopulis humilem decerpere muscum.
Ergo age, securos cœli quo sydere portus
Linquere conveniat, ventosque in vela ruentes
Accipere, & longos per marmora tendere cursus:
Et clavi quæ cura prior sit habenda magistro,
Quanta & Acus,picti & quanta experientia Mundi:
Jam canere aggredior.Pelagi dum gurgite ab alto
Oleniæ assurgit sydus glaciale capellæ,
Et simul adverso cedens Olor occidit astro,
Cùm primùm rosei cœlo splendescere Soles
Incipiunt,lenisque mari substernitur unda,
Tunc patrios nautæ festinent linquere portus,
Carpere iter velis,longisque insistere remis.
Quales purpureos cœlo cùm surgere Soles
Aligeræ volucres spectarunt, candida cùm lux
Perlustrat medium nitidis splendoribus orbem,
Ardentes Libyæ colles, sylvasque relinquunt
Depastas:iter arripiunt,fugiuntque per undas
Remigio alarum,& cursu maria alta pererrant:
Cùm tandem vada salsa maris,camposque liquentes,
Italiam emensæ veniunt, sylvasque revisunt,
Et notos latè colles populantur odoros.
Verùm Neptuni per cærula tutiùs ibis,
Si terris funem abrumpas,cùm fluctibus altis
Jam matutinæ Atlantides attolluntur
Sub Maii finem, placidas cùm carbasus auras
Evocat,& Zephyri veniunt in vela vocati.
Nanque sub Aprilem, variique exordia Maii,
Sæpè die in medio,& cœli sub luce serena
Texitur extemplò densatis nubibus omnis
Æther,& Libyæ strepitans Notus irruit oris,
Et mare subvertit fundo:longùmque procellæ
Durabunt,tumidisque furet Neptunus in undis.
At verò ut terris fugiens os condit honestum
Pleias,& Oceani vitreos pede concitat amnes,
Occlusi tibi tunc portus,tibi cærula clausa

Sem-

Semper erunt: longè ſpectabis,navita,pontum,
Et tuta ſtatione hyemes durabis aquoſas.
Nam tentare ſinus,& equis dare lora marinis
Jura vetant: nec fauſtus aquis comitabitur altis
Ipſe coronatam puppim Portunus euntem.
Haud equidem Superi temeraria vota ſecundant.
Tunc gelidæ terris hyemes,pelagoque rigeſcunt,
Et furit Odryſius Boreas,atque humidus Auſter.
Nemo mihi poſtquàm ſubiit maris æquora Pleias,
Octobre exacto,jubeat violare ſonantes
Tyrrheni fluctus pelagi,pontique Sicani,
Seu fuerint Calabri,vel proxima regna petenda
Trinacriæ,aut longè fuerit luſtrandus Iberus.
O fugite,ò ſocii,Calabros,portuſque Sicanos,
Nec vada Tyrrheni medio tentate Novembri;
Nanque ego bis dicto parens (parere neceſſe eſt,
Æqua licèt duri non ſint mandata magiſtri)
Parthenope procul è patria mea vela ſub ipſum
Invitus per ſalſa dedi nimboſa Novembrem,
Viſurus Calabros,cognataque regna Sicanùm;
Bis etiam tumidis periiſſem merſus in undis;
Ni Pater ipſe manu magna SABERUS ab alto
Traxiſſet pelagi rorantem aſpergine multa;
Nam cùm Pæſtani legerem cava litora Ponti,
Et Silari circùm patrio vada flava phaſelo
Soliciti urgerent nautæ, rectore Melantho,
Fortior aſſurgens mediis è vallibus aura
Irruit improviſa: latus dedit acta ſub undas
Transverſum ratis,& medio penè obruta fluctu eſt.
Sed quid plura? (juvat cauſſas reticere malorum;
Ne vix ſopiti conſurgant corde dolores)
Me pater è pelago ſervatum ad litora vexit
SABERIDES,cui Muſa chelyn pro munere vovit:
Quæ rea nunc voti quæcunque hæc carmina ſolvit.
Verùm ſi cœlo noctes fulſere ſerenæ,
Vos ſemper,nautæ,noctes optate ſerenas,
Cùm jam luce nova,& falcatis cornibus errat
Aurea per cœlum Phœbe, & novus incipit annus.
Carpere iter velis trans æquora,non tibi durus,
Nauta,veto,ſi ſalſa maris freta findere puppi

Urget opus, terrasque alias penetrare necesse est.
I securus aquis; illo nam mense serenus
Fulgebit cœlo Titan, pelagusque silebit.
Est etiam tranquilla suis non mensibus 1 æstas,
Halcyonum dixere dies, quibus aurea cœlo
Lux nitet, & venti torpent sub rupe silentes,
Et fluctus pelago torpent: tu, nauta, sub illam
Carcere mitte ratem, terrasque inquire latentes.
Præterea nunquam committes puppibus Austros,
Ni priùs incipiat cœlo jam Luna videri,
Postquàm fraternas convenerit æmula bigas,
Aut librata jugo pleno jam lucida cornu,
Egerit alatos suda sub nocte jugales:
Aut priùs in medio fulgens sublimis Olympo
Dividuum terris, pelagoque ostenderit orbem.
Nam tunc Oceanum, noctis nitor, aurea Luna
Concitat, Æolioque ciet de carcere ventos:
Vel fugat, & ponti jam turgida marmora placat:
Ipsa vices etiam dominæ maria alta sequuntur,
Omnis & humor aquæ, & terræ circumfluus aër.
Nunquam inconsulta ponti per cærula Luna
Incertum tentabis iter, Palinure, relictos
Si salva cum puppe velis spectare penates.
Insuper his, alto cumuli de vertice primam
Sub noctem tacito labentia sydera cœlo
Inspicias, fluctusque vagos, auramque patentem:
Si constet cœli facies, & lumine puro
Astra micent: extrema maris si muta quiescant:
Si gelidæ spirent auræ, si montibus atræ
Insidant sparsim nubes. vigil undique circùm
Cuncta oculis lustra tacitis: aure aëra capta
Solicitus, ne fortè dolo capiare sereni
Ætheris, aut blandi fallat pellacia ponti.
Qualis ubi densum ductor movet agmen in hostem,
Explorat loca cœca priùs, circùm omnia lustrat
Attentus, ne sylva dolum struat inter opaca
Densorum nemorum, atq; hostes nigra integat umbra,
An duri occurrant saltus, montesque nivales,

At

1 *Alcedonia quies* (Esta di San Martino) *Itali vocant, quæ ferè Novembri, vel Decembri contingit.*

Aut vallis veniat superanda, aut flumina lata
Longatum cursus interruptura viarum.
Prudentis sic cura ducis: sua munera cauti
Hæc etiam rectoris erunt: instantia rerum
Momenta, & caussas simul inspexisse malorum:
Ac vigili lustrasse oculo mare, sydera, terram,
Ante procellosas quàm det sua vela per undas.
Verùm ubi marmoreo religatam ex aggere ripæ
Solvere jam puppim, portuque emittere certum est,
Litoribus geminas tendens ad sydera palmas,
Principiò venerare Deos, quorum æquora curris,
Et quibus imperium ventorum. Sic freta cæca
Audaci findes cum puppe; volentibus & Diis
Quo te cunque vocet Fortuna, per æquora tutus
Ibis, & incolumem advertes ad litora proram.
Navita, funde preces, Divosque in vota vocato:
Semper & è Superis exordia fausta petantur
Incœptorum operum: Diis semper agentibus ipsis,
Lætaque principia aspicies, cursusque secundos:
Et nihil invitis Superis sperare licebit.
Principiò veneranda Trias, atque aurea Mater,
Diique, Deæque omnes veniant in vota vocati:
Et placido intendent canentia suppara flatu.
Imbriferos Cœlo nimbos, pelagoque procellas
Discludent toto rigidas, atque astra malignæ
Tyndaridis nimbosa procul de puppe fugabunt.
Ipse etiam in primis placida in statione vocatus
SABERIDES, magni rector maris, æthere ab alto
Descendat, vultuque hilari, quo sydera placat,
Quo fluctus, ventosque truces, cœlumque serenat,
Aspiciat trepidam venturam in cærula puppim.
His actis, lenes quoniam cita carbasus auras,
Matura jam nocte, vocat, cùm lumina tollit
Pura mari, socioque choro micat aurea Phœbe,
Cornibus ex altis læto jam murmure nautæ
Carbasa demittant, ventosque à puppe ruentes
Accipiant, faciantque pedem, cunctique sinistros,
Indè sinus solvant dextros: unà ardua flectant
Cornua, deflectantque: ferent cita flamina puppes,
Sedulus intereà confidens puppe Magister

Intentus clavo, clavoque immobilis hærens,
Stet promptus torquere manu retinacula, quà se
Ventus agit veniens, cursusque, & sydera ducunt.
Omnis & in clavo docti stet cura magistri.
Ac veluti loris currus auriga volantes
Hàc, illàc, quà poscit iter, cursusque viarum
Inflectit, varioque volans terit æquora gyro.
Non aliter curvo puppes temone magister
Quà ventus, cursusque vocat, reget æquore vasto.
Si læva errandum pelago, de puppe magister
Impiger ad dextram inflectat [1] cita lora: sed illà,
Si plaga terrarum fuerit lustranda sinistra,
Torqueat in dextram: si rectus in æquore cursus
In medio, Palinure, loca retinacula puppis;
Nam sic directò celeri vada concita lapsu
Alnus arat. Tortas veluti quà flexit habenas
Excelso insidens curru moderator equorum,
Quadrupedes docti strictis parere lupatis,
Incedunt, promptique terunt iter: ærea puppis
Haud secus incurvum quà flexerit ipse magister
Temonem, cita carpet iter, fluctusque secabit.
Exigua nam mole licèt stet puppe sub alta
Adnisus gemino circùm versatilis unco,
Attamen æratas magna cum mole carinas
Hàc, illàc contrà, pelago obluctante, retorquet,
Quà ventus, cursusque vocat, quàq; ipsa petit res.
Ferreus ipse velut parvo cum corpore vectis
Marmoraque, lapidesque, altaque in mole columnas
Submovet, & grandes scopulos, rupesque revellit.
Mensa deindè super lævi, puppique sub alta,
Nauta, coloratos [2] orbes, pictasque tabellas
Extendas, pariterque plicata volumina volves,
Tota quibus terræ facies, pelagique sonantis
Cæruleis distincta notis, minioque rubescit.
Ardua conantis magnus labor artis, & altum
Ingenii solertis opus, quo surgere majus

Haud

1 *De ipso clavo accipiendum, qui in oppositam partem vertitur, non verò de manubrio, quod ad eam partem convertitur, quà navis dirigenda est.* 2 *Mappas scilicet hydrographicas* (la carta di navigare) *appellant Itali.*

Haud equidem quid posse reor; nanq; ultima rerum
Jam doctæ tetigere artes fastigia,& ipsum
Se super ingenium,atque hominum solertia vexit.
Ipse colorata totus sub imagine mundus
Cernitur, & justis spatiis distincta locorum
Intervalla jacent.quidquid spectabile rerum
Orbis habet,totum tenui tu cortice pictum
Aspicies. Celso tolluntur vertice montes,
Atque coloratis circùm nemora alta virescunt
Arboribus: medio valles umbrantur opacæ.
Appictæ ludunt pecudes,luduntque capellæ
Prata per,& pictos colles,& Tityrus illas
Pictus agit;mentita procul viret herbida scena:
Et fera mentitis sylvarum ambagibus errat.
Hìc urbes etiam vallantur,& oppida muris
Exiguis,surguntque jugis castella nec altis.
In breve contracti spatium cernuntur & ipsi
Ingentes fluvii,strictisque anfractibus errant;
Depictasque inter ripas labuntur in æquor.
Ingens circuitu parvo se colligit alveo
Verticibus Lunæ Nilus devexus ab altis,
Exiguis fluit Indus aquis,& maximus Ister.
Vix tabula Rhodanum cernes,Hipanimque sonantem,
Eridanumq; vagumque Tagum,Mysumque Caicum,
Et vix appicto Sebethus in orbe pererrat.
Magnus in angusto riparum margine clausus
Fluctuat Oceanus: pictis crispantur in undis
Æquora, & exiguo trepidant circumdata limbo.
Tollere se simulant miniato in gurgite fluctus,
Advolvique vadum, scopulosaque litora propter
Allidi, & fracta rorare aspergine cautes.
Æoliæque animæ nisu conantur inani
Flaminibus turbare salum,cœlumque procellis:
Appictæque fremunt muto stridore procellæ.
Hìc plana in pictum Tellus se porrigit æquor,
Et longùm excurrit,cuneoque simillima acuto
Deficit in punctum,& tremulis vix tollitur undis.
Altior hìc digito simulat se tollere cœlo
Verticibus summis,sensimque asperrima duras
Scinditur in cautes:curvata hìc brachia tendit,

Atque ſinus gremio complectitur. Iridis inſtar
In medio ſenſim longos curvantur in arcus
Litora: turriti ſurgunt, ceu cuſpis, ad auras
Hic ſcopuli, cauteſque, fretoque interlita ſaxa.
Præterea quæcunque Thetis circumfluit undis,
Deſcripta in parvo ſpectabis, navita, mundo.
Pontus ubi cæcas tumido tegat æquore ſyrtes,
Occulat & brevia; & ſcopulis ubi dura rigeſcant
Marmora, & horrendæ ſurgant ad ſydera rupes.
Infames cæco ſignantur gurgite ſyrtes
Cuſpidibus nigris: brevis & brevia in via punctus
Præſignat. curvis ſtatio quà fida carinis,
Atque ſinus tacitis in ſedibus abſcondantur,
Et placidos tibi, nauta, notat gravis anchora portus.
Inſula ubi mediis pelagi tollatur ab undis
Monſtrabit pictus variato cortice mundus,
Quæ laterum obiectu tutos det litore portus,
Cùm freta Neptunus rigido quatit alta tridente.
Quà fluat Oceanus, refluatque citiſſimus undis.
Et quas ille plagas curſu petat incitus, & quas
In ſe dum reſilit ſpumantia lora retorquens.
Singula quos ſervent mores maria humida, vel qui
Sit cunctis genius ſuus unus, & ipſa locorum
Quid natura ferat, quid reſpuat: una nec illis
Conditio eſt, habituſque ſuus non omnibus unus.
Nanque hæc ſolicitis ſunt hoſpita cærula nautis,
Invitantque ratem: hæc ſed inhoſpita puppibus: illa
Nunc placidum ſternunt ſalis æquor, & aurea rident:
Nunc tollunt ſublime caput, cœlumque laceſſunt.
Hęc Zephyro gaudent, atque hæc ſpirantibus Euris:
Illa Notis pulſata fremunt: hæc humidus Auſter
Verberat, hæc Libycus: verum hæc Aquilone tumeſcũt.
Cuncta ſuis, Palinure, locis ſignata videbis
Egregiè picti deſcripta in cortice mundi.
Hæc ſit & in primis tibi maxima cura, priuſquàm
Expandas tua vela Notis, in cortice pictum
Doctè orbem legiſſe, dies quem multa notavit.
Tutiùs hoc ibis medias, Palinure, per undas.
Inſuper inſcripti viſuntur vertice ab uno
Per gyrum radii, referuntque coloribus aureis
Spi-

Spirantes vario mundi de cardine ventos.
Lilia cuspidibus quæ summis linea præfert,
Arctoo Boream venientem ab sydere monstrat.
Et reliquos alii ventos tibi, nauta, rubentes
Ostendunt radii: nostro quos carmine doctum
Te meminisse decet Sed jam tibi versibus opto,
Qui primo in cursu ventorum maximus usus,
Et fortunati quæ sint exordia cursus,
Dicere. Depicto ponatur eburnea pixis
Orbe super, quæ mota polum tibi, nauta, notabit,
Quàque diem referat Titan, condatque relatum,
Et ventus quo quisque suo de cardine spiret:
Atque plagas omnes ostendet cuspide Rhombus;
Nanq; etiam in rhombi speciem jam nautica multis
Informatur acus: nostri hinc cognomine Rhombos
Terrarum dixere plagas, numerumque sequuntur
Ventorum, pariterque tenent cognomina venti
Quisque sui, qui parte illa se fluctibus infert.
His actis, Palinure, plagam, quò gurgite cursum
Instituis, perquire: modum non carmine multo
Expediam. In parvo primùm vigil inspice mundo
In portum, quò tendis iter, quæ linea ducta est
Litore ab adverso, quod deseris: illa notabit,
Quæ plaga terrarum fuerit, quam puppe requiris.
Hanc etiam explora tornata in pixide: Rhombus
Cuspidibus dabit auratis: mox dirige clavum,
Inque plagam rectà quæsitam per mare magnum
Perge, nec & dextram pete clauo, neve sinistram.
Atque gubernaclum radiis tibi, navita, semper
Congruat inventis adamussim: fluctibus altis
Sic iter in terras rectum, portusque tenebis,
Quos petis. At venti qui sit tibi maximus usus,
Accipe. Si recto descendat flamine ventus,
Inque plagam tua vela ferat, quam cuspide picta
Monstrat acus, rectà ventis da vela secundis.
Si verò obliquè feriat navim aura volantem,
Obliqua velum in ventum, clavumque, magister:
Tende hos in proram, atque illos in puppe rudentes
Ferreus accipiat duplicatis nexibus uncus.
Quæsitis quantùm à terris spirantis oberrat

In

In latus aura Noti, tantùm obliquare memento,
Nauta, gubernaclum, & vento obluctare secando
Transversum salis ære vadum; verùm ire studeto
Quà quæsita jacet terræ plaga, linea primùm
Quam tibi depicto signavit cortice mundi.
Verùm age, qui ventus melior tibi, nauta, per undas
In velum optandus, quo puppibus ocyus altis
Turbida fluctivagi diffindas cærula ponti,
Dicamus: si vasta rates per marmora Nerei
Celoces agis, aut lembum, pictasque triremes,
Quæ gemina in ventum dant vela aurita secundum;
Posticos pete, nauta, Notos è puppe ruentes:
Inque crucem extende antennas; sic carbasa ventum
Accipiunt omnem, & cita dissecat æquora puppis.
At si navigium, atque ingenti corpore gaulum
Per fluctus, auriga, regis, tu mitte secundas
Exoptare auras; nam tardiùs æquore currus
Incedit medio: felici carbasa vento
Cuncta nec inflantur, primi sed linea mali
Vela auram accipiunt, & cætera muta quiescunt.
Obliquos pete, nauta, Notos de rupe cadentes;
Nam sic aura sinus omnes cita flamine replet,
Ac multa pellit vi puppim: fluctibus illa
Prona volat, rostroque maris lata æquora findit.
His animadversis, magnæ labor improbus artis
Subsequitur, cursu in medio cùm flaminis auræ
Mutavere loca, & sedes liquere priores.
Vt, Borea cessante, loco qui proximus ardet,
Circius Oceano pernicibus irruat alis.
Rectorem extemplò clavo torquere carinam,
Tunc opus, Oceanique plagam, quam linea primùm
Lustrandam ostendit, tumidi petere alta secando
Cærula Neptuni, cursumque intendere in illam.
Illa sed in primis, vento variante, magister,
Cura tibi spectare mari, qui cardine verso,
In velum ventus subita spiraverit aura.
An ne Nothi fuerint flatus, animæque minores
Ventorum; nam sæpe mari, spe falsus inani,
Non benè perspectis jactatur navita ventis.
Ac velut in bivium pressus cùm fasce viator

Ve-

Venerit, ignarus nescit carpenda duarum
Semita quæ sit, & alta secum in mente volutat
Quà gressus inferre decet, venturus in urbem;
At quoniam, seu pressa hominis formidine cœca,
Seu Fato pellente ruit mens nescia rerum,
In dubiis anceps animus peiora sequetur,
Inscius obliquum per inhospita lustra viator
Carpit iter, sensimque viæ de tramite recto
Flectitur, & spatiis semper majoribus errat.
Principiò qui parvus erat, fit maximus, error,
Sub finem, crescitque malum currentibus horis.
Sic ubi purpureo processit Vesper Olympo,
Defessus torquere retrò jam lora viator
Cogitur, & nigra sylvarum errare sub umbra.
Non secùs ignarus venti cùm vela magister
Obliquo temone dedit spirantibus auris,
A recto sensim discedit tramite, vastis
Transversùm propulsus aquis, cùm denique longè
Quæsita Tellure alias se vertit in oras
Inscius, & retrò cursum instaurare necesse est.
Me quondam Ænariæ memini sub rupibus altis,
Quà latus obvertit Prochytæ, collesque Dicarchi
Aspicit apricos, ubi puppibus hospita tendit
Litora, pacatosque sinus in valle reducta,
Quassata cum puppe Lycam vidisse Britannum
Ænariæ ad portum venientem à gurgite vasto.
Ut primùm è puppi sociis comitatus in actam
Descendit, quæ causa mali, qui bella tulisset
Perquiro, nam notus erat: respondit & ille:
Hæc tibi de multis (prohibet nam dicere plura
Altus corde dolor) Drepanum cùm Delia cœlo
Luceret, lenique afflaret flamine Caurus,
Deserui, velumque dedi, quà diruta saxis
Vix propriis Carthago jacet visenda ruinis.
Ast ego dum tenues auras, atque aëra capto,
Credideram spirare Nothum de littore Caurum.
Inscius hæc: non ille Nothus mea carbasa Caurus,
Ipse sed è Siculo tendebat litore Caurus,
Qui procul in Leptim, scelerataque litora vexit,
Quà mare, quà terras prædatur barbarus Afer.

Ignari ut primùm portus intravimus, ecce
Armatas quatuor Mauris prædonibus alnos
Aspicimus: retrò subducta in valle latebant.
Vt me delapsum sceleratæ ad litora terræ
Conspexere, ruunt: subitò crepuere metalla,
Atque explosa cavo pila ferrea verberat altam
Ære ratem, crebròque sonat Vulcanus ad auras.
Bellum horrendum, atrox, nigraque in nube procellæ
Subsequitur: crebris ardet latè ignibus aër,
Omnia & ex imo reboant freta cærula fundo.
Jamque ego disparibus cedebam victus ab armis,
Tempestas cùm dira mari se sustulit alto,
Quæ tonitru, nimbisque, & fulmine bella diremit.
Sæpè novi casus vicibus nos ordine versis
Casibus eripiunt, & Fatum Fata morantur.
Hinc ego vix tandem pelago jactatus, & armis
Hùc veni incolumis. Ventos captare, magistri,
Qui sint, quo certo mundi de cardine spirent;
Ne tandem ignari in discrimina certa ruatis.
Ista Lycas: hæc, nauta, tibi narrasse juvabit.
Sed Major, Palinure, labor, durusque paratur,
Cùm proræ incumbit ventus, retròque repellit
Litore ab optato spumosa per æquora puppim:
Tunc ea solicitum pressabit cura magistrum
Obliquare sinus, & turgida frangere longo
Æquora circuitu, ac vento transversa carinis
Obniti, sensimque anfractu vincere longo.
Ac veluti miles cùm Martia mœnia turris
Fulminibus crebris, tonitruque horrentia multò
Aggreditur: non ille audax ruit ignea contrà
Fulmina confestim, strepitantiaque æra lacessit.
Nam se præcipitem certo objectare periclo,
Vincere cùm possit, Martem & superare morando,
Non virtus hæc, sed temeraria, cœcaque mentis
Consilia, insanusque animi furor. Ergo ubi prudens
Accessum videt in muros prohibere metallá
Concava terrificis latè exhorrentia bombis,
Non contrà miles procedit, & æquore aperto
Excipit ardentem nudato pectore Martem.
Sed priùs obliquum tuto munimine vallum
Im-

Impiger in latus attollit, palisque revincit:
Vimineamque struit loricam, & fortibus illam
Turriculis munit, stipato & milite complet.
Transversum molitur opus, dextraque, sinistraque
Obliquè extendit sic sensim mœnia contrà
Urget opus, flexoque tegit circùm aggere corpus.
Cùm tandem sese vicino ex aggere muris
Obiecit, telisque premit jam proximus arcem.
Qualis in Ægæum centum cum flexibus errans,
Et centum aggeribus riparum se arduus infert
Mæandrus, tortoque volumine verberat undas.
Non secùs adverso ventus cùm flamine perflat,
Obliqua in ventum nitatur navita puppi.
Nunc dextram temone petat, subitoque relictâ,
Discedat: rursusque volans petat ille sinistram:
Transversumque vadum frangat, perq; æquora circùm
Multiplici flexu, atque iteratis cursibus erret.
Cùm tandem adversi superato flamine venti,
Defessas cursu puppes ad litora vertat.
Maximus at nobis labor hic, cùm puppe volantes
Nitimur exesas retrò transmittere rupes,
In longùm pelago vel procurrentia saxa,
Ac simul in proram Boreas ruat horridus Ursa:
Aut inter freta terrarum discrimine parvo
Cùm petimus portus, urbesque in valle repostas.
Sæpe dies multos cursu trivere morando
Rectores vento obluctantes viribus, altum
Ut latus exesi montis, portumque subirent.
Attamen incassum cecidit labor: ostia portus
Cùm iam lunati peteret ratis, impete multo
Fortior assurgens vicinis vallibus aura
Longinquùm optato pepulit de littore puppim.
Sæpe piger laxare pedes, funesque minister,
Et citò veliferas summo demittere malo
Antennas, geminoque obvertere vela cerucho,
Cùm ventus, cursusque, gubernatorque petebat,
Non justis in vela modis cita flamina venti
Accepit, cessitque ratis vi pulsa repentè.
Ut cùm præruptum ruit alto à vertice saxum,
Ni latus avertant subitò, cedantque ruenti
Agri-

Agricolæ, magno dejecti pondere molis
Præcipiti de rupe cadent per devia lapsu.
Ergò ubi velivolis errandum navibus inter
Angustis conclusa locis vada cœca profundi,
Et simul adversa ventus spiravit ab ora,
Centum in vela manus intendant, brachia centum
Solertes famuli,& cautus stet puppe magister.

Cùm me Rhegini colles,& dulcis alebat
Cænys 1 odoratis inter juga læta salictis,
Centum ubi purpureis halantes floribus horti
Aurea Medorum felicia citria fundunt,
Arcanas rerum caussas penetrare, Minervæ
Addictus studiis,jam fessus,in otia ruris
Agrestes inter Nymphas concesseram,& omnes
Depuleram curas animo: me Phœbus habebat,
Me Musæ tantùm,& dulces antè omnia Musæ.
Valle sub umbrosa,vitreique ad fluminis undas
Est nemus,& circùm placidis loca fœta salictis,
Deliciæ vatum,& statio gratissima Musis.
Hìc inter salices,placidique ad murmura fontis,
Quà circùm grata viret alta jacentibus umbra
Populus,& patulis tendit sua brachia ramis,
Nobilis æstivo quondam sub Sole 2 Meralcus
Splendida regali struxit convivia luxu.
Ille hic Parthenias herboso in gramine Musas,
Unà & Parthenium jussit discumbere vatem,
Parthenius gratus Musis,vatique Meralcus.
Dum primos dulci Baccho libamus honores
Crystallo in nivea,subitò conclamat agrestes
Vicina è specula custos: ruit agmine facto
Sylvestrum numerosa manus. citò litora complent
Ar-

1 *Promontorium Calabriæ supra Columnam Rheginum, ex quo brevis in Siciliam transitus est, Peloro obiectum* (Capo della Volpe) *Incolæ vocant; ex hoc enim Siculi freti æstus* (la rema) *Itali nautæ dicunt, exordium sumit. Non longè ex hoc promontorio, amœnissima villa est, & pagus Collegii Rhegini, cui* (Cannatello) *à proximo Arundineto nomen factum est.* 2 Iosephus Marescalcus *nobilis Rheginus Saliceti Dominus, qui sapè in amœnissimam Saliceti suò villam, ac nemus vatem, cui vel in primis charus erat, excipiebat læto, & perelleganti convivio. Vir comis, & eruditus, & ad animos suò officiis promerendos unicè factus.*

Armati agricolæ, sudibusque, & falce recurva.
Haud mora, semotis epulis, consurgimus omnes;
Tela citi capimus,celeresque ad litora gressus
Tendimus,& circùm densis stipamur in armis,
Ignari quæ causa viros civisset agrestes.
Ast ego (quandoquidem venturi præscia vatum
Mens est)Trinacriæ properare ad litora classem
Gallorum ingentem, pacis qui fœdere rupto
Horrida Zanclæis tunc arcibus arma ferebant,
Admonui:haud Phœbi vatem cortina fefellit.
Cænyos ad litus dum venimus, omnia circùm
Æquora turritis spectamus operta carinis.
Qualis Taygetus,vel Mænalus,aut Erimanthus
Arboribus tegitur densis,& sydera pulsat.
Velivolas inter sylvas,pinusque natantes
Ingens turris erat (turrim si dicere fas est,
Quæ se mole mari tollebat cycladis instar)
Hæc alias inter tantùm surgebat Olympo,
Quantùm turriti scopuli demissa cacumen
Saxa super cœlo tollunt,nubesque lacessunt:
Aut Siculos quantùm colles supereminet Æthna.
Navis erat multo regali splendida luxu
Informata ducis studio,quo panderet orbi
Quàm sint divitiæ ingentes,Gallique superbæ
Regis opes. Surgebat aquis tota aurea moles.
Ex auro puppis, nitido splendebat in auro
Prora, coronatæ turres,atque aurea cuspis.
Ipsa etiam fulvo radiabant rostra metallo,
Et geminum latus ardebat fulgoribus aureis,
Et mali, & speculæ,& veligeræ antennæ.
Ipsa Pharos summo fulgebat vertice puppis
Aurea,nocturnas cœlo pulsura tenebras.
Verùm materiem, pretiosaque dona metalli
Artificum superabat opus; nanque inclyta centum
Magnanimùm simulacra virùm,spirantia centum
Signa ducum,& vivax series longissima regum
Artifici cælata manu spirabat in auro.
Cælatæ stabant acies,fusique tyranni,
Devictæque mari classes:spumabat in auro
Oceanus:flavi fluctus,& vertice fulvo

Au-

Aureus auratis Delphin saliebat in undis.
Auratæ centum speculæ latera omnia circùm
Multiplici serie totidem tormenta sub alto
Condebant gremio. tandem placidissima visu
Aurea spuma velut, fulvum quam despuit aurum,
Tota coruscabat radianti lumine cyclas,
Aspera cælatis tot floribus, aspera signis.
Ac, veluti speculum, fulgebat lucida circùm,
Cùm radiis illam splendentibus æthere Titan
Lustrabat, rutiloque ardebat lumen in auro.
Tota repercussis radiis cava litora circùm.
Et Calabri ardebant colles, collesque Sicani:
Subter, & in tremulo splendebat gurgite pontus.
Quingenti puppem juvenes fulgentibus armis
Marte tuebantur, totidemque in vela ministri
Prompti assurgebant vi multa, & corpore forti.
Illam dixerunt Magni cognomine Regis
Magnam Lodovicum, & tali nomine digna
Puppis erat: talis Siculum visenda per æquor
Errabat, trepidi cùm jam pervenimus undis.
Ut primùm alatam spectavimus æquore sylvam,
Hæsimus, auratamque, oculis mirantibus, alnum
Attoniti ingentem lustravimus: aurea pectus,
Atque oculos misto tenuit terrore voluptas.
Aurum oculos, captumque animum, sensusq; tenebat:
Martia sed centum terrebant fulmina mentem,
Usque adeò tutum nihil est. terremur ab auro:
Sævior & fulvo Mars est armatus in auro.
Litoribus nostris, Dii, talem avertite puppim,
Ne pacem Italiæ turbet, pacataque regna
Regibus AUSTRIACIS tot jam dominata per annos.
Aurea pax vigeat: quantùm est in fluctibus auri
Dispereat, pereatque auri insatiabilis ardor;
Hostes ne nobis fulvo insidientur in auro.
Insidiosa dolos auri vis prodiga tendit.
Æquore, post cursus varios, cæloque remenso,
Jam Zanclæ portum classes, & longa theatri
Brachia se summo tollentia vertice cœlo,
Intrabant, in vela Noto spirante secundo,
Languidus extemplò cecidit Notus, & citus alis
La-

Labitur angusti Boreas de sede Pelori:
Atque sinus auras venientes murmure læto
Accepere, retròque recessit concita classis
Vi multa Boreæ venientis. nec mora cunctæ
Tunc vento obniti contrà cœpere carinæ;
Et ventum sensim vento superare sequendo.
Ante alias Boreæ obluctarier aurea cyclas
Cœpit, & obliquè in ventum dare vela: sub alta
Sedulus assidens puppi molitur habenas
Longo usu, multaque exercitus arte magister.
Nunc hàc, nunc illàc currus retinacula flectit:
Nunc petit Hesperiam cursu: & jam proximus oræ
Torquet iter, Siculæque levi succedere terræ
Festinat cursu: propiùs mox flamine multo
Huc ubi jam venit, celeri fugit ocyùs Euro,
Obvertique jubet velum: promptique ministri,
Haud mora, consurgunt omnes, atque ardua torquent
Cornua, detorquentque; citò & data jussa facessunt.
E prora hic tendit: dat & ille è puppe rudentes:
Impiger hic scalas celeri pede pressat, & alto
Contendit malo, & carchesia summa manu jam
Arripit, & lætus circo sedet inde coronæ.
Et facit ille pedes, & veli cornua flectit
Impiger, obliquatque sinus; nunc contrahit alter;
Nunc pandit: nunc justa truci dat carbasa vento;
Assurguntque alacres opera ad navalia nautæ
Unà omnes, studiumq; unum, & cura omnibus una est.
Intereà regit ipse ratem Palinurus in undis:
Rursus in Italiam flectit temone carinam,
Obliquatque mari cursus, sensimque sub Arcton
Scandere conatur puppi, Cęnymque virentem
Exuperare. Fluit pelagus de litore Cænys
Zanclæum in portum, cursusque citissimus undis.
Non opus hìc est (mira quidem, nec credita vulgo)
Remigio, ventoque: ferunt ipsa æquora puppes.
Quin etiam Boreas spirat de puppe secundus,
Cùm Cænym legere rates. Propè litora classis
Cænyos, obluctante freto, pervenerat, & jam
Audiri strepitus nautarum in litore cœpit,
Velorumque fragor: pictis terrebat in armis

Nos Gallus:nostris & terrebatur ab armis.
Parthenopæus erat miles,custodia collis
Cui fortè obtigerat, generosus,& impiger armis.
Dux illi Marti charus,vatique 1 Marinus
Carrafa de gente satus, tot clarus avorum
Nominibus,primæ quot sunt ab origine gentis:
Magnanimi heroes cuncti,gestisque superbi,
Illustres centum titulis,& laude decori .
Quos inter claros heroas, & ipse videndus
Egregia incedit laude,& virtutibus heros:
Acer equis,promptusque manu , promptusq; sagittis,
Promptus consilio,quo non felicior alter.
Hoc duce jam fretus miles tentare parabat
Principium belli,rigidisque emittere cannis
Fulmineas per inane pilas ; crebroque rotatu
Torpentem sicca excutiebat reste favillam.
Et jam admota truci radiabat Vesta metallo,
Cùm subitò lapsus crepitanti murmure ventus
In Siculum puppes iterum latus ire coëgit .
Haud animis læta cecidit cum pube magister.
Rursus tentat iter, serpitque per æquora gyro
Multiplici,& ventum conatur vincere vento .
Cùm tandem magnis & viribus usus,& arte,
Cænyos aprici superato colle sequendo,
(Nil durum est nobis,& ineluctabile semper)
Dat velum in ventum,& celeri subit ostia cursu.
Non secus accipiter cùm vidit ab aëre summo
Arboreo ex nido,vel agresti ex arce columbam
Egressam celeri cursu petere arva volando,
Ungue rapax,crudelis hians prædæque,rapinæque ,
Advolat, & pavidam contrà ruit arduus ales.
Non tamen ille priùs contrà citò tramite recto
Adventat, ne fortè volet dilapsa columba;
Insidias cursu tendit, meditatur & artes .
Ingeniosa fames,prædæque innata cupido.
Nunc dextra simulat cursus,nunc ille sinistra:

Nunc

---

1 Marinus Carrafa . Martii Carrafæ *Excellentissimi Madalunensium Ducis germanus , qui tunc Rhegii Neapolitanorum militum legionem Tribunus regebat . Vir animo penè regio,& ad maxima quæque natura comparatus,vatique per quam familiaris.*

Nunc medio librat sese, atque immobilis hæret:
Nunc volat, & tortos designat in æthere gyros.
Mille per ambages ruit aëre, mille per orbes.
Itque, reditque frequens cursu, properatque morando;
Transversùmque loco cedit, ferturque propinquus.
Dum fugere insimulat, contrà venit; & propè cursu
Cùm fuerit, pavidamque premit jam proximus ungue,
Irruit, & celeri prædam petit aëre lapsu:
Æratis explosa velut ruit ignea cannis,
Et liquidum per inane volat pila: qualis & arcu
Evibrata fugit cædem latura sagitta.
Has, Palinure, artes, atque hæc exempla secutus,
(Nam licet egregias artes, verumque laborem,
Et si quæ fuerint virtutes discere ab hoste)
Adversos superare Notos, fluctusque valebis,
Et tandem optatæ puppes advertere ripæ.
Est etiam ille labor properandis cursibus alter,
Cùm sensim tenuis morituræ sibilus auræ
Languet, & in lento currit pigra gurgite puppis.
Quid tibi solerti studio tunc, rector, agendum est,
Edoceam. Si vela Notis aurita dedisti,
Celocesque regis, vel pictas puppe triremes,
Attolle è medio antennas carchesia circùm;
Languida sic navim propellet fortiùs aura,
Vela implens: cursatque citus per cærula currus.
Non secùs ac vectem, si cùm longissimus exit,
Exigua faber impellens vi, protinus imis
Attollit lapides, & grandia marmora terris.
At si per canos spumanti flumine campos
Turritas, auriga, rates moderaris, ab alto
Vertice malorum crepitantia suppara pande:
Illa sinu tenues perituri flaminis auras
Accipient; fugientque trabes tranquilla per alta.
At verò immoriens velo cùm deperit omnis
Ventus, & in patriam fessas vocat Æolus auras,
Tunc latos nudata humeros generosa juventus
Remigio insistat, pacataque marmora verrat.
Vel, si remigio careat ratis, illa silentes
Remulco, Palinure, tibi ducenda per undas.
Sed cita jam tempus pelagi vitare fluenta

Clavum in transversùm,celeresque ferentia puppes:
Atque venenati chalybis perquirere mores,
Erroresque vagos,& vestigare locorum
Falsus ubi in picto,& varius situs orbe notatur.
At mihi vos, Musæ, superi quæ vertice Olympi
Cœlestes habitare domos,& rura soletis,
(Nanque Deæ vos estis, & omnia vos quoque nostis:
Vix famam obscurám,nomenque audivimus ipsi)
Dicite,qui maris errores,cœlique retexit
Primus, & optato potuit succedere portu,
Atque ostensa Deùm auxilia, & data munera nautis.
Nam nisi,Olympiades Musę,Jovis aurea proles
Ægiochi,vestro inspiretis numine vatem,
Haud equidem dicam tantarum exordia rerum.
Ergo agite,& veterem revocate ab origine famam.
Vir fuit, ut fama est,Beroë Sebethide Nympha
Cretus,Neptuno puerum quæ juncta sub antro
Herculeę rupis concepit,& intulit auris.
Niso nomen erat, qui patria regna secutus,
Conclusum ratibus sulcabat Nerea, & altum
Ægæum:sed sæpè alias dilapsus in oras,
Quàm rate quas primùm ipse petiverat,inscius & se
Incautum,& socios etiam culpabat inertes,
Ac malè perspecto fallacia sydera cœlo.
Hic quondam vitrei Sebethi ad fluminis undas
Sederat, & tristes volvebat pectore curas,
Cùm gnatum miserata parens Dea, fluminis alveo
Affuit auxilium Niso latura; sed omnem
Divinam occuluit speciem,vultusque verendos.
Mortalem in formam sese induit: aurea virgo
Emersit fluvio,viridique crepidine ripæ
Astitit,& forma Niso pulcherrima visa est.
Qualis pulchra Hyale cætu comitata sororum,
Cùm Prochyten cursu,maternaque regna pererrat
Ænariæ, gaudetque fuga prævertere cervum
Venatrix,jaculoque leves transfigere damas.
Nanque Dea ex humero pictum suspenderat arcum,
Et flavos dederat vento diffundere crines,
Purpureis formosa genis, & candida mammas.
Ut tristem aspexit natum Dea, voce locuta,
Sic

Sic ait: O juvenis, quæ nam tibi causa doloris?
Fare age: quandoquidem demisso pallidus ore
Tristitiæ indicium color est. cui talia contrà
Nisus ait: Fortuna mihi contraria semper
O Dea (tu certè sacri Dea fluminis una es:
Nam neque mortalis tantùm se tollere forma
Ulla potest: tanta nec majestate videri)
Quæsitos nunquam veniunt mea carbasa portus;
Fallaces mihi stellæ sunt, & cortice pictus
Ipse etiam mundus fallax: mare, cursus, & undę
Fallaces. ars nulla mihi, experientia nulla
Profuit. indeprensus aquis latet error in altis.
Tunc Dea sic Niso, & curas solatur amaras:
Est hìc, antiquum quæ servat ab Hercule nomen
Insula, quò Glaucus recipit se fessus ab undis
Cùm venit, & stratus recubat per litora pastor.
Nanque senex Nerei pascit vastissima cete,
Squamigerosque greges sub gurgite: & omnia ponti
Per liquidos campos pastorem armenta sequuntur.
Hic causas rerum arcanas, venturaque novit;
Nam Deus, & vates. Glaucus tibi, nauta, rogandus
Supplicibus donis. mitis nam numine Glaucus.
Ille nec insidiis capiendus, ut horridus ore
Proteus immani, qui se in miracula rerum
Omnia transformat, ferus, hispidus. ille tibi rem
Pandet, & errorum causas monstrabit, & omnes
Occultas maris ambages canet. Ergo ubi Titan
Egerit in medium currus sublimis Olympi,
Cùm nigrū Æthiopem, & Garamantem fervor adurit,
Et sitiunt campis segetes, & florea in hortis
Gens squallet, tenuesque fluunt per flumina lymphæ,
I tu, nauta, duo spumanti pocula lacte,
Et Surrentino duo pocula plena Lyæo,
Dona ferens; nam mitis amat sibi talia Glaucus
Dona geri. vacuo fessus tunc ille sub antro
Dat placidum membris somnum. Neptunia monstra
Litoribus passim prostrata, & fusa per herbam
(Nam cùm sopitus somno jacet ille per antrum,
Sopitæque jacent passim per litora phocæ)
Ne timeas. Hæc illa dedit, liquidasque sub undas

Descendit, diaque simul sub luce reluxit,
Et circùm suaves spiravit vertice odores:
Veraque descendens patuit Dea. ille ubi matrem
Aspexit Beroen descendere fluminis alveo,
Hac voce insequitur, questusque ad sydera jactat:
Tu quoque crudelis falsa sub imagine formæ
Me ludis, dulcesque negas mihi cernere vultus?
Cur prohibes gnatum dextræ conjungere dextram?
Et te complecti, & teneris dare dulcia labris
Oscula? te ne tui cœpere oblivia Nisi?
Talibus incusat genitricem, & litora gressu
Nota petit. medium cœli conscenderat axem
Phœbus, & arebant nemora, & sitientia prata,
Et pelago fluctus torpebant, cùm sua Nisus
Dona ferens Glauco celeri vada salsa phaselo
Scindit, & Herculeæ vicina in litora rupis
Flectit iter. scopulo Nisus jam proximus ibat,
Undique cùm vidit prostratas litore phocas,
Immanesque orcas dulcem captare quietem.
At Glaucus gelido rupis resupinus in antro
Serpentem primùm per mollia membra soporem
Carpebat. prostrata solo Neptunia monstra
Ut propè conspexit stetit, horruit, & quid agendum
Inscius inquirit secum. Dea flumine ab alto
Affuit, & medio visa est in gurgite, qualis
Nerine Galatea, Thoëque, aut cærula Cloto,
Cæsariem diffusa levem per candida colla,
Et niveos nudata humeros, nudata papillas.
Atque hæc Niso effata dedit: Neptunia monstra
Ne timeas, ò nauta, vides quæ litore in illo;
Nam somno sopita jacent. mox illa carinam
Impulit in litus: casuque audacior ipso
Egreditur Nisus, tacitusque incedit in antrum.
Utque antro propiùs succedit, conspicit antro
Tollere se Glaucum: supplex citò munera Nisus
Obtulit, & multa pastorem voce precatur.
Glauce pater, qui monstra regis Neptunia, & udos
Per vada lata greges, tibi sunt mitissima quando
Pectora; non humilesque preces, non munera spernis,
Tu nostri miserere, mihi da noscere caussas

Er-

Errorum, pelagi quò tutiùs invia lustrem
Æquora, & optatum teneant mea carbasa litus.
Tunc ille: ò juvenis confidentissime, nostri
Quæ Dea te jussit properare ad litora regni,
Arcana in dubiis quæsitum oracula rebus,
Novi equidem: formosa mihi jam cognita Nympha est.
Accipe nunc, penitusque animo mea dicta reconde.
Pauca tibi è multis. series longissima, longæ
Ambages, variusque error: fastigia rerum
Summa sequar, ratibus quò tutiùs ire per altum
Possis, quæsitosque sinus, portusque subintres.
Herculis irrumpens angusta per ostia pontus
Vi magna Libyæ trans litora concitus undis
Fertur in Eoum, tèrrasque interfluit omnes.
Hinc ubi palmiferæ in litus defluxit Idumes,
Phœnices petit ascendens, fertur que sub Arcton.
Inde iterum saliens undantia lora retorquet
Occiduum in Solem, cursumque per Asida tendit,
Tendit & Europam; sed mitior æstuat undis.
Ut resilit, luctante solo, pila concita retrò:
Atque repercussum liquido volat aère telum
Lentiùs. Herculeas tandem se sistit ad oras.
Hinc vagus [1] error aquis: veniens vi pontus aquarum
Transversùm puppes agit incitus. inde carinæ
Atque alium in portum, atq; aliam vertuntur ad oram.
Præterea est etiam [2] fallax acus ipsa, nivalem
Non semper tremula cùm cuspide respicit Arcton.
Syderis illa vago nimium torquetur amore:
Diversisque locis varia est fallacia gemmæ.
Hìc petit illa polos, & cuspide figit acuta:

1 *Primus error navigationis ortus ex motu maris ex Gaditano freto irrumpentis* (la Corrente) *Itali appellant, qui sensim naves in transversùm agit.* 2 *Error alter oritur ex declinatione magnetis, qui non semper in Boream Mundi polum vergit; alibi enim in Græcum deflectit* (Grecheggia) *nostri dicunt; alibi verò in Magistram sese agit* (Maestraleggia) *Hoc autem plus, minus pro varietate locorum. in paucis verò Mundi partibus nullam habet declinationem. celeberrima loca sunt, Insula, quas* (Terzeras) *Hispani dicunt, Africæ promontorium, quod ultrà* Bonæ *spei promontorium est, illudque vocant* (Capo dell'Aguglie) *Tertius locus est apud Seres in urbe, quam* (Cantonem) *indigitant.*

Hic celerans iter ad dextram ruit incita partem:
Hic ruit ad lævam: minus hic fugit, at magis illic.
Nec certis errat spatiis, nec legibus iisdem
In lævam, dextramque plagam se vertit in orbem.
Fluctuat incertis erroribus, & loca mutat
Sæpè. Adeò longo variari tempore possunt
Res cunctæ, versæque alium servare tenorem.
Mira hæc, Nise, vagus forsàn furor inditus astris,
Et vagus est lapidi suus ardor: & inter amantes
An quia nil firmum, nihil est durabile semper:
Aut occulta latet gremio vis abdita terræ,
Quæ sociam flectat mentem, retrahatque, feratque.
Hæc tu dum vacuo deprensus litore nimbis,
Non optata trahes alto procul otia ponto,
Vestiga, & caussas rerum meditare latentes.
Sed varium nigræ errorem perquirere gemmæ
Difficile est: hac arte tamen venaberis illum.
E ligno facies, aut cupro, Nise, tabellam,
Et planam, & lævem, mediaque in nave locabis
Libratam in longo tripoda, quæ vertice summo
Sic Finitori respondeat, undique ab illo
Æquali ut distet spatio. mox circinus orbem
Describat tabula in media, centroque rotundum
Fige stylum; superis qui se rectissimus auris
Inferat è centro, tabulæque impone politæ
Pyxidis orbiculum. summo cùm proximus ibit
Vertice Sol, orbemque styli lustraverit umbra,
Punctum, Nise, nota in circo. post tempore longo,
Ardenti Phœbus cùm jam descendit Olympo,
Rursus & umbra styli circum perlustrat eundem,
Tunc opus extremos apices signarier umbræ.
Hinc postquam in partes geminas diviseris arcum,
Linea per centrum, & medium, quæ ducitur arcus
Illa erit, immoto Mundi quæ congruit axi.
Atque erit hæc medii tibi linea vera diei.
Quantùm ex hac acus effugiet, dextraque, sinistraque,
Illius tunc tantus erit tibi cognitus error.
Sed quia difficile est medio consistere ponto
Libratam fulcro tabulam, tibi dextera filum
Suspensum teneat, rectà quod tendat ad imum
Ære

Ære grave; & puro obiectum cum pyxide Soli
Sic moveas circùm dextra, lævaque ferendo,
Projecta ut medium vaga dissecet umbra rotundæ
Pyxidis: atque umbræ punctum signare memento
Extremo in circo. partes ubi Phœbus easdem
Attigerit, (partes radio, aut sextante notabis)
Sedulus hoc intrà, punctumque in margine signa.
Divide mox arcum: medii tibi nota diei
Linea rursus erit, fucatæ & cuspidis error.
At si purpureo cuspis se vertit Eoo,
Illam gemma plagam spectabit, & agnitus error.
At verò occiduum in Solem si cuspis abibit,
Error in Hesperiam partem, Caurumque recedet.
Insuper his, 3 fallax situs ipse, habitusq; locorum est
Orbe in picto, hominum quanquam solertia summa
Astra notare polo, radioque notata referre.
Altior hinc Creta, & longè promota sub Arcton,
Et Rhodos, & Cyprus jacet altior, atque Cythera.
Ipsa etiam surgit Pharos altior, altus & ipse
Flumine septeno Nilus, divesque Canopus.
Quæ cùm sic habeant sese: (tibi dicere pauca
E multis cupio) curvo de litore funem
Cùm Galatæ solvens longè venturus ad urbem,
Cui Sabathræ nomen fecerunt, elige dextram
Puppe plagam, & rectà tepidum ne curre sub Austrum.
At si Sardoo venias de litore tutos
In Drepani portus, partem percurre sinistram;
Si redeas, lævam pete, Nise, & gurgitis æstus
Non tua quæsito propellet carbasa portu.
Cùm Melita ex humili centum petis urbibus olim
Insignem Cretam, lævas deflectere ad undas
Cura tibi multa. At Veneri dilecta Cythera
Si lustranda mari in magno, ne cortice mundus,
Ne tendas, quà monstrat iter, sed Solis ad ortum
Rectà cæruleum sulcabis Nerea rostro.
Si Cypro quærenda Pharos, litusque Canopi,
Bis senas læva partes deflecte carinam.

Ve-

3 *Tertius error ex vitio Mapparum Geographicarum, in quibus non sunt vera latitudines, ac longitudines locorum notatę. modus autem inveniendæ veræ latitudinis, longitudinisque tradetur Libro 7.*

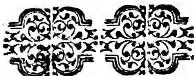
Verùm ſi curſum celeras, cùm ditia Nilus
Rura beat, latèque optato mergitur omnis
Diluvio Ægyptus, 1 plus læva flectere puppes
Eſt opus, ad dextram vero tu dirige curſum,
Si Tyrios Cypro contendis, & altus Orontes,
Aut Tripolis luſtranda tibi. Cythereïa regna
Litore ab Attalico ſi ſint tibi, Niſe, petenda,
Tende iter ad dextram, ſic & cùm gurgite vaſto
Attaliam petis è Cypro: verùm omnia longum eſt
Percenſere; tibi experientia multa locorum,
Verus & è cœlo ſitus agnitus, & maris uſus,
Atque acti toties monſtrabunt cætera curſus.
Hæc dedit, & cõcham inflavit, qua protinus omnes
Exiluere feræ, tumidumque ivere ſub æquor.
Ultimus ipſe caput liquido Deus æquore merſit;
Et vitreas egit ſpumoſa armenta per undas.

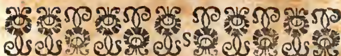
---

1 *Nam propter velocem exonerantis ſe fluvii motum fortior eſt maris impetus, ac violentiùs puppes agit in tranſverſùm.*

LIBRI QUARTI

FINIS.

NAUTICORUM

LIBER V.

SEd me jam patrii per litora nota phaseli,
Tyrrhenique vocant fluctus, fluctusque Sicani,
Ac longè applaudunt Ligures. juvat ire per undas
Euboicos ultrà fines, & amœna secundùm
Litora, & ingenio paulùm indulgere paterno.
Hic Patriæ debetur honos: nec erit labor iste
Non gratus nautis, nec vati inglorius. At tu,
O decus, ò nostræ meritò tutela carinæ,
CARDINIDE, hos etiam tenues ne despice lusus;
Quandoquidem exiguis sæpè est sua gratia rebus.
Non semper magnis sulcandum navibus æquor
Trans terras, mare quà patet undiq; & undiq; cœlum,
Arbitrio ventorum, & agentis singula Sortis.
Interdùm licet & pictis vada findere lembis,
Ac lætos celeri colles transmittere cursu.
Salsa pererranti semper fuit illa voluptas
Blanda mihi, ut molles una hinc cita palmula ripas
Stringeret, & placidos hinc scinderet altera fluctus.
Ergo age, velocem mecum conscende phaselum,
Dum puri fulgent Soles, & leniter undas
Optatæ intendunt auræ. procul en vaga Lai
Flumina te nunc compellunt, sceptrisque superba
Regna tuis: læto responsant murmure fontes,
Et plausum ingeminant valles, collesque supini:
Nereidasque inter tibi jam præit æmula Doris.
In primis quicunque levi sulcare phaselo,
Aut Tyrrhena paras felicia cærula ponti,
Aut longè Ligures, Hetruscaque litora quæris,
Cura tibi insignem, fortissima robora, pubem
Eligere. egregiam sed quæ det terra juventam,

Ac-

Accipe. Robuſtos primùm tibi patria Siren
Sufficiet juvenes ſulcandis fluctibus aptos,
Quos timidos nunquam, nunquam experieris inertes ;
In caſus quoſcunque vocet Fortuna ſiniſtros,
Audaces veniunt,& dura pericula temnunt.
Ipſa etiam mittet pubem tibi Lubra valentem,
Quæ fluctus ſecet, atque ingenti quæ pede lembum
Preſſet ovans,curſumque citet generoſa per undas.
Hiſque pares etiam juvenes tibi molle miniſtrat
Surrentum: melior ſed quæ [1] campeſtria pubes
Rura tenet.paribus vidi certare lacertis
Surrenti egregiam pubem,pubemque Minervæ,
Cùm Surrentino de litore fortè [2] redibam
Parthenopen. Prochytæ fortem ne deſpice pubem,
Nec quos Euplææ juvenes,& Olympia nutrit.
Non multùm Ænariæ pubem, pubemque Dicarchi
Laudarim.non ipſa ſuos mihi jactet Amalphis,
Sint quanquam magnis ducendis navibus apti,
Et mores norint ventorum,& ſydera cœli.
Æquenſis neque det Vicus,Stabiæque vetuſtæ:
Nec Tellus Sicana ſuos,nec Brettia mittat;
Quippe apti remo non ſunt,veliſque regendis.
Rheginam tamen haud auſim contemnere pubem ;
Solertem expertus quondam, cùm flava Simethi
Flumina, & apricis legerem ſub collibus Hyblam,
Ortygiæ ſedem, & Siculi monimenta magiſtri,
Ac vitreos rauci fontes viſurus Anapi.
Hinc ubi legiſti generoſam ab litore pubem,
Et jam clara dies nitido ſurrexit olympo,
Poſtquam Luna novo per cœlum lucida cornu
Fulſerit, & lenes crepitanti murmure venti
Vela vocant,Palinure, cavam da fluctibus alnum.
Nec ſine purpureos fruſtrà decedere Soles:
I celer,& cauſſas ne longùm innecte morandi;
Ne te ſolicitus comprendat in æquore nimbus.

Ac

1 *Vicus Surrenti vulgo* (il Piano di Sorrento.) 2 *Poſt autumnale otium ex villa* Aloyſii Guardati *alumni amantiſſimi, qui domi ſuæ, quæ amœno in colle ad mare ſita eſt, unde pulcherrimus Crateris totius Neapolim uſque proſpectus patet, me lauto, ac geniali convivio exhilaraverat.*

At verò ex udis cùm ſolvis vincula ripis,
Et jam Sirenis de litore ſtrata per alta
Carpis iter, læto magnam clamore ſaluta
Reginam Superùm, curvo cui plurima portu
Aſſurgunt delubra, piis ſolemnia votis,
Ac veteri ſacra cultu, & relligione parentum;
Quæque regit ventos, & vaſtis præſidet undis.
Illa dabit faciles auras, curſuſque ſecundos.
Mox ut Sithonii felici flamine vela
Implerunt Boreæ, volitatque per æquora puppis,
Invigilet velo pubes, verſetque rudentes:
Ipſe gubernaclum ſolers moderare, magiſter,
Quò cœpti curſus, optataque flamina ducunt:
Obiectique vocant viridi de vertice colles;
Nanque tibi nec opus tornatæ pyxidis uſus,
Nec nivea pictum membrana ediſcere mundum:
Litus ama, & bibulas tibi palmula radat arenas.
Vitiferi colles, & ſumma cacumina montis
Pyxis erunt, propriaque tibi ſub imagine Mundus,
Quas fugias cautes, quæ ſaxa latentia fluctu
Evites, quæ fida petas, & litora dicet.
Non tibi ſuadebo longè tentare profundum,
Ac fragili immenſum pelagi percurrere lembo
Æquor in abruptum. Sed ſi fiducia tanta
Pectus habet, pontique altum ſulcare neceſſe eſt,
Pyxida tunc, Palinure, & pictum conſule mundum.
Vidi ego, qui regis juſſu, dum bella negabant
Gallica veloci tranſmittere litora lembo,
Auſus per medias concluſæ Tethyos undas
Litore ab Heſperio ſepoſtos quærere Iberos,
Exiguo fretus ligno; fluctuſque ſonantes,
Atque æſtus pelagi, rapidoſque laceſſere ventos,
Felici hinc lætus ſucceſſu, auſoque potitus,
Auſus in Ionium deſcendere, & ire per undas
Ægæas; tenuitque mari, cœloque remenſo,
Litora Minois quondam regnata tyrannis
Victor, & Eoi luſtravit regna rubentis.
Talia quid memoro? levis hæc audacia nautæ
Euboici. Quondam confidentiſſimus unus,
Atque homines inter fortunatiſſimus omnes

Lysiadum satus antiqua de gente 1 magister
Auroræ sub sede fuit, qui primus ab Indis
Ut captæ 2 Baraces Europam nuncius iret
Lysiadum ad regem, & meritò sibi quæreret uni
Ingentes laudes, & munera divitis auri,
Exiguo ingentes ausus submittere lembo
Oceani fluctus, montesque irrumpere aquarum:
Atque altum Acronoton, crebrisq; impervia nimbis
Æquora Cafrorum, & diras superare procellas.
Certa fides facti, quanquam vix ipsa mereretur
Fama fidem. Pulchræ, sed quid non laudis amore
Mortales audent, aurique cupidine cœca?
Sed favit Fortuna viro: favere quieti
Oceani fluctus, ventique in vela secundi;
Seu generosa hominis mirati pectora, & ausa:
Sive illos animi, factique audacia fregit.
Ipsa sed alatam jactet non amplius Argo,
Nec mihi magnanimum commendet Græcia Tiphyn,
Et socios canat heroas, tollatque sub astra.
Hic meritò lembus cœlo donandus: & ipsam
Suprà Argo, Mundique patet quà plurimus axis,
Fulgeat, alterius semper Cynosura Profundi.
At te ne audacis stimulet Fortuna magistri,
Et nunquam tanti teneat fiducia facti;
Nam rari casus: rara hinc exempla petantur.
Sunt multi, quorum minor est audacia, & arti
Confidunt magis, & magnis est viribus usus.
Hi sæpè æstate in media, dum cærula passim,
Aut tranquilla silent, aut leni murmure aguntur,
Teleboûm de rupe, dies dum candida cœlo
Emicat, aut primam sub noctem lucida cornu
Cùm surgit nova Luna, mari se mittere aperto
Audent: & celeri cursu, velut acta sagitta,

Tyr-

---

1 *Fuit hic* Iacobus Botellius *vir strenuus, & maritimæ scientiæ laude florentissimus, qui ut apud Ioannem Regem insigni documento fidem suam probaret, facinus omnium, quotquot fuere, memorabilissimum ausus est. parva biremi pedes octodecim longa, lata verò sex, per Oceanum iter in Europam aggressus, ut condita ad Dium arcis (quam insulam mox totam Lusitani occuparunt) nuncium regi optatissimum ferret.* 2 *Insula, & urbs in India intra Gangem, sita in sinu Barygazeno*(Golfo di Cambaya) *ab Indis*(Diu) *appellata.*

Tyrrheni sulcant medium, cursuque secundo
Nota Panormææ contingunt litora terræ.
Hos ego non ausim audaces damnare magistros:
Sed neque laudarim: infidas nam currimus undas:
Tuta nec est nobis, Zephyris spirantibus, æstas.
Sæpè serenato dum lumine fulget Olympus,
Et Doris pacata silet, sese ilicet atræ
Effundunt cœlo nubes, & sydera texunt;
Ac subito rapidi incumbunt stridore 1 Tropæi,
Momento quibus è fundo subvertitur imo
Oceanus: fluctusque ruunt transversa furentes.
Verùm age, non id te lateat, si fortè per altum
Carpis iter, rectoque petis temone Panormum;
Vicinam pete tu primùm Nesida phaselo,
Vel juga Miseni, Prochytæque virentia saxa:
Hinc Libycum versus contende, & flantibus auris,
Remigioque vola: dextramque secare memento
Puppe plagam, sensimque undas superare ruentes;
Ne te transversùm venientum cursus aquarum
Paulatim abripiat, pellatque 2 Soluntis ad oras,
Aut ubi dividuo se miscet flumine ponto
Himera 3, & hinc perdit, hinc & tenet unda saporem.
Ipsa sed ad lævam longè deserta colonis
Ustica prætereat, quàm tu transmittere cursu
Nocte sub obscura semper, Palinure, memento;
Nam se piratæ deserto in litore condunt,
Et sæpè incautos deprendunt gurgite nautas.
Cùm verò è Sicula remeas Tellure, repostos
Trans 4 Erctam perquire sinus: hinc inde sub Arcton,
Quà gelidis spirat ventus de rupibus Æmi,
Flecte viam velis, remoque, & cærula sulca.

At

---

1 *Venti, qui sæpè æstate è terra repentino turbine exurgunt, & tunc apogai vocantur: mox è mari in terram iterum redeunt, & tropai appellantur. violenti sunt, & mare momento subvertunt, vix in occasum durant. qui quidem frequentes in Tyrrheno mari bacchantur.*

2 *Promontorium inter Himeram, & Panormum, ubi olim urbs erat, vulgo* (Solanto). 3 *Fluvius, & urbs in Septemtrionali Siciliæ latere Panormo dissita orientem versus xxiv. mil: pass.* (Termini.)

4 *Mons quarto lapide Panormo dissitus, in quo olim castellum, vulgò* (Monte Pellegrino) *ad radices opportuna navibus statio est Siculi* (Mondello) *indigitant.*

At ſenſim in ſeptem clavum torquere Triones
Contendas, humiles donec rareſcere montes
Teleboûm ſpectes, hinc & ſacra culmina Lubræ.
At ſi me curſum dubias auctore per undas
Inſtituis, patriaſque velis remeare ſub oras,
Ne maris exiguo tentare pericula ligno,
Ne cupias: medios currant ingentia fluctus
Navigia, & vento credant vela ampla furenti;
Tu nunquam è noto diſcedas litore: & illud
Neve oculos fugiat. tuta hæc Cynoſura ſecundum
Viſa regat curſum, & ſurgentia flamina monſtret.
Ergo Panormæas cùm, navita, tendis ad oras,
Leucoſiam 1 primùm Pæſtana per æquora quæras;
Perque ſinum cœlo medium percurre ſereno.
Nam tibi ſi dubio pendet ſub ſydere, tutum
Litus ama, & longo gyro lege litoris oram.
Lentus in ancipiti feſtina, navita, curſu.
Hinc ſale 2 Buxenti ſuperato, dirige clavum
In 3 Paticum. quò cùm perveneris, aſpice cœlum
Si conſtat, ſi certa mari pellacia ridet.
Quæ cùm ſic habeant ſeſe, canentia pande
Carbaſa, & Æoliis ſurgit quà 4 Strongyle ab undis
Carpe fugam pelago, lævaque relinquere montem
Feſtina, & Liparæ tandem te vertere ad oram.
Hinc 5 Agathyrna ſuo venientem in litore cymbam
Accipiet: mox & tranſmittet ad uſque Panormum.
Verùm ſi Melitam, & terras tentare repoſtas
Fortè velis, litus primùm tu rade Sicanum,
Eoum ad Solem quod ſpectat, & alta Pachini
Saxa, ſinumque cavum, ſedemque immitis Ulyſſei.
Donec pacato accipiat te 6 Caucana portu,
Unde iter in Melitam breve panditur. aureus altos
Cùm ſurgens roſei poſtes jam pulſat Olympi
Veſ-

---

1 *Inſula ad extremum Paſtani ſinus* (Golfo di Salerno) *ſic dicta de nomine unius ex tribus Sirenibus, quæ ex Græcia in Italiam navigarunt, vulgo dicitur* (La Licoſa). 2 (Policaſtro) *ſic dictum à copia Buxi.* 3 *Oppidum Calabriæ maritimum* (Paola) *nota phaſelis ſtatio.* 4 *Una ex Æoliis à figura ſic appellata, eſt enim rotundus mons non exiguæ magnitudinis* (Strongoli. 5 (Capo d'Orlando) *ubi quondam Agathyrna urbs.* 6 *Olim portus, nunc ora* (Mulinazzo) *incolæ appellant.*

Vesper,& occiduos vertit se Phœbus ad Indos,
Tende iter in noctem: & remis,ventisque vocatis,
In Libycum curvo flectas temone carinam;
Quippè sub Auroram Melitæ laberis ad oras.
 Verùm age,quæ studia alatos agitare phaselos
Arva per, & colles,& litora propter amœna,
Expediam, cursusque juvat meminisse peractos;
Nam sic Italiæ felicia litora quondam,
Sicaniæque oram legi, rectore Melantho,
Ventorum, & cœli,tempestatumque peritus
Qui fuit,atque usu longo versatus in undis:
Incipiam: verum exemplo tu disce laborem.
 Jam cœlo Domitor præfulserat Orionis,
Cùm 1 Bretti populos iterum lustrare coactus,
Parthenopen linquo,& patriis feror exul ab oris
Quò vati, & Musis fatalia jussa vocabant.
Oceani croceum linquens Aurora cubile,
Purpurea cùm luce diem referebat Olympo,
Cùm celerare moras magno clamore Melanthus
Jussit, & invitis properare ad litora Musis.
Haud mora,compositis rebus,jam fasce parato,
Me socii ad litus deducunt.hùc ubi ventum est,
Cùm lacrymis multis amplector,& ultima dico:
Vivite felices gremio Sirenis amatæ,
O socii, nullum pelagi quibus æquor arandum:
Læta domi sed parta quies,atque otia vobis.
Vos natale solum,vos cœli mollior aura
Dulcè fovent: Zephyrique canoro murmure mulcent;
Vos & Leucopetre,vos regum cognita 2 sedes
Accipit interdum,vitreus quà fontibus humor
Labitur, & centum ludunt per culta Napææ:
Et vagus umbroso veniens Sebethus ab antro
Allicit, & placidus ludit deus amne fluenti.
Hinc & Pausilypi colles mollissima præbent
Vobis hospitia,& felicibus otia Divis.

K Vos

1 *Fuit hic Herculis filius, à quo Brettii, quos alii Brutios appellant.*
2 *Nobilissima Neapolitanorum Regum villa altero ab urbe lapide ad Orientem sita. Locus antiquitùs doliolum vocabatur, nunc* (Poggio reale) *ab Alphonso Calabriæ Duce Ferdinandi primi filio amœnissimis fontibus,hortisque, & superbissimis ædificiis primùm exornata.*

Vos Nesis, Prochyteque, & Olympia detinet ora;
Ora meis quondam statio gratissima Musis.
Otia, Pierides Musæ, & mihi culta tot annis
Parthenope dilecta vale, sociique valete:
Me Calabri invitum rapiunt. Nec plura. vicissim
Antiquum socii lacrymis testantur amorem,
Et mihi felices auras, cursusque precantur.
Quos inter primo pubescens flore juventæ,
Et virtute potens, & sanguine clarus avito,
Flavus Aloysius, mihi quo non charior alter:
Nec fuit & Musis, & Phœbo gratior alter:
Dignus Aloysius Musis, & Apolline dignus,
Rore madens multo geminas ad sydera palmas
Sustulit, & Superos humili cum voce precatus,
Hæc dedit: O Superi, si quicquam optare precando
Possumus, & multa vestrum prece flectere Numen,
Sternite molle fretum, placidosq; in carbasa ventos
Mittite, & ardentes nimbis arcete procellas;
Ut tandem nullis per cærula casibus acta,
Litoris extremi vertat se puppis ad oram.
At vos, Nereides, vos cætera turba Dearum,
Vitrea quæ colitis spumosæ Doridos antra,
Felices, precor, ite duces, placidoque natatu
Pandite iter, vestrumque, Deæ, servate poëtam,
Qui vestra oceani cantavit munera primus,
Primus & audaces duxit per cęrula nautas.
Sed doctus cymbæ retinacula curva Melanthus
Immisit, terrisque abduxit fune soluto:
Arripiunt nautæ remos, atque æquora verrunt.
Mox, longè à terra ut ventum, fortissima pubes
Vela stetit factura: mari sed currit aperto
Puppis, & impressus fert impetus ipse volantem.
Ceu per inane volat fugiens lethalis arundo,
Quam Cressus duro ex arcu, vel barbarus egit
Threiicius. Verùm nautæ clamore secundo
Dant sensim velum in ventum, nè fortè ruentes
Obvertant subitæ latus auræ, & cærula puppis
Accipiat; tumuere sinus: volat incita velis
Prona petens maria, & cita dissecat æquora pinus.
Confestim velut è nido sublapsa columba,

Ra-

Radit iter liquidum, cœloque excurrit aperto.
  Jam mihi spectanti longè Crateris ab alto
Urbs augusta, ingens, variis placidissima scenis
Panditur, & magno circùm curvata theatro
Versicolor, Phœbo primùm radiante, patescit.
Phœbeos velut ipsa sinu cùm roscida nubes
Accepit radios, circùmque remisit in arcum;
Extemplo curvata polo micat aurea summo
Thaumantis soboles, centumque coloribus ardet.
Omnis in obtutum nobis cadit aurea Siren
Parthenope, & latè colles qui rura coronant.
Læva Pausilypus, pulchris juga lęta puellis,
Cernitur, & dextrà qui proximus 1 Antinianus
Undique lætam urbem lætis cum collibus ambit.
Herculeæ hinc cautes, & dictus ab Hercule 2 vicus,
Vicus odoriferis sylvarum cognitus umbris:
Et 3 Pompeianum, felicia litora Baccho,
Osci quæ quondam, & veteres tenuere Pelasgi.
Apparent & rura, vago quæ flumine 4 Sarnus
Irrigat, & viridi prætexit arundine ripas.
Et veteres Stabiæ, & crebris juga consita sylvis.
Ac Surrentini colles, quibus invidet altus
Massicus, & dulci Bromio lætissima Creta.
Quin & oliviferæ apparent delubra Minervæ,
Regnaque Teleboûm felicia. longiùs inde
Parte alia surgens turrito vertice Nesis
Spectatur mediis in fluctibus, atque Dicarchi
Aprici colles, atque ignibus horrida Phlegra,
Miseni juga celsa, & olentes sulphure Bajç,
Atque humilis dirum Prochyte sortita Mymanta:
Et quæ subiectum premit alta Typhoëa monte
Inarime, & circùm colles felicia læto
Uber alit centum vineta madentia Baccho.
  At ratis intereà, Borea spirante, secabat
Æquor, olivifero cùm jam de colle Minervæ
Delubra, & nobis paulatim claustra patebant.
Hìc vigil intendit velo, clavoque magister;

1 *Collis, qui proximè urbem ambit vulgò* (Il Vomero) *in quo pagus est ab antiquo montis nomine dictus* (Antignano.) 2 *Herculanium, incolis* (Torre del Greco.) 3 (Torre della Nuntiata) 4 (Scafati.)

Improvisus enim medio de cardine sæpè
Irruit Euroauster, & æquora turbine vertit:
Et vertit velum irrumpens. tu, navita, cautus
Collige vela manu, cùm turbidus intonat Auster.
Nec ventum superare, & spumea cærula remis
Contendas: cursu vel proxima litora Lubræ,
Aut [a] Polli statio vicina in valle petatur.
  At freta transvectus celeri cum puppe Melanthus,
Jam virides dextra Capreas, lævaque Minervæ
Saxa relinquebat, roseo cùm Phœbus Olympo
Pronus agebat iter, currumque urgebat ad Indos.
Tunc cecidit Boreas: demitti vela magister
Imperat, & molli luctari in gurgite tonsas.
Haud mora, demisso velo, maloque reposto
Ad latus arborea in furca, consurgere remis
Incipiunt nautæ, & celeres freta cærula sulcant.
Commisit puero clavum mox ipse Melanthus,
Arripuitque manu remum, sociosque lacessens
Diffindit maria: & socii superare magistrum
Contendunt, magnis & cærula viribus urgent.
Ceu luctatores nudati corpora quando
Gramineis alacres exercent membra palæstris;
Vel quales, nacti caprum, cervumque bicornem,
Exuperant deserta, fame stimulante, leones.
Continuò adductis spumant freta versa lacertis,
Et cani apparent convulso in gurgite sulci.
  Et jam Sirenum scopulos provectus adibam,
Cùm roseas Titan nubes, aurumque relinquens,
Conditur Oceano; & bigis invecta serenis
Nox venit, humentique polos involuit in umbra.
Tunc rector: Quia blanda mari nox se intulit alto;
Remigio instemus, socii, cursuque petamus
Leucosiam: nobisque dati nunc temporis usus.
Turpe serenatas pro somno perdere noctes.
Sic ait; & nautæ faciunt mandata magistri.
Proscindunt remis vada lenta; fugitque per undas,
Ceu fulmen, pelago subter spumante, phaselus.

Hinc

[a] *Sinus inter Surrentum, & Massam Lubrensem, in quo olim ad mare celeberrima fuit Pollii Felicis villa. locum nunc corrupto vocabulo* (Puolo) *nautæ dicunt.*

Hinc, prima jam nocte, polo constare sereno
Omnia cùm vidit, placidasque è collibus auras
Allapsas sensim increbrescere, vela magister
Expandi in ventum citò jussit: & ipse virentem
Leucosiam contrà proram temone tetendit.
Intereà fessi placidam per transtra quietem
Carpebant sparsi nautæ: vigil ipse magister
Nocturnas agit excubias; Nam cura salutis
Cui commissa hominum, & vitæ spes dirigit unus,
Non decet in dubiis concedere lumina somno:
Semper & in dubiis agitur, cùm fluctibus imus.
Jam 1 Silari, Zephyris spirantibus, ora legebat
Lembus, ubi multus gelido de flumine ventus
Sub noctem spirat, magna cùm voce Melanthus
Conclamat. Socii, ò vos hìc, velumque, rudentesq.
Arripite: hic locus est (nec me sententia fallit,
Atque acti cursus, servataque sydera cœlo)
Creber ubi surgit Silari de flumine ventus.
Hæc ubi dicta: gravi increbrescere murmure ventus
Incœpit. nautæ surgunt clamore vocati:
Arripiunt, solvuntque citi, laxantque rudentes.
Ceu cùm sub noctem specula conclamat ab alta
Custos arma vocans, dum primùm conspicit hostem
Mœnibus instantem, vallo & propiora tenentem.
Extemplo comissa quibus custodia turris,
Arma citi rapiunt, stipati & mœnia complent.
Sic vigilem te, nauta, velim dum noctis in umbra
Puppibus ora legis fluviorum, aut concava vallis,
Quà subita in velum descendit fortior aura,
Quæ, nisi confestim velo des pronus habenam,
Invertet latus, & navis ruet acta sub æquor.
Vidi ego, Tyrrhenis quà se vagus inserit undis,
Et molles viridi convestit gramine ripas
Ocinarus, cœcæ noctis periisse sub umbra
Egregium forma juvenem, quo pulchrior alter
Non fuit, atque atavis, opibusque potentior alter:
Et gratus Musis, & Phœbo gratior ipsi.
Hic puer in sylvis primos transegerat annos

1 *Fluvius Picentinorum (Selo) ab insulis distinc, in hunc se exonerat Tanager, cuius meminit Virgilius.*

Agreſtes inter divas,& Oreadas inter.
Hic modò per nemorum ſaltus,& confraga vallis
Veloces crebris agitabat curſibus apros;
Et modò per colles,ſylvoſaque culmina damas;
Atque agilis curſu fuit,indomituſque labore;
Acer equis: & ſæpè puer campeſtria circùm
Exercebat equos,pictiſque ardebat in armis.
Illum & Hamadryades ſylvis,& Oreades illum
Montibus, & comitem vitreis in fontibus illum
Najades optavere, & dilexere puellæ.
At puer infelix cùm jam pubeſcere cœpit
Major,& ingentes animos,& grandia facta
Concepit, jam laudis amans,læta otia ruris,
Et nemora alta Jovis liquit,ſaltuſque beatos:
Atque deas ſprevit nemorum, ruriſque puellas.
Felix ille deas ſi non ſpreviſſet agreſtes;
Nam non irato ſenſiſſet numine Divos.
Ergo ubi tranquillo ſub ſydere navigat æquor,
Ac deſes clavo ſedet,incautuſque magiſter,
Ocinari 1 demiſſus adeſt de flumine ventus,
Obvertitque ratem.proh Numina! mergitur undis
Infelix puer,& fato decedit acerbo.
Illum ipſi fluctus: illum vaga cærula flerunt;
Et Thetis, & Doris,cunctæ & flevere puellæ
Nereides; gemituſque cavo Deus edidit antro
Ocinarus,Maneſque etiam ingemuere 2 Ligeæ.
Hìc neque tranſierim,quod non leviore notabis
Cura.Sæpe,cavis ſpirare è vallibus,aura,
Aut quam vicino deſcendere ducis ab amne,
Aut venit Illyricis è montibus,aut flat Eoo.
Quam tempeſtivè niſi tu deprenderis, illa
Paulatim in pelagus puppim propellet apertum,
Ut detur mox nulla tibi remeare poteſtas
In terram,quamquis frangatur remus in unda.
Sic olim medio periiſſem gurgite merſus,
Ni cautus ſenior dixiſſet nauta magiſtro:

Voſ-

1 *Fluvius Brutiorum,qui propè Terinam interfluit,vulgò* (Savuto.)
2 *Altera ex Sirenibus,quæ in Italiam devecta ex Græcia fuere (tertia Parthenope eſt) quæ ad Ocinarum obiit, & ſepulta eſt in inſula ad fluvii oſtia ſita,dicta Terinæus ſcopulus* (Pittura della nave.)

(Vosque senes semper faciles audite, magistri)
Quid tardamus adhuc nos ò. lege vela, magister.
Non hæc è fluvio ruit aura. aut Eurus ab Ortu
Vela implet veniens, aut Hellespontius hic est.
Nonne vides, ut crebra micent vaga sydera cœlo?
Montibus, & summis strepitu nemora alta canoro
Quassa gemant, mediasque lacessant cęrula cautes?
(Quæ venti spirantis erunt tibi signa, magister)
Hæc ille. & velum collegimus ilicet: Euroque
Obluctare vnà nautæ cœpere lacertis.
Et multo tandem conatu, & tempore longo
Vix notam attigimus vicini litoris oram.
At nos intereà ventus provexerat altos
Trans Silari lucos, & odora rosaria Pæsti,
Cùm matutino surgente à gurgite Phębo,
Leucosiam spectamus; & alta cacumina longè
Alburni 1 apparent croceis ardentia flammis.
Hìc ventus velo immoritur: mora nulla, juventus
Vela legit: muto luctantur gurgite tonsæ.
Proxima Leucosiæ transmittitur ora phaselo:
Lucanumque solum legimus, collésque Velinos;
Hinc cautes, Palinure, tuas, portusque repostos;
Velocique fuga tractavimus ardua montis:
Et vix prærupto projecta è culmine saxa
Fugimus. Hìc senior specula 2 Palinurus ab alta
Saxa manu jacit implacabilis. æquora longè
Puppe pete, & læva scopulos fuge, nauta, rigentes,
Ne te scruposo petat ille à vertice saxis.
At legere alta velis si duri culmina montis,
Redde seni naulum, & supplex venerare magistrum.
Sed jam prærupti superato vertice montis
Cùm plausu, fremituque. sinistras rector ad undas
Circumflectit iter, vicinaque litora cursu
Puppe petit. (melior quoniam pars acta diei)
Tunc lembo egredior primus, sociique sequuntur
Omnes florentes ætate, atque artibus omnes
Ingenuis: grati Phœbo, gratique Camænis.
Mox unà ad fontem contendimus. Est specus altum

1 *Mons inter Silarum, & Tanagrum, vulgò* (Monte di Postiglione.)
2 *Prominens in mari mons à Palinuro sic appellatus.*

Scruposa sub rupe patens, cui myrtea sylva
Desuper incumbit: medio de pumice manat
Mollis aqua, & nitidos inter fluit unda lapillos.
Hìc hilares cuncti in molli discumbimus herba;
Et mensam tenui cultu, dapibusque paramus
Litoreis. primùm erumpentem flore novello
Cauliculum pingui succo, lardoque vetusto,
Et tenera elixum vitula libamus, & inde
Ingentem pipere, & conditum melle caponem
Quem tenui Cerere incrustaverat ante Britannus
Pistor, odorato perfundens nectare crustas.
Hinc geminos barba mullos, ostroque nitentes,
Et rutilam auratam, & phycidem, sargumque salignis
Assatum verubus, quos tunc de gurgite nostri
Captarant juvenes, pelago dum retia mittunt.
Sed nativus adhuc color assis, & sua forma,
Atque odor halabat scopulorum dulcis, ut ipsis
Dixisses etiam spirare in lancibus illos.
Inde pyrum læti, mitemque comedimus uvam.
Sed largis sæpè in pateris festi inter edendum
Campanum dulci Baccho libamus honorem.
Hinc omnes, postquam, mensæque, epulæque remotæ,
Fronde super viridi, & sub tegmine rupis opaco
Sternimur, & placida curamus membra quiete.
Mox brevis ut membris sopor insitus, ilicet omnes
Surgimus, & celerem conscendimus inde phaselum.
Proxima Lucanæ perstringit palmula terræ
Litora: Proiectas cautes, scopulosque sonantes
Radimus, & 1 Melphis transmittimus ora fluentis.
Jamque humiles subeunt medias 2 Oenotrides undas,
Et sensim retrò fugiens Palinurus opaco
Vertice decedit: collesque, urbesque propinquæ
Prætereunt, celerique fugit vaga scena theatro.
Remigio intereà provecti 3 cærula Laï
Intramus: mutis torpebat fluctibus æquor,
Et longè vix saxa, freto refluente, sonabant. Er-

1 *Fluvius Lucanorum inter Palinurum, & Buxentum, accolis etiam nunc* (Melfa, & Melpa) *dicitur.* 2 *Insulæ duæ Pontia, & Iscia ad ostia Haletis, vulgò* (Halento, ò Fiume di Pisciotta) *est autem* (Pisciotta) *antiqua Velia, quæ & Elea dicta est. Patria Parmenidis, & Zenonis Pythagoreorum.* 3 *Talaus sinus* (Golfo di Policastro.)

Ergo altas violamus aquas, & remige multo
Æquora Buxenti præter sinuosa volamus.
At tibi quid, Palinure, cava si ventus ab ora
In proram gelidis descendat plurimus auris,
Non ego præteream tacitus. Resonantia propter
Litora sub colles, umbrosaque culmina sylvis
Stringe oram remis, & nisu flamina vince;
Subter enim colles crebrescit mitior aura.
Sed durare opus est ventum, multoque labore
Est tibi cærulea lentandus remus in unda.
At si succrescat violento murmure, retrò
Flecte viam velis, rapidoque obsistere vento
Ne certes; labor incassum cadet omnis, & ipsa
Nequicquam remo insudat generosa juventus.
Ergo tibi primùm cura majore notandum,
Si levis aura sinu submurmuret, an vada surgant
Spumea, & alati discindant aëra venti.
Quippè quies pelagi sæpe est tranquilla per oram,
Flamina ventorum quando latè acriùs altum
Invertunt violenta sinum, tolluntque sub astra.
Hoc quibus, & certis valeas cognoscere signis,
Accipe. Si nimio scintillent lumine stellæ,
Ventosæque alto densentur vertice nubes,
Aut penitùs summo crebrescant murmura ponto,
Ne credas, Palinure, mari, cœloque sereno;
Nanque sinu in medio strepit aura, & cærula spumant.
Sed me jam raucus venientis sibilus auræ,
Incœptique vocant per opaca silentia cursus.
Sylvarum, cœlique decus Latonia Virgo
Assurgens nivea lustrabat lampade terras,
Confestim gelidæ vicinis collibus auræ
Descendunt, velumque vocant: dant carbasa nautæ;
Implet & aura sinus: fertur cita gurgite puppis.
Jam retrò viridem gemmato in vertice Aitam
Liquimus, & clari pariter monumenta 1 Draconis.
Hinc 2 Talaï fontes, & aprico in colle 3 Carillas.
Muscosamque 4 Adamanta lego 5 Blandamq; virentem,
Plu-

1 *Sacellum unius ex sociis Ulyssis.* 2 *Idem ac Laïis* (Laiño)| 3 (Cirella) *ex qua latissima deferuntur vina.* 4 (Diamante) 5 (Belvedere) *ex qua optima provenit uva passa: perq; omnem Europam devehitur.*

Plurima lætus ubi sua munera jactat Jacchus.
Inde 1 urbem impostam scopuloso in vertice saxi,
Citria cui nomen fecere, atque ære potentem
Prætereo 2 Temesam, & delubrum in colle 3 Politæ.
Fortior hic ventus spirare è vallibus altis
Incipit, & scissi spuma incandescere fluctus.
Nos tunc in lævam jussit succedere rector,
Quà ventus pulsabat aquas: sic pondere justo
Stat ratis obliqua, & facilis freta cærula sulcat.
Sic ego per dubias errare frequentiùs undas
Optarem, obliquas auras optare, magistri.
Rectum carpit iter obliqua per æquora puppis.
Nam cùm postico descendit murmure ventus,
Et librata maris diffindit marmora pinus,
Improvisa latus vertit sæpe aura sub undas.
Tunc vigil in puppi retinacula curva gubernet
Rector, & intortos pertractet nauta rudentes.
Sed jam purpureos currus Aurora vehebat,
Cùm tandem Patici ventus nos vexit ad oras.
Hic fidos noto complexi litore amicos,
Numina magna loci proni veneramur, & indè
Digredior. Celsi legimus vada salsa 4 Lyciti,
Et gelidum retrò puppi tranavimus 5 amnem.
Hinc altis imposta jugis 6 Nepetia surgit,
Quondam Nympha maris, quæ Najados amne secuta
Infelix periit, Satyros dum dia petulcos,
Lascivumque fugit Panem: fluvioque sepulta est.
Nunc urbs antiquæ servat cognomina Nymphæ,
Vati dulce solum: primos hic ille sub annos
Excoluit Musas, tenerosque instruxit ephebos.
Apricos læto colles clamore saluto:
Ingeminant nautæ plausus: ceu gurgite ab alto
Cùm Solem aspiciunt venientem lumine puro
Vocales modulantur aves. longè assonat Echo:

Plau-

1 (Cetraro) 2 (Torre loppa) *vetustissimum oppidum ex quo optimum as, ut habet Homerus.* 3 *Unius ex sociis Ulyssis.*

4 *Maritimum in colle oppidum* (S. Lucito) 5 *Fluvius, & oppidum* (Fiume freddo) 6 *Quæ & Clampetia, vetustissimum, ac nobile oppidum in colle situm ad Olivæ fluvii ripas, incolæ* (Catocastro) *vocant, eo quod subter castrum, quod urbi imminet, interfluat, urbs* (Amantea) *vulgò appellatur.*

Plausuque assurgunt valles, collesque supini.
Hinc viridem 1 Linum, & 2 Tyllesia saxa relinquo,
Et Baccho lætam gemmato in colle 3 Terinam:
Ostiaque Ocinari legimus, tumulumque Ligeæ.
Hinc & vitiferos colles, & rura 4 Lame ti,
Angitulæque 5 cito cursu vada flava secamus.
Mox 6 Laërtiadæ speculam superamus Ulyssis,
Dives ubi quondam turritis mœnibus 7 Hippo,
Quam fortes coluere Locri: nunc tota ruinis
Mersa jacet, congesta jacent simul horrida saxa.
Fata urbes, & regna trahunt: sub mole caduca
Quid mirum miseri si Fatis ducimur ipsi.
 Prona coloratos jam lux vergebat ad Indos,
Cùm subitis tegitur densatis nubibus aër,
Atque imo sensim è fundo maria atra tumescunt:
Igneus ipse etiam flagrabat proximus alto
Sol pelago, instantis certissima signa procellæ,
Quo visu puppim detorquet rector ad oram,
Proxima quæ tuta nobis statione patebat.
Agmine remorum celeri freta turgida verrunt,
Solicitique fugam capiunt ad litora nautæ.
Ut, cùm terribilem descendere monte leonem
Aspexere, fugam arripiunt per rura, coloni:
Et sua vix summo vestigia pulvere ponunt.
Alipedes facit ipse timor: nec currere cessant,
Ni jam securi procul evasere periclum.
 Seriùs hesterno postquam de fluctibus ortu
Emersit veniens attrito Delia cornu,
Surgere nec ventos, discludi aut nubila cœlo

As-

1 *Promontorium ad Olivam amnem* (Camolo). 2 *Promontorium alterum, in quo urbs, & sylva eiusdem nominis* (Capo di Corica) *Calabri vocant.* 3 *Antiquum oppidum, cuius laudatissima sunt vina; est autem in amœnissimo colle vitibus consito extructum* (Nocera di Calabria.) 4 *Fluvius, vernaculo sermone* (l'Amato) *est & promontorium Lametes, vulgo* (Capo Suvaro) *inter promontorium, & fluvium oppidum est Lametus, sive Lametia à fluvio dictum* (Santa Eufemia) *Hac autem urbs tota penitùs absorpta est in ultimo Calabriæ terræmotu. à prædicto fluvio appellatur ingens sinus Lametinus.* (Golfo di S.Eufemia.) 5 (Angitola) *fluvius.* 6 *Par a insula contra Vibonem.* 7 *Sive Hipponium à Locris conditam: Romani Vibonem Valentiam appellarunt* (Monteleone.)

Aspicimus: pendent nubes: silet æquor, & altum
Sylvani nemus, & cœlo intempesta ruit nox.
Tunc rector pelago deduci è litore cymbam
Imperat: incipiunt nautæ parere parati.
Tunc sic ingressus: Non si mihi Juppiter ipse
Spondeat, hoc fluctus ausim percurrere cœlo.
Hic sinus infamis, refugisque exæstuat undis
Brettius 1, & duris densatur cautibus ora.
Prætereà (avertant destro Dii numine casum)
Si noctu ruat è cœlo sinè more procella,
Quantus erit sub nocte timor? majora pericla
Impendent noctu, & terrorem plurimus horror
Accumulat: pendent animi; & mens nescia nutat.
Quid facias, cursuque petas quæ litora, nescis.
Qualis ubi nemorum per inhospita lustra viator,
Cùm lunam obtexit nimbus, pluviæque refusæ
Descendere, viæ spatiis deprensus iniquis,
Quæ vitet prærupta; petat quæ tegmina nescit.
Rector ad hæc: cautum toties servata Melanthum
Sydera non fallent, nec quæ tot cursibus actis
Nota mihi, crevitque usu experientia longo.
Quot similes vidi noctes, quibus æquore vasto,
Inter & horrores, altæque silentia noctis
Erravi. Dedit ipsa vias audacia primùm:
Successu, tutas inde experientia fecit.
Ire igitur placeat: tutus, mihi crede, poeta,
Cursus erit. verùm si pigri hac nocte taberna
Brettiorum infami, tetroque manebimus antro,
Heu miseros! quot nigra dies domus ista tenebit.
Nam cùm Phœbus equos aget æthere, concita nimbis
Spectabis maria, & longùm durare procellas.
Crede seni, multi florent cui vertice cani.
His dictis commotus, iter per cærula carpo.
Tunc rector cymbam dat fluctibus: ilicet omnes
Ex acta in puppim conscendimus. haud mora, nautæ
Corripiunt mare soliciti: freta versa lacertis
Despumant: medio prætervolat æquore linter.
Ipse æstum fugiens clavum deflexit ad oram
Tri-

1 *Sive Brutius, qui à Brutio promontorio* (Capo Vaticano) *Scyllæum usque* (Sciglio) *extenditur* (Golfo di Gioja.)

Trinacriæ rector: mediusque silentibus umbris
Brettius ære sinus proscinditur. Acta phaselus
Jam propè Sicaniam nitidas radebat arenas,
Cautus ab excelsa tunc clamat puppe magister:
O, inhibete citi remos. mora nulla, juventus
Sistit iter remis, vertitque ad litora puppim.
Ipse mihi tunc rector ovans: Ars multa Melanthum,
Illum nec cœli experientia nota fefellit.
Hæc animis conde, ut venturos carmine nautas
Edoceas; (nostræ nam te fecere poëtam
Nereides, viridi velantes tempora myrto)
Cùm Sol Oceano demergitur, aut vaga Phœbe
Nocte intempesta tacitas agit æthere bigas
Exoriens, nec flare levi Notus incipit aura,
Nec mare solicitos urgere ad litora fluctus,
Tende iter in noctem: nullus ruet aëre nimbus.
At nunc in molli corpus sternamus arena:
Nec tentemus aquas cæca sub nocte Pelori.
Jam ferrugineos Aurora invexerat ortus,
Cùm tandem angusti spectamus claustra Pelori.
Arripiunt nautæ remos: pelagoque volamus.
At mihi cernenti Siculi miracula ponti,
Panditur insuetum scena in refluente theatrum:
Et majora quidem quàm quæ vulgaverat olim
Fama patrum. Freta cæca maris fervere videmus,
Et bullire salum, & latè incandescere spumis.
Fervidus incandet curvo velut humor aheno,
Cùm subter virgis stridet crepitantibus ignis.
Sed certis fervere locis vehementiùs æquor
Aspicio, longoque albescere cærula tractu.
At læves medio fluctus, tractimque fluentes
Ocyùs ire: ratemque simul trahere æquora cerno.
Obstupui primùm: mox explorare latentes
Aggredior caussas: quas & meminisse juvabit.
Hesperiæ finem juxtà, Siculumque Pelorum,
Quà modico terras æstu secat unda revulsas,
(Nam, si vera canunt, quondam fuit utraque tellus
Una, sed ingenti mox terræ concita motu
Dissiluit. vapor è gremio Telluris ad auras
Erumpens tantam potuit fecisse ruinam)

Itque,reditque mare,& Lunaribus æstuat horis.
Cùm Luna Oceano emergit,turgescere pontus
Incipit, & magna fertur vi percitus, ipsa
Ascendens quò Luna trahit; nam fluctibus ille,
Seu genius,seu dirus amor,vel concita vis est,
Ut Luna veniente fluant; refluantque vicissim,
Dum fugit. In pratis veluti flos roscidus ille,
Helio quem Graii Tropium cognomine dicunt,
Ut Solem mediis venientem aspexit ab undis,
Incipit inflecti in Solem, gyroque sequaci
Currentem cursu sequitur: mox inde reverti
Ut vidit,retrò devexo vertice cedit,
Orbibus assimilans Solaribus æmulus orbem.
Floribus ingenium est, virtutis & æmula virtus.
Ni veteres forsan Phœbi suspiret amores
Infelix Clytie,durumque sequatur amantem.
Fluctibus assurgens Phœbe vim concitat undis:
Agglomerantur aquæ paulatim; & gurgite pleno,
Jam mare turgescens ascendit ab usque Pachino:
Plemmyrium secat undosum,Tapsumque jacentem,
Flavaque prorumpens prætervolat ora Simethi.
Ast ubi Cyclopum scopulos,Acimque fluentem,
Præteriit,rapida vi fertur, & impete multo
Angusti saliens irrumpit claustra Pelori.
Hinc Scyllæa fluens per litora,perque 1 Metaurum,
Irruit in 2 portum,qui servat ab Hercule nomen:
Sed sensim fugiens æstus languescit aquarum.
At postquam medii circum jam Luna diei
Descendens secuit,confestim concita retrò
Vertuntur maria,& refuga Thetis ęstuat unda.
Cùm verò ad Manes descendit,cærula rursus
Ascendunt,refluuntque. hinc & conversa sub Ortum
Dum properat,posito subsidunt gurgitis æstu.
Verùm quà Siculum Tellus Rhegina Pelorum
Spectat,& hinc Cænys surgit,Neptunius illinc,

Est

1 *Geminus fluvius alter per Turianum*(Seminara) *fluit accolis dictus* (Fiume Marro)*alter per Medamam*(Rosarno)*& appellatur* (Mesuma, & Metrami) *in hoc, aiunt, se lavisse Orestem, & sanam iterum mentem accepisse*. 2. *Herculis portus,qui & Tropęa,sic vocatus, quia ubi ad illum provenit Siculi maris æstus,revertitur,nec ultrà excurrit.*

Eſt rapidus maris æſtus, & ocyùs unda recurſat.
Has inter terras ferveſcit gurgite paſſim,
Diverſiſque locis bullit maris unda tumeſcens.
Eſt & Trinacriæ propè litus in æquore vortex
Horrendus. Graii quondam dixere Charybdim
Nomine, Cariophyllum appellavere Sicani;
Quippe illum gyro florem maris unda quieti
Exprimit: undoſo cùm fervet gurgite Nereus,
In gyrum glomerantur aquæ; velut incita fertur
Axe ſuper longo rota mobilis, & citus orbis
Vertitur in medio, per vorticis ora rotantur
Veloces curſu fluctus: ruit unda ſub imum
Oceanum præceps, rapiturque voragine tetra.
Nam ſubtus terram, ut perhibent, Maneſq; profundos
Tenditur immenſus per concava ſaxa meatus.
Illum trans Libyæ fines erumpere fundo
Oceani dixere, viaſque ſecare latentes
Oceanum Eoum, fluctuſque haurire Sicanos.
Seu quoniam terræ cùm diſſiluere revulſæ,
Altus ad infernos vi per loca concava Manes
Latè aditus patuit circùm, multuſque dehiſcit.
Hinc æſtus pelagi, hinc immanis & illa Charybdis.
Cùm Notus, aut Euri furit ira, aut ſibilat atrox
Africus, horrendo implacabilis ore Charybdis
Æquor agit circùm, rapidoſque voragine fluctus
Sorbet, & eructans iterum jaculatur ad aſtra.
Pontus at immenſo jactatus turbine venti
Irruit, & crebros fert longè ad litora fluctus.
Verum ubi vorticibus venit jam proximus, intus
Præcipiti lapſu deſcendit, & omnia circùm
Sorbet agens: veluti montano à vertice torrens
Veloci veniens devexa per avia curſu,
Obvius ut vaſto occurrit Telluris hiatu,
Mergitur, & præceps Manes ruit actus ad imos
Cum ſonitu, lateque ſtrepunt per confraga fluctus.
Si tibi chara ſalus, rapidam fuge, nauta, Charybdim;
Nam ſi ſublapſus venies vbi vortice fervent
Æquora, nulla tibi dabitur fuga, nulla ſalutis
Spes ultrà: abreptam vortex trahet ilicet alnum.
Vidi ego (Dii Superi nautis arcete periclum)

Hi-

Hisce oculis,inquam,torrentia flumina vidi,
Et monſtrum horrendum Sicula ſub rupe Charybdim
Ore dehiſcentem,fluctuſque ſub ima trahentem.
  At latus Italiæ dextrum,maris horrida virgo
Scylla tenet, canibuſque latrat ſuccincta marinis.
Litore denſantur cautes,peniiùſque cavernis
Unda fremit,vocem ſævorum imitata luporum.
Cùm pelago jactantur aquæ,tu cautus in altum
Carpe fugam: nam Scylla ſinu complexa profundo
Diſcerpet,monſtriſque dabit tua membra marinis.
  Præterea,mare dum refluit Sicana ſecundùm
Litora,præcipiti curſu tunc ſcandit ad oras
Italiæ pronum,ferturque rapacibus undis.
Eſt & Rhegino prætenta in litore villa
Nacaris,1 antiquo Nymphæ de nomine dicta,
Læta ſitu aprico,& pulchris ſpatioſa viretis,
Mollemq; ad Zephyrum,& Solem converſa cadentem:
Palladio è ludo quà feſſi ſæpe ſolemus
Quærere ſeceſſum Muſis, atque otia læta.
Hinc æſtus molitur aquæ primordia curſus,
Et Mamertini contendit in oſtia portus:
Ut venit, alliſus retrò ruit inde rapaci
Torrente,& medio deſpumant gurgite ſulci.
Alter at intereà per litora profluit æſtus
In Cænym; hinc lævam tendit, lituſque Sicanum.
Cùm fluit unda,brevis pelago via:nullus & alnos
Pontivagas agitare labor: cita cærula puppes
Ipſa ferunt;non remo opus eſt, non flamine venti.
Qui viridem Cænym,ſpatioſaque rura Salicti,
Et Scyllæa colunt qui litora,lintre cavata
Trinacriam nullis pulſantibus æquora remis,
Deſcendente mari, veniunt,redeuntque retrorſum,
Dum ſalit: imbelles pueri,innuptæque puellæ
Veloces agitant cymbas,fugiuntque per undas.
Non vada,nec rapidos formidant gurgitis æſtus.
Aſpera quæque dies,longuſque emolliit uſus.
At ſi cùm refluit maris æſtus,& unda recurſat,
Obvius ire velis,fruſtra conabere tonſis,
Incaſſumque Noti deſcendent puppe ſecundi.

Sæ-

---

1 *Suburbanum vus Collegii Rhegini* (Nacareni) *vulgus vocat*.

Sæpè rates medio hærentes in gurgite vidi,
Cùm venti velum inflarent: velut aspera saxis
Stat rupes immota mari, ventosque lacessit:
Ceu stetit extemplo mediis in fluctibus alnus,
Cùm trabibus subter curvis Echeneïs adhæsit.
Si fortè in rapidos spumosi gurgitis æstus
Turritæ inciderint naves, tunc ære canoro
Dant longè signum: Scyllæo ab litore rector
Accitus venit extemplo, immotasque carinas
Vorticibus trahit è mediis, pulsatque periclum:
Multo illum nautæ servati munere donant.
Non secus è patria veniunt Tellure Britanni:
Æstus ut Oceani refluit, dant puppibus undas,
Descenduntque mari refugo: mox concita retrò
Ut saliunt maria, è puppi demittitur alto
Anchora, & in medio feriati gurgite sidunt.
Rursus & ex imo deducitur anchora fundo,
Cùm refugit, longèque petunt sine remige Belgas.
Tempestate illa, Zanclen qua Gallus habebat,
Sicaniamque omnem bello vertebat opimam,
Cænyos aprici memini me litore curvo
Allobrogem vidisse virum, cui nomen Iopas.
Hunc rigidi falsa sub proditione Sicani
Insontem ficto indicio: quia scilicet igni
Aggressus totam clam noctu incendere classem,
Atque urbem simul, atque omnem subvertere gentem,
Damnavere neci, mortemque inferre parabant.
Ille ubi cognovit se certæ occumbere morti,
Incepit versare modum, quo tristia Fata,
Et necis infandæ sortem pulsaret iniquam.
Moliturque fugam (justis Deus adfuit ausis)
Cùm prima ex alto rueret nox humida cœlo,
In mare se nudum demittit, & æquore nando
Incipit Italiam celeri contendere cursu.
At miser hàc, illàc quà gurgitis ipse trahebat
Æstus, oberravit dubius, vitæque, viæque:
Cùm tandem (insontes cœlo pia Numina spectant)
Cænyos undosas venit jactatus ad oras
Semianimis, gelidoque jacebat litore nudus.
Fortè pererrabat per proxima litora Tarchon,

Excubias qui forte datæ tunc noctis habebat;
Hic ubi conspexit Lunæ sub luce maligna
Advenisse virum in litus per cærula nando,
Fit propior misero,& novitatis imagine captus,
Dicere qui sit,quidve agitet, quo sanguine cretus
Hortatur, dextramque viro dat pignus amoris.
Ille algore rigens vix hæc dedit ore trementi;
Gallus [7] ego, Siculos,invisaque litora fugi:
At tu si qua animo pietas,si tangeris & tot
Ærumnis,mea membra fove.nec plura profatus,
His dictis,Fatoque viri commotus acerbo
Magnanimus Tarchon,gelido de litore nudum
Sustulit, & lætus cervici imponit inertem.
Ut vicina subit sociorum castra, rigentes
Ignibus admovit sublati militis artus.
Hic, ubi vitali recreatus membra calore,
Et solitæ vires animo redierę, profatur:
Et caussas omnes referens ab origine dicit.
Hic mihi, vectus equo dum florea rura Salicti
Propter aquas,jubare exorto,litusque pererro,
Hæc dedit: explevitque animum novitatis amantem,
Me primùm pelagus cœca sub nocte natantem
Trinactiæ ad litus, quà fluctuat unda Pelori,
Egit: & hinc refluens retrò maris æstus ad oram
Italiæ vectavit,aquis ducentibus ipsis,
Hìc me conantem vicina tenere natatu
Litora transversùm veniens maris æstus ab acta
Impulit, & Siculas iterum perduxit in oras.
Hinc,cùm jam portum,desertaque claustra subirem,
(Seu Divûm pietas fuit illa,& credere par est;
Seu sic nostra tulit Fortuna,aut gurgitis æstus)
Descendens pelagus rapuit,duxitque,benignus
Quà me semianimem accepit de litore Tarchon.
Sed quod tunc animo mirum, indictumq; putabam,
Accipe. Triginta conspexi in fluctibus æstus
Fervere, & totidem rapidis torrentibus æquor
Defluere, Herculeo dum currit ab usque recessu.

Qua-

---

7 *Accidit audacissimũ istuc transfuga factum hyeme nocte rigidissima, ut instar portenti visum sit. illum pluribus aureis donatum ad suos remisit* Theodorus Comes Barbovius.

Qualis per campum multis delabitur amnis
Auctus aquis, cursuque fluit devexus in æquor.
Alter & in Boream currebat, & alter in Austrum:
Egelidis erat alter aquis; sed fervidus alter
Amnis erat: vix nudus aquas tolerare rigentes,
Vix calidas recreatus aquas perferre valebam.
Mira quidem, sed vera: malisque exercitus ista
Ipse meis vidi: & doctum experientia fecit.
Intereà canos septeno impulsa phaselus
Remige sulcabat fluctus Rhegina secundùm
Litora: pulchra modis cùm se 1 spectacula miris
In pelagi medio nobis visenda dedere.
Invenient vix dicta fidem: majora Sicano
Occuluit Natura freto miracula rerum,
Quàm veniunt alto glomerati ad litora fluctus.
Illa sed ardemus narrare, & dicere caussas.
Principiò tenui crispantur cærula vento,
Postquam multa quies risit tranquilla per alta:
Hinc miranda vago pandit se scena theatro,
Et gratus mentem stupor occupat. æquore centum
Arboribus latè densis frondescere sylvas
Montibus in summis, & per florentia rura
Innumeros errare greges, errare capellas:
Pastores & mille greges post ire sequaces
Aspicio, & tenui deducere carmen avena.
Parte alia centum juvenes percurrere sylvas,
Atque altos video montes, avidisque Molossis
Umbrosos nemorum latè circumdare saltus,
Venatuque feras agere, & vibrare sagittas
Ex arcu, & leporem, & timidam transfigere damam.
Flumina & ex altis devolvere rupibus undas
Electro similes, viridique crepidine ripas
Floribus intextas hyali splendere colore,

1 *Mirabile hoc refractæ post repercussionem lucis spectrum (Non enim in Athanasii Kircherii sententiam eo, qui nescio ex quibus sulphureis halitibus, lapillisque in Mamertini freti fundo relucentibus evenire id putat) Rhegini patrio sermone* (la Fata Morgana) *appellant. Est autem adeò mirum Naturæ phasma, ut vix fidem inveniret, ni tot essent oculati testes, quot sunt ferè Rhegii incolæ. Contingit autem æstate, vel autumno, cùm post summam malaciam leviter undæ crispari incipiunt.*

Attalico veluti variata tapetia luxu;
Aut quæ divisi texunt aulæa Britanni.
Unum ego sed pulchrum visu, mirumque putabam:
Cærulei passim montes, auroque nitebant;
Et fulvæ pariter sylvæ, saltusque, feræque,
Et venatorum croceis lita corpora guttis.
Innocuis longè ardebant trepida arva favillis:
Vernabant nemora, & sata rura rubentia flammis.
Ut cùm purpureus mediis in nubibus arcus
Emicat, & centum trahit alto à Sole colores.
Pastores, mixtimque greges in collibus aureis
Errabant, rutiloque ardebat Tityrus auro:
Aurea & auratæ tondebant prata capellæ:
Et fulvæ Serum referebant vellera lanæ.
Alta coloratis fulgebat frondibus arbos:
Fulgebant nova poma, novisque coloribus arva.
Quales Halcyonum Eois in finibus horti,
Hesperidumque velut trans longè Atlanta reposti;
Qui (si vera sacri cecinerunt carmine vates)
Purpureis ardent flammis, auroque nitescunt.
Cæruleis passim intermixta coloribus arva
Culta micant, virides truncis imitata smaragdos:
Aurea poma rubent: sed flos argenteus exit.
Hæc dum prospicio; pendentes aëre sylvæ,
Atq; feræ, atq; homines, atq; aurea flumina, & arva,
Ut venit levis aura, mari non amplius alto
Visa mihi, & dicto citiùs fugere sub auras.
At facies nova sese oculis tulit obvia nostris.
Alta velut versis discessit frontibus olim
Scena theatrali circo, no[illegible] visa repentè,
Et miranda quidem pulchris spectacula rebus.
Pensile conspectum suprà mare; & æquore fluctus
Purpureos pendere procul de puppe videbam;
Curvaque depicto protendi litora gyro.
Ad cautes fulvum spargebant cærula rorem
Allisa, & fulvo splendebant murice cautes.
Mille rates vitreis errabant fluctibus, auro
Ardentes: varioque interdistincta colore
Roboraque, tabulæque cavæ, remique nitebant.
Ex auro mali speculari vertice in auras

Sur-

Surgebant; pictis & per carchesia signis
Undabant vexilla; velut tenuissima tela
Vellere Seriadum intertexta,& murice tincta.
Candida vela;notis sed per confinia rubris
Texta videbantur,pictisque undantia villis:
Et villi multa saturi Sidone rubebant.
Mille Phari nivea ex crystallo, ostroque nitentes
Per puppes rutilo cælaras desuper auro,
Sole repercusso radiabant undique circùm:
Sol velut ipse nitens medio splendescit Olympo.
Parte alia magno circùm curvata theatro
Urbs augusta polo tollebat mœnia,& altis
Circuitu longo surgebant molibus ædes.
Mille coronato spatiosa palatia circo
Cæruleis depicta notis, mixroque smaragdo,
Et minio ardebant, rutilæque simillima flammæ,
Alta videbantur succendi culmina,& omnes
Igne domos flagrare: coloribus & lita centum
Tecta coruscabant, gemmisque urbs tota nitebat.
Undantes vidi fontes vibrare favillas,
Et liquidum argentum: vibrata canalibus unda
Purior electro,mixrimque argentea guttas,
Et croceas fundebat aquas: pictoque sub arcu
Curvata in varios sparsim distincta colores
Se pulchram visu præbebat: ut Iris aquosas
Per nubes nitida cingit ferrugine cœlum.
Ingens turba virùm per compita,perque plateas
Errabant,quos picta humeros nova purpura,fulvique
Auratos petasi crines, mitræque tegebant.
Et currus auro insignes, ostroque nitebant:
Ardebant & equi flammis,fulgentiaque auro
Mandebant fræna, & nitidum simul ungula campum
Pulsabat nirida,& flammis auriga rubebat.
Quales Solis equi,cùm primo oriente resurgunt
Oceano ardentes auro,& fræna aurea mandunt.
Hìc ubi jam cœpit venti increbrescere murmur,
Extemplò dispersa leves abiere per auras.
(Seu mihi visa mari fuerint miracula in alto,
Aut subter pelagus,sive aëre pendula summo)
Nam breve(proh dolor!) effulsit decus,& vaga lucis

Pompa mihi visa,& levium spectacula rerum.
At mihi rimanti caussas,sententia menti
Hæc potior visa est: Sicana scilicet ora
Luce repercussos Rhegina in litora longè;
Inque levi primùm crispatos flamine fluctus,
Nativa immitti radios sub imagine rerum;
Hinc quicquid medio natat æquore, quicquid apricis
Collibus adverso frondescit litore,& ipsam
Ingentem procul apparere à vertice falcem
Saturni,& magno curvata palatia circo.
Verùm crispatis quia,lenè afflantibus auris,
Fluctibus incursant radii latera inter aquosa,
In diversa ruunt diffracti;hinc gurgite in alto
Millenæ rerum species visuntur,& igne
Ardere,& vario mixtim fulgere colore.
Ceu cùm luminibus nitidissima lumine vitra
Obiicimus polyedra (vocant sic nomine docti
Grajugenæ) variata modis spectacula miris
Ilicet aspicimus. vario depicta colore
Apparent quæcunque oculis sunt obvia nostris.
In diversa ruens nam lux pellucida vitri
Per latera in varios miscet se docta colores,
Pubentes imitata rosas,casiamque rubentem,
Narcissumque,crocumque,& vivaces amaranthos;
Purpureos & picta refert Thaumantidis arcus,
Atque ostrum,atque aurum,radiisq; rubentibus astra,
Et centum geminas pulchra sub imagine formas.
Sed Rhegina vaga jam ventum ad litora puppi,
Accipiunt ubi me socii,atque in tecta reducunt.
Hi læti propter felicia litora cursus,
Et nobis via per dubios tutissima fluctus.
Sic ego longinqui lustrarem regna Canopi,
Et Tartessiacas irem securus ad oras,
Si celeres mihi Parthenope daret alma phaselos;
Mitteret & fortes juvenes,rectore Melantho.
Sed me jam,trepidis turbato in gurgite rebus,
Cura vocat,pectusque premit fragor altus aquarum,
Atque truci veniunt superandi turbine venti.

LIBRI QUINTI
FINIS.

NAU-

NAUTICORUM

LIBER VI.

Nunc age, turbati quæ prima pericula ponti
Exuperanda tibi, & solertia quanta adhibenda
Ventorum adversus rabiem, fluctusq; sonantes;
Nec non & quæ cura truces defendere Syrtes
Puppibus, & longè scopulos transmittere acutos,
Atque æstus vitare, sinusque inquirere, dicam.
Tu magni regina maris, Iessæa Virgo;
Dextra veni, trepidisque præi tu, diva, carinis:
Tu vastas aperi Syrtes, & marmora placa:
Collectasque fuga nubes, cœlumque serena.
Inprimis ea cura animo tibi, nauta, recurset,
Pendentes dubio in cœlo vitare procellas.
Ergo ubi jam longo nigrescere cærula tractu
Aspicies, montesque atras obtexere nubes;
Vel nigrum Aurora latè transcurrere nimbum,
Flecte iter in portus, & proxima litora cursu
Tuta pete, atque moras omnes celerare memento.
Ut cùm sublimi spectavit vertice pastor
Ingratam pecori descendere rupe procellam,
Ac penitus sylvas reboare procacibus Austris,
Lanigerum vocat ore pecus: sparsumque repentè
Colligit, & tutis pressans agit agmina caulis.
Verùm si subito incumbent stridore procellæ,
Et loca tuta fugâ, & portus penetrare negatur,
Tunc opus est arte, & magnis tunc viribus usus.
Ac velut armatus vallo cùm se intulit hostis,
Dux ubi terribilem cristis, atque ære nitentem
Aptavit capiti galeam, & lateri addidit ensem,
Fertur in arma ferox, aciesque, & mœnia lustrat,
Fortibus imponit primæ tutamina portæ,

In muros alios, & propugnacula mittit.
Hos ignes jubet, & scopulos immittere vallo:
Hos tormenta: cavas alios explodere cannas:
Illos murorum subitas sarcire ruinas
Aggeribus plenis, lunataque cornua primis
Obiectare locis. intertitus ipse per omnes
It partes, dictisque animos incendit, & iras.
Haud secus & rector faciet, cùm turbine spectat
Densari cœlum, tollique à gurgite fluctus.
Impiger & ventis, & motis impiger undis
Obvius occurret. Subitis cùm casibus imus
Obvii, & impavida obiectamus fronte sinistris
Infractos animos, superatum ex parte periclum est.
Hos jubeat rigidos manibus versare rudentes
Solicitos, alios demittere carbasa summis
Cornibus, atque sinus auris prohibere tumentes,
Aut citò colligere, ardenti cùm turbine ventus
Descendit, rectorque jubet, cùmque ipsa petit res:
Demittant alii antennas: aliique coronis
Ut fidant; maloque alii, velisque ministrent:
Egerat hic fluctus, æquorque refundat in æquor:
Ipse sedens clavum turrita in puppe magister
Arte regat, clavoque maris spumantia frangat
Æquora: nunc rectum venientem à gurgite pontum,
Nunc verò obliquum accipiat, pulsetque ruentem.
Sic ad opus cuncti magnis conatibus unum
Intenti, rigidas superabunt arte procellas:
Urgebitque cavas assultibus irritus alnos
Nereus, & duro venientes turbine Cori.
Ergo ubi nautarum confestim munera quisque
Arripuit sua, turbatoque in gurgite venti
Ingeminant sese, magnum de vertice mali
Artemonem demitte, Notoque dolona furenti
Expande. at tibi nunc solertia multa adhibenda est,
Ne mora sit, fluctusque agitent sine pondere puppes.
Verùm si rauco succrescat murmure ventus,
Antennas demitte humiles à vertice summo:
Et velum in latus obliqua, madidosque rudentes
Contrahere hinc solers, hinc & laxare memento,
Languida sed rigidi cùm turbinis aura remittit
Pau-

Paulatim sese, celeres tunc brachia velis
Extemplo famuli intendant; iterumque repentè
Demittant, cùm vela, Noto redeunte, tumescunt.
Intereà (quæ cura tibi vel maxima semper,
Rector, erit) pictas media sub puppe tabellas
Consule, ventorumque ferentem nomina buxum.
Quære & qui ventus spiret; quò turbine ducat
Tempestas: quantùmque tuo de tramite Rhombus
In lævam, dextramque cadat: pariterq; necesse est
Deprensi erroris certas perquirere partes;
Quippè viam incertùm non per vada cœca secabis.
Nanque tibi si certa fuet plaga cognita cœli,
Et ventus simul, atque suis cum partibus error,
Certum iter institues: quin & freta dura trisulcis
Effugies saxis, pelagoque errabis aperto.
At quoniam crebrò se hàc, illàc concita fluctu
Versat, & in latus obliquat se plurima puppis,
Idcircò è medio pendebit Amalphica pyxis,
Libera ut in gyrum semper ruat incita cuspis.
At quanta in dubiis ars sit nunc rebus habenda,
Prosequar. In velum si dirus ab æquore turbo
Ocyùs irruerit, subitò det pronus habenas,
Et lævum, dextrumque pedem laxare minister
Conetur: diffusa cadet sic turbinis ira;
Ac velo cedente, perit: ceu cùm pila molle
Incidit in linum; vix impete pulsa retrorsùm
Exiliet: tenui in lino vis deperit omnis.
Impiger ipse etiam intorquens temone carinam
Ventorum infringet vires de puppe magister.
Sed quid si gemini diverso à cardine venti
Descendant, rapiantque leve in contraria velum,
Dicam equidem, Palinure: labor sed maximus ille est.
Parte ruens gemina geminùm pulsare periclum,
Hoc opus, hic labor est. altum tu deprime velum,
Ventorum cùm lucta mari fremit horrida vasto.
Nunc raucum accipias contractis cornibus Austrum,
Nunc Boream; sed fronte petas cave flaminis ictus;
Da latus: obliquus velo ruat impetus Austri.
Ceu gladiator, ubi incepit certare duello,
Atque hostem adversa venientem cuspide vidit,

Extemplo avertit pectus, rigidumque cruento
Hosti dat latus, atque eludit cuspidis ictum.
Si, cedente Noto, diras Aquilone procellas
Arctoæ mittent rupes, cave vela repentè
Obvertas: geminis primùm demitte ceruchis;
Inde dabis Boreæ venienti vela, magister.
Nam si continuò stridet cùm turbine ventus,
Cornua veligerarum obvertimus antennarum;
Prona dabit latus, & subter ruet æquora pinus.
Cura etiam, ne dira ruens vis ipsa procellæ
Obvertat velum. cùm videris aëre ventos
Adventare, citò conatu collige velum.
Tædia nec magni capiant te multa laboris;
Nanque optata salus multo speranda labore est.
Verùm si leni descendant flamine venti,
Haud veto; nam crebrò memini fecisse Thoantem.
Nec minor ille labor fluctus haurire refusos
Sentina ex humili, rimas laxare patentes
Plurima cùm cepit pelago concussa carina.
Sed quibus epotos valeas educere fluctus
Artibus, expediam; compertaque mira docebo.
In primis facili torno, duraque cavandus
Ex ulmo tibi modiolus, pedibusque carinam
Ter quinis super ascendat: sic antlia fluctus
Evomere alta potest, æquorque remittere in æquor.
Hinc septum in medio transversum impone canali
Ex ære, aut ligno è solido: sed valvula circo
Insit aperta: cuproque illi mox insuper adde;
Aut durum è corio tectum, clavoque refige,
Concludi ut pariter possit, pariterque recludi,
Sive aditus sit dandus aquæ, aut prohibedus ab illa est.
His actis, valido de robore necte canali
Embolum, & ære illum circùm vestire necesse est.
Æquè & modiolo insertus respondeat imo;
Ne quà per latera intromissus permeet aër.
Est cavus ipse etiam formandus & ante cylindrus:
Cui septum, & medio sit valvula: & insuper olli
E corio tegumen sit mobile, quo fluat unda
Intromissa tubo, & clauso, non refluat inde.
Ferrea firmandus manica mox embolus axi

Fer-

Ferreus, & solidis insit versatilis axis
Cardinibus super, ut possit cavus embolus altò
Nunc facili attolli nisu, rursusque deorsùm
Demitti, & potos sentina reddere fluctus.
At verò ut valeas axem versare rotundum,
Prælongam capulo virgam duro insere ferro.
Hæc fuerit constructa tibi cùm machina, ab ipsâ
Momento poteris fluctus haurire carina;
Nam si demittas virgam, tollasque vicissim,
Continuò exhaustum ex imo dabit antlia pontum.
Non hic Ortygii miranda inventa magistri
Prætercam, quibus ille olim de nave Sicani
Epotos potuit fontes haurire tyranni.
Faginus, & longâ tendatur mole cylindrus:
Cardine & in gemino, teretique volubilis ille
Nectitur obliquus, cui longum ex ære canalem
Inque elicis circùm formam, strictusque revolve.
Immergatur aquis pars ima: sed alta carinam,
Et tabulata super sese efferat: inde cylindrus
Assiduè contrà fluctus versetur in orbem.
Nanque imo quos haurit elix, alto evomet amnes.
Intereà famuli rimas opplere patentes
Soliciti certent, & stupea trudere ferro
Vincula, quà veniens fundit se plurimus imber.
Et super accensamque picem, ceramque tenacem
Effundant. Pelagi sed me fragor altus, & atrox
Ad majora vocat rauco stridore procella.
Ergo ubi tempestas vertit sinè more profundum,
Spumeum & elatis puppes mare contegit undis,
Tunc opus ingentes gazas, & inutile pondus
Altos proiicere in fluctus (potiatur & illis
Doris avara sinu in vasto, & Neptunus avarus:
Tu verò optatæ potiaris munere vitæ)
Tunc levis extemplo surget de gurgite puppis:
Et facilis vento adverso, pelagoque ruenti
Deluctare labor. nec te auri dira cupido
Alliciat, nectatque moras spes credula longas.
Chara magis sit vita tibi: præstantior omni
Illa auro, regumque opibus, sceptrisque superbis.
Quin, Fato variante, fluunt, refluuntque vicissim

Nescia stare loco mortalibus addita dona:
Si superest nobis animus, nec dextera cesset,
Quæ modò Fata ferunt, referent citò divite censu.
Prætereà si fortè rapax de vertice summo
Dejecit turbo malum, velumque per auras
Abripuit, vel dira Noto jactata feroci
Unda gubernaclum rapuit, sparsitque per æquor;
Tunc rector certet citus infrænare solutam
Immisso temone ratem; nam cætera pendent
Hoc uno: Ruptis periit ceu currus habenis;
Sic scisso temone ratis: retinacula puppi
Mittere cura olli sit prima, & maxima semper.
At fortes studeant nautæ sustollere malum;
Et prona in proram canentia carbasa pandant.
Nemo piger, vel lentus erit, timidusque periclo.
Casibus audaces nautas decet esse sinistris.
Frangimus audaces, timidi sed frangimur undis.
Ipse sed ante alios audacior ibit in omnes
Fortunæ casus rector, cui cætera curæ.
Qui non præque ferat demisso lumine vultum,
Pectore & ignavos animos, turpemque timorem.
Semper lætus erit, quicunque per æquora casus
Pendeat, & læto vultu spes ipse serenet.
Ac veluti Fortuna vices dum mutat iniqua,
Verso Marte, duces opus est prævertere Fata
Impavidè, & læta mentiri gaudia fronte:
Rectorem haud aliter cùm spes jam deperit omnis,
Naufragio pendente truci, simulare necesse est;
Nanque omnes uno pendent rectoris ab ore,
Illius inque oculos cuncti sua lumina figent:
Unus erit vitæ, & mortis simul auctor, & index.
Audebit si fronte fera occursare periclis;
Audebunt socii pariter; si fortiter ibit
In casus omnes; eadem in discrimina rerum
Illi etiam prompti venient: si lentus aget rem;
Viribus illi etiam languescent. Denique rector
Qualis erit, talem geret & se quisque minister.
Sic Surrentinum memini fecisse Thoantem,
Cùm lætam Ægyptum peterem, & felicia Nilo
Arva, per Ionii fugiebat marmora puppis,

Un-

Undique cùm cœlum spissæ texere tenebræ,
Eripuere diem, & nigra fluctibus incubuit nox.
Extemplo cecidit Boreas, atque alta quierunt
Æquora; nec lævis pelago submurmurat unda.
Mox sensim tolli,non dum spirantibus Austris,
Incipiunt fluctus, venturæ signa procellæ.
Tempestas sinè more ruet, si cærula nullo
Consurgunt jactante Noto. tunc ore profari
Cœpit puppe Thoas: Quoniam sæva imminet undis
Tempestas, totusque in nubem cogitur aër,
Colligite arma citi, solitasque intendite vires,
O socii, ventisque acres occurrite,& undis.
Hæc ille: & dicto citiùs generosa juventus
Armamenta capit, nervosque,& brachia tendit.
Protinùs effusis reboans ruit imbribus Auster,
Horrendique micant ignes,tonitruque tremiscunt
Subter aquæ, & scopuli, pulsataque litora longè.
Tunc nautæ in partes vertunt sese ocyùs omnes,
Invigilare malo intenti, & vitare periclum.
Demittunt subiti velum, tenduntque rudentes:
Et velis acres animis, manibusque ministrant
Unà omnes, nisu unanimi,& clamore secundo.
Horridus adverso cœli de cardine turbo
Improvisus adest, scissumque à vertice summo
Dejectat malum, nautæ tunc ilicet omnes
Arboris incumbunt lapsæ sarcire ruinam.
Erexere alium, parvumque dolona dedere.
Sed vento jactante fretum, jam gurgite cœco
Instar montis aquæ surgebant: undique circùm
Obruitur latus,& rimis ruit æquor apertis:
Sæva gubernaclum rapit unda,& vortice mergit.
Non animis fractus forti cum pube magister:
Ilicet immittunt curvæ retinacula puppi;
Quoque modo possunt venientia cærula pulsant.
Ast ubi diffindi trifidis latè aëra flammis,
Et sævire Notos, montesque attollere aquarum
Aspexit rector, collabi jam penitùs rem
Sensit: at audaci socios cum fronte serenus
Hortatur, conditque altum sub corde dolorem.
O mihi sorte dati,magnas nunc promite vires:
Nunc

Nunc animos, quibus alta olim Acroceraunia, & undis
Dispersas Cycladas, dirumque Capharea puppi
Legimus incolumes, Maleæque sequacibus undis,
Ægæoque mari, Siculisque erravimus oris:
Et duras toties hyemes, nimbosque sonantes
Vicimus, & mediis toties evasimus undis.
Non mala vos vincant: non hæc vos terreat atrox
Tempestas, socii: sumus iidem, & vivimus ipsi.
Audete, ò magni; Audendo sibi quisque facit spem.
Spem vultu simulans dedit hæc. tunc fortiter illi
Et superare Notum, & spumantem Nerea certant,
Ast ego naufragium quoniam impendere videbam,
Et jam sublapsis horrendo in turbine rebus,
Spem frustrà accendi, geminas ad sydera palmas
Intendo, & supplex humili clamore precando,
Talibus exorsus: Si quid peccavimus ipsi,
O Superi, & noxis sacras temeravimus aras,
Parcite: si qua polo pietas, & fluctibus artis
Eripite hanc animam. ò, dextram proferte, benigni
Cœlicolæ. at tu, SABERIDES, Deus æquoris, alto
Axe veni, ventosque fuga, & freta turgida placa.
Vix hæc: extemplo summis splendoribus æthra
Effulgere mihi visa, & nigra undique circùm
Nubila discludi, roseaque è nube refulgens
Est mihi SABERIDES spectatus in æquore, qualis
Alta peregrinus sulcabat marmora Nerei,
Aut pedes Eoo vestigia certa premebat.
Quo viso fugere Noti, fugere procellæ,
Et mare pacatum, & summo lux reddita cœlo,
Et data tunc vitæ nobis simul aurea lux est.
Olli tunc ego: Quis grates persolvere dignas,
Dive, tibi valeat tanto pro munere vitæ
Concessæ, quæ mersa mari periisset in alto,
Ni tempestatem pelago, ventosque fugasses.
Quicquid & ingeniû, & quicquid mea carmina possunt,
Cuncta tibi voveo: & te carmine, Dive, canendo
Implebo promissa memor. mihi fronte serena
Annuit ille; poloque volans sese intulit alto.
Ergo, tibi cùm nulla datur spes, & ferus Auster,
Et duræ superant animos, artemque procellæ,

Au-

Auxilio tunc, nauta, Deos clamore vocato;
Nam tibi contrà undas, tempestatesque sonantes,
Nil facilem præter lacrymam, & pia vota relictum est.
Ipse etiam navis rector, qui cuncta gubernat,
Concipiat pia vota: piis & munera Divis
Spondeat: Ipsi etiam placantur munere Divi.
Postquam vota Diis concepta, & crimina multis
Cum lacrymis, precibusque piis, Palinure, piasti,
Acrior ingeminet si ventus, & æquora surgant,
Te primùm ferro sublimi à vertice malum
Præcipio medium succidere ad usque trachelum;
Proiicere atque illum in fluctus: tibi cura sed illa,
Hinc ne fortè ruens socios, puppimque flagellet.
Mox si nec vento modus est, crescitque periclum,
A pterna totum celeri succide bipenni.
Funibus & duris clavus tibi puppe ligandus,
Ne transversa ferat maris unda: ratemque furenti
Da vento. docto quoniam spes nulla magistro,
Nulla arti superest: rapiunt quò turbine Cori,
Tendere opus, si fortè cadat Fortuna, vel ipsi
Supplicibus tandem placentur Numina votis.
Prætereà in pelago nimbis comprensus iniquis,
Angustis conclusa vadis loca, duraque saxis
Æquora, & horrendas longè fuge, navita, syrtes.
Nanque acti ventis cùm currimus æquor apertum,
Et si nimbiferi strepitent per marmora Cori,
Quoque modo licet, & ventos duramus, & undas.
Verùm si nautis errandi nulla potestas
Oceano datur, in scopulos, in saxa necesse est
Allidi puppem, aut siccis impingere arenis.
At procurva rates in litora si Notus egit,
Nullus ubi portus venienti brachia tendit,
Nec sinus in tuta pandit se valle reductus,
Anchora de prora jacitur, quę dente trisulco
Navim firmet aquis: verùm si fortior Eurus
Sibilet, & tumidi veniant à gurgite fluctus,
Mitte etiam sacram, præstet quæ corpore multo:
Firmiùs illa ratem fundabit in æquore: ceu cùm
In gyrum vacuæ fluitant sinè pondere lances,
Et vento, hàc, illàc jactantur, & aëre nutant;

Ve-

Verùm justa cavis si pondera lancibus addas,
Confestim medio librantur in aëre: nec jam
Dant latus in ventum, aut circùm versantur in orbem.
Quin & turbato cùm stridet ab æquore ventus
Acrior, alta pete, & fractas fuge litoris undas.
Ast ubi navigiis vicino à litore Caurus
Incidit, aut Boreæ implacabilis ira sonantis,
Litus ama, & curvis ne puppibus alta secato.
Nam si oram fugies, transversa ruentibus Austris,
Pelletur longè puppis: nec tendere tantùm
In ventum curvo poterit temone magister:
Vincet vi ventus; ratis & per aperta trahetur,
Quò tandem obiectum ad litus frangatur, acutos
Illisa in scopulos, cumulove impingat arenæ.
Sic nostræ periere rates, & Ibera juventus
Ad Scyllæ caures, & Orestis proxima saxa,
Portus ubi quondam steterat: nunc rupibus horret
Infelix statio. Mauræ vastator arenæ
Africus imbriferis pelago insultaverat alis.
Avalus [1] antiquo regum de sanguine cretus
Austriacæ dux classis erat, geminosque per orbes
Egregiis clarus palmis, clarusque triumphis,
Qui magnis olim sulcarat classibus æquor
Atlantis, latèque novum lustraverat orbem,
Missus in imperium magnum, quem mille secutæ
Sunt acies; domuitque ingenti clade tyrannos
Oceani, & rigida piratas cuspide fregit:
At tunc Zancleos dura obsidione premebat:
Hic, quem multa maris dudum experientia doctum
Fecerat, & cœli pariter, ventique peritum,
Ut denso vidit venientem turbine nimbum,
Impiger hæc classem ferri mandata per omnem
Imperat. Italiæ cautes, ubi Scylla remugit,
Et maria alta citi fugiant, vicinaque rostro
Litora Sicaniæ stringant, humilemque Pelorum,
Quò demum servata mari se classis aperto

Mit-

1 Andreas Avalus è *Marchionibus Aterni* (Pescara) *& Histonii* (Vasto) *Montis Sarchii Princeps, Indicæ primùm, mox Siculæ classis summus Prætor - vir & animi magnitudine penè regia, ac factis latè clarissimis meritò immortalitate donandus.*

Mittat, & ad tutas vertat se puppibus oras.
Ipse latus stringit Siculum, raditque Pelorum.
Hinc in 1 Leucopetram contendit, & æquor apertum
Puppe petit, senique alii petiere, secuti
Rectorem, tutique sinum tenuere Tarenti.
At reliqui magni temnentes jussa magistri,
Protinus in scopulos allisi, animamque dedere
Indecores. Adeò data jussa capessere multum est.
Sed tibi non cura, rector, leviore cavendum,
In terras cùm ventus agit te plurimus, & jam
Naufragium Fortuna tibi crudele minatur,
Concita ne vento in rupes ruat alnus: apertum
Quà litus patet, & brevis æstuat unda, carinam
Dirige: sic gens incolumis servabitur omnis.
Verùm hic difficilis labor est, latè undique circùm
Cùm rigidæ assurgunt rupes, & vix brevis inter
Ora patet cautes, rarisque albescit arenis;
Quatenus angustæ veniens ratis incidat oræ.
Solicitus certam stationem in litore signa,
Atque iterum explora: vento mox pronus habenas
Committe: optatas puppis continget arenas.
Ut cùm venator certam sub fronde latentem
Egregius signavit avem, emisitque sagittam
Ex arcu: volat illa leves impulsa per auras
Recta petens volucrem, volucrique infixa residit.
Nunc age, qui tuti portus, quæ fida carinis
Sit statio, dicamus. A quis jactatus iniquis,
Doris ubi Oceano sese conclusa maritat
Herculeam ad metam, vicinas, navita, 2 Gades,
Vel 3 Tingitani pete puppibus ostia portus.
Hinc Malacæ, portusque novæ 4 Carthaginis alnos
Quassatas pelago, ventisque furentibus actas
Servabit placido in gremio. sua brachia pandet
Dives 5 Alone, & quo se jactat 6 Delia, portus.
At si te ventus Gallis admoverit oris,
Massiliæ loca tuta vagis inquire carinis;
Lunatosve sinus, tibi quos in valle reducta

M Ipse

1 (Capo dell'armi). 2 *Insula, & urbs* (Cadice) 3 (Tanger) *in ipso freto Herculeo sita statio*. 4 (Cartagena) 5 (Alicante) *Valentiæ urbs, & portus*. 6 *Dianium promontorium, ubi portus vulgò* (Denia)

Ipse 1 Telo ex alto venienti Martius offert;
Et quos obiectu laterum dant 2 Stœchades,& quos
Antipolis 3 præbet curvato in litore portus.
Ausoniam circùm si venerit atra procella,
Trans Varum Herculeum portũ, portumq; 4 Monœci
Intrabis, tutaque Savo te sede reponet.
Ipsa tibi pariter regalem in gurgite molem
Magnifico extructam luxu, sumptuque superbam.
Dives opum Genua, & picta i vestis,& auri
Offeret, atque cavas defendet turribus alnos.
Hinc & 5 Delphini statio curvata patebit:
Lunatas & amica dabit tibi 6 Cynthia sedes.
Euris jactatus freta per Tyrrhena,Liburnum
Contende in portum,aut pete puppibus Herculis arces.
Pandet & 7 Argoum chalybum generosa metallis
Ilua sinum: nec longè alium 8 Populonia præbet.
Inde procellosis ferimur cùm gurgite nimbis,
Nos 9 Centum accipient pacato in marmore Cellæ.
Tu quoque velivolis dextram,Cajeta,dedisti
Puppibus,Arctoa caderet cùm rupe procella.
Quassato mihi sæpè mari Crateris ad oras
Hospitium dedit Inarime, gremioque recepit.
Ipse etiam me sæpe jugo Misenus ab alto
Compellavit, aquas cœlo dum Corus agebat:
Et tepidæ Bajæ, Nesisque,sinusque Dicarchi.
Te placido condet gremio gratissima Siren
Parthenope; 10 Stabiæque cava tibi sede patebunt.
Præterea pelago in medio venientibus offert
Artemidos 11 sedem Cyrnos,mox valle reposta
Titanum 12, fractamque 13 Philonius accipit alnum.
Nymphæum pete Sardois comprensus in undis;
Et Calaris puppim obiecti teget obiice saxi.
Sunt Drepani portus; 14 Lilybeïa gurgite clauso

Sunt

1 (Tolone) *Ingens Provinciæ Portus, ac totius Galliæ navale.*
2 *Gallis* (Isles d'or, *seu* Hyerres) 3 (Antibo) 4 (Monaco) *Liguriæ portus.* 5 (Portofino) 6 (Porto Venere) 7 (Portoferrato.)
8 (Porto Baratto) 9 *Centum cellæ, vulgò* (Civita vecchia)
10 (Castell'à mare), *exiguum antiquarum Stabiarum monumentum.*
11 *Antiquus portus non longè ab urbe Valeria* (Alesia) *dicitur nunc* (Stagno di Diana.) 12 (Golfo Talano.) 13 (Porto Favone)
14 (Marsala) *urbs, & portus dictus etiam Austriacus.*

Sunt vada: sunt tuta portus statione 1 Pachini.
Ionio in magno cùm se turbatus ab alto
Juppiter effudit totum nimbisque, procellisque,
Et spumam elisam, pulsataque videris astra,
Plemmyrium pete litus, & Ortygias Syracusas;
Sive 2 Ziphonii penetrabis in ostia portus;
Vel te 3 Zanclei compellat pompa theatri
Lunatos intrare sinus; mihi sæpe ubi fracto
Perfugium conclusa sinu dedit unda recurvo.
Vel 4 Pylus adversa Pelopis Tellure petenda,
Aut 5 Samos, & tutæ 6 Buthroti navibus arces.
Illyris Adriaci si spumea cærula curres,
Innumeros tibi tuta sinus dabit ora repostos.
Italia extendet quoque dextram, & litore tuto
Brundusii excipiet quassatam fluctibus alnum.
Et portus Ancona suos, atque Istria contrà
Tendet, & æratis pandet se navibus 7 Edron.
Cùm verò Ægæi sulcamus marmora ponti,
Portus centum aperit pacatos Græcia Tellus.
Quippè ubi crebra ruit subito stridore procella,
Ac venti sinè more truces bacchantur in undis,
Innumeros Natura sinus, portusque benigna,
Perfugium miseris posuit per cærula nautis.
Solicitis tendent divinæ Palladis arces
Cecropios portus, 8 Piræaque tuta recessu,
Et gremium pandent: mediis ceu nubibus Iris
Curvatur, pacemque refert mortalibus almam.
Et me grata 9 Chios, cùm Nereus obstrepit undis,
Accipiat. noto facundos litore amicos

1 (Porto Longobardo) 2 (Agosta) *urbs Siciliæ capacissimo portu celebris.* 3 (Messina) *ubi quotquot sunt in toto terrarum ambitu celeberrimus portus est, ad quem efformandum plurimum desudasse Naturam dixeris, cui tamen æmula semper ars non cessit, nec civium industria, quippe superbissimo ædificiorum theatro egregiè munivere simul, atque exornavere.* 4 *Portus Peloponnesi* (Navarino) 5 *Eadem, ac Cephalenia, in qua* (Porto Guiscardo) 6 (Butrintò). 7 (Porto di Chioggia, ò Porto Sablone. 8 *Athenarum portus* (Porto Lione) 9 (Scio) *una ex Sporadibus urbe, & portu celeberrima. Est & feracissima, & amœnissima super reliquas Ægæi maris: viros alit ingeniosos, & comes, nec in Græcia gens est adeò urbana, & culta quàm sunt Chii.*

Invisam. ò, qui me ventus felicibus oris
Sistat,& ingenti Telluris protegat arcu!
Ingenium me mite soli, me collis aprici
Prospectus, dulcesque cavis in vallibus umbræ,
Ac tepidæ invitant auræ, Solesque benigni:
Nec non & placidi mores,& amica virùm vis
Docta animos capere officiis. ò, si mihi vitæ,
Ducere, quod superest, alta hìc sub pace liceret!
Et 1 Paros, & 2 Scyros, Vulcano & maxima 3 Lénos
Sacra dabit portus, atque Alcæo inclyta 4 Lesbos,
Et Smyrna,& Sciathos, 5 Phocæaque, 6 Delos,& Andros.
Offeret 7 Amphimalum Creta, & tuta æquora 8 Mylæ.
Ast ubi Virginio jactaberis æquore curru',
Quà Phœbo dilecta Rhodos curvatur in arcum,
Tende iter:& pleno subeat ratis ostia velo.
Et Cypros 9 Salamina aperit, portuque silenti
Accipit ingenti concussam turbine puppim:
Pellæum 10 & Syriæ portum, 11 Tyriosque subito.
Cùmque Palæstinas cursu laberis ad oras
Cæsaris 12 aut arcem, aut viciná intrabis 13 Ioppen.
Quà septimgeminus prorumpit in æquora Nilus,
In 14 Pelusiacam contendas ilicet oram:
Sive urbem 15 Lagi, quam dat Pharos aurea luce
Nocte sub obscura, fortunatumque 16 Canopum.
Hinc tibi Marmaricum Tellus Barcæa 17 Selinum:
Usta 18 Philænæum præbebit & Africa portum:
Utica 19 & hinc, siccas ubi Bragada lentus arenas
Humectat, lævaque patent 20 Carthaginis arces.
Julia 21 servatum tandem mox Alba favebit.
Atque alii: nec ego cunctos comprendere portus
Versibus hìc opto, nec possem, in carmina centum
Ora licet Phœbus stimulans præcordia Thyrso
Solveret, & dio furerem lymphatus ab æstro.
Ipse tibi picto monstrabit cortice mundus,

Qua

1 (Paris) 2 (Sciro.) 3 (Stalimeni.) 4 (Metelino) 5 (Fochia) *cum portu capaci, & amplo.* 6 (Sdille) 7 Porto della Suda) 8 (Porto delle Carabuse) 9 (Famagosta) 10 (Antiochetta) 11 (Sur) 12 *Ptolemais Claudii Cæsaris colonia* (Acri) 13 (Iaffa) 14 (Damiata) 15 (Alessandria) 16 (Rosetto, *vel* Bochir) 17 (Salona) 18 (Porto sabia, *vel* Hernich) 19 (Porto Farina, *vel* Biserta) 20 (Marcia) *Carthaginis portus* 21 (Algieri)

Quà curvæ tuta sedes statione locentur.
At quæ cura mari in magno perquirere portus,
Accipe, quisquis ades hoc carmine ritè docendus.
Membranam tabula in quadra, lævique revolves,
Ac juxtà statues tornatæ pixidis orbem.
Hinc qui ventus aquas vertat, quò turbine ducat,
Cognosces: portumque. plaga qui panditur illa,
Sedulus inquire (& propior tibi, nauta, legendus
Semper erit). velumque Noto tendente canorum,
Illum puppe petes, & litus adibis amicum.
At si nulla patet vicino in litore sedes,
Tunc aliam, transversa notat quam pagina, quæres.
Et valido obniti in ventum remone memento.
Insuper ipsa tibi securos insula portus
Offeret obiectu laterum, trans cærula sedes
Non semper, Palinure, datur penetrare repostas.
Sæpe etiam montes in fluctibus exporrecti,
Et curvata sinu Tellus sua brachia pandet.
Præterea situs, & varia est natura locorum
Exploranda prius. Quisquis nec portus ab omni
Securus vento: semper nec fida carinis
Quæque cavis statio; Nam nulla immunis ab omni
Res vitio est; & nulla vacat secura periclo.
Quippe alii frangunt Boream; franguntur ab Austro;
Austrum alii expellunt; at non Aquilonis iniqui
Effugiunt iras: Cauro bacchante, quieti
Subsidunt alii, at Libyco veniente tumescunt.
Hæc membrana tibi, pixisque, & sydera dicent.
Ac varii ostendent usus, habitusque locorum.
Sed jam quæ loca naufragiis infamia vites,
Expediam. Capreas longè, si nubilus Auster,
Aut Notus insultet pelago, transmitte carinis.
Hinc freta Trinacriæ, & stricti fuge saxa 2 Pelori
Cùm Libyci furit aura. vagi vada flava 1 Simethi
Linque procul, gelida Boreas dum perfurit Ursa,
Atque Noti, atque Eurus, atque Actias Orithyia.
Hinc immota tibi longè 2 Camarina legenda,
Horridus Oceano stridet si ventus ab alto,
Herculei suspecta tibi freta cæca Tarenti

1 (La Giarretta) 2 (Camarana)

Semper erunt, 1 Strophadesq; & navifragū 2 Scylacæū.
Haud piger Ionii spumantia marmora ventis,
Nec cœlo trifidis disjecta 3 Ceraunia flammis,
Nec superum mare, non & litora dura Liburnorum,
Aut latus adversum, rector, temone secabis.
Mitte procul Ligures, nudataque saxa relinque,
Cùm pelago strepit Auster, & Africus asperat undas.
Gallum etiam litus, roseum quà respicit ortum,
Vitato, si vela tument surgentibus Euris.
Præthereà maris in medio freta 4 Gallica nimbis
Horrendùm quassata fremunt, & sydera lambunt.
Auditur mugire vadum, penitusque sonare
Pulsati vento fluctus: ceu dira leonum
Turba fremit, fremituq; procul nemus omne remugit
Cùm sese contrà exercent fera prælia; vel cùm
Amissos quærunt catulos, quos rupibus atris
Furtim Getuli juvenes rapuere. Leonem
Hinc nostri dixere sinum, quà gurgite in alto
Innumeræ periere rates, doctique magistri.
Tu cave puppe fretum tentare, tumentia surgunt
Cùm maria, & dubio pendent sub sydere nimbi.
Cautus in Ægæo percurres, navita, ponto;
Passim nauifragis sunt consita cærula saxis.
Si superandus 5 Athos, dextra deflecte carinam;
Et tempestates fugie[illegible]s, nimbosque sonantes,
Concava 6 Bœotum, & duras fuge 7 Chalcidis oras,
Quà fluit Euripus, refluitque rapacibus undis,
Et vada vorticibus circùm irrequieta recursant.
Nec propè 8 Symplegadas, durumq; 9 Capharea puppim
Admoveas, 10 Maleamque procul transmitte sequacem.
Dum rostris Helle, dum finditur alta Propontis,
Sive procellosi per inhospita litora Ponti
Errandum, tunc lentus iter per cærula carpes.
Semper & oram Asiæ lege puppe: nivosa rigentum
Neve Borysthenidum pete litora, neve nigrantum
Cimmeriùm sedem, & 11 Mæotidis ora paludis.

Et

1 (Li Stivali) 2 (Golfo di Squillaci) 3 (Monti di Chimera) 4 (Golfo di Lione) 5 (Monte Santo) 6 (Stretto di Negroponte) 7 (Negroponte) 8 (Le Pavonare) 9 (Capo dell'oro) 10 (Capo Mali o) 11 (Mare delle Zabacche)

Et duros ſcopulos,& ſaxa ſonantia nimbis,
Tollit ubi cœlo ſeſe 1 Marpeſia rupes.
Litus & Europæ fugias,ubi lata per ora,
Atque humilem irrorans ſpumoſo gurgite 2 Peucen,
Euxinum in pontum ſe devehit arduus Iſter.
  Iſter,purpureas qui nunc revoluta per undas
Barbara Threjicium tot millia turbidus altum
Corpora in Euxinum devoluit,& æquore mergit,
Quæ ſacra Chriſtiadum ſociatæ in fœdera dextræ
Demiſere neci; dum CÆSAR in agmine victor,
Tot regna,& trepida gentes formidine ſolvit:
Barbara caſtra Polonus & hinc ferus enſe tremendo
Fulminat,irrumpitque,manuque à vertice ſignum
Evellit, domiti monumentum inſigne tyranni:
Hinc & magnanimus Thraceſque,Arabeſque ſolutos
Proſternit Lotharus, cædeſque,& funera paſſim
Aggerat, & rigidum rotat implacabilis enſem:
Parte alia Bavarus pictis ardeſcit in armis,
Spumantique invectus equo tonat undique ferro,
Inſternitque Scythas,& funere mergit acerbo.
O magnum Fidei columen, regnique Latini
AUSTRIADE CÆSAR, vos & ſalvete beati,
Dilectique Deo Reges,quos laudibus omnes
Servatæ attollunt gentes,plaudunt que receptæ,
Ite ſub Auroram ſolio pulſare tyrannum:
Nunc tempus: nunc Fata vocant;dum clade recenti
Nutant regna: retrò & pavidus ruit Othomannus
Regnator; mixtimque duces formidine cœca
Præcipites unà,ſignis,fugere,relictis,
Per ſaltus, & luſtra vagi:dumque æthere ab alto
Jam vobis Superi aſpirant,& Numen agit rem.
Tunc ego,vos Reges,ſi quid mea carmina poſſunt,
Et mihi ſi tantùm concedent Numina vitæ,
Lætus in aſtra feram: læti vos ibitis aſtris,
Addita cœlicolis nova Numina. Sed vagus ardor
Quò me nunc rapuit? quę puppim ad litora vexit
Oceano ex alto? vos ò procul ite,Camœnæ
Pierides,ponti me nunc per cærula quando

1 *Caucaſi pars ad Euxinum, aliis mons in Paro,* 2 *Inſula Danubio obiecta* (Pizina.)

Nereides ducunt, humili mea tempora musco
Nectentes: lauro vos tunc redimire potestis.
Ergo age, qua nunc arte secunda pericula ponti
Effugias, dicam, repleta est Numine quando
Mens propiore Dei, Musisque errare per undas
Cæruleas ardor novus incidit. Est labor ingens
Declinare fuga syrtes, scopulosque trisulcos:
Syrtibus Oceanus, scopulisque armatur acutis.
Ac veluti cœcus baculo subnixus acerno
Ignotum prætentat iter, tractusque viarum
Explorat, dumis si fortè, aut sentibus horrent;
Et caveam, & longo rimatur saxa bacillo,
Quæ vitet, casusque procul depellat iniquos.
Haud secus, ignari quoniam versamur in undis,
Sedulus ipse sua faciet de puppe magister.
Quà brevia, & cœcæ lateant in gurgite Syrtes,
Fluctibus & mediis interlita saxa notabit:
Omnia quæ picti cognoscet cortice mundi.
Ast ego præcipuas, fugies quas æquore *Syrtes*,
Edoceam. Libyæ litus quà barbara 1 Leptis
Infestat mare piratis, fuge semper, & oras
Barcæas; duris horret quà Syrtibus æquor.
Hinc sunt Sardois vitandæ in fluctibus Aræ;
*S*axa vocant Itali: Phrygias fregere carinas,
Cùm pius Æneas sulcabat classibus æquor,
Ilium in Italiam portans, magnosque Penates.
Syrtibus Ægyptus, brevibusque latentibus omnis
Armatur: Syriæque fretum, Ciliciumque trisulcis
Ora riget scopulis. latè maris asperat undas
Clara Rhodos: saxis, & acuto murice Creta
Cingitur, & scopulis passim surgentibus omne
Ægæum stipatur; aquis circumlita saxa
*N*aufragium intentant. nemorosam puppe Zacinthum,
Atque *S*amum, & te etiam cautus, Corcyra, cavebo,
Leucadiam 2 , Strophadesq, & fluctifragam Cephalenō,
Cautus & Illyricos, & Iapidis ora Timavi
Puppe legam: crebris horrent freta consita terris.
Tusca etiam rigidis densatur cautibus ora,

As-

---

1 (Leptis, vel Lepedas) *urbs in Regno Tripolitano, ex cuius ruinis forte tasse Tripolis crevit.* 2 (Santa Maura.)

Asperaque è duris sunt Gallica litora saxis.
Et demum in mediis fugiam 1 Balearidas undis.
Surgunt prætereà sinè re, sinè nomine cautes
Oceano in medio, quas & vitare necesse est.
Illas in parvi signatas cortice mundi,
Inque suis, Palinure, locis spectabis; & inde
Deprendes alto in pelago, duce pyxide, & astris.
Sunt etiam multæ indeprensæ in gurgite Syrtes,
Quas & nullus adhuc inscripsit in orbe magister:
(Omnia quis novit, quæ condit in æquore Nereus?)
At tu si solers cùm Doridos alta pererras,
Vel casu, aut undis, & tempestatibus actus,
Deprendes nova saxa mari, fugiesque periclum,
Illa orbe in picto describe, locumque notato
Certis distantem spatiis à litore noto.
Sic alios facient tua dira pericula cautos.
Dicendum & quæ sint nautis solertibus artes,
Hærentes quibus è mediis subducere naves
Syrtibus, aut brevibus possint, si fortè procella
Illis impulsæ, atque undis spumantibus actæ
Inciderint: primùm merces educere puppi
Atque onera, ingentesque trabes, atque æra canora
Festina: hinc contis urgendæ, & vectibus illæ.
Aut funes circùm scopulos, cautesque revolve:
Mox magno famuli nisu propellere certent.
Aut æstum pelagi refluentis, & æquora plena
Expecta, ut sese, fluctu veniente, carinæ
Syrtibus educant. vel circùm robora plures
Subter aquas duris religandi pellibus utres;
Utribus intus enim conclusus inanibus aër
Nititur in summum semper, vique allevat alnos.
Nocturnum dum carpis iter, densataque saxis
Æquora transmittis, perquire, ubi gurgite syrtes
Insidias tendant, & acuto murice rupes.
Ne deses somno, aut nimio frangare labore;
Quippè salus agitur vitæ. quot nocte serena
Saxa rates, pigrosque simul fregere magistros.
Me quondam, Æolio quà mergitur Himera ponto,
Heu miserum! memini juvenem vidisse Sicanum,
Quem

1 (Maiorca, & Minorca.)

Quem patriæ ad litus gelidum maris egerat unda.
Oceani, infelix! præter vada, vectus Eoum
Supra Indum, & Gangem, Serum pervenit ad oras.
Lætus ubi æstates transegerat advena multas,
Jamque novos doctus mores, cœloque suetus
Externo. verum patriæ compulsus amore
(Dulcis amor patriæ: Tellus nec gratior ulla est,
Quàm quæ nascenti primas dedit ætheris auras)
Europam remeat trans litora, transque sonantem
Oceanum, atque Italis tandem delabitur oris.
Hinc lembo in patriam vehitur, rectore Sicano,
Tyrrhenumque auris relegit felicibus æquor.
Non procul à patria pura sub nocte secabat
Lembus aquas, vento nunquam laxante rudentes.
At victi somno nautæ per transtra jacebant,
Et puer obscura clavum sub nocte regebat.
Funditur hic etiam somno. temone relicto,
Impegit saxis & procurrentibus alnus.
Commotæ cautes, & acuto in murice rostrum
Obnixum crepuit, collisaque prora pependit,
Extemplò nautæ somno, vinoque sepulti
Demerguntur aquis. Adeo vigilare per undas,
Infamesque rati scopulos defendere multum est.
Ille sed optatas patriæ Telluris ad oras
Mergitur infelix, mortique occumbit acerbæ;
Cùm nullæ purum velarent aëra nubes,
Et nulli tristes turbarent marmora nimbi.
Qui toties vasti sulcaverat æquor Atlantis,
Et rapidos undis toties Typhonas Eois
Fregerat, & centum vitaverat impiger Aras.
Heu vatum ignaræ mentes! qui sedulus unquam
Talia Fata viro è cœlo cecinisset haruspex?
Fidentes animis majora pericula sæpè,
Ah miseri! superamus: at hinc vitare minora
Fata negant. Obstat rerum irrevocabilis ordo.
Ignarus scopulis si fortè occurris, ab alto
Confestim nautæ demittant vertice velum,
Aut cursum certent remis inhibere morando.
Si longè cautes aspexeris, atque potestas
Evitare datur, clavum torquere, magister,

Fe-

Festina, longos & circumflectere cursus.
Quà mare inoffensum, nec fracta remurmurat unda,
Carpe fugam: vacuum dabitur via tuta per æquor.
Qualis ubi currus solers auriga volantes
Egit, & Euripedes campo commisit aperto,
Utque via saxum, foveamque advertit iniquam,
Inflectit temone rotam, evaditque periclum.
Verùm signa tibi cœcas prodentia syrtes
Accipe. Cùm pelago surgit levis unda quieto,
Volvunturque locis densata volumina certis,
Illic infames deprendes, navita, rupes,
Et vada, ubi ponto brevis æstuat unda refuso.
At si turbatus fremit imo à gurgite Nereus,
Quà fracti nimium spuma incandescere fluctus
Aspectantur, ibi cumuli, cautesque rigescunt.
Hæc super; Ignotas cùm te devexit in oras
Ventus, ne pronas illis appellere puppes
Festinus, Palinure, sinas, demissa priusquam
Linea rimetur fundum; si surgat aquarum
Tanta imo moles de gurgite, quanta carinas
Ferre potest: medio pariter tibi 1 linea fundum
Oceano exploret, cùm jam vicina patescunt
Æquora, ubi subter cumuli densantur arenæ.
Vestiget tibi prætereà gravis ære 2 Molorthus
Commoda si ratibus statio: quæ subter arenis
Sternitur, apta: nigro verùm quæ plurima limo
Aut scatet, aut latè duris riget aspera saxis,
Firmandis semper censetur iniqua carinis;
Nam malè cœnoso firmabitur anchora fundo,
Nec benè præruptis cum dente hærebit adunco
In scopulis; & acuta revulsos marmora funes
Disrumpent. priùs ergo mari demitte Molorthum:
Illum autem visco, aut molli circumline cera.
Hinc cùm deduces, referet si multus arenam,
Apta rati statio, si limum, incommoda: sed si
Inciderit rigidis descendens cautibus ille,
Infidum fuge litus, & æquora rupibus aspera.
Insuper his, portus nigra dum nocte subintras,

Quæ

1 *Hoc est bolis* (Il Piombino, ò Scandaglio) *Itali appellant*.
2 *Idem ac bolis, à plumbo rectè descendente dictus*.

Quæ ſit vera Pharos, quæ lumine litora pandat,
Impiger explora, & certis cognoſcere ſignis
Nitere: ſæpe rates mediis periere ſub umbris
Indeprenſæ errore Phari, dum litore multæ
Irradiant flammæ, agricolæ cùm collibus altas
Accendere pyras, vel cùm de nocte per urbes
Feſtivi radiant paſſim de mœnibus ignes.

At tibi nunc, Siculis quod claſſibus 1 accidit olim
Narrabo, Palinure. (juvat meminiſſe malorum,
Quæ caveas) Victrix remeabat claſſis Eoo,
Exuviaſque ducum, captumque inſigne tyranni
Threiicii, & victas referebat in agmine puppes.
Jam multo exhauſtos curſu demerſerat undis
Phœbus equos, primo volvi cùm ſydera motu
Incipiunt, trepidis & ſcintillare videntur
Luminibus, ſpectata mari deſcendere ab alto
Arcibus è ſummis tunc eſt, & mœnibus urbis
Claſſis, & Auſtriacis vexilla undantia ſignis.
Captivæ bello puppes, monimenta triumphi,
Ponè ſequebantur: longè trans litora claſſem
Protinus ut videre, canoro murmure cives
Conveniunt, omniſque ruit denſata Panormus
Viſendi ſtudio, plauſuſque ad ſydera jactant;
Accenduntque faces, lætoſque in mœnibus ignes.
Extemplò dira Boreas comitante procella,
Ex Urſa ruit improviſus: in æquore fluctus
Incandent, raucoque fremunt ſtridore ſub auras.
Denſatur cœlum nimbis, tonitruque remugit,
Quo campi, & valles, atque ardua pulſa tremiſcunt.
Tunc velum in ventum dat concita claſſis, & auris
In portum contendit. at inſcia quà pharos igne
Luceret fido: crebræ per litora quando
Ardebant flammæ, mediis pars ſyrtibus hæſit,
Pars ſcopulos inter prona incidit. haud mora cunctæ
Illi-

Siciliã pro Rege Catholico moderãte Urſonis (Oſſuna) duce, Claſſis Sicula ſeptẽ inſtructa triremibus, prætore Octavio Aragonio in Orientem ſolvit, & cùm ſeptem Turcharũ triremibus occurriſſet, pugnam iniit, brevique prælio captæ omnes: victrix mox cùm rediret nocte, & tempeſtate ſupervenieute, errore Phari magna ex parte naufragium fecit in portu.

Illisæ crepuere rates, sonitumque dedere.
Victores, victosque trahit sors una vicissim.
Heu miseros! per saxa animam, fluctusque rapaces
Effudere inter sociorum murmura læta.
Sæpè insperatos felicia gaudia luctus,
Et lacrymas verso pepererunt ordine risus.
At vos soliciti portum explorate, magistri,
Et fidæ vobis radient quo litore flammæ.
At nunc, quo fervent æstu maria alta refuso,
Quæ loca, qui cursus, quibus & Lunaribus horis,
Vestigemus, & à scopulis diversa petamus.
Concitus alterno procurrens gurgite pontus
Nunc celeri in terras cursu ruit, atque refusis
Fluctibus infundit, scopulosque superiacit undas;
Spumeus at retrò nunc cedit, & humida salsi
Purgamenta maris, revolutaque saxa resorbet;
Nudatumque solum, fluctu labente, relinquit.
Ac veluti geminę cofere in prælia quando
Mixtæ acies, & longis sese hastilibus urgent.
Fortior illa premit, subnixaque viribus instat;
Hæc cedit, retròque fugit, subitumque sub auras
Clamorem attollit, flammantiaque ora reflectit;
Illa fugit, penitusque datis se mandat habenis.
Haud secus in terras irrumpit fervidus undis
Oceanus, refugisque iterum se fluctibus aufert.
Sed quæ causa fretum confestim gurgite ab alto
Tempore sub certo tollat, rursusque remittat,
Non facilis quæsitu, omnique incognita vulgo est.
Ardua mens hominum explorandis rebus, & acre
Ingenium has pelagi refugas impegit in undas.
Usque adeò verum est, certas perquirere caussas,
Et sita principia, & cunctarum exordia rerum
Difficile esse: tamen varia est sententia multis.
Nanque alii vastos sorberi in Tartara fluctus
Rentur, & occulto subter tranare meatu;
Inde vomi rursus, subitosque ad litora ferri.
Esse alii Mundo vitales ætheris haustus,
Et partem superæ mentis dixere; tumentes
Sic & anhelus aquas, cùm naribus accipit auras,
Contrahit absorbens, illas, cùm reddit, in altum

At

Attollit, terrasque, vado exundante, refundit.
Sunt quibus hæc melior risit sententia menti;
Scilicet è cœlo vertigine rapta diurna
Surgere nunc æstu maria, & refluentibus undis
Demitti. vasto multis sub gurgite visum est
Ebullire fretum, latèque assurgere fluctus;
Quippè putant vacuis magnæ telluris in antris
Conclusos ignes cæcis ardere caminis.
Verùm alii mira novitatis imagine capti
(Non levis hic stimulus; suus incidit omnibus ardor
Vestigare nova, & rerum confingere caussas)
In mundi medio Phœbi torpere jugales,
Ac circùm immenso terras versarier orbe:
Cunctaque præcipiti pariter vertigine ferri,
Ætheraque, tractusque maris, nubesque volantes,
Audaces dixere. Adeò dementia mentes
Mortales vexat. certas inquirere caussas
Non hic verus amor, rerumque exordia nosse;
Sed nova fingendi genius, seu dira cupido est.
Hinc terræ trepidare sinu maria acta putarunt;
Alternaque fuga tumidos fervescere fluctus.
Ipse sed Oceani spumantia cærula duco
Reginæ arbitrio Lunæ, imperioque cieri;
Vimque illi arcanam, motu quæ concitet undas,
Esse puto. parent Lunæ freta turgida; quandò
Illa abeunte cadunt maria, & veniente tumescunt.
Non tamen Oceani terrarum est unus ubique
Æstus, & in certis non semper tollitur horis.
Sive id aquæ vitio eveniat, vitiove locorum;
Vel quoniam (nec fallor) erit non una marini
Caussa æstus, interdum aliæ in contraria caussæ
Res agitant, viresque aliarum sæpe morantur.
Hinc per conclusæ Thetidos vada parciùs undæ
Assurgunt, refugoque iterum vix gurgite sidunt.
Verùm in secessu superi maris altiùs æquor
Turgescit veniens, longèque infundit arenas.
Sed magis Oceanus perfusis æstuat undis
Ultra Abylam, & Calpen; magno quia scilicet illic
Corpore per cunctas latè diffunditur oras;
Fluctuat & magis aurato quà flumine ripas
Hu-

Humectat virides Tagus aurifer, altiùs æquor
Tollitur, & campos, & rura virentia fluctu
Longè operit; totamque oram perfundit Iberam.
Verùm quà cœlo se saxa 1 Gobæïa tollunt
Armoricum propter litus, quando unda resedit,
Ingenti circùm tractu nudata patescunt
Litora, nudatique etiam per litora pisces,
Cereque, Vitulique, & fluctivagæ Balænæ.
Sæpe etiam & siccis puppes spectantur arenis.
Major, ubi gelidis semper riget Ursa pruinis,
Bacchatur terris maris æstus, & unda tumescens
Latè humiles sorbet Batavos, humilesque Britannos;
Norvergos, Cymbrosque simul, Gotthosque nivales.
At Libyæ ad litus, quà 2 Gis vagus alluit, & quà
Contrà elata mari spectatur maxima 3 Cerne,
Perque Arabum fines, Erythrçaque litora circùm
Fervescit pelagus vehementior, & furit undis.
Verùm Eoa per æquora lata, per Asida longè,
Et quà gemmiferæ vicinia Persidis Indum
Accipit, & nitidis circùm 4 Carmana lapillis
Litora læta, modum suprà furit æstus, & ingens
Præcurrens tantum Nereus Telluris inundat,
Quantum vix uno peragit sub Sole viator.
Non tam præcipites effusi è carcere currus
Corripuere viam, & laxis agitantur habenis:
Ut cùm perrumpit, tumido jam gurgite, pontus
In terram, refugus vel cùm delabitur inde.
Non fuga servaret gentes per litora Eoas,
Ni custos fumo daret alto à vertice signum,
Cùm terram aggreditur spumosum fluctibus æquor.
Hæc loca, Tethys ubi Lunaribus æstuat horis,
Nauta, fuge, & celeres infida ad litora proras
Ne vertas, transversà ferat ne fervidus illas,
Dum ruit, Oceanus, nudo vel litore retrò
Deserat aufugiens. Foveas fecere cavatas
Litoribus passim, tutæ consistere ut illis,
Subsidente, rates possent, trans litora Nereo.

Quin

1 *Promontorium Galliæ in ora Brittannica* (S.Mah.) 2 *Idem ac Nigir Nilo par fluvius* (Fiume Negro) 3 *Quæ & Menuthias maxima Africæ insula* (Madacascar.) 4 (Kirman) *Persidis regio.*

Quin opus eſt, ut miſſa mari gravis anchora puppim
Fundet aquis; nam ſæpe graves violentior æſtus
Secum unà abripuit, refluenti gurgite, naves.
Præterea ſit cura tibi cognoſcere, fervens
Tempore quo ſurgit, vel quo delabitur unda;
Ne partlam, Palinure, relinquas puppibus oram,
Oceano veniente; cito ſed reflua curſu
Cùm jam litoribus ſubſidunt æquora ſiccis:
Utque coronatis advertas oſtia ſylvis,
Cùm ſurget veniens, non cùm ſubducitur æquor.
Dum vaga conſurgit radianti Delia cornu,
Atque orbem ſextæ fugiens interſecat horæ,
Paulatim ſurgens creſcit mare: vertice ſummi
Illa ſed in medio cùm jam libratur Olympi,
Conſiſtit maris æſtus: aquæ non amplius ultra
Aſcendunt: refugæ ſed retrò fræna retorquent.
Hinc ubi deſcendens orbem luſtravit eundem,
Invadunt iterum ſpumantia marmora terras,
Quo tandem Manes deſcendat Cynthia ad imos.
Hinc ut candentes agit alto à cardine cervos,
Vertuntur maria, & retrò ſublabitur unda.
Tarda maris quoniam de gurgite Luna reſurgit
Semper (amat ſomnos, & amica ſilentia Luna)
Tardiùs hinc (dominæ mores imitatur & ipſe)
Oceanus ſumit violenti exordia motus.
Quotque dies abiere retrò creſcentis ab ortu,
Tot cedunt momenta vagi primordia curſus.
Præterea cum Luna novos jam colligit ignes,
Tunc minùs ex imo tolluntur gurgite fluctus:
Sed cùm per cœlum pleno jam lucida cornu
Incedit, magnis tunc Nereus æſtuat undis.
Nanque etiam dominæ novit diſpendia Lunæ
Oceanus: ſimul & creſcentia cornua ſentit.

LIBRI SEXTI
FINIS.

NAU-

NAUTICORUM

LIBER VII.

SEd jam nunc puppes animosior impulit aurâ
Trans Abylæ metam, Oceanoque immisit apertò;
Creber & Eoo veniens immurmurat Eurus:
Conclusæque retrò cesserunt Tethyos undæ.
Ergo animus, dum ventus agit, dum spirat Apollo,
Oceani fluctus audaci currere puppi.
At tu, quæ vitreo subvecta per æquora curru,
Cæruleum metiris iter, cœtuque beato
Nereidum sociata volas, vati, aurea Dori,
Pande viam: tecumque feras, precor, ò Dea, magnum
CARDINIDEN curru sublimem, Euroque secundo.
Hoc duce perpetuis sulcabimus æquora velis,
Felici intendent semper quæ flamine Cori.
Ergo age. CARDINIDE, & quò te vocat æmula Doris,
I, sequere, & mecum juvet ire, & quærere sedem
Purpuream Eoi, & primi confinia mundi,
Suprà Indos, Seresque suprà, 1 Chrysenque repostam,
Solis, & Auroræ in thalamos Titanidis usque:
Nec non & nova regna, novasque inquirere gentes
Axe alio, quà nulla polum vaga circuit Arctos,
Et nova monstra maris, nova sydera: trans & Atlantem
Externum lustrare orbem, nova litora, & urbes,
Atque alios portus, quò per tot secula nullæ
Ire rates ausæ, & curvis sulcare carinis
Fluctibus horrendum Oceanum, horrẽdumq; procellis:
Magnum equidem tentamus opus: sed magna sequetur
Gloria, læva sinunt si Numina, & audit Apollo:

N Et

1 (Giappone) *ut Britiiò, & aliis placet; etiam si Iaponiam alii Iabadii insulã putent. Marcus Polus Venetus Zypangrim vocat. eel elect-ma in Oceano Sinico insula ad Ortum posita.*

Et qui me facili toties per cærula nutu
Magnus SABERIDES servavit. Age, æthere ab alto
Dive veni, & ventos immitte in vela secundos,
Ac tumidum substerne cavis jam puppibus æquor;
Nanque potens pelagi Deus es: via nulla per undas
Te sinè tuta patet, trepidatque in gurgite pinus.
Ergo adsis, cœptique operis hanc perfice partem.
O mihi, si liceat, cœlo, pelagoque remenso
Litus in Eoum servatam advertere puppim,
Hìc tibi 1 Carmano templum de marmore ponam
Propter aquas, multo Ganges quà turbidus auro
Per septena vago devolvitur ostia cursu.
In medio templi stabis mihi Numen, & aram
Purpureis textam gemmis, auroque tenebis.
Hùc tibi servati spumosa per æquora nautæ
Dona ferent, fundentque preces, & vota resolvent.
Primus ego (si tanto unquam dignabor honore)
Romulidum de more sacro velatus amictu,
Et nitida chlamyde, & Tyrio conspectus in ostro
Dona feram, & sacris incendam altaria donis.
Sanctam libabo Cererem, sanctumque Lyæum
Cernuus: èque manu mittetur victima nostra
Multa Patri. Sed jam festas indicere pompas
Ad delubra juvat, Cæsique insigne Tonantis
Ac pictas auro tabulas, & figere dona
Parietibus latè circùm, contextaque Serum
Vellera, purpureosque tholo suspendere honores.
In foribus pugnam ex ebore, & nitido argento
Gangaridum faciam, fractumque peritus in auro
Cælabo 2 Badagem, & victricia signa Quirini.
Atque hìc Romanis ascriptum legibus Indum,
Ac rutilum sacro lustratum in flumine Gangem;
Addam urbes Asiæ, servataque regna rubentis
Auroræ, sacris tot & addita sceptra Latinis.
Bisque triumphatas Chrysæo in litore gentes,
Taprobanen 3, 4 Sindasque, & odoriferas Moluccas.

Et

1 *Maritima Persidis regio* (Karman) *in qua Armusia.* 2 *Barbari, qui Indicæ peninsulæ montana colunt.* 3 *Est hæc Ceylanum, quæ Cory promontorio obiecta.* 4 *Tres magnæ insulæ Eoi Oceani* (Sumatra, Borneo, & Iaya) *vulgò* (Isole della Sonda)

Et captæ ſtabunt puppes, & victus 1 Achenus.
Sub pedibus pingam Furias, amnemque ſeverum
Cocyti, & dira fuſum cùm gente Tyrannum.
E niveo ſculpam ſaxo, ſpirantia ſigna,
Luſtratos reges, aſcriptaque nomina cœlo.
Intereà magnum Oceanum, fluctuſque ſequamur
Intactos, tua, SABERIDE, non ultima dona.
Ergo age: rumpe moras: vocat alto à vertice pontus,
Induſque, Gangeſque, & divitis æquor Erythræ:
Et vocat Heſperio ſub Sole 2 Argenteus amnis,
Virginei 3 fontes, auroque inſignis 4 Amazon;
Et vox aſſenſu marium ingeminata reſultat.
Mox ego victrices accingar dicere palmas,
Æternumque tuum proferre in ſecula nomen.
  Seu quis odoriferas Eoa per æquora terras
Puppe petit, crocei ſeu quis ſub Veſperis ora
Ammerices quærit populos, hic cortice pictum
Oceanum primùm, & vaſtiſſima cærula noſcat;
Ac maris ambages varias, curſuſque viarum.
  Trans Gades magnum ſpumoſis fluctibus æquor
Panditur (Oceanum Graii dixere vocantes)
Cum quo clauſa Thetis (cecinit ſi vera vetuſtas)
Nulla olim immiſſo iunxit commercia Nereo.
Iſthmus erat medius, terræ diſcrimine parvo
Qui Libyam Europæ jungebat, & utraque Tellus
Una erat. at crebrò veniens vi pontus, & undis
Paulatim exedit terras, medioque refuſus
Europam tandem è Libya dimovit, & alta
Diducta ex Abyla tunc Calpe, & litora, & urbes:
Ac primùm Thetis Oceano dignata marito eſt.
(Tantum pontus edax, & edacia ſecula poſſunt)
Fluviorum pater Oceanus, rex magnus aquarum;
Quique ſinus centum, centum fluit æquora circùm,
Atque plagas omnes terrarum fluctibus ambit.
Quin ſubtus terras & præterlabitur omnes

1 *Populi Sumatræ in ora Boreali* (Achen) 2 *Ingens Americæ Meridionalis fluvius ab arenis Argenteis ſic dictus* (Rio de la Plata)
3 *Qui ſunt in Virginia Septentrionalis Americæ provincia.*
4 (Rio de las Amazones) *Hiſpani vocant, perhibent enim huius fluvij ripas Amazones incolere.*

Per cæcos aditus, perque horrida Tartara Ditis.
Ceu toto in tenues diffusus corpore venas
Insinuat se sanguis, agitque per omnia vitam.
Stagna, lacus, perhibent, hinc & vaga flumina, fontes
Lymphæque, & quicquid saxis distillat aquarum
Oceano ex alto consurgere. nanque ubi pontus
Descendit magnæ per crebra foramina terræ,
Quà via cæca patet, superas se rursus in auras
Emittit saliens; nam quantùm vertice ab alto
Descendit maris unda, salit de gurgite tantùm.
Hinc Tagus auratam volvens cum flumine arenam
Erumpit. Bætisque alba præcinctus oliva:
Et qui tot terris, tot nomina gentibus Indus
Caucasea de rupe fluens imponit, & ipse
Purpurea Ganges unda, Tanaisque nivalis:
Ac gelidis venit Oxus aquis, & dives Hydaspes,
Et Lycus, atque Hermus, fontesque binominis Istri;
Nilus &, Ægyptum nigra qui ditat arena,
Usque cacuminibus Lunæ devexus ab altis:
Et Gis Æthiopum fama notissimus, & qui
Spumeus Alpino Vesuli de vertice currit
Eridanus, sceptrisque potens Tyberinus, & ipse
Pauper aqua, at multo dives Sebethus honore.
Orbe sub occiduo Panucus, & alta fluenta
Amnis Amazonidum, centum qui flexibus errat,
Et sata rura rigat latè felicia centum:
Cæruleisque 1 Canada vadis, flavusque Siopis,
Quique mari magno fluit ore Argenteus amnis,
Et gemmas secum, & nitidas subvectat arenas.
Hìc freta trans Abylæ geminis se cornibus ingens
Porrigit Oceanus: dextrà petit arduus orbem
Ammerices, latèque omnem complectitur undis;
At læva Libyam præterluit usque remotum
Acronoton, Manesque fluens descendit ad imos.
Eoum hinc saliens latus alluit, & vagus inde
Suprà Arabem, Persamque suprà circumfluit Indos,
Mox iterum ascendens gelidas iter urget ad Arctos;
Lanigerosque lavat Seres, Chrysenque rubentem.
Hinc

1 (Canadà) *fluvius, seu potius ingens lacus Septentrionalis Americæ,*

Hinc & regna petens Boreæ damnata sub axe,
Sarmathiam, Scythiamque rigat, rigidoque relicto
Axe iterum, niveos cursu secat ille Britannos:
Moribus & niveam fluctu circumdat Hybernen.
Oceani quondam antiquis impervia nautis
Æquora: turritæ nec sulcavere carinæ
Id pelagi, ad Solem quod se diffundit Eoum,
Et quod in Hesperium procurrit, & omnia cingit
Ammerices nova regna. cava trabe currere fluctus
Oceani tumidos, montesque irrumpere aquarum
Non ausi, ignotumque fretum tentare magistri.
Proxima majorum Fatis melioribus ætas
Id tandem aggressa est: potuitque ingentibus ausis
Oceanum superare, rubrosque venire sub Indos.
Multa sed ante tamen cesserunt irrita vota
Rectorum, multusque labor profusus inanis.
Agmine nimborum metuendus, & ignibus Atlas
Terrebat nautarum animos, qui sæpè furentem
Tentavere sinum, & cautes superare rigentes.
Arduus ipse etiam præruptis montibus alnos
Oceanus retrò pepulit, nautasque coëgit
Vertere terga fuga, & magnis desistere cœptis.
At non conatus animorum, audaciaque ausa
Omninò cecidere: per invia cærula Atlantis,
Perque hyemes iterum rigidas, nimbosque sonantes
Sternere iter tentarunt, magnum & sub juga pontum
Mittere: sed pulsi laceris abiere carinis
Retrò iterum: ceciditque animis spes omnis, & altus
Non dictus 1 Mons, & dicta est innabilis ora.
Sic intactus Atlas, multosque inarata per annos
Æquora manserunt. Tandem felicibus ausis,
Henrici 2 Ducis auspicio, ducentibus & Diis,
Lysiadæ petiere duces. non horrida nimbis
Æquora, non pelagi montes timuere tumentes.
Ac velut in tergum si quando pulsa recessit

1 *Atlantis iugũ* (Capo Non) 2 *Ioãnis 1. Lusitaniæ regis filius, qui primus in Africam iter aperuit duabus Lusitanis navibus missis anno 1240. mox Atlantis promontorium superatum est anno 1430. postremò Vasao duce trans ultimum Africæ promontorium in Indiam penetratum est anno 1497.*

Mœnibus ex altis acies, quæ scandere primùm
Ausa fuit, mixtimque abiit formidine cœca;
Spemque omnem belli deponit, & arce potiri.
Ast ubi conspexit specula sublimis ab alta
Contusas acies, fusosque redire maniplos
Magnanimus dux, ingentique incanduit ira,
Urget equum impatiens, tortasque relaxat habenas:
Ocyùs & vento, ut versum pervenit in agmen,
Increpitat primùm dictis, sistitque ruentes:
Addit & hinc stimulos animis, & laudis honores,
Extemplò commotæ acies ad mœnia vertunt
Sese præcipites, Martemque, hostemque lacessunt.
Tela per, & glandes, & Martia fulmina, & ignes
Irrumpunt; muros scandunt, & turribus altis
Vi potiuntur: Honor stimulis præcordia pulsat.
Non secus oceanum superarunt, & vada cœca
Lysiadę nautæ, postquam generosus adegit
Dux stimulis animos, laudisque adiecit honores.
Non formidandi vertex sublimis Atlantis,
Nec trifidis disiecta polo Acroceraunia flammis
Audaces fregere animos: Nec terruit ingens
Fluctibus Oceanus: sed itum ęst in litus Eoum
Per maris abruptum. Rerum discrimina nulla
Altæ laudis amor formidat, & invia nulla
Semita virtuti; nam sentibus aspera mollit
Gloria. Neptuni præter vada fervida vexit
Idæas animosa virùm solertia puppes.
Verùm age, & oceani tumidos quo sydere fluctus
Vertere conveniat, terras & adire repostas,
Accipe. Cùm pelagus candenti corpore Cygnus
Pronus adit, nitidis Arcturus & emicat astris,
Herculeos fines, & amicos, navita, portus,
Quà Tagus Oceano rutilis se miscet arenis,
Desere. blanda novo sub sydere scindere pontum
Tempestas aperit tunc se; veniuntque secundi
In velum Zephyri. verùm si carcere curtus
Seriùs emittas, cœlo cùm lucida Tauri
Occidit, ardentesque pedes exarmat Orion,
Haud equidem Phœbi fines lustrabis Eoos
Incolumis. retrò puppes aget Auster ab axe

Auę

Austrino veniens. vel si contendere contrà
Audebis, Libyæ infames frangeris ad oras,
Aut alium tandem venies jactatus in orbem,
Brasiliæ ad cautes, aut barbara litora terræ
Caribanæ, pelago quà se vagus addit Amazon:
At 1 portum, Oceani gelidas ubi verberat undas
Sequana, Pegaseum nitido cùm sydus Olympo
Tendit iter pennis, & jam novus incipit annus,
Deserit, & Phœbi Gallus petit arva rubentis.
Mense sed exacto solvunt de 2 Vecte Britanni
Litus in Eoum: at gelidæ vada tuta relinquunt
Texeliæ 3 dites Batavi, charosque Penates,
Cùm Tauri medium Titan secat aureus orbem.
At quicumque petis trans æquora litus Eoum
Ocyùs insistas cursu, Zephyrisque secundis,
Abrumpasque moras opus est; Nanque omnis in alto
Prospera Fortuna, & felix stat meta viarum
Concessis ventis, & tempestatibus uti.
Sed postquam cœli certo sub sydere ventos
Accepere sinus, celeres, Palinure, carinas
Dirige. Fortunæ præfert quà plurima nomen
Insula. prima tui sit & hæc data meta laboris.
At tibi quæ magno metuenda pericula ponto
Intentent, canere aggredior. Vitare memento
Navifragum Libyæ litus, penitusque sonantes
Atlantis scopulos; furit hic spumantibus undis
Arduus Oceanus, strepitatque procacibus Austris,
Dextram puppe pete: & nimbos vitabis, & undas.
Ille sed in primis vasti per cærula Atlantis
Est labor exuperandus: aquæ nam præpete cursu
Semper in Occasum, Solisque cubilia tendunt.
Seu quoniam summi vertex dum fertur Olympi
Pronus ad Occasum, retròque relinquit Eoum,
Inclusos orbes, & sydera, & aëra, & undas
Oceani rapit, & celeri trahit omnia gyro.
Qualis ubi magna rapitur vi fervidus axis
Ingenti cum mole rotas, cursusque volantes
Abripit, & summa retrò vi rapta sequuntur;

1 (L'Haure de Grase) *Galli vocant.* 2 *Insula Britannia* (Vright)
3 (Texel) *insula, & portus Batavorum.*

Sive quia (hæc melior ſententia viſa magiſtris
Nanque aliis) cœli per culmina cùm rapidus Sol
Volvitur, immenſis fervoribus excoquit alti
Oceani fluctus, tenueſque reſolvit in auras.
Ergo ubi jam multus mediis è fluctibus humor
Attenuatus abit, ſubſidunt æquora fundo:
Hinc loca vicinæ ſuccedunt protinus undæ
In devexa. vagus quoniam ſe ſemper in orbem
Verſat, agens cùm luce diem Sol almus Olympo,
In declive fluit mare ſemper, & orbe rotatur.
Longior idcircò curſus, cùm Solis ad Ortum
Tendimus: obiectum puppes mare tardat euntes.
At verò Occaſum, brevior, cùm quæris, & oras
Ammerices; nam prona ferunt ipſa æquora puppes.
Eſt major tamen hìc motus, quà torrida Mundi
Zona rubet; veloci & aguntur cærula curſu.
Attenuat quoniam Sol ferventiſſimus undas
Oceani magis; aut quia ſe velociùs ipſe
In medio verſat cœli vaſtiſſimus orbis.
Eſt pariter varius variis in partibus altæ
Curſus aquæ, & varias etiam deflectit ad oras,
Auroræ hinc docti quærunt cùm regna magiſtri,
Lentus ubi motus, deſcendunt; deinde ſub Ortum
Veloces recto ducunt temone carinas.
Major ubi, veniunt cùm longè Atlante repoſtos
Solis ad Occaſum inquirunt per cærula portus.
Eſt etiam labor ille tibi, luctare fluentis
Oceani, fluctus & declinare ruentes.
Nam vaga in Occaſum cùm perfluit Amphitrite
Litora in adverſa, atque in procurrentia ſaxa
Incurſat violenta, nec ultrà excurrit inundans,
Spumea confeſtim refluit ſed pulſa retrorſum.
Qualis ubi ripis devexior incidit amnis
Alliſus reſilit, retròque reverberat undas.
At quoniam in terras obiectas ſæpiùs unda
Obliquè incurſat, pariterque impulſa retrorsùm
Obliquè in partes alias fluit, & vaga curſat.
Ingenteſque unà abreptas trahit æquore puppes.
Quin etiam fluviis è magnis ſæpe fluenta
Prona ruunt, multoque cient maris impete fluctus.

Sic

Sic fluit Euxinum, & mediam perlabitur Hellen
Auctum fluminibus: sic pulsum à gurgite Nili
It mare Virginium: sic claustra sonantia præter
Oceanum currunt devexa fluenta per altum:
Quà Gis lata subit maris æquora, quàque rubentes
Indus aquas auro devolvit, & aureus ipse
Quà Ganges fluit, & Seres quà findit 1 Hoanges.
Et quà se magno ciet ore Argenteus amnis,
Ac secat occiduos undis felicibus Indos.
Amnis Amazonidum sed quà rapidissimus undas
Torquet agens, celeri currunt cita cærula cursu.
Hæc igitur tibi cura, silent cùm carbasa, in undas
Anchora descendat, multo quæ pondere curvas
Firmabit pinus, pelagoque obsistet eunti.
At si ventus agit crepitanti flamine vela,
Contende in proram venientibus impiger undis,
Obnitique vado semper, Palinure, memento.
Nec te decipiat, fluctu labente, profundis
Indeprensus aquis, atque irremeabilis error.
Vicinam temone plagam, veloque require,
Quà venit æstus aquæ, & fluctus conare ruentes
Vincere, ne sensim pelagi devexa fluenta
Veloces aliò impellant per cærula puppes,
Tardior Oceanus quà se fert obvius undis,
Flecte ratem clavo. quin & superare fluenta,
Nauta, potes, si proram omnis peat impetus undæ;
Nec transversa latus feriat Thetis incita cursu;
Nam sic prora vadum rostro proscindet acuto,
Eludetque simul rapidam venientis aquæ vim,
Non secus ac cuneus diffindit scissile robur,
Et facilè in partes acie disjungit acuta.
Quin & Hiperboreas glacies, fluxumque nivali
Ex axe in medium tibi sunt vitanda, sub Ursas
Dum tendis. Cùm longa dies illuxit in Orbe
Arctoo, solvitque nives Sol fervidus igne,
Et duras scindit glacies, maris unda refusis
Imbribus è Septem cursu revoluta Trione

In

1 (Hoang) *maximus Serum fluvius crocei, seu lutei coloris, unde vernaculo Serum vocabulo* Hoang *dictus. illius tamen aqua nitida fit iniecto alumine.*

In medium devexa diem descendit,& altas
Fert secum glacies, tepidumque revolvit in Austrum.
Sed quà torrentes descendant,cortice picto
Aspicies,& nostra etiam te plura docebunt
Carmina, & exacti toties per cærula cursus.
Consule & in primis arcana oracula docti
Dudlæi, quæ multa notat tibi pagina.Sed jam
Me salsa longè pulsatæ aspergine puppes,
Immensoque vocant venientia monstra fragore.
Ergo per Oceanum velis dum curris apertum,
Ignoti nova monstra maris,Cycladesque natantes
Evitanda tibi, lato quæ gurgite Proteus
Pastor agit. centum pelago vastissima Cete,
Et centum mediis errant in fluctibus Orcæ,
Ac Phocæ turpes,& turrigeræ Balenæ.
Quin & Atlantæis in fluctibus,axe sub alto
Agmina densa ruunt passim,latèque vagantur;
Sæpe cavæ magnis impingunt piscibus alni:
Densatosque globos inter, turbasque natantum
Vix sese medias aperit via tuta per undas.
Ergo tibi vasto fugienda hæc monstra profundo;
Nam sæpe, infandùm, miseræ periere carinæ
Demersæ mediis in fluctibus: Hæc vaga magno
Errant Oceano, rostroque armantur acuto.
Quæ si ferratis incursent dentibus alno,
Extemplò , velut in scopulos allisa fragorem
Illa dabit,rostroque abies pulsata dehiscet.
Illa ingens caput,atque horrentia lumina tollunt
Suprà undas, puppimque suptà, latèque revolvunt
Corpora per navim, tortoque volumine caudæ
Rostra super, proramque assurgunt, & mare subter
Vi magna ingenti cum mole invertere gaulum
Adnituntur. aquas illa,& plena æquora vasto
Ore vomunt, fusoque replent torrente carinas.
Nonnulla horrifico per cærula vasta natatu
Velificant, magnisque movent clangoribus alas.
Est etiam Oceano in magno malus ille Physeter,
Monstrũ horrendũ ingens,cui quot sunt vertice nares,
Tot patuli ex illo tolluntur in astra canales
Ore cavo: immensùm stridens quibus æquor in altum
Se

Se jacit, & latè circùm diffunditur imber:
Cuncta in conspectu simul occulit: omnia miscet
Stridore. ingentes quot acuta cuspide spinæ
Aptantur lateri, tot sunt hastilia ferro
Dura magis: nitidæ splendent quot tergore squamæ,
Scuta tot, horrẽdum quibus impenetrabile dorsum est;
Instar montis, aquas suprà caput eminet: antrum
Os immane refert: subter, mirabile dictu,
Quot dentes, dextra totidem, lævàque secutes
Horrent. Dii talem nautis avertite pestem.
Hæc tu monstra maris cùm videris, ocyùs omnes
Inclamare tubas, magnumque ciere fragorem
Æra jube, lituosque, & raucum cornua cantum.
Nam sic confestim perterrita monstra fragore
Descendunt, subterque vagis conduntur in undis.
Quin etiam persæpe juvat (mihi retulit Ægon,
Ægon Oceani vidit qui monstra profundi)
Horrida terrificis tormenta explodere bombis,
Et capiti vibrare pilas; nam fulminis ictu
Merguntur concussa mari; nec cominùs unquam
Spectantur: Divosque etiam, Palinure, vocato.
Sæpe salutiferæ longè discedere signo
Visa Crucis: jactu lustralis protinus undæ
Interdum petiere cavas sub gurgite sedes.
Sed neque te aspectus Telluris fallat inanis;
Nam sæpe in medio quæ creditur insula ponto,
Est sese undoso tollentis ab æquore monstri
Dorsum immane, leves cui susternuntur arenæ,
Ac molle assurgit sabulum, & se subiicit alga.
Non semel undivagæ puppes appellere ripæ
Gavisi nautæ, celeresque in litus inane
Delapsi, virgis subitum crepitantibus ignem
Accendunt, lætisque parant convivia mensis.
Ast ubi paulatim senserunt monstra calorem
In mare descendunt: tunc credita se pede Tellus
Subtrahit extemplò: miserique in gurgite nautæ,
Infandùm, pereunt, monstris data præda nefandis;
Anchora sæpè etiam sabuloso credita dorso,
Et duris unco squamis infixa tenaci,
Cùm monstro, & fundo se proripit, & ratis unà
Ar-

(Arcete ò Superi casum !) demergitur undis.
Nonnulli in Cete mittunt scopulosa rudentes
E navi: hinc illos, cùm se vastissima monstra
Subducunt, dextra arripiunt, Fatumque morantur.
Nec minùs intereà funes generosa juventus,
Ex alta suspensa manet quibus anchora prora,
Haud mora, præcidunt ferro, vel solvere certant.
Sed quid monstra maris refero, mediasq; per undas
Errantes Cycladas. est parvus in æquore piscis,
(Romani Remoram appellant, Echeneïda Graii)
Hic (si vera fides) turritam dente tenaci
Apprendit navim è prora, sistitque volantem.
Nec valido prosunt spirantes flamine Cori;
Nequicquam & remis diverberat æquora pubes:
Turritæ veluti cautes in fluctibus illa
Cùm vento, & velis, remisque immobilis hæret.
Vis tanta exiguis Natura est indita rebus.
At verò, ut casum effugias, quid tunc tibi agendũ est
Accipe. Subter aquas descendat nare peritus,
Atque omnem circùm curset, visatque carinam,
Quò tandem monstrum inveniat, dextraq; prehensum
Amoveat, victorque mari consurgat ab alto.
Sic mihi se quondam dixit fecisse Cloanthus,
Qui mare, qui terras, qui barbara litora gaulis
Lustravit toties, quà Sol utrumque recurrens
Aspicit Oceanum, & victor remeavit ab Indis.
Nunc age, quæ cœli ratio sit habenda magistro,
Ut varias Mundi partes exploret, & oras
Oceano in magno, quà terræ, & litora nulla
Apparent: sed cœlum est undique, & undique pontus:
Expediam (cœpti quæ pars non parva laboris)
Hæc rectoris erit semper solertia major
Vestigare plagam cœli, terræque, marisque,
Quò ventus, cursusque, gubernatorque revexit,
Sive per ignotas pelagi quà naviget undas;
Nam sic optatos poterit contingere portus,
Quàque rigent scopuli, & cœcæ, deprendere, Syrtes:
Atque hinc exactos etiam deducere cursus.
Quas igitur zonas, quas vento accesseris oras
Contemplare: tibi cursus vaga sydera dicent,

Et

Et Sol clivosi dum culmina scandit Olympi.
Ergo ubi jam medio librabitur æthere curru,
Quot partes sextante nota Sol altus Olympo est.
Hinc Finitorem quot se super efferat Arctos,
Explorare opus est: id tu quo, navita, possis
Vestigare modo, paucis, adverte, docebo.
A cœli medio quot partibus aureus orbe
Sol distet, perquire: illas tibi pagina dicet,
Obliquos quæ Solis habet duodena rotatus
Per loca Signiferi. numerumque deinde repertum
Partibus inventis radio super adde, volantes
Si Sol in tepidum bigas deflexerit Austrum,
Cùm brevis est lux, & nostrum depressior orbem
Aspicit: at Cancro propior si curribus ibit,
Longinquas cœlo cùm protrahit altior horas,
Subtrahe ab inventis, numerus qui proximus exit,
Ostendet quantum è vitreis se circulus undis
Æquator tollat, medium qui dividit orbem
Signorum: quantùm sed se super evehat Ursa,
Monstrabunt partes quæ pro quadrante supersunt.
Hinc quæ zona poli, qui sit locus ille, carinæ
Quò, Palinure, tuæ cursu venere sub Austrum:
Et quantùm à Septem jam descendere Triones
Nam polus Oceano quot sese partibus alto
Admovit propior, tantùm per cærula puppis
In medium se prona diem devexit ab Arcto.
At si diversum cœlo, & majoribus astris
Trans Æquatorem perlustras, navita, mundum;
Hæc eadem peragenda tibi; sed tollitur alter
Axe polus, rerumque exit contrarius ordo.
At levis hic labor est nobis, ubi fecerit horas
Nocturnas bis æqua pares Astræa diurnis;
Ipse tibi medio in cursu Sol aureus, altus
Quot super Æquator consurgat partibus amnes
Oceani dicet, sed si tunc fervidus igne
Vertice in extremo Titan libretur Olympi,
In cœli medium pervenit cærula puppis.
Alter & hinc tibi jam venienti panditur Orbis,
Alter & assurget Mundi polus, aurea circùm
Rara & inexhausto volvuntur sydera motu.

Que-

Quærendum & quan tùm cursu tua pinus in Ortum
A Fortunata fugiens Tellure recessit.
Verùm hoc difficile est: fertur pernicibus alis
Hesperiam in partem cœlum, nec fixa sub astris
Meta manet: cursus hinc & deducere multum est.
Auri multa viro Batavi donare talenta
Promisere, modum in mediis qui sedulus undis
Traderet, ut certò possent cognoscere quantùm
Curva sub Eoum spumosa per æquora puppis
Provecta est; cœlique simul qui circulus alti
Tunc noctesque, diesque pares partitur in horas:
Rem multi aggressi magno mercedis amore:
Verùm alii laudum stimulis. post irrita vota,
Nullus adhuc tanto pretio donatus abivit:
Et nullus tantam meruit pro munere laudem.

Attamen, angustis quoniam solertia rebus
Summa hominum est, crescitq; usu experientia longo,
Acre quid ingenium, multusque invenerit usus,
Edoceam. E vitro tibi clepsydra magna paretur,
Bis senas quæ tota fluens semel indicet horas.
Cùm primum das vela Noto, Palinure, vocanti,
Hanc tu pendentem media sub puppe locato.
Verùm ubi jam totus spiramine depluit humor,
Verte illam, conclusa fluat quò molliter unda
Subiectam in partem: cautusque notare memento,
Quot levis unda vices spiramine depluit arcto;
Temporis exactas nam sic cognoveris horas,
Ex quò deserto solvisti ab litore funem.
Sed priùs, è portu pelagi cùm tendis in altum,
Quære quot ascendens jam partes egerit orbis
Delius, atque vagi quæ fluxerit hora diei:
Atque illam in primis memori sub mente reconde.
Hinc cùm vestigas quæ te plaga lucida cœli
Ambiat Oceano in medio, & qui circulus ille,
Et quantùm Occasu è primo se vertat Eoo,
Principiò perquire, cavo pellucidus humor
E vitro quoties defluxit; & inde peractas
Deduces horas, ex quò de litore primùm
Se dedit Oceano, ventis spirantibus, alnus.
Hinc & si solidos valeas subducere Soles,

Invenies horam, momento quæ ruit illo
Litore in adverso; & tabula signare memento.
His actis, sextante nota, radiove quot altus
Sol partes fuerit: mox quæ sublapsa diei
Hora sit, hinc certis poteris deprendere signis.
Horarum & numerum è signato subtrahe primo,
Hinc tibi qui reliquus tandem quæsita locorum
Intervalla dabit, sese quibus alter in Ortum
Submovet, horarum numerum si ritè resolves
In partes, quarum ter quinas continet hora,
Sic quantùm medii tunc cœli circulus absit
Ex alio, aut primo poteris prædiscere 1 Circo.
Sed puros quoniam servari tempore longo
Difficile est amnes, partem subtilis arenæ
Includunt vitris alii, & vaga tempora signant.
At multi stamnum accipiunt, plumbumq; liquatum,
Et vivum admiscent argentum; atque igne subactam
Materiem in cinerem solvunt, tunduntque minutim:
Secernuntque illam cribro: decussaque vitro
Pars subtilis, aqua pro molli clauditur: inde
Non interruptus currit spiramine pulvis.
Sunt qui cæruleam Tethyn pro Naiade dulci
Immittunt; conclusa cavo Thetis humida vitro
In multum sincera manet salsugine tempus,
Ast aliis visum est, varia experimenta secutis,
Ut vivum sensim argentum spiramine parvo
Deplueret. multo quoniam non deficit usu
Attritum, & longo nunquam corrumpitur ævo.
Hoc sed præcipio cura maiore notandum:
Mobilis ex alto depictæ clepsydra puppis
Pendeat, in partes ut cùm se verterit ambas
Navigium, aut vento, aut spumosis fluctibus actum,
Hæc sese medio libret: sic leniter humor
Non intermissus spiramine depluit arcto.
At si nocte locum perquiris, pulsa secundis
Quò tua pervenit ventis per cærula pinus,
Astra tibi dicent transacti temporis horas,
Scilicet aut Cepheus, vel proxima Cassiopea,

Aut

1 *A primo nimirum Meridiano, qui per Insulam Palmam, qua fortasse est Ptol. Casperia, transit.*

Aut Cynoſura,polo quæ ſe nocturna rèvolvens
Tarda diem integra peragit vertigine totum.
Hæc cùm nota tibi fuerint,ſpectare licebit
Qui locus ille, tuæ quem jam tenuere carinæ;
Et quà continues velis iter, ut tua portus
Optatos tandem ſubeat trans æquora puppis.
His etiam emenſos facilè eſt comprendere curſus,
Et quantùm navis ſpatium promota cucurrit,
Si tibi luſtrati multa experientia cœli,
Et metiri etiam numerum, & ſubducere calles.
Nauta, vias Solis, numeroſque & ſydera diſce.
Eſt etiam modus alter, aquas ſulcante carina,
Quo valeas pelago exactos cognoſcere curſus.
Aſſere quadruplici capſam compinge quadratam,
Cui geminus circùm ex ulmo verſatilis axis
Inſit, uterque ſuprà longo ſe corpore capſam
Efferat. inſtructam pennis impone recurvis
Mox uni, Palinure, rotam: ſuper illà quadratam
Aſſurgat capſam, & capulo verſatilis axis
Inſiſtat. pennas albi tibi bractea ferri
Secta dabit; partemque omnes vertantur in unam;
Ut rota continua poſſit vertigine volvi
Impulſa à vento,in pennas cùm ſpirat ab alto.
Ceu puer intentus ludo,cùm fixit acerno,
Subtilique crucem ligno, niveaque papyro
Inde cruci inſeruit pennas, ventoque ruenti
Obiectat currens: vento propulſa papyrus
Se cita verſat agens, & mobilis orbe rotatur.
At tu,nauta, rotam capulo ſubnecte quadrato,
Ut cùm decurrit vento rota concita, & unà
In gyrum ſeſe axis agat. mox fila revolve
Alterius medio longiſſima,quæ tibi fila
Semper erunt gemino lini de ſtamine torta.
Alter & accipiat fili caput, orbe revolvi
Circà illum ut longo poſſit, cùm plurima verſat
Aura rotam. Hinc ſumma capſam ſub puppe locato,
Ut rota dèvolvi ſemper vento incita poſſit.
His actis, Palinure locum, portumve notato
Illius èque tuo pariter diſtantia portu
Sit tibi nota; ratem mox tu cùm litore ſolvis
Feli-

Felicem in Zephyrum, incipiet rota flamine venti;
Inque alium sensim filum devolvier axem.
Hinc cùm te notam ventus devexit in oram,
Quę se multiplici vertere volumine, fila
Extende, atque pares in tot mox divide partes,
Millenos quot nota tenet distantia passus,
Atque pares alias poteris super addere primis,
Ut longo valeat devolvi tempore filum:
Singulæ & accipiant positis discrimina nodis.
Sic certam semper mensuram, rector, habebis,
Qua cursum pelago exactum, ambagesque viarum
Quærere non multum est. Auris de puppe secundis
Cùm rota se circùm versat, versatque rotundum
Unà axem in gyrum, quot fili conspice partes
Intereà currant, alioque plicentur in axe;
Quippè ratis totidem spumosa per æquora passus
Mille, in vela Noto semper spirante, cucurrit.
At si jam totus fuerit revolutus in axem
Alternum funis, vacuo, Palinure, volantem
Tunc impone rotam. certos cognoscere cursus
Sic dabitur semper: nam cùm vehementior Eurus
Incidit in velum, & cita dissecat æquora pinus,
Tunc etiam celeri fertur rota percita motu.
Verùm si leni canentia carbasa flatu
Intendant Zephyri, pariter rota molliter axem
Circumagit, & lentè filum se versat in orbem.

Ut cunque his tandem spatiis digressus iniquis,
Jam tibi quàm varius sit per vada cærula magni
Oceani cursus, non multo carmine dicam.
Primus, 1 cùm picta sectamur pyxide Rhombum
Austrinum, & medii sub cœli circulo eodem
Currimus, hìc certus, nec (si vigil ipse magister
Lora regat) transversa ratem feret. 2 alter, Eoum
Cùm sequimur, magno cœli sub tramite, Rhombum,
Aut alium quemvis medium percurrimus orbem:
Certus & hic. verum superest qui 3 tertius, ille est

O Obli-

1 Prima navigatio recta in Austrum per eundem Meridianum, quam Orthodromicam vocant. 2 Secunda item recta in Ortum, vel Occasum per eundem parallelum. 3 Tertia obliqua, quæ & Loxodromica appellatur, est autem cùm alios Rhombos petimus.

Obliquus, reliquosque petit per cærula Rhombos:
Ut cùm puppe plagam Vulturni quærimus, aut cùm
Leuconoti in sedem contendimus. Hic vagus error
Navis erit: non illa maris dum marmora sulcat,
Describet rectum spumanti in gurgite circum:
Sed vento fugiens spirali tramite curret.
Ergo inclinatum cùm quærimus æquore Rhombum,
Haud equidem, Palinure, plagam veniemus ad illam,
Quam prima egressi statione petivimus: at si
Deucaledonias 1 cursu contendimus oras
Seu mundi adversum nobis properamus ad axem,
Curva polis propior succedet puppis, at illis
Acta per obliquos felici flamine cursus
Perveniet nunquam, & circùm versabitur Ursas.
Ast ab utroque polo dedimus si carbasa ventis,
Inque Æquatorem descendimus, ire sub illum,
Optatosque rati portus penetrare negatur.
His animadversis, docti solertia nautæ
Illa erit, obliquos ut cùm per cærula Rhombos
Percurrit, proram semper deflectat ad illum,
Qui propior situs, atque à primo longiùs ibit;
Sic quem non curvo quærit temone, videbit
Litore in optato portum. Sed flectere partes
Quot clavum solers dextra, lævaque magister
Debeat, in geminos seu navim dirigat axes,
Sive Æquatorem gemino perquirat ab axe,
Vestiget numeris Geometres. Me vada magni
Oceani jam læta vocant; & plausibus horti
Hesperidum acclamant, viridique è vertice montis
Vocibus assultat festis 2 Arsinaris altus:
Inceptique petunt felici flamine cursus.
Ergo ut præteriit retrò celsissimus Atlas,
Ardentem medii Zonam spectabis Olympi,
Æstifer Æthiopas torret quà circulus alti
Solstitii, Solemque sinu bibit alta 3 Syene;
Cœli ubi tres spatium patet, & non amplius ulnas.
Mox celeri Hesperidum terras, nemora aurea, cursu
Contendas petere, & portus intrare repostos,

Quà

1 *Septentrionales, ab extrema Britanniæ ora.* 2 (Capo Verde) *Ptol. Arsinarium.* 3 (Asna) *urbs Ægypti in confinijs Æthiopiæ, olim Romani Imperii terminus.*

Quà læva Libyæ respondet barbara Tellus;
Lætus ubi,atque ingens septena per ostia fertur
In mare Gis; Libyamque nigra fæcundat arena.
Unde hinc & nomen fluvio invertere coloni;
Et Nigrim fluvium, & se appellavere Nigritas.
Has circùm terras rapido sub sydere Cancri
Perpetuò placidè solet aspirare Supernas,
Vela vocans; celerem sed cursum tendere in Ortum
Adverso torrente negat Thetis incita puppes.
Hinc ubi digressus propiùs descendis in Austrum,
Horrendum fuge, nauta,sinum: fuge litus 1 Equarum:
Aëre non sano,& nimbosis Juppiter auris
Sævit,& Oceano trucibus fremit unda procellis.
Dum cœlo, ut perhibent,descendit pestifer imber,
Excitat, infandùm, putres in corpore bullas:
Attactuque vadi membris diffunditur humor
Lethifer, & venis bacchatur morbida tabes.
Non secus,ac oleæ si quando fervida membris
Gutta cadit; subitæ malesanæ in corpore bullæ
Erumpunt, dirusque dolor per membra recurrit.
Infames etiam cœco sub gurgite Syrtes,
Ingentesque latent: dextra tibi marmora pinus
Proscindat: longos & circumflectere cursus
Convenit Ammericen versùs:sed litus 2 Olindæ
Tu cave ne specula cernas sublimis ab alta;
Nam si te ventus semotam advexit in oram
Ammerices, sceleratаque litora Brasiliorum,
Flectere iter velis opus est,portusque relictos
Quærere; nimbosis nam tunc maria invia ventis.
At si Fortunam audebis tentare sequendo,
Et certum tibi naufragium, immanemque ruinam
Prædico: infami jactatus in æquore 3 Cafrùm
Præceps consilium, infelix, damnabis,& ausa.
At postquam Oceani rorantem aspergine multa
Parrhasiam secuit Finitor circulus Ursam,
In medio jam puppis erit,terræque, polique,
Rectus ubi surgens Æquator circulus orbem

 Si-

1 (Mar delle Cavalle) *ab undis sic dictum.* 2 *Brasiliæ urbs propè promontorium D. Augustini.* 3 *Ultimi Africæ populi, qui litoralia colunt moribus super reliquos longè inhumanis ac, barbaris.*

Signorum secat, & summo rapit omnia cœlo,
Dividuum & paribus cœlum secat intervallis.
Indicio Æquatoris erit placidissima ponti
Temperies: nulli hìc contristant cærula venti,
Præterea durata Ceres, siccique juvenci,
Najadis & dulcis pariter corrumpitur humor,
Hìc tibi cum Jove non sano, pelagoque silenti
Certandum, Palinure: calet sub cardine Titan,
Et furit assensu radiorum fortior æstus.
Sol ipse attenuans undam trahit igne vapores
Non sanos, circùmque leves latè inficit auras:
Immotique gravem exhalat maris unda Mephitim,
Corpora & ipse etiam cœli spirabilis æther
Inficit insinuans sese: nocet artubus ægris,
Qui mare, qui terras Sol ferventissimus urit,
Atque aër gravis, immotique malacia ponti.
Sævior Æthiopum per litora, perque calentis
Infames Guineæ terras: sed mitior æstus
Oceano in medio, mitissimus insuper alto
Cum cœlo rutilis splendent palearia setis
Stellati minio Tauri, Phœboque propinquo,
Aurati rutilant oculi, & majoribus astris.
Nam tunc aspirant auris felicibus Euri,
Ac læti veniunt ruptis de nubibus imbres,
Hoc igitur cœli sub sydere, nauta, secato
Oceani fluctus; facilis via gurgite vasto
Tunc tibi; nec medium rapidus Sol excoquit æquor.
 Postquam servatus puppi devexus in Austrum
Veneris, alteriusque Orbis conspexeris axem,
Conare in lævos cursum deflectere fluctus,
Quà sacra consurgit Triadi medio 1 insula ponto,
At cava semotis remeat dum pinus ab Indis
Sepostos 2 Helenæ colles, portusque subintret:
Quà virides circùm sylvæ venatibus aptæ
Assurgunt, vitreoque vagantur Najades amne,
Hìc fractas cursu vires, animumque juventus
Instauret. magno pressus ceu fasce viator
Æstivo sub Sole, cavo cùm venerit antro,

1 (Isola della Trinità) 2 (Isola di S.Helena) *in medio Oceani sita, quam rarò redeuntes Galli vident.*

Et gelidos circà fontes prostratus in umbrâ
Optatam captat summis fervoribus auram;
Solaturque alta recubans sub rupe laborem.
Jure sibi optatam poscunt membra ægra quietem,
Atque operę pretium est animum revocare parumper
A curis, cœptum ut possit robustior inde
Continuare opus, atque datam pertingere metam.
Hinc geminos pelagi dimenso gurgite 1 Picos
Cùm cernes, fluctusque avibus resonare matinis,
Arduus Ægoceri venientem circulus alnum
Accipiet: fessos recreabit & altera cœli
Temperies. Palinure, sinum obliquare memento,
Transversumque Notum (nanq; est Notus arbiter oræ)
Accipe, & obliquos nimbosa per æquora cursus
Dirige, pinguis ubi, & nemorosa assurgit 2 Acuna,
Insula ab Ægoceti quæ distat partibus orbe
Bissenis læva, Solisque cubilia præter,
Viginti Aurorám tendit. Sed maximus hic jam
Insequitur labor, horrendis superare procellis
Extremum Libyæ latus invium, & æquora summo
Fluctibus alternis sese tollentia cœlo.
Ægoceri fines ultrà se fundit ad Austrum
Africa, & adversum cuneata erumpit in æquor.
Hesperius venit hinc: illinc descendit Eous
Oceanus: geminique adversa fronte ruentes
Concursant, liquidoque exercent prælia campo.
Præcipiti impulsi cursu, venientibus undis
In transversa citis, ventis & agentibus ipsis,
Despumant rabie, & duplici torrente refuso
Ingeminantur aquæ, & magno se vertice tollunt;
Allisæque fremunt magnis clangoribus undæ.
Auditur longè strepitus: cava litora longè
Responsant, fractos sonitus imitata tubarum.
Non secus ac geminæ cùm Martis in æquore sese
Implicuere acies: premit hæc, premit illa: sub astra
Et galeæ, & magno diffracta hastilia nisu
Agglomerata volant, magnusque it clamor ad auras;
Horrendoque cavæ responsant murmure valles.

1 *Geminæ insulæ* (Los dos Picos) *Hispani vocant.* 2 *Isola di Tristan d'Acuña.*

Quin & uterque ruens prærupto à vertice pontus
Fluctibus adversis, & magna concitus ira,
Ad latus extremum cumulos humentis arenæ
Egerit ingentes, limumque, algasque fluentes,
Et fluctus, fundique ejectamenta marini.
Arabiæ deserta velut, Libyæ & loca circùm,
Cùm gemini adverso spirarunt flamine venti:
Hinc Notus abreptas magna vi voluit arenas,
Inde levem Boreas nubem ciet horridus: ingens
In medio cumulus sustollitur; atque ubi quondam
Campus erat, magnus congestæ surgit arenæ
Confestim mons, & miseros premit altus euntes.
Ergo pererrato venies cùm denique ponto,
Acronoton, tu magna alacrem ad certamina pubem
Instrue; luctandum vento, & cum fluctibus atris.
Qualis ubi in mediam durus luctator arenam
Ire parat, magnis luctæ se viribus aptat,
Atque animos revocat priscos, solitumque vigorem:
Intendit nervos, & fortia brachia, & omne
Denudat corpus: mox grandia crura, lacertosque,
Et latos humeros pingui perfundit olivo;
Ut tandem è dubio veniat certamine victor.
Spiramenta ratis, cunctasque occlude fenestras:
Atque imis tormenta locis, tabulataque subter
Ænea descendant, pariterque ignobile vulgus.
Nudati tabulata super stent corpora nautæ;
Præsentique animo cuncti luctare parati
Oceano, & ventis, validasque expromere vires.
Quin etiam forti ad malos cum fune ligentur;
Ut cùm prærupti veniunt à gurgite fluctus,
Absorbentque ratem (nanque hic ingentibus undis,
Sub vada descendunt, cumuloque teguntur aquarum
Ipsi etiam magno præstantes corpore Gauli)
Obluctentur aquis medio torrente, nec ingens
Transversùm abreptos ferat æquoris unda ministros,
Austrinum latus, & longo maria alta petantur
Circuitu: lævum Libyæ fuge litus, & undas.
Non tibi rarescant dubio sub lumine montes
Solorum Æthiopum, scelerataq; litora terræ;
Nam ruet in brevia, & cumulos premet alnus arenæ:
Præ-

Prædaque relliquiæ Cafris immanibus ibunt.
Indicio Telluris erunt per falsa volantes
Aligeræ volucres niveo cum pectore: quales
Mæandri circùm volitant per flumina cygni.
Pyxidis ipsa etiam tornatæ ferrea cuspis
Signa dabit; nanque,ut perhibent,acus acta veneno
Recta polum, sydusque ferit,cùm venit ad altum
Acronoton, Libyæque ratis legit vltima regna.
Mox ubi transmissus fuerit retrò arduus undis
Acronotos, Tellusque simul scelerata refugit,
Flecte viam velis,cursusque intende sub Ursas.
Inter & Eoum, sedesque Aquilonis iniqui,
Quò te pyxis agit: cœli quò sydera ducunt,
Carpe fugam,& pictum membrana consule mundum.
Nunc age,quæ tibi non cura leviore cavenda,
Expediam (non finis adhuc,requiesque labori est)
Proxima 1 Nathalis venit ora,Eoaque Cafrùm
Litora,naufragiis, scelerataque litora Cafris,
Hìc centum mersi perierunt gurgite Gauli
Naufragio infando,& totidem periere magistri,
Et clari virtute duces, quos fluctibus hausit
Oceanus, vel quos ad barbara litora volvit;
Concessitque feris prædam, Cafrisque nefandis.
Nobilis ante alios, & avito à sanguine regum
Naufragio ejectus sceleratæ ad litora terræ,
Cum socia, & natis crudeli funere Sosa
Interiit, pariterque viri interiere trecenti:
Quassatum & totidem ventis immitibus æquor
Spumoso absorbsit sub gurgite. Per freta vasti
Dum miser Oceani nigris devectus ab Indis
Lysiadùm peteret fines,sua regna,Penatum,
Hìc prope terribilem ventis,& fluctibus oram
Lucidus extemplo densatis nubibus aër
Texitur, & toto nigrescit gurgite pontus.
Nec mora, ab Occasu ruit atra,sonantibus alis,
Tempestas, ventis comitata, & fulmine,& imbri.
Tolluntur ventis undæ,tonitruque tremiscunt
Sylvosi montes, & campi,& maximus æther.
Velorum fragor insequitur,clamorque virorum

1 (La Costa di Natale)

Extemplo, & pavido miſcentur cuncta tumultu,
Terror ubique viris, & plurima mortis imago
Obiicitur; certamque intentant omnia mortem.
Ipſe gubernator puppi proclamat ab alta:
Ponite corde metum, ò ſocii, quid pectora pulſat
Veſtra pavor? redeat ſolita in præcordia virtus.
O mihi ſorte dati, vaſti quibus æquor Atlantis
Ter jam velivolis ſulcavi puppibus, & ter
Formidanda maris ſuperavi cærula Eoi.
Eja animos revocate; truçique occurrite nimbo
Unà alacres cuncti, & meliùs confidite rebus.
O paſſi graviora, (aderit modò Numen amicum)
Fortunam, & caſus etiam ſuperabimus iſtos.
Dixerat. At ſævi diverſo à litore venti
Ingeminant ſtridore: furens ruit Eurus Eoo,
Antennæque immugit, & horridus intonat alis
Africus imbriferis; fluctuſque in ſydera jactant.
Protinus ingentes cœlo tolluntur aquarum,
Et ſuper horrendo pendent curvamine montes;
Hinc & deducto ſubſidunt gurgite valles.
Non fortes nautarum animi, non ipſa magiſtri
In dubiis ſæpe explorata induſtria rebus,
Nec quidquam valet ars. ſuperant artemq; animumq;
In diverſa vago venti ſtridore ruentes;
Et fracti horrendo ventorum verbere fluctus,
Ecce ruens Boreas à finibus uſque nivoſis
Incidit obliquus; malumque à vertice ſummo
Deiicit; & fruſtrà pelago obluctante magiſtro,
Ipſa gubernaclum veniens rapit unda; revulſumque
Abripit Oceanus, longèque ad litora volvit.
Tunc ſpes inciſæ. prærepta puppis habena
Oceano jactata ruit, quà turbine venti
Abripiunt: rupto veluti temone quadriga
Fertur in abruptum præceps, perque invia, quà illam
Quadrupedes agitant curſu properante feroces.
Ad latus alliſi quatiunt cava mœnia fluctus.
Concuſſæque trabes fluctu, tabulæque fatiſcunt.
Armamenta rapit turbo, rapit omnia præceps
Æthiopum de rupe cadens ſtridore procella.
At Soſa intereà caſu turbatus acerbo

Uri-

Uritur, & magno perculsus corda dolore
Infelicem animam vix ægro in corpore versat.
Non sua perterrent Heroa pericula; nec se,
Nec vitæ quidquam curat mortalis honorem:
Verùm aliena timet: scinditque potentiùs altum
Pectus amor natorum, & charæ conjugis ardor.
Ille & crudeli toties occumbere morti
Se spectat, quoties miserans, sua pignora, natos
Exhorrere metu, & sua conjugis aspicit ora.
Ante oculos, ante ora patris cum conjuge natos
Fluctibus oppetere, & crudeli funere mergi
Tristius est morte, & tormento durius omni est.
Attamen ingentes condens sub corde dolores,
Dissimulat, pellitque metum, & spem fronte serenat.
Atque his ingreditur dictis: Non omnis, amici,
Spes nobis prærepta: manet via certa salutis,
Si soliti vobis animi, & fiducia cordi
Restat adhuc. Tantùm quemquam sperare licebit
Casibus adversis, quantùm fidentior ibit.
Transversi quoniam ferimur per litora Cafrûm;
Nec datur adversùm vento luctare potestas,
Cedamus: geminæque cadant latus inter utrumque
Anchoræ Oceanum in magnum: quæ dente tenaci
(Spero equidem) vasto fundabunt gurgite puppim.
Intereà cuncti lembo scelerata petamus
Litora; nam Cafros, & vim pulsabimus armis.
Verùm (præsenti avertant Dii numine casum)
Si victi ferro non æquo in Marte cadamus;
Non moriemur aquis: terris periisse juvabit.
Dixerat: & dictis paret manus omnis: & ingens
Extemplò è puppi demittitur anchora in undas,
Altera & è prora jacitur: ratis ilicet alto
Sistitur in pelago librata, Notoque resistit.
Efferus ut quondam sonipes, cui fręna magister
Vi multa injecit, fregitque tumentia colla,
Constitit eluctans, injectaque lora momordit.
Haud mora, conscendunt lembum, scinduntq; sonātē
Remigio pontum, & diram vertuntur ad oram.
Attamen, heu miseros! tercentum fluctibus hausit
Oceanus: cuncti monstris data præda marinis.

Verùm non reliquos melior Fortuna secuta est:
Æthiopum manibus crudelia funera passi
Infandùm periere. Vijs urgemur iniquis
Mortales: semperq; hominum lacrymabile fatum est.
Tu, *Sosæ* casus si te docuere sinistri,
Cautus in infido moderaberis æquore puppim:
Nec cœlo credas, aut fluctibus. Ergo ubi longè
Barbara Cafrorum curvantem litora pontum
Aspicies, celerem dextris da fluctibus alnum:
Canaque soliciti circumstent vela ministri.
At tu cuncta mari, & cœlo, Palinure, notato,
Et suspecta tibi læva de rupe procella
Semper erit. diro venientem turbine nimbum
Sic facilè effugies. Meliùs prævisa feremus,
Quæ nostris veniunt adversa pericula votis.
Casibus his tandem servatus, & æquore iniquo
Dilapsus, Diis vota piis, tu navita, primùm
Solve genu supplex. tibi mox, quid restat agendum,
Quærere opus; præsensque petit quà tempus eundũ est.
Ergo ubi velivolis superasti navibus altum
Acronoton, nitido lumen cùm spargit Olympo
Erigone, fluctusque subit cum Matre Cupido,
Altum puppe seca, & Libyci fuge litoris oram.
Illum depicta sectare in pyxide Rhombum,
Eurum inter medius qui stat, Septemque Triones;
Ut tandem advertas Colchorum ad litora puppim.
Nanque hæc meta viæ: non tempestate repostas
Illa concessum 1 *Barygasæ* appellere ad oras;
Seriùs Acronoton nam cùm transmisimus, auræ
Adversæ spirant, rapiuntque fluenta sub Austrum.
At formidandi retrò si cesserit altus
Acronoti vertex, cùm Bacchi vector ab undis
Surgit, & obscurum Titan 2 Præsepe subintrat,
Litus ama, & Libyæ stringat tibi litora puppis,
Æthiopas, Cernenque inter quà semita ducit
In 3 Prassum at pelago syrtes vitare latentes,
Atque æstus tibi cura, ruit violentibus undis

In

1 *Insula, & urbs Indiæ Lusitanorum Colonia* (Goa) 2 *Stella nebulosa propè Asellos*. 3 *Promontorium, insula, & urbs Africæ in ora orientali Lusitanorum Colonia* (Mozambique.

In Libycum, & vario serpit Thetis incita cursu.
Si Prassum, extremis cedit dum mensibus annus,
Veneris, & Cancro propior Sol aureus ibit,
Sydera cùm nimbis, cùm sunt maria aspera ventis.
Imbriferas durare hyemes, cursusque per undas
Differre inceptos opus est, cùm ventus in altum
Vela vocat rediens, & jam vagus incipit annus
Tempestate nova. verùm si cærula ponti
E cœlo immissis non dum fremuere procellis,
Instaurare licet cursus, atque aurea tandem
Auroræ regna, & portus penetrare repostos.
  Ergo sub Augustum vento da vela vocanti.
Proxima 1 Barbariæ radat tibi litora puppis.
Hinc altas cautes, & saxa sonantia 2 Rhapti
Longiùs ære seca, & diras fuge, navita, syrtes.
Inde sinus lege 3 Barbaricos, & mœnia parvæ
Melindæ, & curvam Lami lege puppibus urbem.
Cùm procul Oceano colles spectabis apricos,
Barbara ubi Tellus roseo prorumpit Eoo,
Partibus & denis Finitor circulus Ursam
Elatam spectat, protam, Palinure, sub Ortum
Dirige ad Eoos 4 Erythræa per æquora portus.
Quò facilis cursus cùm jam sua tempora donat
Lancibus æquatis cœli mitissima Virgo;
Nanque ubi postremis decedit Solibus æstas,
Immensos cœlo demittit Juppiter imbres,
Et crebrò alatæ turbant maria alta procellæ.
  At si Rubra Thetis, Nabathæaque regna petenda,
Ad lævam torquebis iter, quà vertice summo
Ardua odoriferis tolluntur 5 Aromata sylvis.
Hinc & Erythræas fauces provectus, iniquum
Adverso torrente fretum tentabis, acutis
Cautus & armatum scopulis mare puppe secabis.
  At lustranda tibi si sint felicia regna
Persidos, & rutilis passim freta turgida gemmis,

1 *Regio Africæ in Æthiopia sub Ægypto* (Regno di Quiloa) *aliis* (Zanguebar) 2 *Rapta urbs* (Quiloa) *raptum promontorium* (Capo del Gado) 3 (Mare di Zanguebar) 4 *Non solùm Arabicus sinus Erithræum, & Rubrum mare appellatus est, sed etiam tota illa Indici Oceani pars, quæ inter Arabiam, & Indiam interiacet.* 5 (Capo del Guardafuy)

Lævà 1 Dioſcoridis tranſmittitur inſula,& inde
Sunt juga ſylvoſi curſu luſtranda 2 Syagri.
Hinc quà ſe 3 Melani ſuſtollit in æthera vertex,
Intrabis rutilis felicia cærula gemmis.
Mox læva duris fugiat 4 Tylos aſpera ſaxis:
Inde 5 Tharos, 6 ſacrique ſinus; retroque relictis
Scenitis 7, magni ſubeat ratis oſtia Tigris.
Sed dextra ante aditum falcato in litore tutos
Ipſa tibi pandet venienti 8 Armuſia portus,
Inſula dives opum variarum, dives & auri,
Opportuna ſitu facili, & ſtatione reducta.
At nos immenſum Oceani tranavimus æquor:
Tempus & in tuto puppes conſidere portu.

---

1 *Inſula contra Aromata, ad fauces ſinus Arabici* (Zacotorà)
2 (Capo Sachalat) *alii* (Fartach) 3 *Sinai pars* (Gebel Tor) *Arabibus.* 4 *Inſula ſinus Perſici, fortaßè* (Baharen) 5 *Altera ſinus Perſici inſula.* 6 *Pars ſinus Perſici circa Arabiam* 7 *Populi Arabia à ſcenis, in quibus habitabant, dicti.* 8 *Inſula in faucibus Perſici ſinus, qui nunc dicitur* (Golfo di Balſerà) *Emporio celebris* (Ormuz)

FINIS LIBRI
SEPTIMI.

NAUTICORUM

LIBER VIII.

PRotinus Auroræ cursum surgentis ad oras
Prosequar: Eoi jam se felicia pandunt
Litora, & umbroso 1 Bepyrri à vertice Nymphæ
Agarides 2, rutilæque vocant 3 Chryseides auro,
Omnes Aurora genitæ, & Titanides omnes.
Quin & Nereides, præsentia Numina nautis,
Jamque præire cavis certant per marmora cursu
Puppibus, & placidis intendere carbasa Coris.
Ergo ubi stellati liquit palearia Tauri,
Et pulchros Ledæ pueros invisit Apollo,
Mitte ratem pelago, & tepidum descende sub Austrũ,
Nauta, vel Eois ditissima litora gemmis,
Taprobanes, 4 Ophyresque petas uberrima regna;
Aut Seres longè cupias penetrare repostos:
Sive Asiam, notique suprà confinia mundi
Divisos toto perquiris Iapônas orbe.
At si 5 Gangaridæ lustrandi, & proxima 6 Ange,
Tende sub Aprilem velis iter, aurea cœlo
Tunc se lux aperit, veniuntque è puppe secundi
Carbasa tendentes festivo murmure Cori.
Sæpe sub Aprilem poteris tentare sonantes
Agarici fluctus pelagi, si Gangis ad ora
Tendis, ubi ripa surgit viridante 7 Palura,
Aut 8 Tindum petis, & flavas 9 Adamantis arenas.
Rum-

1 *Mons Indiæ extrà Gangem.* 2 *Ab Agarico sinu, qui Gangetici pars est.*
3 *A sinu Magno, qui & Chryse dicitur.* 4 *Aurea Chersonesus, vel, ut aliis placet Sumatra.* 5 *Populi circa Gangem* (Regno di Bengala)
6 *Vrbs Indiæ ad Gangem sita* (Bengala) 7 *Vrbs Indiæ intrà Gangem*
8, 9 *Indiæ fluvii Adamas fortasse erit, qui nunc Guenga ab indigenis appellatur.*

Rumpe moras, Palinure; dic si serius uno
Solveris, adversa jam tempestate sonante,
Non tua Gangaridûm continget litora puppis.
Flectere iter velis opus est, pelagoque relicto,
Imbriferas durare hyemes 1 Meliaporis urbe.

Verùm age, quæ, vento in velum spirante, pericla
Declines (nec pauca tibi, & leviora supersunt)
Exequar. Aërio surgunt quà vertice cœlo
Apocopi 2 montes, & 3 Vindius inserit astris
Nimbiferum caput, & vento quassatur, & imbri,
Descendens longo tractu procurrit in æquor
Eoum Tellus, quam litore cingit utroque
Oceanus, sensimque caput tenuatur in unum,
Calligiis extensa jugis (sic nomine prisci
Dixere, ut perhibent, quæ nunc Comorina minores
Appellant juga) magna mari jacet insula contrà
Agarico, parvo Nereus quam dividit æstu.
Humanæ in speciem linguæ se terra sub Austrum
Porrigit, 4 Adisathrus mediam secat arduus illam.
Antiquam velut Hesperiam pater Apenninus
Dividit, Alpe vagus dum currit ab usque nivosa.
Ad latus Hesperium, Zephyroque objecta salubri
Insula parva jacet; Barygasam nomine Graii,
Sed patrio sermone Goam vocat Indus uterque.
Hanc longè Europa, per Atlantis cærula vecti,
Et magnis animorum ausis, & milite multo,
Lysiadæ 5 cæpere duces, pulsisque tyrannis,
Æternam hìc regni sedem posuere, quod ultrà
Cathygaren 6, atque Auroræ Titanidis ultrà
Extendere finus, latèque per æquora magni
Oceani vexere Patris sacra signa Latini:
Insignes bello populos, regesque potentes
Edomuere armis victricibus, atque superbos
Egerunt toties victo ex Oriente triumphos.
At latere adverso, quà primo aspergit Eoo
Delius Adisathrum, stat campo imposta 7 Milispar,
Quæ sacra servat adhuc, & relligionis avitæ

Rel-

1 (Meliapor) *vel* S. Tomaso) 2, 3 *Caucasi pars, qua longo jugo latè per Indiam excurrit.* 4 (Gate) 5 *Lusitani, à Lysio Bacchi comite sic dicti.* 6 *Sinarum Emporium* (Canton) 7 *Eadem, ac Meliapor.*

Relliquias, quas nulla unquam delere vetustas,
Perdere & immanes nunquam potuere tyranni.
Hìc olim saxum (nanque est certissima fama)
Ad mare constiterat, nimio quà fessus ab æstu
Insedit quondam Didymus sub sydere Cancri:
Tunc vatem divino afflatum numine mentem,
Hæc niveo scripsisse ferunt oracula saxo;
Ut *Thetis* hoc saxum circumfluet, alba sub Ortum
Gens veniet, quæ sacra Dei, ritusque Latinos
Instauret, cœloque errantes dirigat Indos:
Aurea tum largis decurrent secula rivis.
Certa fides. Nerei trans æquora vectus *Eoi*
Ipse coronatis ut puppibus appulit Indis
SABERIDES, vitreas festivo murmure læta
Jam Thetis ad saxum undas egerat. O mihi tanti
Facta viri liceat celebrare, & carmine digno
Egregiam palmam, & clari monimenta triumphi
Pieria ad virides umbras subtexere lauro.
Spero equidem pelago servatam ad litora puppim
Vertere, lætus ubi descendit in æquora molli
Pausilypus clivo, & sub tegmine rupis opaco
Stant vatis sedes, & cognita rura Camœnis.
Hìc ego, dum tremuli vicino ab litore ponti
Aspirant lenes Zephyri, & vaga murmuris aura
Aoniam motat sylvam, sacro incitus œstro
Alta trophœa viri, atque illustria facta sub Ortum;
Et victos dicam populos, regesque subactos.
Quin etiam, si Parca mihi non invidet annos,
Firmaque provenier spatiis vivacibus ætas,
Difficiles artes, & duri munera belli
Expediam, magnoque accendam prælia cantu.
Sin, has ne valeam Musarum accedere sedes,
Infirmæ obstiterint malesano in corpore vires,
Antra mihi, & vitrei placeant in litore fontes;
Æquora amem, scopulosque inglorius. ò ubi Nesis,
Pausylipusque, & Olympiacis lustrata puellis
Mergilline? ò, qui gelidæ me rupis in antro
Sistat, & optata Zephyrorum recreet aura?
Felix qui potuit famam protendere factis,
Æternùmque virùm victor volitare per ora:

Et potuit rores Musarum haurire beatos:
Fortunatus & ille, maris qui Numina nouit,
Nerea Neptunumque senem, Divasque sorores:
Quique peroptata scopuli pendentis in umbra
Ducere felicem tranquilla per otia vitam,
Insanosque Urbis valuit vitare tumultus.
Ille, coloratis dum vecta Aurora quadrigis
Oceano redit ex alto, felicia lustrat
Rura per apricos colles: aut divitis horti
Delicias consuetus adit, fontesque revisit.
Hic per pulvinos, & per segmenta viarum,
Quà lætæ areolæ multo se flore coronant,
Multo & odore fragant, it creber, & aurea lustrat
Dona Deûm. nunc buxus ubi variata figuris
Assurgit media, aut murum prætexit, & arcus,
Assidet, & dulces volucrum bibit aure susurrus.
Hinc ubi jam saturas implevit cantibus aures
Garrula turba avium, surgit festivus, & umbram
Pinguis ubi gestit ramis felicibus arbos,
Arbuteas inter sylvas, & amœna vireta
Perquirit, cursatque cito pomaria gressu.
Et juvat interdum felici ex arbore poma
Carpere, mellitos hinc & libare sapores:
Exploratque, suum si duxerit uva colorem,
Si livent ficus, si multo persica Sole
Mala rubent curventq; graves pomaria ramos.
Cùm verò tenui rupere silentia flabro
Jam Zephyri, & leni crispantur verbere fluctus,
Litus adit, scopulosque, & saxa virentia musco.
Hic celeres spectat cursare per æquora cymbas,
Et pueros inter delphinas ludere cursu:
Necnon & pelagi Divas, tenerasque puellas
Concelebrare choros per litora, perque beatam
Pausilypi sedem, & passim indulgere choreis.
Audit & umbroso stratum Corydona sub antro
Litoreum gracili carmen deducere avena,
Et simul ingratæ meditari Phyllidis ignes.
Interdum picto lustrat tranquilla phaselo
Æquora, & Euplæam cursu, viridemque revisit
Nesida, & longè Bajas, collesque Dicarchi,

Et

Et te de navi aſpectans, Miſene, ſalutat.
At nunc quà placidè ſonat aura,& plurimus halat
Muſcus odoratis è cautibus,& vaga rorem
Ad ſcopulos veniens aſpergit Doris amarum,
Cærulea inſidit ſuper alga,aut vertice in udo.
Hìc piſcatores ſolventes retia in undas
Aſpicit, & captas properare ad litora prædas;
Cernit & incluſos reſilire indagine piſces,
Ac nitido ſquamas argento,auroque nitere,
Atque oſtro,minioque,coruſcantique ſmaragdo.
Hanc olim veteres vitam coluiſſe putarim,
Qui validi centum ſpatiis felicibus annos
A morbis procul expertes,curiſque trahebant.
At nunc (ò læti colles, ſcopulique valete)
Quò me Fata vocant per Eoi cærula,curſus
Inceptos, quantum tenuis fert aura,ſequamur.
  Mons ubi Calligius vitreas deſcendit in undas,
Ac bifidos findit tractus [1] Comorinus aquarum,
Alternas Natura vices ſortitur,& uno
Admiranda loco rerum ſpectacula præbet,
Nec terris ſpectata aliis; nam tempore eodem
Hinc lævà,vitreos quà Sol petit aureus amnes
Oceani, rigidis contriſtat cærula nimbis
Juppiter, & nigra perturbat ſydera nube.
Arva rigent crebris Aquilonibus, alta pruinis
Piniferùm incandent juga montium, & horrida paſſim
Omnia frigoribus denſis concreta rigeſcunt.
At dextrà intereà montis diſcrimine parvo,
Purpurei fulgent Soles,cœlumque ſerena
Luce micat, Zephyrique maris læta æquora perflant.
Verſicolor pratis ver purpurat:aurea rident
Culta,novæque nitent viridi de palmite gemmæ.
At cùm dextera hyems pelago,& nox incubat atra,
Tunc læva Zephyris ridet ſpirantibus æſtas.
Qualis in Ammericæ ſylvis felicibus arbos,
Quæ ſimul,ut fama eſt,& trunco,& menſibus iiſdem,
Informem præfert hyemem, foliiſque comantem
Æſtatem,ſentitque vices,mirabile dictu,

1 *Ultimum Indicæ peninſulæ intrà Gangem promontorium*(Capo di Comorin.)

Adversas. hinc læta comis frondentibus umbram
Subtexit viridem, teneroque è cortice gemmas
Fundit odoratas, suavemque exhalat odorem:
Parte alia ramos foliis nudata rigentes
Horret, & amisso squallescit honore comarum.
Ergo ubi trans 1 Colchos mollẽ te ventus in Austrũ
Vexit, & horrendæ Comorini admoverit oræ,
Ne te decipiat blandi pellacia ponti,
Atque leves Zephyri venientes murmure læto;
Instrue solertem magna ad certamina pubem
Solicitus: vix puppe latus transmiseris, ecce
Horrida tempestas cœlo ruet, & freta cœca
Subverti rapido spectabis turbine venti.
Arte truces supera nimbos, Palinure: latentes
Et Syrtes etiam, & scopulos vitabis acutos.
Hinc si regalem Gangem petis, atque Paluram,
Flecte viam velis, tardamque ascende sub Arcton.
Hinc & Taprobanen linquens, 2 Corynque jacentem,
Gemmiferum juxta litus vada cærula sulca.
At si purpureis passim baccata lapillis
Sit Chryseque, Ophyreque vagis lustranda carinis,
Tunc lævà velis transmittitur insula, quà se
Arboribus tollunt densis nemora avia centum,
Quæ calidum piper, & felicia cinnama fundunt,
Hìc tibi prærupto venienti à vertice pontus
Ingens ante oculos aperitur, & insonat undis,
Agaricum dixere sinum, cui nomina Ganges
Ipse etiam rutilo prolapsus flumine fecit.
Hic furit immanis violento turbine Typhon,
Barbarus Oceani regnator, & arbiter undæ
Eoæ, centum puppes qui fluctibus hausit;
Et totidem per saxa tulit, totidemque sub auras
Abripuit, summoque iterum de vertice misit
In scopulos, in saxa, aut vortice mersit aquarum,
Et miseros nautas quoque funere mersit acerbo,
Vis, Typhon, violenta, procacibus horrida nimbis,
Et latè horriferis stridens animata procellis:
Improvisa ruit nigro de Vespere, nube

Di-

1 *Celebre Indiæ citerioris emporium* (Cochin) 2 *Insula inter Taprobanen, & indicam peninsulam* (Manar)

Discissa, & longè fugiens assibilat auris.
It citus orbe vago, cursatque per aëra circùm
Cum sonitu, cœlumque ingenti murmure miscet,
Conclusum nubis gremio ceu fulmen apertum
Cùm molitur iter, medium per nubila rauco
Excursat fremitu, & cœli loca concava lustrat,
Si qua via in terras pateat: summaque repentè
Scindit vi nubem objectam, lapsumque per auras
It præceps, circumque vago secat aëra cursu,
Incandetque ardens flammis, & murmurat alto
Cum sonitu; latèque poli convexa resultant.
Principiò lenes insternit in æquore fluctus
Cæruleus Typhon: mox imo cærula fundo
Alta ciet, frangitque, auris stridentibus, undas.
Non altæ in summis tutantur montibus ornos
Radices: forti vellit de cespite truncos,
Ac penitus diro populatur turbine sylvas.
Non & litoribus defendunt mœnia turres:
Tecta, domosque trahit, vastasque à culmine turres.
Sævior Oceani in medio furit æquore Typhon,
Horrendùm stridens, magnasque à gurgite puppes
Abripit, & longè in scopulos, in saxa repentè
Dejectat, mille in partes cava frangitur alnus.
Nunc Gaulos circùm ingentes immurmurat, & se
Per gyros flectit varios, atque orbibus orbes
Implicat, & celeri secum rapit aëra motu.
Ceu rota, nitrato quæ pulvere fulminis instar
Armatur, festisque solet flagrare diebus.
Utque ignem in sicca servatum reste minister
Admovet; extemplò correpto è fomite velox
Ignea circumsepta ruit vis; & cita fertur
Igne rota, & sparsas jaculatur vertice flammas:
Ingeminatque vagos, intus vi pulsa, rotatus
Cum strepitu, & rapido circùm rapit aëra gyro.
Dat motus vento vires: tollitque sub auras
Vis ingens puppes: medio stant pendula cœlo
Navigia (horrendùm dictu, & mirabile visu)
Hinc, aura fugiente, cadunt, demersaque ponto
Infandùm pereunt. Dii talem avertite casum
Puppibus, & toto rapidos Typhonas Eoo,

Oceano & toto pariter pulsate benigni.
Est etiam ille malus per Eoi cærula turbo,
(Quem Graii Prestera vocant) immanis,& atrox.
Ventus ab Æolia quo non violentior alter
Post Typhona venit,nimbisque,& fulmine septus.
Horrendùm reboans disrupta è nube supernè
In terras ruit impacatus, & igne coruscat.
Ac velut horrifico erumpit globus ære sub auras,
Pulvis ut exarsit,dira flammante favilla,
Fertur vi magna,atque ignito turbine fervens
Aëraque,nubesque,atque altas verberat urbes
Cum sonitu, tonitruque,& mœnia disicit ictu.
Non secus accenso incandescens fulgure Prester,
Et violentus aquis descendit,& omnia flammis
Involuit, miserasque rates sub Tartara mittit;
Terrifico & longè replet maria alta tumultu.
Cùm spectas torpente mari,cœloque sereno,
Exiguam summo dispergier aëre nubem,
Immanem ex alto Ecnephiam properare videbis.
(Hoc etiam Prestera vocant cognomine Graii)
Principiò, tumidos pelagi ne findere fluctus
Incipias,operitur ager dum fronde caduca,
Autumno squallente,vel igneus ardet Olympo
Sol rapidis invectus equis sub sydere Cancri;
Lunaque fraternas cùm jam petit æmula bigas.
Nam tunc Eoo crebrescit in æquore Typhon,
Et reddit fluctus,& non tractabile cœlum.
At si te medio (vitare pericula cuncta
Non opis est nostræ) comprendit gurgite Typhon;
Armatos longè scopulos, & saxa caveto,
Navigium nè fortè feroci turbine Typhon
Abreptum ad cautes allidat,& æquore mergat.
Est cava prætereà trans litora, gurgite vasto
Mitior ira: rates nec sæpius obruit undis.
Illa sed in primis animo tibi cura recurset
Sydera adire prece, & bona Numina poscere cœlo.
Ergo ubi terribilem descendere nubibus atris
Typhonem aspicies,geminas ad sydera palmas
Tende genu supplex,Divosque in vota vocato:
Incipe tu: sociique iterent tua verba precantes.
Pria-

Principiò clamore Pater, Genitusque vocetur
Æqualis Patri, & qui pectore spirat utroque
Igne sacro, Deus ipse, & amoris amabile pignus.
Et te, Virgo, vocent, quæ afflatu Numinis aucta,
Servatorem hominum peperisti, & gaudia mundo.
Hinc &, Syderios orbes qui præpete gyro
Devolvunt, summique ferunt mandata Tonantis:
Quique Deum nostræ contectum carnis amictu
Jordanem ad fontem lustralibus abluit undis.
Et magni Patres, & qui cecinere futura
Fatidici multo repleti Numine Vates.
Mox regni decus ætherii, columenque vocetur
Grandævus senior, supero & qui raptus Olympo est.
Atque alii, divina Dei qui dicta per omnem
Missi orbem in populos, in barbara regna tulere.
Atque illi qui ignominias, & tristia passi
Servitia, æternam meruerunt laude coronam,
Et cœlo regnare; suo & qui sanguine fuso
Firmavere fidem dictis, animamque volentes
Pro re divina, pro relligione dedere.
Inde pio magni pariter clamore magistri,
Qui sacra nos docuere Dei, ritusque, vocentur;
Quique altum tenuere nemus, quique auspice cœlo,
Virgineos primi cœtus coluere parentes.
Teque vocent summo dilecta, Ancilla, Tonanti,
Quæ vitam in melius referens, luxusque superbi,
Et Veneris pertæsa, Deum, & meliora sequuta es.
Ac Divæ palma insignes, castæque puellæ,
Desponsata Deo felicia pectora: & illæ
Quæ tot magnanimæ tormenta, & barbara jussa,
Et gentem immanem, & reges sprevere superbos,
Proque pudicitia, & pro cæsi Numinis igne.
Ac demum Oceani præsentia Numina magni
SABERIDÆ, Palinure, voca: premit ille potenti
Dextra Typhones, animosque, & pectora mulcet.
Mille rates, pulsis Typhonibus, æquore vasto
Servavit, totidemque alias sub Tartara missas
Restituit, nigroque potens avexit ab Orco
Magnus SABERIDES, Deus ætheris, Oceanique
Regnator: centum delubra per aurea Divi

Dependent passim tabulæ, cælataque in auro
Dona virûm, mediis quos mersos traxit ab undis,
Syrtibus & quos, & scopulis eduxit acutis.
Sunt tibi prætereà fugiendæ in gurgite Eoo
Maniolæ 1, durj montes Magnete rigescunt
Latè ubi, qui pelago puppes vel tardat euntes,
Vel rapit arcana sensim virtute, propinquæ
Si vada dum sulcant, animatis rupibus ibunt.
Quippè silex ferrum trahit æmula; fertur & ipse
Sponte sua chalybis furor insitus, atque rigentes
Amplexus petit, & nexu sociantur eodem.
Sic sæpè Oceani proscindere segniùs undas
Lysiadæ puppes mirati: & flantibus Austris,
Nequicquam validis impleri lintea flabris.
Sæpe rates etiam (multi cecinere magistri)
Abreptæ in scopulos, in saxa ruere repentè,
Creber ubi cœlo sustollitur Herculeus mons.
Hinc nativa legunt quę litora, clavibus alnos
Fagineis nectunt gentes, truncove cavato
Nota secant patrii maris æquora. nec secus Arcto
Sub gelida faciunt nautæ, qui pellibus undas
Sæpe etiam sulcant; nam fundo plurimus imo
Occulitur Nerei Magnes, ferrumque, trabesque
Vi rapit: abreptæ subeunt freta cærula puppes,
Et miseri pariter merguntur in æquore nautæ.
Postquam servata tandem cum puppe Malacam
Veneris, in placida pinus statione reconde.
Hìc nota instauret vires per litora pubes:
Quassatasque etiam præstat sarcire carinas,
Et commissuras, rimasque opplere patentes;
Perfusaque pice, & molli simul ungere cera.
Chrysorum 2 extrema sedet in Tellure reposta
Urbs, Indi patrio appellant sermone Malacam.
Hæc placidas nautis sedes, & commoda præbet.
Seu sint extremo lustrandi in litore Seres,
Ultima vel Chryse rosea sub sede petenda:
Sive tot Oceano passim perquirere regna
Sparsa vago: ignotumq; velint penetrare sub Orbem.
Contrà elata mari, & medio sub vertice cœli
Ma-

1 (Isole di Pracel) 2 *Chrysi populi sunt Aurea Chersonesi.*

Maxima 1 Sindarum jacet æquore perlita Eoo
Insula, odoriferis sylvarum ditior umbris,
Et nigro fœcunda ebeno, niveoque Elephanto.
Hinc interruptos roseum, Palinure, sub Ortum
Instaurare tibi liceat quo sydere cursus,
Expediam. Gemini vario pro tempore Soles
Dant faciles vento cursus, si dives Eoo
Cathygare quærenda sinu, ditesque 2 Cyambes
Sylvæ ebeno, & multa felices macere sylvæ.
Tethyos ex amne ardenti cùm Sirius astro
Surgit, & adversùm cedens Jovis armiger ales.
Occidit, & rostro tumidas premit arduus undas;
Carpe fugam: tibi nulla datis mora cursibus obstet.
Altera tempestas sulcandis fluctibus apta est,
Cùm Sol Ægoceri lustrat jam proximus orbem,
Oleniæque cadit sydus glaciale capellæ.
Chrysæo ut primùm solvisti à litore funem,
Oceano cùm Luna novo venit aurea cornu,
Austrinum pete puppe latus, cautusque 3 Palandæ
Naufragio infames scopulos, syrtesque dolosas
Vitabis: geminas inter freta concita terras
Horrendis passim scopulis, & syrtibus horrent.
Sed postquam retrò saxis vada dura Palandæ
Liquisti velis, remisque, & protinus Arctos
Incipit apparere, viam tu flecte, relictoque
Ichorio 4, dextrà currat tibi cærula pinus.
Mitis ubi Oceani, & superabilis unda recursat.
Nam quà cæruleos diffundit ab äere nimbos
Africus improvisus, & æquora turbine vertit,
Ingens æstus aquæ, & veloci cœrula cursu
Transversùm recto rapiunt de tramite puppes.
Aurea ut Eoi legisti & litora longo
Circuitu, Seres tandem, gentemque togatam,
Atque oras Asiæ extremas servatus adibis.
At superata maris post æquora, quæ tibi in ipso
Sint nunc externo fugienda pericula portu,
Expediam, & paucis rem totam ab origine dicam.

 Im-

1 (Sumatra) 2 *Sinarum provincia Ptol. fortasse erit regnum* (Ciambi) 3 *Urbe Aurea Chersonesi, quæ est* (Pari) *ut Castaldo placet.*
4 (Ichor)

Imperium Seres magnum, atque ubertima regna
Oceano Eoo, & magno circundata muro
Soli habitant, vastasque colunt cum mœnibus urbes.
Jura, magistratusque tenent, & sacra Deorum
Antiquo cultu, alta & relligione parentum.
Officiis gens tota vacat, cultuque decoro;
Acris & ingenio, inveniendis artibus acris.
Attamen externos nimium sprevere superbi,
Seu potius gentes armis timuere potentes
Externas, nimia pressi formidine regni;
Vincere ne quis eos, neu quis submittere possit.
Nanque animæ imbelles, pictis splendescere in armis,
Nec celeres arcu gaudent vibrare sagittas:
Non acri exercentur equo, nec Martia curant.
Barbaricas hinc gens indixit barbara leges:
Ausus inaccessis si Serum appellere terris
Advena quis fuerit, tanto pro crimine pœnas
Supplicio luet, atque infami morte piabit.
Crimen & intactas Serum est contingere terras.
(Ausa nefas tantùm servandi regna cupido est)
Commerci tandem caussa, post sæcula sera,
Ausi Lysiadę gentes penetrare repostas.
Sed tamen Oceano primùm consistere jussi
In medio: super alta habita & commercia navi.
Insulam & hinc pretio mercati, ut litore tuto
Imbriferas durare hyemes, & frigora possent.
(Tandem regna aurum irrupit, legesque refixit)
Hic furtim jactis fundarunt mœnibus urbem;
Atque etiam turres, & propugnacula muro
Imposuere: Jovisque imitantia ahĕnea fulmen
Æra tenent altæ turres, urbemque tuentur.
Ergo ubi Sinarum ventus te vexit ad oras,
Portus tutus adi socios, urbemque [1] Macai.
At si te portus, urbemque intrare negabit
E prora assurgens ventus, dabit insula portus
Plurima, quam circùm mitis Natura locavit.
Nec tibi vicina Seres de sede timendi:
Nam rara Oceani percurrunt æquora puppi:
Magna coronatis sed flumina navigat alnis

Gens

1 *Insula, & urbs cum celebri portu, Lusitanorum emporium, & arx.*

Gens illa,& toto jungit commercia regno.
Mille rates fluviis visuntur:& ordine longo
Ire aliæ adverso,atque aliæ descendere prono
Torrente,& magnas per flumina ducere merces.
Undique tecti amnes sunt puppibus,undique remis;
Ut vastas urbes vectari flumine credas.
Nanque domus ratibus fabricatæ,& mœnia parva;
Et res imperio unius rectoris aguntur.
Oram solvendi hic cunctis sua tempora dicit;
Quæque fugam primæ capiant,quæ deinde sequantur:
Quæ dextram teneant ripam,quæ litora propter
Læva secent fluvios:ubi Vespere figere castra
Conveniat, pluviosque imbres sufferre morando;
Ac fluvio interdum,atque adverso cedere vento.
Legibus hinc omnes certis per maxima currunt
Flumina:nec primæ venientes ordine tardant;
Nec segnes istæ primas velociùs urgent:
Nec magnas inter naves,numeroque frequentes,
Exiguo & spatio fluviorum cernitur unquam,
Aut levis incursus venientum,aut inter euntes
Fit fragor, & parvo gliscit discordia motu.
(Quid non lex,hominumque potest prudentia major!)
Præterea (miranda tibi spectacula dicam)
Per latos regni campos,perque æquora circùm
Curribus alatis fugiunt,ventosque lacessunt.
Ingentes ratibus similes de robore currus
Ædificant, geminasque rotas utrinque reponunt.
Attolluntque altum medio de corpore malum:
Antennam & malo sociant,ac linea pandunt
Vela Notis; lætoque inflantur carbasa vento;
Et ceu puppis aquas,sic findunt aëra currus,
Ut ventum accepere sinus: atque æquora tranant.
(Vis tantum valet ingenii, atque ars æmula tantum)
Tales velivolos spectarunt æquora currus
Campana, & summo miratus colle 1 Tifata,
Cùm nuper Serum mores imitatus,& artes
Alata fugi per rura virentia puppi.
Et Batavi tales agitant per litora currus;
Et ventum sæpè inctepitaut clamore morantem.

Sed

1 *Mons Campaniæ propè Capuam, ubi Annibal castra posuit.*

Sed tandem populos jam tempus adire repostos
Oceani fines ultrà, quà terminus Orbis
Eoi. Titanis ubi sub sede rubentis
Purpureas Aurora domos, croceumque cubile
Tithoni tenet, & radiis micat aurea primis:
Oceano lita cœruleo jacet ultima Chryse,
Insula dives opum, & tot regibus inclyta, & armis,
Eoo semota mari, divulsaque Mundi
Litore ab extremo, tot sęclis abdita quondam
Terrarum latuit dominos, gentemque togatam;
Nec Latios vidit fasces, timuitque secures.
Barbara gens habitu est, & diris barbara sacris:
Alta tamen mens olli, atque altum spirat honorem:
Fortunæ perferre vices, casusque sinistros
Impatiens, vitamque petit pro laude pacisci.
E cœlo traxisse genus, Divisque beatis
Jactat, & innumeræ series numerantur avorum,
Progenitos quos ante putat primordia Mundi,
Et rerum coluisse chaos: per sęcula mille
Mentitur genus antiquum, delitia centum
Barbara gens fingit, quæ nunquam fabula Grajûm,
Nunquam indulgentes genio finxere poetæ.
Mortales adeò vanus tumor, altaque mentis
Ambitio insanos fecit. commercia quondam
Nulla mari nobis habuere: sed impia leges
Illas gens posuit: pereat quicunque per æquor
Jactatus ventis, & fluctibus appulit oris,
Quas miseris Natura dedit, statuitque benigna
Perfugium rabidi fugientibus æquora ponti.
O Genus invisum mortalibus, & fera corda
Nescia crudeli miserorum funere flecti!
Sic immanis, atrox, & moribus effera gens est,
Quæ nequit hospitiis, & fœdere jungere dextras.
Heu! fuge crudeles oras, fuge, navita, gentes.
Te nudi accipiant scopuli; periisse juvabit
Desertas inter cautes, quàm funere acerbo
Exaturare avidas miserorum in sanguine gentes.

Nunc age, quo cœli sub sydere puppibus æquor
Sulcandum Eoi, & ferus inquirendus Iapon,
(Nam tali patrio se gens cognomine dicit)

Ac-

Accipe. Ut ardentem stellis fulgentibus ensem
Exerit Oceano surgens armatus Orion,
Mitte ratem pelago; Divisque in vota vocatis,
Carbasa da Zephyris felicibus: æquora verrunt
Eoi lenes Zephyri, dum candida cœlo
Lux nitet, & radiis lustrat Sol aureus orbem.
At pelago immersus cùm noctem induxit, & umbram,
Auster agit fluctus, strepitatque sonantibus auris.
Sæpe etiam Boreas felici carbasa flatu
Noctes, atque dies intendit, proximus Ursam
Cùm petis, & longè incipiunt crebrescere terræ.
Solvere sæpe oram fas est, dum contrahit orbem
Fervidus exactum Cancer, decrescere cùm jam
Incipiunt luces, sensimque extendier umbræ,
Ocyùs è noto verùm si litore funem
Ruperis, & flantes cursu præveneris auras,
Vitabis, Palinure, trucem Typhona procellis,
Et tandem Auroræ venies servatus ad axem.
Hìc ego ni fractus curis sub fine laborum,
Jam spumantis equi festinem solvere colla,
Forsitan Arctoas irem cum puppe sub oras
Primus, & ærato gelidi per inhospita Mundi
Sulcarem rostro glacialis marmora ponti;
Unde iter Eoum, cursusque brevissimus undis.
Necnon & Manes alios, atque abdita regna
Adversa sub sede poli, quò navita nullus
Ivit adhuc, & nullæ unquam venere carinæ,
Lustrarem impavidus: non me concreta pruinis
Terrerent vada, non glacies, noctesque profundæ.
Nunc quoniam me Fata vetant petere abdita Mundi
Ultota, & algentes cœli penetrare sub axes,
Fessus ad Hesperium flectam mea carbasa litus;
Ammericæque novas quæram trans æquora terras:
Puppibus illa aliis post me lustranda relinquo.
At mihi vos clarum pelagi decus, ite per undas
Ite duces, Nymphæ Oceanitides: ite Camœnæ
Vos unà comites; quoniam sine munere vestro
Incassum sulcamus aquas; nec vertice Pindi
Vocales Vati aspirant Zephyritides auræ.
Vos mihi quisnam hominum confidentissimus ille,
Sive

Sive aliquis fuerit satus alto à sanguine Divûm,
(Nanq; ita censendũ; mortalis enim haud homo tãtum
Ausus opus tentare) canenti pandite, Musæ,
Pandite, quandoquidem, Divæ, spectastis & illum,
Et meministis adhuc, vasti qui cærula Atlantis
Remigio audaci, & Fatis ducentibus ipsis,
Sulcavit primus, domuitque incognita Nerei
Æquora, & alterius petiit felicia Mundi
Regna, novos populos, vastissima flumina, & urbes:
Atque novo imposuit leges, & nomina Mundo.
Ingentes animi, generosum pectus, & ingens
Olli robur erat, mentisque interrita virtus:
Acre erat ingenium; Superisque simillimus ille.
Quo duce, terrarum non amplius ultima Thule,
Non intactus Atlas tumidis manet amplius undis.
Plus ultrà Oceanum licet ire: tumentia quando
Pervia sunt maria, atque alter jam pervius Orbis.
Vir fuit Ausonia in magna de sanguine Divûm
Progenitus, magnisque animis, & corpore pulchro:
Illum Italæ gentes appellavere Columbum
Nomine, Diva parens cui formosissima Nympha
Uranie fuit, astrigeri quam sydera cœli
Divino attollunt plausu, dum currit Olympi
Stellati metam, atque orbes metitur, & ignes.
Hæc puerum teneris annis nemora avia circùm
Nutriit: & fotum gremio Dea sæpe sub altos
Ætheris immensi tractus, & concava cœli
Sustulit, & dulces animo inspiravit amores
Magnarum laudum, stimulosque incendit honoris.
Nam juvat à teneris annis ut gloria pectus
Spe dulci lactet, foveatque cupidine laudis;
Ut magnos animos, & spem capiamus adulti;
Et clara in decora, atque illustria facta gerenda
Instimulet nos laudis amor, plaususque cupido.
Ut major lustro crevit puer, aurea mater
Sydeniis illum studiis, & Palladis arte
Erudiit, cœlique vias, & sydera dixit.
Cur medio librata loco vastissima Tellus
Stet firma, & trepidum nunquam latus inrita mutet,
Et vastis conclusa fluant maria alta cavernis
Il-

Fluctibus alternis. cur latè mobilis aër
Per mare, per terras circùm diffunditur omnes;
Scilicet ut dulces vitæ mortalibus auras
Præbeat insinuans sese per corpora ubique.
Unde & tot variis versentur motibus orbes
Ætherii: sed certa vagis data meta viarum
Syderibus: spatiis & per sua tempora certis
Quodque ruat, loca & inter tot perplexa vagetur:
At cœli convexa super cur segniùs astra
Fixa orbi incedant, una & sub lege ciantur.
Præterea tantùm cur sese tingere ponto
Hyberni properent Soles, vel quæ mora tantùm
Æstivos tardet; cœli quia cardine summo
Scilicet obliquus Signorum volvitur orbis.
Et quid se in varios Virgo Latonia vultus
Induat, & rutilos alternet frontis honores,
Vel cur interdum media sub nocte repentè
Occulat amissis totum splendoribus orbem.
Nimirum quia luce sua non illa coruscat:
Sed nitet accepto fraterna è luce nitore:
Ut reliqui radiant ignes; nam luminis unus
Sol pater, & Solis sunt omnia lumine plena.
Dixit &, obductis fulgoribus, unde laboret
Sol ipse; ante oculos quia scilicet invida nostros
Sese Luna tulit; ceu cùm velamen apertam
Scenam in conspectu subitò occulit interjectum.
Insuper his, nigro quà se sub Vespere condit
Sol ultrà Oceanum, alterius felicia Mundi
Regna etiam abscondi, gentesque, & flumina, & urbes,
Edocuit: pronis quæ jam voluentibus annis,
Ipse per immensum velis audacibus æquor
Attinget primus, populosque in fœdera nostra,
In leges, in Sacra Deùm, moresque vocabit:
Nominaque imponet Mundo, seque æthere ab alto
Ignotis monstrare viam promisit in undis.
Ille in spem tantam primis nutritus ab annis,
Utque ætate nova pubescere cœpit adultus,
Cùm vigor accrescit membris, & vivida virtus
Irritat laudis stimulos, viresque ministrat
Ingentes animo, & mens altum affectat honorem,

Hoc

Hoc opus, hoc imis versabat sensibus ingens,
At laudis studium, & lustrandi gloria Mundi
Incessit pectus, stimulisque accensa cupido
Urgebat damnare moras.per somnia lætus,
Aut videt, aut vidisse putat nova litora Terræ.
Nam quæ sæpè diu meditamur sensibus imis,
Ac penitus menti insidunt,cupimusque futura,
Illa eadem somni sub imagine sæpe videmus.
Ardua non illum magnarum exordia rerum,
Non varii terrent casus,cursumque retardat
Dulcis amor patriæ,studiumque ignobilis oti,
Sufficit ipsa animis ingentes gloria vires.
Ergo moras ultrà differre,ruentibus annis,
Impatiens, jam carpit iter, quà terminus olim
Herculeæ noti Orbis erant,rerumque columnæ.
Hìc quondam Libyam juxtà,quà maximus Atlas
Alto cœlum humero, & flammantia sydera torquet,
Insula magna fuit medio sita gurgite,prisci
Dicta est, ut perhibent,Atlantia nomine regis;
Quæ magno terræ motu concussa repentè
Corruit absorpta Oceano: sententia multis
Hæc alia est; primo submersam scilicet illam
Diluvio periisse: sed alta cacumina montium
Emersere mari, Fortunatæque vocantur
Insulæ Oceano in vasto,quas lustrat Apollo
Dum caput immergit pelago defessus Ibero.
Ultimus hìc Phœbi labor est, & meta diei;
Et Libyæ præter fines olim ultima rerum
Meta fuit: circùm mare fluctuat Atlanteum.
Primus & hàc cœli percurrit circulus alti
Quique diem,noctemque secans,duo tempora signat,
Quo Sol in medio micat axe altissimus,& quo
Sub pedibus Manes lustrat,Ditemque profundum.
At Fortunatas inter celeberrima Tellus,
Quæ Superùm sacra Reginæ,cognomina jactat
Junonis magnæ,centum cui templa sacrarunt
Æthiopes passim per litora. Tollitur hìc mons
Æmulus Atlanti,cœlumque cacumine pulsat
Extremo: sentitque vices,mirabile dictu,
Adversas. centum dorso nemora avia densis

Ar-

Arboribus surgunt, latèque virentia centum
Prata coloratis cum floribus undique spirant:
Fluctibus & vitreis medius fluit irriguus fons,
Murmura blanda ciens: sed candida colla pruinis
Incandet, nivibusque riget senis horrida barba.
Ardescit flamma vertex; nam proximus urget
Ætheriam flammam, atque Elementi simplicis ignem.
Hùc ubi Tartessi præter vada fervida venit,
Immensum molitur opus, crebræque recursant
Curæ animo: monstrante Dea, quò cærula possit
Tutus adire, novumque Orbem lustrare latentem;
Et matrem expectat cœlo, incusatque morantem.
Altas, Oceano puppes, jam certus eundi
Mittit ovans: dat vela Notis: sed vertere retrò
Cogitur inde iter, & magnis absistere cœptis.
Nam dubius nescit quo sydere naviget æquor,
Quasve plagas cursu primùm petat, & freta primùm
Quæ turbet, qua parte poli ruat incita classis:
An Boream, an lævâ tepidum descendat in Austrum;
Quas & inaccessas tandem se vertat in oras.
His animum pressus curis subit ardua montis
Culmina; si matrem forsan juga celsa colentem
Uraniam inveniat miser, & promissa reposcat.
Verticibus fessus summis jam proximus ibat,
Cùm videt ingentem molli descendere clivo
Planitiem, & circùm gemmantia floribus arva;
Amnis ubi placidus, nitidisque argenteus undis
Pumice muscoso manabat, & aurea propter
Culta canorus aquis, & molliter ibat in herbas.
Hic sedet, & tristi diffundit ab ore querelas.
Quid juvat, ò mater, præclaro à sanguine Divùm
Ætherium traxisse genus, si pulcher Apollo,
Ut mihi narrabas, pater est, & montibus altum
Agrestes inter Divas, & Oreados inter;
Et me natum in laudem, & facta illustria natum;
Si te nunc nostræ cœperunt tædia laudis.
Non servas promissa memor: non æthere summo
Pandis iter, trepidamque ratem per cærula ducis.
I, perge, & totam nigris tege nubibus æthram:
Irrita ventos: fluctusque ad sydera tolle.

Quin

Quin age, & ipsa manu nostris jace classibus ignem.
Sic pereant naves, & spes simul excidat omnis.
Non procul auratis ubi floribus arva rubebant,
Argutum nemus, & crebris loca consita sylvis
Gratam præbebant mediis fervoribus umbram,
Deliciæ Superùm, & statio placidissima Divùm.
Hùc fortè Uranie cœtu stipata Dearum
Venerat ex alto nimio defessa labore.
Ac nemora inter sacra Jovis, sedesque beatas
Felicem Zephyrum, & frigus captabat opacum.
Quam circùm Divæ centum, teneræque puellæ
Suavi ludebant cantu, placidisque choreis.
Purpureis formosa comis, & candida mammas
Andromede, & roseis Helice succincta cothurnis,
Nectebant primæ choreas: Cynosura sororem
Ponè sequebatur, dulci placidissima visu,
Cæsariemque effusa levem per candida colla.
Ægleque, & soror Amphichrysis, Olympides ambæ,
Ambæ auro, & stellis redimitæ ardentibus ambæ.
Parte alia celeres jungenbant orbibus orbes
Erigoneque, & flava Pelorias (altera virgo,
Altera tum primùm thalamo dotata jugali)
Et Berenice, Ephyreque, atque aurea Cassiopeja;
Ac demum niveas Erato nudata papillas.
Illæ dum choreas ducebant, candida Clio
Pulchros Belidæ cantabat Agenoris hortos,
Dulcia purpureis subreptaque pignora ab hortis,
Dum choreas inter ludit chorus omnis, & almi
Furta Jovis, toto & mutatas corpore formas,
Ac pavidam Europam Tauro super æquora nantem.
Quo blando Nymphæ mulcebant carmine mentem.
Divarum luctus tum flebilis impulit aures,
Ac simul audiri gemitus cœpere Columbi.
Extemplò Nymphæ choreis, cantuque relicto,
Obstupuere: sed ante alias Cynosura sorores
Egreditur nemore, & nitidum caput extulit umbris:
Et procul: ò soror Uranie, tua cura, Columbus
Tristis ad irriguas muscosi marginis undas
Stat lacrymans, altisque replet nemus omne querelis.
Te crebrò vocat, & crudelem nomine dicit.

Hic, iterum perculsa parens formidine mentem:
Duc, ait, ò Cynosura soror, duc alta Columbum
In nemora, & sacros liceat penetrare recessus.
Tunc illum solata, jubet Cynosura sub umbras
Sacrati nemoris succedere. protinus ille
Exequitur data jussa Deæ, graditurq; per arva.
Utque nemus subiere, viro venit obvius omnis
Nympharum chorus: ante alias procedit ovanti
Uranie gnato, & sacra in penetralia ducit.
Postquam est in nemus argutum, saltusque beatos
Perventum, & nati questus audivit inanes
Uranie, manibus dant vitrea flumina Nymphæ,
Canaque detonsis tendunt mantilia villis.
Mox dulces mensis epulas, & pocula ponunt,
Pocula felici spumantia nectare Divûm.
Accubuere Deæ mensis, seditque Columbus
Uranien inter genitricem, Opinque sororem.
Hinc epulis postquam expleti, mensæque remotæ,
Uranie affari natum jubet: incipit ille:
Uranie mater, cœli pulcherrima Nympha,
Unum oro (quando Superûm mihi munere Divûm
Ingentes aperire datur mortalibus Orbes)
Ire novum in Mundum trans longè Atlanta repostum
Contingat: doceas iter: & maria invia pandas.
Cui contrà roseo mater sic ore locuta est:
Nulla tui me unquam cœpere oblivia, nate:
Obstabant sed Fata: suis nec vellera fusis,
Solicitæ quamquam, explerant felicia Parcæ.
Et nobis nihil invitis fas quærere Divis.
Nunc promissa, sinunt dum Fata, & Juppiter æquus,
Implebo. Superi jam te per concava cœli
Supra undas, montesque supra, & vaga nubila ducam;
Cernere quò terras omnes, maria omnia possis,
Et novus ignoti præter freta cærula Atlantis
Orbis ubi nigro sese sub Vespere condit;
Et carpenda tibi quà sit via tuta per undas,
Expediam. Mora nulla: velut vada flava Caystri,
Aut cùm Mæandri, vel Minci flumina linquunt
Candentes cygni, celerique per aëra lapsu
Sydera summa petunt; niveum volat agmen in auras:

Q Arri-

Arripuere fugam Divæ,& pernicibus alis
Alta fecant,cœlumque petunt.præit agmina prima
Uranie,& gnatum fecum Dea tollit in altum
Purpureæ innixum nubi:volat ille per auras
Lætus, & ætherios gaudet contingere honores,
Jam fuper aërias fedes,campofque liquentes
Divarum pennata cohors confcenderat:& jam
Incipiunt fenfim concentum audire beatum,
Et tractim refonare, novo modulamine captus
Conftitit extemplò Divâ fatus,& bibit aure
Concentum, pafcitque avidos dulcedine fenfus
Infueta:longùmque oculis mirantibus hæfit.
Mox charam alloquitur genitricem,& talia dicit:
Quifne hic concentus,genitrix,dulcifque fufurrus,
Qui nunc exoritur,fenfimque accrefcit eundo?
An eft hæc Superùm fedes,ubi fydera cantu
Mota fonant,placidifque ruunt concentibus orbes?
Sic gnatus: fic orfa refert contrà aurea mater:
Non longè hinc radiat ftellati regia cœli,
Mota ubi concentu Superis vaga fydera plaudunt.
Mens fua fyderibus,vaftos quæ perciet orbes;
Et paribus numeris,paribus rotat intervallis,
Intus agit molem:concepto machina motu
Labitur, & motis concurfant orbibus orbes,
Fit fonus,& certis modulantur pulfibus aftra.
Percurrit numeros mens illa,& lege fequuntur
Difparibus,paribufque modis vocalibus orbes.
Subfultat,modulante polo,concentibus æther:
Et vario cœlum replet modulamine cantus.
Jamque propinquabat venientibus aurea Phœbe,
Et major gemino fplendebat lucida cornu.
Inde jugis quondam cupreffiferæ Cyllenes
Patre Jove, & Maja genitus,fummufque Deorum
Nuncius,ardenti mortalibus igne videri
Difficilis:quem ponè Venus fulgentibus aftris,
Orbis amor, placidique parens gratiffima rifus,
Infequitur,blandoque oblectat lumine Divos.
Proximus & Titan fulvo circundatus auro
Divarum ante oculos magnum dabat igneus orbem.
Grandior apparet Mavors,latèque corufcat,

Cui

Cui lateri gemma intertextum baltheus ensem
Sustinet,& capiti cristis micat aurea cassis.
Juppiter hinc sociis radians argenteus astris,
Puraque diffundens sua lumina: proximus ibat
Huic genitor, longo sed proximus intervallo.
Attonitus stetit Uranie satus, aurea cœli
Sydera dum spectat rutilis ardentia flammis.
Miratur molem ingentem, celeresque rotatus
Astrorum, & magnis se volvere cursibus orbes.
Miraturque vagi suspendier ætheris ignes,
Luminaque ardentes radiis imitata pyropos.
Hic stetit Uranie,& cœtus stetit omnis ovantùm
Nympharum, & niveis librat se pendulus alis.
Ipsa fugam veluti cùm cępit ab arce columba,
Et super aërias sedes se sustulit alis.
Sistit iter liquidum,& simul aëre tuta quieto
Pennarum justo libratur pondere, nec se,
Nec circùm nutans candentes commovet alas.
Ipsa sed intereà Tellus minor æthere ab alto,
Sub pedibusque Deæ, roseaque è nube videtur:
Et simul antè oculos sensim curvata patescit.
Apparet demissus Atlas, demissa Pyrene;
Multùm piniferis nec se cum montibus Alpes
Attollunt; humiles quantùm consurgere clivi
Cernuntur, tantùm se tollere cernitur Atlas,
Et 1 Jura, atque Alpes,& montibus alta Pyrene.
Contractus fertur spatiis Gis fertilis alveo;
Et Tagus aurifera longè rarescit arena:
Contrahit Oceanus sua cornua, contrahit undas:
Et placidè fluvitant contracto, cærula limbo.
Qualis ubi picto spectatur scena theatro,
In breve collecti spatium, montesque, lacusque,
Ac fluvii, sylvæque, arcesque videntur, & urbes.
Magna sub Occasum Oceani trans æquora vasti
Terrarum moles dubia sub luce patescit.
Ceu, cùm prima aperit ferrugine lutea cęlum
Aurora,& Solem terris prænuncia pandit,
Eminùs apparent lustrati lumine montes

1 *Galliæ mons Sequanos ab Helvetiis discludens* (Monte di S. Claude, & Iurat)

Cærulei, & fusca cęli ferrugine tincti.
Has longè in terras sua lumina flectere natum,
Protinus Uranie Dea jussit: & ore profari
Incipit: ille Deæ pendet dicentis ab ore.
Terra, procul vasto quam cernis Atlante repostam,
Et longè à nostris via dividit invia terris,
Est novus Orbis, aquis latè circumfluus udis,
(Ammericen dicent) quem noscere Fata negarunt
Antiquis, intactus adhuc manet abditus ultrà
Oceani fines: sed nunc post secula sera
Jam visum est Superis aperire, & jungere tandem
Noto Orbi, gentesque alias in fędera nostra,
In leges, & sacra Deùm, moresque vocari.
Teque opus in tantum felicia Fata reposcunt
Auctoremque, ducemque: inventi gloria Mundi
Est uni concessa tibi: tu fędera junges
Tu leges, & sacra dabis: tu nomina nostra
Gentibus impones. Sed jam tibi singula paucis
Expediam, nate: & quæ sint ventura, docebo.
Terra potens regnis, & gentibus inclyta mille,
In geminos Orbes se dividit: alter in Austrum,
Alter in Arctoas latè se porrigit oras.
Quos geminos orbes hinc inde interlitus Isthmus
Adnectit, maria alta secans discrimine parvo.
Sed circùm tota Oceano vastissima Tellus
Cingitur. Æquator medius quam dividit orbis,
E læva secat Ægoceros, quà strictior Austro
Irrumpit: contrà præter freta consita saxis
Insula 1 respondet flagrantibus horrida flammis;
At dextra Cancer rutilantibus igneus astris
Percurrit mediam; longèque extensa sub Ursas
Clauditur Arctoo gyro, glacieque rigescit.
Dives opum, dives gemmarum, dives & auri:
Et cultu parens, & fertilis ubere glebæ.
Flava Ceres campis: nascuntur collibus uvæ;
Et nemora alta tegunt montes, vallesque per imas
Irriguis centum labuntur fluctibus amnes,
Ac loca læta rigant. Venientibus Insula magno
Quæ prima Oceano occurrit (cognomine Haytim
Gens

1 (Terra del fuoco) *ab ignivomis montibus dicta.*

Gens vocat) æratas tuta in statione carinas
Accipiet,concessa tibi quæ prima laboris
Meta est.purpureis,illam,cùm fulserit astris
Candida Taygete,vectorque Athamantidos Helles
Jam caput extulerit stellato in vellere fulgens:
Aut longos cùm Libra dies æquaverit umbris,
(Nam fortunatos faciunt duo tempora cursus)
Nate,petes; auris nam tunc felicibus Euri
Aspirant, præbetque viam quoque prævius Atlas.
Tende iter in Noton, & quà circulus imminet alti
Solstitii. quò cùm perveneris,agmen opacum
Dirige in Occasum,quà se currentibus undis
Pronus agit pelagus; nam sic,ducentibus ipsis
Fluctibus, Oceanum celeri cum puppe secabis.
Antè sed Oceanus placandus,& humida Doris,
Nate,tibi; facilisque simul Dea divitis Orbis
Ammerice: per vasta dabunt tibi cærula cursus
Felices illi; hæc felicia litora pandet.
Monstra maris magni vitulos in litore septem
Oceano mactabis,& æquoris insuper Orcam
Cæde ante aras; Oceanoque hæc munera mittes.
Dorida sed geminis ovibus venerabere cęsis
Inde Deam: dicesque: Tibi,pulcherrima Dori,
Has geminas mactamus oves;tu gurgite puppes
Læta præi, & vitreas mecum,Dea,curre per undas.
At Divam, cui cura remoti contigit Orbis
Ammericen, fuso vitulę venerare cruore,
Effundesque preces,Numenque vocabis amicum.
Hæc dedit Uranie:& subitò pernicibus alis
In terras delapsa volat,natumque reducit:
Et circùm comites Nymphæque,Deæque sequuntur,
Ut sacrum venere nemus,sedesque beatas;
Natum iterum Uranie affatur, Dea syderis alti.
Te,nunc qui casus varii,durique labores,
Nate,manent,salvis venias quàm puppibus antè
Litus in ignotum, & dulci potiaris arena;
(Quippe ferunt secum magnarum exordia rerum
Difficiles casus,exudandosque labores)
Expediam. Indomiti per inhospita cærula venti,
Et tempestates duræ,nimbique ferendi.

Et

Et maris intoleranda quies, crudelior ipsa
Ventorum rabie; magnarum & longa viarum
Tædia, & ardentes Cancri sub sydere Soles.
Sæpius ambesas coget consumere quadras
Dira fames: sæpe & vestras discordia puppes
Invadet, Stygiisque furet stipata maniplis:
Exacuetque iras, socios & in arma vocabit.
His ne cede malis, nec retrò vertere cursum
Inceptum tentes, superisque obsistere Fatis.
Cuncta feres animosè, & durando omnia vinces.
Finis erit: finem tandem properasse malorum
Indicio tibi erunt volucres: tibi mittet & illas
Conciliata tuis precibus, vitulaque litata
Ammerice. festo volucres clamore saluta,
Et socii festo volucres clamore salutent;
Quippè novo optatos ostendent litore portus.
Perge modo: & quà te magnum via ducit in Orbem
I, sequere: & tandem felicibus utere Fatis:
Dux adero ipsa tibi, & præsenti Numine ducam.
  Hæc ubi: confestim rosea cervice refulsit
Avertens vultum; & cętu comitata sororum
Se dedit in nubem: natumque reliquit. At ille,
Matre Dea monstrante vias, init æquore cursum,
Atque novi gentes, urbesque, & litora Mundi
Lætus adit, jungitque aliis commercia terris.
  Puppibus hęc super, & Velis, Ventisque canebam,
Et super Oceano, CÆSAR dum magnus ad Istrum
Fulminat Odrysios bello, victorque tyrannum
Auroræ pulsat, populosque avertit iniquos:
Atque illum submissi Avares, Hunnique rebelles,
Depositisque vagi venerantur Iazyges armis.
Illo Parthenium me tempore patria Siren
Pausilypi ad colles, & Olympia dulcis alebat,
Uraniæ studiis florentem, & Palladis arte;
Alter qui patria lusi piscator in acta:
Tityre, te vitreas cecini Crateris ad undas.

FINIS.

INDEX

Rerum Notabilium.

Acronoti, seu promontorii Bonæ spei descriptio, p.213
Aëris regionum descriptio. 92
Andreæ Avali elogium, 176
Antliæ descriptio. 170
Arborum varius usus apud gentes. 53
Arbores quæ aptæ navibus fabricandis, 54
Arbores quando cadendæ. 55
Archimedææ machinæ descriptio. 83
Astrorum concentus. 242
Atlantia quæ fuerit. 238
Audax militis factum, & quot in Siculo freta æstus, 161
Calabriæ litoralia describuntur. 153
Clavi vires, & usus. 117
Comorini promontorii descriptio. 225
Crateris (Golfo di Napoli) *descriptio.* 146
Currus velivoli per campestria. 233
Egregii iuvenis miserabile naufragium. 149
Error in ventis indagandis, 123
Iaponiæ descriptio. 234
Indicæ peninsulæ descriptio, & D. *Thomæ vaticinium,* 223
Infandum hominis naufragium, 185
Iosephi Marescalci elogium, 126
Itineris æstimandi modus. 208
Latitudinis inveniendæ modus. 205
Longitudinis item, 206
Lembi ex India in Europam navigatio. 141
Lucaniæ litora describuntur. 148
Magnetis declinatio quomodo invenienda, 136
Magnetis montes vitandi. 230
Mapparum descriptio. 118
Marini Carafæ elogium. 130
Maris errores detecti, 132
quomodo corrigendi. 137
Maris æstus descriptio, & causa. 189

Mon-

Monstrorum Oceani descriptio. 202
Morgana Rheginorum descriptio. 163
Navalis Neapolitani descriptio. 67
Naves variæ, & varius gentium usus. 69
Navis Victoriæ circuitus. 19
Navis Galliæ prætoriæ descriptio. 127
Naupactea pugnæ descriptio. 88
Novi Orbis detecti author. 236
Ejusdem descriptio. 244
Obliqua per accessus, recessusq; navigatio (Bordeggiare) 124
Oceani descriptio. 195
Physeteris descriptio. 208
Publicæ supplicationes. 228
Presteris descriptio. 218
Portuum catalogus. 183
Puppis Hepteris descriptio. 75
Pyxidis inventio, & descriptio. 96
Scytharum vitium in navibus fabricandis. 58
Serum, seu Sinici imperii descriptio. 232
Siculi freti descriptio. 157
Siculæ classis naufragium. 188
Siculi motus narratio. 111
Silæ montis, & sylvæ descriptio. 12
Ejusdem alia. 56
Sosæ naufragium. 215
Tempestatis descriptio, & vatis penè naufragium. 172
Truncos vectandi facilis modus. 61
Typhonis descriptio. 216
Vates quæ canenda promittat. 223
Vatis penè naufragium. 115
Varius motus Oceani. 199
Ventorum caussæ, & productiones. 93
Eorundem nomina. 94
Præsagia. 100
Venetiarum elogium. 105
Velorum inventio. 79
Varium genus, & usus. 81
Villa Rheginæ ad Canym descriptio. 126